

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

Sefer Tana de-ve Eliyahu

Schick, Abraham ben Aryeh Loeb

Lemberg, 624 = 1864

אטוז והילא

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9774

אליהו זוטא פרק א

צה

סדר אליהו זוטא חלק שני

פרק א מעשה דבי אליהו הנביא

אמרו רבותינו זכרונם לברכה [נ"י אמרו עליו] לעולם יהא אדם (א) ערום ביראה (ב) ומענה (ג) רך (ג) ומשיב חמה ומרבה שלום (ד) עם אביו ואמו ועם רבו (ה) ועם חברו ואפי' עם גוי בשוק כדי שיהא (ו) אהוב מלמעלה (נוסחה ישינה ואהוב) ונחמד מלמטה וכדי שיהא מקובל על הבריות וכדי [ז] שיתמלאו כל ימיו בטובה (כ"י הדריק אבד ואין איש שם על לב מלאן אמרו כל המצער עלמו עם הציבור וזכר ורואה בנחמות ציבור שנאמר וידי משה כבדים וכי לא היה לו למשה כר או כסף ליטב עליה אלא כך אמר משה הואיל והציבור שרוי בצער אף אני אהיה עמם ואשרי מי שמצער עלמו עם הצבור לא יראה אדם הציבור שרוי בצער והוא הולך לביתו ויחל וישחה ויאמר שלום עלי נפשי ואם עשה כן עליו הכתוב אומר הנה ששון ושמחה הרוב וגו' מה כתיב אחריו ונגלה באזני ה' צבאות זה ענין ציונים וענין הרשעים מהו אומר אחי אקחה יין ונסכאה סכר משום דבי אליהו וכו') ואמרו רבותינו זכרונם לברכה בזמן שישראל שרוי בצער ופירש אחד מהן באים [ח] שני מלאכי השרת ומניחין לו את ידיהם על ראשו ואומרים פלוני זה שפירש את עצמו מן הציבור

אל יראה בנחמות ציבור אלא בזמן שהציבור שרוי בצער אל יאמר אדם אלך לביתי ואוכל ואשתה (ט) ושלום עלי נפשי ואם עושה כן עליו הכתוב אומר [ישעיה כ"ב] [ו] והנה ששון ושמחה הרוב בקר ושחוט צאן אכול בשר ושתות יין וגומר [יא] מה כתיב בתריה ונגלה באזני יי' צבאות אם יכופר העין הזה לכם עד תמותן עד כאן מדת של (ג) בינונים אבל במדת הרשעים מה כתיב (שם נו) אתיו אקחה יין ונסכאה סכר והיה כזה יום מחר גדול יתר מאד [יג] מה כתיב בתריה הצדיק אבד ואין איש שם על לב וגומר אלא יצער אדם את עצמו עם הציבור (יד) שכן מצינו במשע"ה שהיה מצער א"ע עסהצבור שנ' [שמות יו] וידי משה כבדים ויקחו אבן וישימו תחתיו וישב עליה וכי לא הי' למשה כר אחת או כסת אחת לישב עליה אלא כך אמר משה הואיל וישראל שרוי בצער אף אני אהי' עמם בצער וכל המצער א"ע עם הצבור וזכה ורואה בנחמות צבור ושמא יאמר אדם [טו] מי מעיד בי אבני ביתו וקורות ביתו של אדם מעידין עליו שנאמר כי אבן מקור תזעק (ז) וכפים מעי' יעננה [חבקוק ב']

מאורי איש

(א) ערום ביראה מתחשב ומתנוון אף להשיג היראה הטמור בלבו או ערום שלא יעשה דבר שילעגו עליו רק יהיה דעתו מעורבת בין הבריות : (ב) ומענה רך להטיב לכל שאל רבות כי מדת הכעס והענות מדות רעות מאוד [ג] ומשיב חמה כלומר שיהיה ביכולתו להשיב חמתו העולם בלבו ולהשביח' וזה ע"י שיהיה אהוב מלמעלה יהיה נחמד למטה : (ז) שיתמלאו כל ימיו בטובה כי ימלאו לו עוזרים להטיב מחייתו : (ח) שני מלאכ' כו' ומניחין את ידיהם כו' כלומר השגחתם ושפעת לו היר מכוונה על השפעה כמ"ס פתח את ידך ומשביע גו' וענין שני המלאכים יתכן ע"ד האור שאחד הוא לקיימו הניחן לו קיום וחיות תמידי והצ' החיות והטרף המדמן לו וזהו השגת הפרטית וזהו המפורסם בדבריהם ז"ל באמר' תמיד שני מלאכים מלווים אותו והכו' כי ישתנה סדרי הטבע הכללי והשגחה הפרטית עליו בחטאו : [וכן מלאכי בספר עגן אבות וע"ד היותר נעלה הוא מדה"ד ורמזים העוברים לאדם מימינו ומשמאלו והבן (ט) ושלוס עלי נפשי כלומר מה איכפת לי בצערם רק שלום יהיה : [י] והגם ששון ושמחה באורו שאומרים מה לנו לדאג בצער עוה"ז אחר כי מחר נמות ואין לנו רק לשמוח בשמחה וששון בחיינו ולא להצטער ולנקט רמזים : (יא) מכ"צ ונגלה גו' ר"ל כי זאת יגרם לכם המית' או באורו אם יכופר לכם גו' עד תמותן לא כן כי גם אחר המות תעשו על זס : [יב] ציונים און הכו' ציונים בטוב מעט רק ציונים במדת הרע כי עכ"פ הם יראים מן המות ועכ"פ רוצים להתענג מעט אבל רשעים כל תכליתם הרק המאכל והמשתה ודעתם ידמה כי זה תכליתם וק"ל : (יג) מכ"צ הדריק אבד כלומר שרק כל פנייתם להתענג ואינם שמים על לבם במיתת הצדיקים ובצרות אחרים או הכוונה ע"פ שהדריק נאבד כשביב שלל יראו הפורעניות העתיד' לצוא עליהם ח"א שכתוב בתריה שביב זה שהדריק נאבד כדי שלא יראה גדול עונשם המעומד עליהם : (יד) שכן מצינו במשה רבינו כו' הואיל וישראל כו' אף אני כו' לכאורה הדבר פלא דמשמע שלא היה צער בלבו רק לנשיאת פני ישראל ואין יתכן זה שישראל יצטערו ולב משה לא יכאב עליהם והגרס' ע"ד מאמר הסכם [מנחת הפנינים] אלו הייתם יודעים מהו הצער האמיתי לא הייתם דואגים על זה כי הצער הגופני הוא כאין אלא החסיד האמיתי ובפרט אצל משה אבי הנביאים ומה גם כי ע"י הצער יתכן שיסולק הנבוא' מהביא ועכ"ל השתחף בצערם והכניס ענין בלבו [טו] מי מעיד בו אחר שתכלית הכוונ' למען יהיה דומה לצבור א"כ יש' עלמו כמאמר ובאמת בלבו לא יהיה כן ל"א שגם על זה יעשו שאבני ביתו יעידו עליו והוא ע"ד

ישועות יעקב

[א] להערים בכל מיני ערמה לירא' צוראו רש"י ברכות דף י"ז ועי"ס [ב] ירגיל עצמו לדבר בלשון רכה וענוה וקול נמוך ועיי' לעיל : (ג) עיי' כל זה בסדר אליהו רבא פ' כ"ה ועס נחבאר בס"ד ועיי' בפ"ק דתענית : [ד] קיסם שפאין בלשון חכמים רש"י

בא מהרגל מענה רך כמ"ס מענה רך משיב חמה : (ד) עם אביו ואמו ועם רבו (ה) ועם חברו ואפי' עם גוי בשוק כדי שיהא (ו) אהוב מלמעלה (נוסחה ישינה ואהוב) ונחמד מלמטה וכדי שיהא מקובל על הבריות וכדי [ז] שיתמלאו כל ימיו בטובה (כ"י הדריק אבד ואין איש שם על לב מלאן אמרו כל המצער עלמו עם הציבור וזכר ורואה בנחמות ציבור שנאמר וידי משה כבדים וכי לא היה לו למשה כר או כסף ליטב עליה אלא כך אמר משה הואיל והציבור שרוי בצער אף אני אהיה עמם ואשרי מי שמצער עלמו עם הצבור לא יראה אדם הציבור שרוי בצער והוא הולך לביתו ויחל וישחה ויאמר שלום עלי נפשי ואם עשה כן עליו הכתוב אומר הנה ששון ושמחה הרוב וגו' מה כתיב אחריו ונגלה באזני ה' צבאות זה ענין ציונים וענין הרשעים מהו אומר אחי אקחה יין ונסכאה סכר משום דבי אליהו וכו') ואמרו רבותינו זכרונם לברכה בזמן שישראל שרוי בצער ופירש אחד מהן באים [ח] שני מלאכי השרת ומניחין לו את ידיהם על ראשו ואומרים פלוני זה שפירש את עצמו מן הציבור

אליהו זוטא פרק א

משנה מדרש הלכות ואגדות ושנה הגמרא [גד] ושנ' הפילפול לשמה (כה) מיד רוח הקודש שורה עליו שנאמר (שמואל ב' כ"ג) (כו) רוח יי דבר בי ומלתו על לשוני :

פעם אחת הייתי עובר ממקום למקום ומצאני (ו) קסדור אחד נתן לי שלום ולא הכירני ואמר לי רבי מאיזה מקום אתה ואמרתי לו מעיר גדולה של חכמים ושל סופרים ורבנן אני . ואמר לי רבי בא ושב עמי במקומי שאני מראה אותך ואני אתך לך חטין ושעורין ופודין ועדשין וכל מיני קטניות ואמרתי לו בני אפילו אם אתה נותן לי אלף אלפים דינרי זהב אין אני מניח מקום תורה . ואין אני דר במקום שאין בו תורה ואמר לי רבי למה ואמרתי לו שלא (כז) חרב העולם אלא מפני פשעה של תורה ולא חרבה א"י אלא מפני פשעה של תורה וכל הצרות הבאות על ישראל אינן אלא מפני פשעה של תורה משום (כח) שגדולה ורב הוא לפני הקב"ה פשעה של תורה (כ"ו) סס"א שקולה כנגד כל העבירות) שנא' [מיכה א'] (כט) בפשע יעקב כל זאת ואין זאת אלא תורה שנאמר [ירמיה ט'] מי האיש החכם ויבן את זאת ואשר דבר פי ה' אליו ויגידה על מה אברהם הארץ ויאמר ו"י על [ל] יזכרם את תורת אשך נתתי לפניהם ולא שמעו בקולי ולא הלכו בה מיד אמר לי [לא] ברוך המקום שבחר בכס מכל העמים ומכל הלשונות ונתן לכם את התורה משום שאתם בוטחים בו בכל מקום : (לב) בימי (י) רבי דוסא בן הרכינס הותרה צית (י) חבת לאחיך

ישועות יעקב

רס"ו : [ה] מדכתיב כסיפא משלחי רגל כלומר שהם משלימים ומשלמים רגלי יזה"ר מעליהם לפי שיה"ר קרוי אורח שא"ל ויבא הלך לאיש העשיר רס"ו בפ"ק דע"א ח"ג רגל הסור והסמור מרמזים על היזה"ר וס"א כוחות הטומאה כדא"ל בזהר הקדוש : (ו) פי' ממונה אחר רס"ו . [י] ימנות פרק קמא : [ח] ככ"ס דלית להו קר

לעור וכן המה המוכרים לעיל בינונים ורשעים ודוקים בינונים המשתבים אחר שמוכרשים למות מה יטערו על הצוה"ל רק יעש' עצמו כמאטער על הצבור והי יענש בקניינו מה שס המושאל צדקות ביתו והרשע יענש בנופו וקיומו והו צנני מלאכים המלוים אחוה כמו שבארתי לעיל והחכם אשר דוונחו למען לא יפקד חכמתו ע"י לערו אז נשמחו מעידה ועוכשו שארדבא ע"י יפקד חכמתו והבן מאוד : (יח) איבריו של אדם כו' כי יסתלק כמו ובריאחו וכלומר הוא עצמו יהי' מעיד עליו כמ"ס ואחס עדים ע"י והכוונ' כי אחר המוח הוא עצמו ירגיש בעצמו מה שלא הרגיש בעו"ל שרינו' שכן עשה ובאמת מר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי והבן מאוד ובחגס בלבך ע"י ציור השכל חבין אמיחותו ולא דתמ' כפשוטו : (יט) כסור לעול פרשתי לעול פרק ב' : (כ) בזקע' ובסד' כלומר אף ככל מקומות הקשים והכבדים כן צריך לעמוד בלמודו ולא יחעל . [בא] על כל מים הוא מטר השמים המדורה ומאמיח כל מין זרע כן החורה על ידה תאמיח כל טוב וכל מדה טוב' ואז ירס מסור בידם להכניע אותו ואת פיתיון בקל וח"ל הוא להיפך כי הוא גובר עליו מאוד עד שאינו יכול להשכיחו ולהגביר עליו שאין חאוותו כי רק החור' עוזרת לזה לא זולת כמאמרם בראתי יזה"ר בראתי טוב' חבלין . (כב) בחור' ובגמ"ח הס' ב' עמורים העקרים בין אדם למקום ובין אדם לחבירו ואז בנקל יכניע חאוותו אחר כי שכלו אורב משרים ח"כ ידע מהו רע ולא יהי' נפת' אחריו . [בג] ואין זריע' אלא נדק' באור' כמו המים הם העקרים להאמיח באופן כי יזרע חסיל' ואז ישרה פרי כן החור' יאמח בלב באופן כי יזרע חסילה מדת הנדק' והאבת בני אדם כמ"ס חו"ל והאבת לרעך כמין זהו כלל גדול בחור' ומאל' שמי הדברים יקור באחרית חסד כלומר כי יבוא למדריג' לעשות חסד והוא לפניו משרות הדין כי נפשו יעל' במעלת הטוב אז הכוונה כפשוטו כי יעש' חסד עמו לרוב והמה משלחי רגל הסור והחמור וכלומר כח היצר המתגבר על האדם ככה הסור והחמור : [בד] ושנה הפילפול לשנ' לשם האבת החור' לא להתכבד בעיני הצדיות הסומעים חכמתו : [בה] מיד דוח"ק כו' כי ישרה בו רוח טהר' וחסדו למעל' מכח בינתו ואין הכונ' שיש' בו מיד רק יתחיל לשרות עד שבאחרית יזכה לזה וכבר בארתי זאת - לעיל פרק ב' : (כו) רוח ה' דיבר בי זהו רוח"ק מסיבה כי מלתו (זה החורה) על לשוני ולכן זכיתי לזה . (כז) חרב השלם זה דור המצול כמה מדינות שחרבו ולא חרב א"י הוא חורבן ישראל ביסוד . (כח) שגדולה ורב כו' גדולה באיכות ורב בכמות כי החורה רפואה כללית לכל מדוי הנפש ובהעדרה יבא לכל חליי הנפש וכל העבירות ח"ו : (כט) בשפע יעקב שפסעו בכל זאת שהחורה היא כל שכלול בה הכל והיא נקראת זאת מיוחדת במעלה . [ל] על עזבם את תורתו ובסבה זו הלכו רעה אחר רעה עד שעברו עבודת אליהם והבן : [לא] ברוך המקום כו' בכל מקום כלומר בין בימי הטובה בין בימי הרעה כי נפשיכם טובה וטובה לטוב וע"י זכיתם לקבלת החורה . [לב] בימי ר"ד כו' לא ידעתי

ב"ן דבי רב שילא אמרו (מז) שני מלאכי השרת המלוין את האדם שנאמר (תהלים צ"א) כי מלאכיו יצוה לך לשמרך בכל הרכיך הן מעידין עליו רבי הידקא אומר (יז) נשמתו של אדם היא מעידה עליו שנאמר (מיכה ז) משוכבת חיקך שמור פתחי פיך וי"א (יח) איבריו של אדם מעידין בו שנאמר (ישעיה מג) אתם עדי נאים ו"י משום דבי אליהו אמרו לעולם יהא אדם (יט) כשור לעול ובחמר למשא וכבהמה ישחורשת (כ) בבקעה ובשדה כך יהא אדם עוסק וחורש בד"ת בכל יום תמיד שנאמר (ישעיה לב) אשריכם זורעי (כא) על כל מים ואין מים אלא ד"ת שנאמר (שם נה) הוי כל צמא לכו למים אשריהן ישראל בזמן שהם עוסקין (כב) בתורה ובגמילות חסדים או יצרם מסור בידם ולא הם מסורים ביד יצרם שנאמר אשריכם זורעי על כל מים (ס) וגומר (כג) ואין זריעה אלא צדקה שנאמר (הושע י) זרעו לכם לצדקה וקצרו לפי חסד ואין ימים אלא תורה שנאמר (ישעיה נה) הוי כל צמא לכו למים וכיון שקרא אדם תורה ונביאים וכתובים ושנה

מאורי אש

מלי' כי יסולח העונם טל ביתו ואז יודע אם לבו היה אמת משחקו בצערם : [מז] שני מלאכים כבר בארתי לעיל כי ע"י העונם שסתלקו מעליו קיומו וחיותו : (יז) נשמתו של אדם הוא מעידה כי ע"י יסתלק השכל שהיא עלם הנשמה ואין עונם למעל' מזה אז הכונ' על עוה"ב שסס באמת הנפש מעיד' בו ויתכן שאלה ב' עונשין הוא לפי בחינת האיש וכוחו בהעדר לערו וכן המה המוכרים לעיל בינונים ורשעים ודוקים בינונים המשתבים אחר שמוכרשים למות מה יטערו על הצוה"ל רק יעש' עצמו כמאטער על הצבור והי יענש בקניינו מה שס המושאל צדקות ביתו והרשע יענש בנופו וקיומו והו צנני מלאכים המלוים אחוה כמו שבארתי לעיל והחכם אשר דוונחו למען לא יפקד חכמתו ע"י לערו אז נשמחו מעידה ועוכשו שארדבא ע"י יפקד חכמתו והבן מאוד : (יח) איבריו של אדם כו' כי יסתלק כמו ובריאחו וכלומר הוא עצמו יהי' מעיד עליו כמ"ס ואחס עדים ע"י והכוונ' כי אחר המוח הוא עצמו ירגיש בעצמו מה שלא הרגיש בעו"ל שרינו' שכן עשה ובאמת מר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי והבן מאוד ובחגס בלבך ע"י ציור השכל חבין אמיחותו ולא דתמ' כפשוטו : (יט) כסור לעול פרשתי לעול פרק ב' : (כ) בזקע' ובסד' כלומר אף ככל מקומות הקשים והכבדים כן צריך לעמוד בלמודו ולא יחעל . [בא] על כל מים הוא מטר השמים המדורה ומאמיח כל מין זרע כן החורה על ידה תאמיח כל טוב וכל מדה טוב' ואז ירס מסור בידם להכניע אותו ואת פיתיון בקל וח"ל הוא להיפך כי הוא גובר עליו מאוד עד שאינו יכול להשכיחו ולהגביר עליו שאין חאוותו כי רק החור' עוזרת לזה לא זולת כמאמרם בראתי יזה"ר בראתי טוב' חבלין . (כב) בחור' ובגמ"ח הס' ב' עמורים העקרים בין אדם למקום ובין אדם לחבירו ואז בנקל יכניע חאוותו אחר כי שכלו אורב משרים ח"כ ידע מהו רע ולא יהי' נפת' אחריו . [בג] ואין זריע' אלא נדק' באור' כמו המים הם העקרים להאמיח באופן כי יזרע חסיל' ואז ישרה פרי כן החור' יאמח בלב באופן כי יזרע חסילה מדת הנדק' והאבת בני אדם כמ"ס חו"ל והאבת לרעך כמין זהו כלל גדול בחור' ומאל' שמי הדברים יקור באחרית חסד כלומר כי יבוא למדריג' לעשות חסד והוא לפניו משרות הדין כי נפשו יעל' במעלת הטוב אז הכוונה כפשוטו כי יעש' חסד עמו לרוב והמה משלחי רגל הסור והחמור וכלומר כח היצר המתגבר על האדם ככה הסור והחמור : [בד] ושנה הפילפול לשנ' לשם האבת החור' לא להתכבד בעיני הצדיות הסומעים חכמתו : [בה] מיד דוח"ק כו' כי ישרה בו רוח טהר' וחסדו למעל' מכח בינתו ואין הכונ' שיש' בו מיד רק יתחיל לשרות עד שבאחרית יזכה לזה וכבר בארתי זאת - לעיל פרק ב' : (כו) רוח ה' דיבר בי זהו רוח"ק מסיבה כי מלתו (זה החורה) על לשוני ולכן זכיתי לזה . (כז) חרב השלם זה דור המצול כמה מדינות שחרבו ולא חרב א"י הוא חורבן ישראל ביסוד . (כח) שגדולה ורב כו' גדולה באיכות ורב בכמות כי החורה רפואה כללית לכל מדוי הנפש ובהעדרה יבא לכל חליי הנפש וכל העבירות ח"ו : (כט) בשפע יעקב שפסעו בכל זאת שהחורה היא כל שכלול בה הכל והיא נקראת זאת מיוחדת במעלה . [ל] על עזבם את תורתו ובסבה זו הלכו רעה אחר רעה עד שעברו עבודת אליהם והבן : [לא] ברוך המקום כו' בכל מקום כלומר בין בימי הטובה בין בימי הרעה כי נפשיכם טובה וטובה לטוב וע"י זכיתם לקבלת החורה . [לב] בימי ר"ד כו' לא ידעתי

אליהו זוטא פרק א

צו

(לז) אבל אני מעיד עלי שמים וארץ שעל מדוכה זו ישב חגי הנביא ואמר שלשה דברים צרת הבת אסורה (לח) ועמון (יג) ומואב מעשרין מעשר עני בשביעית ומקבלין גרים מן התרמודיים ומן (יד) הקרמיים כשנכנסו נכנסו בפתח אחד וכשיצאו יצאו (טו) בשלשה פתחים ופגע בו בר"ע אקישו ליה ואוקמיה א"ל אתה הוא עקיבא בן יוסף ששמך הולך מסף העולם ועד סופו אשרך שזכית לשם והעבודה שעדיין אין אתה מגיע אפילו לרועה בקר א"ל ר"ע (לט) אפילו לרועי (עו) צאן אבל אין מקבלים גרים מן (ז) הכותיי (מ) מפני עשרה שבטים שנבלעו בניגים עד שיבא אליהו הנביא ובן דוד (יט) ויפרשו אותן שנאמר (מלאכי ג') הנה אנכי שולח לכם את אליהו הנביא לפני בא יום י"י הגדול והגורא (מא) והשיב לב אבות על בנים ולב בנים על אבות * משום (ט) רבי אליהו אמרו (מב) גדולה צדקה (מג) שמיום שנכרא העולם עד עכשיו העולם עומד על הצדקה וכל הנותן צדקה הרבה (מד) הרי זה משוכח * וממלט את עצמו מדינה של גיהנום שנאמר (קהלת יב) (מה) והסר (כ) כעס מלבך והעבר רעה מבשרך ונאמר (תלים מ"א) אשרי משכיל אל דל ביום רעה ימלטו י"י ואין רעה (מו) אלא יום דינה של גיהנום שנאמר (משלי ט) וגם רשע ליום רעה ואומר (תילים קו) אשרי שומרי משפט (מז) עושה צדקה בכל עת אבותינו הראשונים (מח) מפני מה זכו לעוה"ז ולימות בן דוד ולעוה"ב מפני שנהגו א"ע בצדקה אברהם יצחק ויעקב משה ואהרן דוד ושלמה בנו לא נשתכחו אלא בצדקה אברהם מנין

מאורי אש

מה שייך המעשה לפה ואולי בא להראות מזה מעלת התורה ונפקי' אך שגדולים הם מאור ומפליאים מעלת אנשים . (לג) קשה על החכמים לחלוק עליו בפירוש מפני כבודו כי היה זקן וחכם ופן יבא לידו לער מזה : (לד) נער הייתי לפי שהיה עשיר גדול (י"ע) : [לח] כפורים רשו ורעבו לפי שמחילה היה בעוני גדול מאור ואח"כ זכה בעושר או הכני' לפי שהיה מרובה בחלומות ועב"ז לא נחסר לו מלכלכל בטוב וזהו הורסי ה' לא יחסרו כל טוב : [לי] וכבוד שוטה הוא שהיה כבוד לאמו בלבד ואינו יורש נחלה ובגמרא הגרסא כבוד שטן כלומר מנאל לכלם * [לז] אבל מעיד עלי בו ור"ל אף שאין לנו יכולים להשיב לו על תשובתו עב"ז הסלכה ברורה שגרת הבת אסורה . [לח] ועמון ומואב מעשרין ר"ל ישראל הררין בעמון ומואב ועיין י"ע : [לט] אפילו לרועי ואין בקר הם בהמות דקות ופירושו תלמידים קטנים ולאן הן דקות מן הדקות כלומר קטני קטנים : (מ) מפני עשרת השבטים והם ממזרים גמורים אחר שהמה מיישראלים ולכן א"ל לקבלם עד שיבא אליהו : (מא) והשיב לב אבות על בנים שיגיד מי הוא הבן האמיתי לאביו ולא ממזר : [מב] גדולה דק' מוסב על לעיל שדיבר מענין הצדקה כמ"ס ואין זריעה אלא דק' : [מג] שמיום שנכרא העולם עד עכשיו ר"ל מתחילה הנכרא עד עתה יש כח ביד הצדקה להעמיד העולם והענין כי ע"י הטבת הוא ענין גדול מאוד משתלם מדה כנגד מדה הוא עוזר לרעהו ברחמי בספרי תפומי זהב דרוש מי נח על מאמרם לא נחסם גזר דינם אלא על הגול . (מד) הרי זה נשוכח מפני הדין והאכל אכלם וימלט עצמו מעונש הדין כי כל המרחם ירחם : [מה] והסר כעס מלבך גו' ש"י הטבת לבו (שהוא ספן הכעס והאכזריות) לכל מעביר הרע' מנכרו שהוא העונש הניהנם : [מו] אלא דינה של גיהנום כי הוא רעע עמית * (מז) עשוי דק' בכל עת כי בכל עת עומד העולם על הצדק' וזכורו ע"ד הפשט בכל עת אף צעת היור לו לא ימנע מלחת כפי יכולתו : [מח] מפני מה זכו לעוה"ז כלל טוב עוה"ז מעושר וכבוד לימות כ"ד שזכו לע"ל ולעוה"ב הוא שגר הנפשי אחר המות הוא רק צדקה

לאחין והיה הדבר (לג) קשה אל החכמים מפני שחכם גדול וזקן גדול היה ויענינו בהו' מלבא לבית המדרש אמרו מי ילך וידוענו אמר רבי יהושע ברבי חנינא אני אלך * ואחריו מי ראב"ע ואחריו מי ר"ע מיד והלכו וישבו על פתח ביתו נכנסה שפחתו ואמרה לו רבי חכמי ישראל באין אצלך אמר לה אמור להם שיוכנסו כיון שנכנסו תפשו לרבי יהושע והשיבו על גבי מטה של זהב א"ל רבי אמור לתלמידך אחר וישב א"ל מי הוא זה א"ל ראב"ע הוא א"ל ויש בן לעזריה חבירו קרא עליו המקרא הזה (תלים לז) נער הייתי וגם זקנתי ולא ראיתי צדיק נעזב (ט) וזרעו מבקש לחם ועוד אמר ליה אמור לתלמידך אחר וישב א"ל מי הוא זה א"ל עקיבא בן יוסף הוא א"ל אתה הוא עקיבא הדרשן ששמך הולך בכך העולם מסוף העולם ועד סופו שב בני שב כמותך ירבו בישראל קרא עליו מקרא זה (שם לד) (לה) כפירים רשו ורעבו ודורשי ה' (י) לא יחסרו כל טוב התחילו מסככים אותו בהלכות עד שהגיעו לצרת הבת כיון שהגיעו לצרת הבת אמרו לו רבי צרת הבת מוז אמר להן מחלוקת הלל ושמאי אמרו לו והלכה כדבריהם אמר להם הלכה כדברי ב"ה אמרו לו והלא משמך אמרו הלכה כדברי ב"ש שאמרו צרת הבת מותרת אמר להם דוסא שמעתם או בן הרכנים שמעתם אמרו לו חיי רבינו תתם שמענו אמר להם אח קפני לי (לו) ובכור (יא) שוטה הוא ויונתן שמו ומתלמידי ב"ש הוא והזהרו בו שלא (יב) יקפח אותו בהלכות ויאמר לכם צרת הבת מותרת לפי שיש עמו שלש מאות תשובות בצרת הבת שהיא מותרת

ישועות יעקב

הך דרשא דלגרו ורבי דוסא ה' לו אח שהי' מתלמידי ב"ש ועל פיו החירו לרת הבת בזמנו וסברו הנבן שעל פי ר' דוסא החירו (ט) לפי שהיה עשיר גדול כדאי' טבת : [י] לפי שר"ע היה עני גדול כדאי'אם כחובות פרק אע"פ ובגדלים פרק הנודר מן המכושל ולטוף זכה לעשר וכבוד גדול כדאי' בגדלים ובגמרא דיבמות גרסינן שקרא עליו מקרא זה טוב שם משמן טוב [קזלת ז'] [יא] אפשר שהיה כבוד לאמו ולפי שאינו כבוד לנחלה נקרא כבוד שוטה אבל בגמרא גרסי' כבוד שטן הוא ופירש"י חרוף ועומד על שמועתו ועושה מעשה ואינו שב משמועתו לעשות כרבים : [יב] פירוש ינאח : (יג) ישראלים שבארץ עמון ומואב טבת משה ומסיוחן ועוב וצבת שני בטלה קדושתה וזרעין בה בשביעית ותקנו להסמער ראשון ומעשר עני בשביעית (כסתי) מפני פרנסת עניים שבא' כו' רש"י יבמות דף ט"ו : [יד] ר"ל הקדושים ולא אמרין ממזרים הם ממנות ישראל שבאו עליהם עב"ז דאיכא רבנן דפסלי רש"י שם (טו) פי' בחוספת כדו שלא ינאל את כולם יחד ויקפחם בהלכות ויטרכו לקבוע הלכה כמותו ח"נ כדי שימלאו וישמעו תשובותיו : [טז] עיין במהרש"א בח"א מה שרגעו זה לזה : (יז) ועכ"ס הבא על בת ישראל הולד ממזר : [יח] עיין בפ' בשרא דעדות ובפי' הרב שם : [יט] ילקוט וירא דף כ"ב ע"ד (כ) כמ"ס ולא ירע לבכך בתוך לו . וכן נאמר משלי ורש"י לא

א"ס לרעהו יתקיים העולם בטוב ולהרות נחן בלבנו טבת הצדק' בענייני עוה"ז ולכן גם הוא יעזר עי"ז וענייני בארובה גזר דינם אלא על הגול . (מד) הרי זה נשוכח מפני הדין והאכל אכלם וימלט עצמו מעונש הדין כי כל המרחם ירחם : [מה] והסר כעס מלבך גו' ש"י הטבת לבו (שהוא ספן הכעס והאכזריות) לכל מעביר הרע' מנכרו שהוא העונש הניהנם : [מו] אלא דינה של גיהנום כי הוא רעע עמית * (מז) עשוי דק' בכל עת כי בכל עת עומד העולם על הצדק' וזכורו ע"ד הפשט בכל עת אף צעת היור לו לא ימנע מלחת כפי יכולתו : [מח] מפני מה זכו לעוה"ז כלל טוב עוה"ז מעושר וכבוד לימות כ"ד שזכו לע"ל ולעוה"ב הוא שגר הנפשי אחר המות הוא רק צדקה

שיותה לתורה שנאמר בתורה [ויקרא כו] (סח) אם בחוקתי תלכו ונאמר בצדקה (משלי ח) יי קנני ראשית דרכי בתורה הוא אומר (ויקרא כו) ונתתי שלום בארץ ושכבתם ואין מחיר והשבתי היה רעה מן הארץ וחרב לא תעבור בארצכם ובצדקה הוא אומר (ישעיה לב) והיה (סט) מעשי הצדקה שלום השקט ובטח עד עולם וישב עמי בנוה שלום ובמשכנות מכמחים ובמנחות שאננות (ע) ומנין שהתורה נמשלה לצדקה ושיותה לה אלא לפי שאין לה מדה טובה שברא הקב"ה בעולמו גדול מן התורה שנאמר (משלי ד') סלסליה ותרוממן תכבדך כי תחבקנה תתן לראשך ליות חן עשרת תפארת תמגנך אף התורה עצמה אינה נדמית אלא לצדקה. שניא (דברים ו) וצדקה תהיה לנו וגומר. ומנין לצדקה שהיא ממדת ימות בן דוד וימות הגאולה שנ' [ישעיה נו] שמרו משפט ועשו צדקה [עא] כי קרובה ישועתי לבוא וצדקתי להגלות ומנין לצדקה שהיא מעלה את הנשמה ומושיבה ונותנה תחת כסא הכבוד שנאמר (שם לב) הולך צדקות ודובר משרים וגומר (עב) הוא מרומים ישכון מצדות סלעים משגבו לחמו נתן מימיו נאמנים (עג) מלך ביפיו (כה) תחזינה עיניך : סליק פראק

פרק ב פעם

אחת הייתי מהלך בדרך, מצאני אדם אחד ובא אצלי [א] בדרך מצות והיה בו מקרא ולא היה בו משנה ואמר לי רבי מקרא נתן לנו מדר סיני. (ב) משנה לא נתן לנו מדר סיני ואמרתי לו בני מקרא ומשנה שניהם מפי הגבורה נאמרו ומה בין מקרא למשנה אלא משלו משל למח"ד למלך ב"ר שהיה לו שני עבדים והיה אוהבן אהבה גדולה ונתן לזה קב חטין

ישועות יעקב

מזה פעמים : (כה) שזכה ע"י הצדקה לחיות בנועם י"י ולהנות מזיו השכינה :

(ח) שהלך בדרך לעסוק בחזיון מלוא : (ז) התורה שנכתב נמשל ללחם [ג] התורה שבע"פ נמשלה לפתחן הדרך לחרינה ועיין בס"ח סי' תתקפ"ט ללכך נקרא מסכתא לטון חרינה וכ"כ המור"ט בהקדמתו לסדר זרעים ע"ס : [ד] פי' אם אמנא לאן ואברך לך בהוכחה מחוך המענה שע"כ נריך אתה להודות לי שגם המשל' ניתן לנו כסיוי ור"ל שאמאלך כמה דינים שלא חרע אותם רק מתוך המענה או מעשה דברך בראים : (ה) ר"ל על השבעה

אח כל החור' השולטת על כל בטוב' והבן מאור : (סח) מעשי הצדק' שלום ר"ל שע"י למוד וקיום מצותיה יחי' שלום וכן ע"י מעשי הצדק' יחי' שלום : (סט) ומנין שהחור' נמשלת בצדק' כי וצדק' תחי' לנו בצורו אף שהחור' הוא במעל' עליו' מאור שעליו נאמר תתן לראשו ליות חן שהכו' עד"מ לדיקים ויבטיחם ועטרותיהם בראשיהם שהוא קיום המושלל והסג' בשועל עכ"ל נדמ' למדת הצדק' ובוה מור' שמעלת הצדקה גדול' מאור ואין להאריך : (ע) כי קרוב' ישועתי שיע"י יקרב הגאול' ואף שגם נאמר ב"כ מדת המשפט מ"מ היא ככלל במדת הצדק' והיא מדת נמוחנת באמת ומשפט : (עא) הוא מרומים ושכון במרום העוה"ב ומעט ע"י הצדק' כדי לתת ספלא' בלב דריך להסביב הענין הצדק' הכח הזה גררו לב טוב מתפעל מזולתו וע"כ ירחם על כל עור זאת מתפעל לדרך טוב וקמחה ומפץ לרצון בו והכלל שכל מדה וחכמה נובע ממנה כמ"ס איוהו דרך טובה שידבק בה האדם כי לב טוב ואמרו שם שכלל דבריו דבריו כי הכלל כלל זה אף אין פעולת הצדק' שיהיה כלל אדם כי לא כמדת הצדק' שמשבח בה משה רבינו ע"ה נשתבחו בזה שאר אנשים רק אים אים כפי כמו המיוחד בן ישחל' מדת דקו והבן זה : [עב] מלך ביפיו הוא שזכה לחיות בנועם ה' להתענג בהשגתו :

פרק בית [א]

בדרך מלת היה עוסק לילך דבר מלוא [י"ע] או בצורו שגא' אלי לשאול ע"ד המלות כדלהלן : (ב) מענה לא ניתן לנו כי למלך ב"ו כי עיני הדבר ע"ד כלל כי אים הלוא התפלל' מאור אף יתכן שיהיה פירוש החורה מסור לחכמים ובחורה עממה חנינה מבוחרת ולפעמים כמעט נגדה למשל עין חמת עין שפרסיהו חז"ל עונש ממון היפך הפסס וצא אליהו ז"ל להמחיק לו ע"י משל כי כמו שהחטים והפספסן ח"ל להתקבל אלא ע"י שנוייהם לא כמו שהם וע"י השנוייהם הנעשה בהם משתנס טעמם ואיכותם והסימיו נחנה לב"א כן ע"י החורה שבע"פ יודע תוכן החורה כי היא כללי מחוסרת חקון וכמו שהמלך אף שיש לו כל עכ"ל בוחן את עבדיו ונותן חטים ופספסן שיחקו ויערכו שולחן ערוך לפניו כן ה' ב"ס נתן חורה עליונה לנען יערכו החכמים ויתקמו אותם בעמיהם ובפספסן אשר יבארו וימתיקו אותם ואחר בחטים ופספסן שהוא משל על סלבוס והמזונות וכן חסורה והשכלתה הוא מזון הפסס והמלות המה כמות הפסס להלבישה מערומיה והבן זה : (ג) אם אמאלך

בה

ולזה קב חטין ילכ"א מהן נתנ"כ אנודה(ג) של פשתן הפיקח שבהן נטל את הפשתן וארג מפה יפה ונטל את החטין ועשאן סולת ובררה ושחנה ולשה ואפאה וסדרה על השלחן ופרס עליה מפה יפה והניחה עד שבא המלך והטיפש שבהן לא עשה כלום לימים בא המלך לתוך ביתו ואמר להם לשני עבדיו בניי הביאו לי מה שנתתי לכם אחד מהן הוציא את הפת של סולת על השלחן ומפה היפה פרוסה עליו ואחד מהן הוציא את החטין בקופה ואנודה של פשתן עליהם אוי לה לאותה בוששה ואוי לה לאותה חרפה איזה מהן חביב יותר הוי אומר זה שהוציא פת על השלחן ומפה יפה פרוסה עליו ועוד אמרתי לו בני [ג] אם (ד) אמאלך בתוך משנת חכמים תעשה דברך בראים ואמר לי הן אמרתי לו בני כשאתה יורד לפני התיבה בשבת כמה אתה אומר ואמר לי שבעה ואמרתי לו בני ובשאר הימים כמה אתה אומר ואמר לי שמונה עשרה ואמרתי לו בני כמה אתה מברך על ס"ש של שתיים ואמר לי שתיים ולפניה ואחת לאחריה ואמרתי לו ובערבית כמה אתה אומר ואמר לי שתיים ולפניה ושתיים לאחריה ואמרתי לו בני כמה סורין בשבת בתורה ואמר לי שבעה וא"ל בשני בשבת ובחמישי בשב' ובמנחה בשב' כמה א"ל שלשה וא"ל [ה] ועל השבעה כמה אתה מברך ואמר לי שתי' לפניהם ואחת לאחריהם. ואמרתי לו עי' שאר המינים כמה אתה מברך ואמר לי ברכה אחת לפניהם וברכה אחת לאחריהם חוץ מברכת המזון שהם שלשה ועם ברכ' הטוב והמטיב הם ארבעה ואמרתי

מאורי אש

יקומו רשעים במשפט ומטאים בעדת לדיקים שזה נאמר על עוה"ב וכן באור מלת אושר בצדק' הוא אושר הנפש בלתימות : (סז) אם בחוקתי גו' ה' קנני גו' לכאורה קשה מאוד הלל הכתוב ה' קנני מוסב על הסכמו' (שהוא החור') ואף מביא ראי' מזה וראיתי בספר זקוקין דגור שראויתו מהכתוב הקודם באורם דק' אהלך עו"ס לפי דרכו ויתכן לפי שעל פי משפטי החור' סובב משטרי החבל לנהוג כפי מעשים כמ"ס אם בחוקתי תלכו ונתתי בשמיכם צדקם והנהגת ה' את בראיו' (סו) התפארת הסכמו' שנה' שראשונ' היא הצדק' כמ"ס לעיל שהקב"ה משבחם בה שמור' שהיא למעל' לעוב' על כולם נאמר עליו ראשית דרכו שולטת על כל ונהגת הצדק' שלום ר"ל שע"י למוד וקיום מצותיה יחי' שלום וכן ע"י מעשי הצדק' יחי' שלום : (סט) ומנין שהחור' הוא במעל' עליו' מאור שעליו נאמר תתן לראשו ליות חן שהכו' עד"מ לדיקים ויבטיחם ועטרותיהם בראשיהם שהוא קיום המושלל והסג' בשועל עכ"ל נדמ' למדת הצדק' ובוה מור' שמעלת הצדקה גדול' מאור ואין להאריך : (ע) כי קרוב' ישועתי שיע"י יקרב הגאול' ואף שגם נאמר ב"כ מדת המשפט מ"מ היא ככלל במדת הצדק' והיא מדת נמוחנת באמת ומשפט : (עא) הוא מרומים ושכון במרום העוה"ב ומעט ע"י הצדק' כדי לתת ספלא' בלב דריך להסביב הענין הצדק' הכח הזה גררו לב טוב מתפעל מזולתו וע"כ ירחם על כל עור זאת מתפעל לדרך טוב וקמחה ומפץ לרצון בו והכלל שכל מדה וחכמה נובע ממנה כמ"ס איוהו דרך טובה שידבק בה האדם כי לב טוב ואמרו שם שכלל דבריו דבריו כי הכלל כלל זה אף אין פעולת הצדק' שיהיה כלל אדם כי לא כמדת הצדק' שמשבח בה משה רבינו ע"ה נשתבחו בזה שאר אנשים רק אים אים כפי כמו המיוחד בן ישחל' מדת דקו והבן זה : [עב] מלך ביפיו הוא שזכה לחיות בנועם ה' להתענג בהשגתו :

החורה מסור לחכמים ובחורה עממה חנינה מבוחרת ולפעמים כמעט נגדה למשל עין חמת עין שפרסיהו חז"ל עונש ממון היפך הפסס וצא אליהו ז"ל להמחיק לו ע"י משל כי כמו שהחטים והפספסן ח"ל להתקבל אלא ע"י שנוייהם לא כמו שהם וע"י השנוייהם הנעשה בהם משתנס טעמם ואיכותם והסימיו נחנה לב"א כן ע"י החורה שבע"פ יודע תוכן החורה כי היא כללי מחוסרת חקון וכמו שהמלך אף שיש לו כל עכ"ל בוחן את עבדיו ונותן חטים ופספסן שיחקו ויערכו שולחן ערוך לפניו כן ה' ב"ס נתן חורה עליונה לנען יערכו החכמים ויתקמו אותם בעמיהם ובפספסן אשר יבארו וימתיקו אותם ואחר בחטים ופספסן שהוא משל על סלבוס והמזונות וכן חסורה והשכלתה הוא מזון הפסס והמלות המה כמות הפסס להלבישה מערומיה והבן זה : (ג) אם אמאלך

בתוך

אריהו זוטא פרק ב

ואמרתי לו בני (ד) וכי יש לך אלו מדר סיני והלא אינן
אלא מענת חכמים אלא כשנתן הקדוש ברוך הוא תורה
לישראל לא נתנה להם אלא (ה) כחשין להוציא מהם
סולת ובפשתן לארזון מהן כגד בכלל ופרט : ופרט בכלל
ובכלל ופרט בכלל * שנאמר (דברים יד) ונתת הכסף בכל
אשר תאוו נפשך הרי זה כלל בבקר ובצאן בין ובשכר
הרי זה פרט ובכל אשר תשאלך נפשך הרי זה [ו] כלל
אחר וכן כלל שהו' צריך לפרט ופרט שהו' צריך לכלל *
ואמר לי רבי (ז) וכי מיום שנבר' העולם עד אותה השעה
כל העושה מצוה נותנין לו : [ז] שכרו ואמרתי לו בני
הקב"ה מלא מסוף העולם ועד סופו וכל העולם כולו שלו
הוא (ח) וכדי העולם כולו שלו ואלמל' מקר' (ט) כתוב
אי אפשר לאומרו שנאמר * הן לה' אלהיך השמים ושמי
השמים הארץ וכל אשר בה [סס י] ואומר הבט משמים
וראה ושור שחקים גבהו ממך * (איוב לט) ולא השמים
בלבד הם של הקב"ה אלא השמים ושמי השמים העליוני'
שבעה (כ"י) והעולם כולו שלו הוא יסוד חלק בעולמו שברא
אלא להודיע לבריות שכל מי שצוהק בתורה נצטרך שכן דרך ארץ
יחנה לו והקדן שמורה לו לפי שלא מלא הקב"ה ככ"א שנוסי'

אח התורה והמלות נצטרך ובנין בית אחרון נצטרך ומצטרפים
עלמן על התורה ועל המלות לפיכך נמן להם הקב"ה משל' להם
ולבניהם ולבני בנייהם עד סוף כל הדורות ומנין שטול שכרו
בעולמו שברא שנאמר כי חלק ה' עמו יעקב חבל נחלתו ואומר
כי חבלים נפלו וכו' (י) ואעפ"י שכל העולם כולו של
הקב"ה לא נטל הקב"ה חלק בעולמו שבר' אלא את ישראל
בלבד להודיע לבריות שכר מי שהו' עוסק בתור' מתוך
הצער ומכ"ש אם הוא עוסק ג"כ בד"א (ח) עם התורה
ניתן לו הפירו' בעוה"ז והקדן שמורה לו לעוה"ב ולפי שלא
מצא הקב"ה בבני ישראל 'שעושי' ואת התורה ואת המצות
(ט) מתוך הצער (י) כמו אותן שהיו בונין את הבית האחרון
שהיו מצטרפין את עצמן עד התורה ועל המצות לפיכך נתן
להם הקב"ה משנה שכר להם ולבניהם ולבני בנייהם עד
סוף כל הדורות ומנין שלא נטל הקב"ה חלק בעולמו אלא
את ישראל בלבד שנ' [דברי לב] (יא) כי חלק ה' עמו
יעקב חבל נחלתו ואומר (תלים טז) חבליו נפלו לי בניעמי'
אף נחלת שפרה עלי משלו מלמה"ד למלך ב"ז שהו'
בויה פלטרין ושכלל אותה ובשמחתו שהו' משמת בה
[ט] (יב) סיים בה בית לדירתו כך הקב"ה זו שכרו של
הארץ

ישועות יעקב

השבעה שקוראין בשבת כס"ח וא"ל שמים שזונניהם היה
הכהן מנדר ברכו את י"י המבורך ואשר בחר בנו ולא היה מנדר
לאחר קריאתו וכן שאר הקדושים לא היו מנדרים כלל רק השביעי
היה מנדר לאחריו עיין טור י"ח סי' קל"ט . [ו] ואי חתה דן
אלא כעין הפרט כו' כדאיתא צ"ל בכל מערבין (י) לפי שלא למד
האיש הזה רק מקרא היה מתמ' מנין לו להקב"ה ל"כ שר
מה שצריך ליתן לכל דיוק ודיוק בעד כל מצוה ומצוה : [ח] העולמו'
וכל אשר יש בהן די הכל שלו שהם בלי שיעור ומספר וקץ וחלית
ולא תקצר ידו מליתן לכל דיוק ודיוק ש"י עולמות עד אין קץ
ובגלותו (ט) פי' אלו לא נבחר כל זה בפירוש לא היה אפשר לנו
לאומרו לספר כבודו וגדלותו שהקב"ה מלא כל העולמות כו' :

מאורי אש

בתוך משנת חכמים כו' הוא ראי' מדרך המניעה כי א"ל להבין
דברי החור' אם לא ע"פ המסור' ולולא המסור' לא היינו יודעים
במאומה מנהגו כמו שהארץ ר"י בכורזי וא"כ מוכרח אדם לסמוך
עליהם בתקפתם וא"כ ראוי לסמוך עליהם ככולם : [ד] וכי יש
לך אלו מהר סיני תפסו מנעשי עולמו אשר אינם כתובים בתורה
רק נרונים בעם ומאין הגם אם לא ע"י המסורות וא"כ כיון
שהמנהגים הגמ' מסיני ולא נכתבו בתורה כמו כן פירוש המלות
כולן וק"ל : (ה) כחשין כו' וכאומר וא"ת מדוע עשה ה' ככה
ומפרט שטעה זה כדו' עפ"י יגיעת אנוש יתחקן וכמו שכל עניינים
המציעים נשלים ע"י מעשי אדם באחרונה כן התורה עיקרה כתובה
ופרטה מקובל וע"י יתכן ויחבונן להוליא ע"י המדות הנדרשות :
[ו] וכי מיום שנברא העולם כו' הטעות והמבול' בזה נובע
מהראשון' שהוא חשב שהחור' רק בענין סכלי שומרת את כח הרע
המדות השכליות ולכן חשב שפרטי דברים אין ל"ג גדול' מזה
דעת הפלסופים היוונים שהשכר הנלמי הוא הדיבור בשכל הפועל
אף מי שחינו שומר מנו' כל כך ולכן שר מלוא חסר בעניני'
מכיון לאתו מלוא דייקא ולכן יש בה דקדוק רב באיכות עשות' באופל'
ובאיכות כי ע"ד החכמ' יותר טוב למעט מספר ההתחלות והשיבו
שאלו חסר דקדוק רב באיכות עשות' באופל' ולא ישר הדבר
בעניני' חלוקים בעניינים ובאיכות כי ע"ד החכמ' יותר טוב למעט
מספר ההתחלות והשיבו שאלו חסר דקדוק רב באיכות עשות' באופל'
אחד שבראו הקב"ה כת"ש עתיד הקב"ה להגמיל לכל דיוק ש"י
עולמות וא"כ השכר נובע מזה והבן מאוד וזהו שכלל דבריו
וכל העולם כו' וכדי העולם כולו שלי כלומר כל מה שיש
בעולם כולו שלי כלומר כל מה שיש בעולם כולו שלי כלומר
יש שינוי בשגם וכמעט א"ל להבין איך יתדבק בו ואיך הוא מלא
כל הארץ כבודו אף כבודו אף כן הוא והוליא מלב האיש חמונתו
שכלל הפועל רק בו י"ת : [ז] ואמ"ס שכל העולם כולו בו' לא
נעל כו' אלא ישראל כבודו אף שצנחנית כבודו ית' שהוא מלא
כל הארץ כבודו וא"כ לית אחר פנוי מנייה ואיך יתכן שיתדבק
בצומה זולת אומה עכ"ל ככה הוא והוא מסתרי לפיכך באין
מבין שבת הדבר או באורו אע"פ שהכל שלו והכל מעשי ידיו
והיו מן הראוי לחבב כולם עכ"ל עיקר החביבות בישראל שומרי
תורתו : (ח) בדרך ארץ עם התורה ד"א הוא העמל למעיינו
ביגיע כפו במשפט ודק' וגמ"ס ועוסק בתורה ה' לזה יש לו פירות
בעוה"ז זהו עושר וכבוד כי כבר נאמרו כמה פעמים עפ"י הטנחו
לאחר בעסקי עוה"ז יסולס לו ג"כ מדה במדה בעוה"ז והקדן
משכר המלות אוכל בעוה"ב להתענג בעמנוג הנלמי בעוה"ב : [ט]
מתוך הנער אף שהוא מעונה נצטרך ובעוה"ז ע"ד כל
המקיים את התורה מעוה"ב : (י) כמו אותם שהיו כו' שהיו עוסקים
בבנין בהמ"ק מתוך הצער מאוד כי היו כמה אנשים עומדים
לסמן להם כמ"ס בכתוב ולכן זכו למשנה שכר גדול מאוד והודיע
לו זאת באגב מנסיימי התורה מתוך הצער כמה גדולים הם :
(יא) כי חלק ה' עמו שלקחם לנחלה ונח' לציור לו עיני הסגולה
והבחרים במה שנבחרו עם סגולה לו ובהם גופא נבדלו במעלתן
כהנים לים ושראלי' זה למעלה וזה במעלתן ולעומת זה הארץ
נבדלת במעלתה בהשראת השכינה [אף שכלל כל הארץ כבודו]
מקום בהמ"ק לבד וירושלים וא"י ומוך לארץ ולכן הביא ישראל לא"י
ולויס לירושלים וכהנים לבהמ"ק וזה נקרא בית ה' העיושר
למשכן שכינתו שבת ה' בו יותר מכל הארצות . והביא כל זה
לאיש השואל [אשר דימה כי התורה אין מעלתה כ"כ] לתורות
על מעלת התורה ומעלת מקבליה ולא דימה כי התורה היא תורה
שכלית כמו שדמה בתחילה ואין להארץ : [יב] סיים

השבעה שקוראין בשבת כס"ח וא"ל שמים שזונניהם היה
הכהן מנדר ברכו את י"י המבורך ואשר בחר בנו ולא היה מנדר
לאחר קריאתו וכן שאר הקדושים לא היו מנדרים כלל רק השביעי
היה מנדר לאחריו עיין טור י"ח סי' קל"ט . [ו] ואי חתה דן
אלא כעין הפרט כו' כדאיתא צ"ל בכל מערבין (י) לפי שלא למד
האיש הזה רק מקרא היה מתמ' מנין לו להקב"ה ל"כ שר
מה שצריך ליתן לכל דיוק ודיוק בעד כל מצוה ומצוה : [ח] העולמו'
וכל אשר יש בהן די הכל שלו שהם בלי שיעור ומספר וקץ וחלית
ולא תקצר ידו מליתן לכל דיוק ודיוק ש"י עולמות עד אין קץ
ובגלותו (ט) פי' אלו לא נבחר כל זה בפירוש לא היה אפשר לנו
לאומרו לספר כבודו וגדלותו שהקב"ה מלא כל העולמות כו' :

השבעה שקוראין בשבת כס"ח וא"ל שמים שזונניהם היה הכהן מנדר ברכו את י"י המבורך ואשר בחר בנו ולא היה מנדר לאחר קריאתו וכן שאר הקדושים לא היו מנדרים כלל רק השביעי היה מנדר לאחריו עיין טור י"ח סי' קל"ט . [ו] ואי חתה דן אלא כעין הפרט כו' כדאיתא צ"ל בכל מערבין (י) לפי שלא למד האיש הזה רק מקרא היה מתמ' מנין לו להקב"ה ל"כ שר מה שצריך ליתן לכל דיוק ודיוק בעד כל מצוה ומצוה : [ח] העולמו' וכל אשר יש בהן די הכל שלו שהם בלי שיעור ומספר וקץ וחלית ולא תקצר ידו מליתן לכל דיוק ודיוק ש"י עולמות עד אין קץ ובגלותו (ט) פי' אלו לא נבחר כל זה בפירוש לא היה אפשר לנו לאומרו לספר כבודו וגדלותו שהקב"ה מלא כל העולמות כו' :

אריהו זוטא פרק ב

צח

אומית העולם שהם אוכלין את העוה"ז ואמרתו לו בני זהו שכן משום שהפריש הקב"ה את (יג) ישראל מתוכן לפיכך הן אוכלין את העוה"ז :

(יח) משרו משל למה"ד למלך ב"ו שמצא אדם ממשפחה מרובה [י"ד] והוא עושה למלך כל רצונו מה עושה המלך שיגר המלך מתנות מרובות לכל בני המשפחה של אותו האיש בשביל אותו האיש שעשה לו רצונו אף כך העכו"ם זהו שכן משום שהפריש הקדוש ברוך הוא את ישראל מתוכן לכן הם אוכלין את העולם הזה ואמר לי רבי (יט) אלא מעתה כל העושה מצוה נותנין לו ג"כ שכרו וכל העובר עבירה נותנין לו ג"כ שכרו ואמרתו לו בני (כ) מה שכרו של נחש הקדמוני שעמד וקלקל את כל העולם כולו ומה שכרו של אדם וחה שעברו על ציווי של הקב"ה ומה שכרו של קין שהרג את הבל אחיו ומה שכרו של למך שהיה מתאבל על אביו אביו ומה שכרו של שם שהיה מכבד את אביו ומה שכרו של חם שלא היה מכבד את אביו ומה שכרו של נח שהיה עומד ומוחה ברבים כל אותן מאה ועשרים שנה עד שלא בא המגול עליהם : (כא) לפיכך העיד הקב"ה עליו שנאמר נח איש צדיק תמים היה בדורותיו [בראשית ו] ואומר (שם ז) כי אותך ראיתי צדיק לפני בדור הזה ומה שכרו של שם הגדול שהיה מתנבא ארבע מאות שנה ולא קבלו ממנו ומה שכרו של אברהם

הארץ שעמד המב"ה בתוכ' ובר' את כל הארצות כולן והפריש את א"י תרומ' מכל הארצות והפריש את ירושלים תרומה מכל א"י והפריש את מקום ב"ה תרומה מכל ירושלים וכן ברא הקב"ה את כל העמים כולן והפריש את ישראל תרומה מכל העמים ומישראל הפריש תרומה את שבט לוי ומשבט לוי הפריש תרומה את אהרן הכהן ובניו וקידשו ומשחו וכבדו כהונה וביצין ובאורים ותומים שה' יעמוד לפני הקב"ה ומכס' על ישראל בכל שנה ושנה והבי' את ישראל שהם תרומה מכל העמים לא"י שה' תרומה מכל הארצות . והבי' את שבט הלוי שהפריש תרומ' מכל ישראל לירושלים שהפריש תרומה מכל א"י והביא את בני אהרן שהפריש תרומ' משבט לוי לבית המקד' שהפריש תרומה מכל ירושלים לעמוד לשרת לפני הקב"ה ולעשות רצונו . שנ' [מקוק ג'] [ג] עמד וימודד איך ראה ויזהר גוים ויתפוצצו דררי עד שחו גבעות עולם הליכות עולם לו . מכאן אמרו (יד) כל (י) השונה הלכות בכל יום מובטח לו שהוא בן עוה"ב שנ' הליכות עולם לו אל תקרי הליכות אלא הלכות . וי"א מן המקום שנמל הקב"ה [טו] עפרו של אדה"ר שם נבנה המזבח . שנ' [בראשית ב] ויצר ה' אלהי' את האדם עפר מן הארמה : ונא' [שמותכ] (טז) מזבח אדמה תעשה לי מכאן אמרו (יא) ב"ז שב"ה קיים [יז] מזבח כפרה הוא לישראל בכל מקומות מושבותם . ובזמן שאין ב"ה קיים (יח) תלמידי חכמים הם כפרה להם לישראל בכל מקומות מושבותיהם שנ' [ויקרא כ] ואם תקריב מנחת בכורים לה' אביב קלוי באש גרש כרמל תקריב את מנחה בכוריק ואומר ואיש בא מבעל שלישה ויבא לאיש האלהים לחם בכורים וגו' [יב] וכי אלישע כהן הוא ואוכל בכורים הוא והלא אין שם לא ירושלים ולא מקדש ולא מזבח ולא כה"ג אלא אלישע הגב' בלבד ותלמידיו שיושבי' לפניו אלא מכאן אמרו כל הנזקק אל החכמי' ולתלמידיה' ומפרנס אותם מעלה עליו הכתוב כאלו מקריב בכורים ועושה רצון אביו שבשמים ואמר לי רבי מפני מה נשתנו

מאורי אש

בה לדירתו אמר לשון סיים שעטס סינן סיה' בה דירתו דירת המלך וכן פה בארץ עשה סינן סיהיה זו ושכן השכינה וספראחה ויחנן סיהיה שאלת השואל כפשוטו וכו' מיום שנברא העולם ודאינו כמה חכמים שקיימו המצות ולא ראינו שקבלו שכרם בזה והשיב להם דע לך שאין לך שכר גדול מזה צננה שבחר ה' בהם ולקחם לנחלה לו להיות מדובק בהם והשרה שכינתו בחובם כי אין שכר כי עיקר השכר הוא התענגות מזיו השכינה ועל"ז מי שעוסק בדרך ארץ ג"כ יש לו שכר טוב בעוה"ז ג"כ אבל עיקר השכר בעוה"ב זה עלם השכר למתנון בו והגן זה והזר דרך היותו נכון בפשט הענין : (יג) עמד וימודד ארץ באורו לפ"ז שמדד אותה באיכות קדושתה וראה שאין לעובדי כוכבים חלק ומבוא בא"י ע"כ ראה וימר גוים לשון קפיה כמו לנחר בהם על הארץ) : [יד] כל הטובה הלכות מהליכות קא דריש ובאורו מדוע זכו ישראל ע"י שהליכו' עולם לו והיא התורה שע"י כהב העולם ותהליכותיה כמ"ס אם במקוהי חלבו גו' ונחתי גשמיכס בעתם ולכן ההליכות הן הן בעצמם ההלכות כי על ידן וכפיהן מתנהג העולם ודרש זה באגב שהביא הכתוב הזה וכיון ג"כ ליייר לאים [שדימה שממנה לא ניתן לנו] כנה גדולה מעלת המשנה והלכותיה : [טו] עפרו של אדה"ר כו' הוא מקום מיוחד נסוגל במעלה מכל אדמה וע"כ נעשה ממנו סומך וז' והוא סומך הראשון אדם שהיה נכחה בגלג חמה כמאמרס ז"ל ולכן באותו מקום הוא המזבח . [טז] מזבח אדמה כבר בארתי בספרי זרע אברהם על ג' משלי שסם אדמה לפי דעת חז"ל מורה על מעלת העפר ההוא והוא מקום המזבח ע"ס פרשה ח' פסוק להגחיל אהביה יש ושם בארתי : (יז) מזבח כפרה הוא שהמקום נעצמו נסוגל לכפרה : (יח) ח"מ כפרה להם על ידי שהעם מקריבין לפנייהם מתנותיהם להמיותם ולהספיק לתלמידיהם וע"י יופר להם : [כ] אלא מעתה כל העושה מצוה כו' עבירה אחת כו' כלומר אחר שאוכלים כולם והכל שוים בה בין עושי מצוה בין עושי עבירה בחי' היתכן זרע והשיב לו מה שכרו של נחש כו' כלומר התגמה שכר עושי מצוה לעובדי עבירה ראה שכר עובדי עבירה ומפלתם אח"כ וראה שכר עושי מצוה בחסרות ותראם הבדליהם ויש עוד לכיון בזה מענין הגחם הקדמוני שהוא ח"מ כאמרס ז"ל והוא הסטן והיה"ר והוא המלאך המוח באחרית ולכן חשב כל אותן הדורות שנאכדו ע"י הינה"ר ואין להאריך : (כא) מה שכרו של נחש הקדמוני ר"ל עושה ופירענתו ומה שכרו של למך שכר מצוה בטוב : [כב] לפיכך העיד כו' צדיק לפני בדור

ישועות יעקב

(ט) צחר וקנע לדירתו חדר מסוים . [י] נסוף מנ' נדה ועי"ס צפירט"י : [יא] ילקוט ויקרא דף קכ"א ע"ב : [יב] המנהגה את הח"ס מנכסיו נחשכרו עונותיו כאלו הקריב קרבן על המזבח : [יג] פי' לפי שילאו ישראל מהם מנח נולד שם ועבר ואברהם מתרח לפיכך זכו ג"כ לעולם הזה כמו המשל שהביא : (יד) גרסת ילקוט וחסנוג גבוה מזה והסביר לו מענין השכר ששכר מצוה מצוה ארץ ג"כ יש לו שכר טוב בעוה"ז ג"כ אבל עיקר השכר בעוה"ב זה עלם השכר למתנון בו והגן זה והזר דרך היותו נכון בפשט הענין : (יג) עמד וימודד ארץ באורו לפ"ז שמדד אותה באיכות קדושתה וראה שאין לעובדי כוכבים חלק ומבוא בא"י ע"כ ראה וימר גוים לשון קפיה כמו לנחר בהם על הארץ) : [יד] כל הטובה הלכות מהליכות קא דריש ובאורו מדוע זכו ישראל ע"י שהליכו' עולם לו והיא התורה שע"י כהב העולם ותהליכותיה כמ"ס אם במקוהי חלבו גו' ונחתי גשמיכס בעתם ולכן ההליכות הן הן בעצמם ההלכות כי על ידן וכפיהן מתנהג העולם ודרש זה באגב שהביא הכתוב הזה וכיון ג"כ ליייר לאים [שדימה שממנה לא ניתן לנו] כנה גדולה מעלת המשנה והלכותיה : [טו] עפרו של אדה"ר כו' הוא מקום מיוחד נסוגל במעלה מכל אדמה וע"כ נעשה ממנו סומך וז' והוא סומך הראשון אדם שהיה נכחה בגלג חמה כמאמרס ז"ל ולכן באותו מקום הוא המזבח . [טז] מזבח אדמה כבר בארתי בספרי זרע אברהם על ג' משלי שסם אדמה לפי דעת חז"ל מורה על מעלת העפר ההוא והוא מקום המזבח ע"ס פרשה ח' פסוק להגחיל אהביה יש ושם בארתי : (יז) מזבח כפרה הוא שהמקום נעצמו נסוגל לכפרה : (יח) ח"מ כפרה להם על ידי שהעם מקריבין לפנייהם מתנותיהם להמיותם ולהספיק לתלמידיהם וע"י יופר להם : [כ] אלא מעתה כל העושה מצוה כו' עבירה אחת כו' כלומר אחר שאוכלים כולם והכל שוים בה בין עושי מצוה בין עושי עבירה בחי' היתכן זרע והשיב לו מה שכרו של נחש כו' כלומר התגמה שכר עושי מצוה לעובדי עבירה ראה שכר עובדי עבירה ומפלתם אח"כ וראה שכר עושי מצוה בחסרות ותראם הבדליהם ויש עוד לכיון בזה מענין הגחם הקדמוני שהוא ח"מ כאמרס ז"ל והוא הסטן והיה"ר והוא המלאך המוח באחרית ולכן חשב כל אותן הדורות שנאכדו ע"י הינה"ר ואין להאריך : (כא) מה שכרו של נחש הקדמוני ר"ל עושה ופירענתו ומה שכרו של למך שכר מצוה בטוב : [כב] לפיכך העיד כו' צדיק לפני בדור

אליהו זוטא פרק ב

אברהם אבינו שהיה עומד (ט) (כב) ופיגר את כל ע"א שבעולם ועל שאמר דבר (כג) שלא כהוגן ירדו בניו למצרים . שנ' (שם טו) ויאמר ה' אלהים במה אדע כי אירשנה בשכר אותה האמירה ירדו בניו למצרים ומה שכרו של [טז] ישמעאל שעמד וקבר את אביו ומה שכרו של יצחק שאמר לאביו אבא כפתינו יפה יפה ותנני על גבי המזבח שמא אבעט בך כי בחור אני ועומד בכחי כי בן שלשים (י) ושבע שנים אני ונמצא אני מחויב שתי מיתות לשמים ומה שכרו של עשו (כה) שהוריד ב' דמעות לפני אביו ניתו לו הר שיעיר שאין גשמי ברכ' (יח) פוסקין ממנו לעולם ואף בני שיעיר משום שקבלו [יט] את עשו בסבר פנים יפות ניתנה להן שכרן מכאן אמרו אפילו אם אין בידו של אדם לא מקרא ולא משנה אלא הוא יושב וקורא כל היום הפסוק (שם לו) (כ) ואחות לוטן תמנע אפילו הכי שכר תורה בידו ומה שכרו של יעקב אבינו (כו) מודה (כז) על

האמת . ודובר אמת בלבבו כל ימי חייו ומה שכרן של שנים עשר שבטים שהיו (כז) עושין רצון יעקב אביהם שנאמר (הושע ט) כענבים במדבר מצאתי ישראל ומה שכרן של אברהם יצחק ויעקב (כג) שנתנו אימה של הקב"ה בלבבם מתוך שבעים עמים ולשונות וכותן עמד להם ולבניהם ולבני בניהם עד סוף כל הדורות :

פרק ג (א) דבר [א] ברא הקב"ה בעולמו חוץ מן מדת השקר ומדת העולה שלא ברא (ב) ושלא עשה אותם הקב"ה שני' (דברים לב) (ב) הצור תמים פעלו וגומר ואומר (צפניה ג') (ג) ה' צדיק בקרבה לא יעשה עולה בבקר בבקר יתן משפטו לאור לא נעדר (ד) ולא יודע עול בושת ואומר (איוב לד) הלילה לאל מרשע וגו' ואומר (שם) והו כי פועל אדם ישלם לו וגו' [ו] מעיד אני עלי שמים וארץ שלא נתקבצו בני אדם למיתה ואין כל בריה יורד לידי צער אלא מתוך אכילה

מאורי איש

מזה ואומר כו' זה דרש חזקוני על להורות שהיה צדיק לפני דבור הזה שהיו טולס רשעים : (כג) ופיגר לטון החלטה שה' מחלים חטונם ככל העולם לבני ואמינו בחליהם : (כד) שלא כהוגן כי עם הצדיקים הוא מדקדק כמות השערה לזמן יורף חטאם [כה] שכרו של ישמעאל מפני שגעה חטובה כנאמר בנא' כ"ב : [כו] שהוריד ב' דמעות והאמין בצרכת אביו והתחנן על זה ולכן נותן לו מטוב עוה"ז [כז] מלאן אמרו כו' אפילו הכי שכר תורה בידו כלומר אחר שראינו שהקב"ה אינו נקפח שכר כל בריה א"כ מי שקורא בתורה אף שאינו מבין מאומה מ"מ הם ר"ת ויש לו שכר הרבה וכלל הדברים העיר לו שיתבונן אם הרשעים בזכותם הקלה זכו לכל טוב והצדיקים נענשו אפיו על הקלות וא"כ מניחם בשכר מנחותיהן בודאי יזכו לכל טוב : [כח] ומודה על האמת כי מדתו של יעקב אמת [כמדות עליונות] כמ"ס חתן אמת ליעקב ע"י שהיה מתנהג במדת האמת : (כח) כענינים במדבר כו' במקום און ורע והם נבחרים ונאחזים מאור . (כט) שנתנו אימה כו' ר"ל שהכניסו יראת ה' בלבם יותר מכל חוננה ולטון לפיך . וכותן עומד לעד להם ולנו וכלל הענין שזה השאל דומה שיעקר השכר הוא העוה"ז ולכן התפלל על ההפך שהם שהשכרים מעינים ועובדי אלילים יסושו בשמחת עוה"ז ומתחילה הסביר לו שיעקר הוא השכר הנלחי וע"י התעסקו' בד"א עם החורה ג"כ זוכה ג"כ לעוה"ז אבל עיקר הכל יתבונן על הרשעים אף שהליתו מתחילה יראה סופם שנעקרו ובחופף הצדיקים ירשו ארץ וכותן עומדת להם ערו עד ועונשם על לך הצורך כדי שיתייב להם באחרית בעוה"ז ובעוה"ב ודי בזה :

פרק ג (א) הכל ברא כו' חוץ ממדת השקר איידי שעמד בפרק העבר מנחת יעקב שמדתו אמת מדבר עתה בספרו וביאר הענין ע"ד קארס כי כל המדות הנשועות באלים הם כולם משתמשים לטובה אף היפוכי המדות כמו כעס ונקמה וכדומה לכעס ולהתקנס על אגטי רשע משחיתו חבל כענשיהם אכן מדת השקר איינה מדה ולא תכונה כנפש רק נעשית ע"י בני אדם שהטביעו בהם ע"י ההרגל הרע כי מי עור מלראות מוגדל הזק אף בעתה מזה וק"ל : [ב] הוצר תמים כו' ואין עול און כי כיוו למדת העול וה מדת השקר אף שיש בו שאר הכניס כמו טקס ובעל סימה כי במדת העול והשקר און בו טוב מאומה ואחר שבמחנה ה' און בו א"כ אף באלים און הרבר בעלם רק ע"י הרגל הרע : (ג) ה' צדיק בקרבה כלורה ה' מתנהג עם ברוחיו במדת הנדק ותפן מאד לסצדיקים ולכן ככל בוקר יתן משפטו להשנישם מעט בכדי שילרף לנס ולא יעשה עולה מאומה [ד] ולא ידע עול בושח ר"ל כי כחשקר מלכו מדת הבושה ע"כ עושה עול וכמעט שאין זה טבע חנוניות : [ה] כי פועל אדם ישלם לו כלי עול מאומה רק מדה במוה : (ו) מעיד עלי וכו'

ישועות יעקב ילקוט משפחה נמוכה : [טו] שנטל הע"א כמו אשר פגרו מעבור [שמאל א' ל'] ובלטון משנה יומא דמפגרי בהו רבנן : [טז] שנאמר [בראשית כ"ה] ויקברו אותו יצחק וישמעאל בניו וארז"ל מכדי ישמעאל קסימ' מ"ט חסיב לי' יצחק מקמי' ש"מ תשובה עבר ואדבריה ליצחק לקמי' כו' אבל אצל מיתת יצחק כתיב ויקברו אותו עשו ויעקב בניו [ס"ט] כדא' כ"ב ט"ז וכן פי' רש"י בחומש וזכה ע"ז להעמיד י"ב נפולאים : [יז] שבו בפרק מזה שיהי בת ק"ל שנה וכשגולד יצחק היתה בת חששים כשארז"ל : (יח) לפי שהוריד דמעות על הברכות נחסיים בו ברכת אביו : (יט) לפי שהיו תלמידי לבק ברעו של אברהם ונתנו אף חמנע אחות לטון להיות פלגס אצל אלישו בן עשו כדא' בסנהדרין דף ל"ט כפרש"י פ' וישלח לבך זכו ג"כ לברכת עשו : [כ] נקט מקרא זה לפי דא' בסנהדרין שם שדרס מנשה דרשות של דופי על מקרא זה ובאמת און חילוק בתורתיו הקדושה בין פסקו ותמנע היתה פילגס לשמע ישראל כמ"ס הרמב"ם ז"ל כי על כל אלה וקון יש בו סודות נוראים ונפלאים וכסתרום כדא' בזהר הקדוש בפרשת בהעלותך ע"ס (כא) שלא כו' לשקר בעת הברכות כמו שארז"ל ע"פ אכתי עשו בכורך דובר אמת בלבבו זכה להיו' מרכב' למדתו כידוע ל"ת : (כב) שני' [שם ל'] ויעשו בניו לו כן כאשר גוס שלא יגע אחר במשחו ויטלו אותו ביראה וכבוד וקבע להן מקום יהוד' יששכר זבולון ישאז הנט' מן המזרח כו' כדא' בדרוז"ל וע"ז זכו לדגלי' כדוגמא של מעלה :

(א) ילקוט האיוט דף ט"ז ע"ג : (ב) אלא השקר בודה האדם בלבו

מנחת יעקב שמדתו אמת מדבר עתה בספרו וביאר הענין ע"ד קארס כי כל המדות הנשועות באלים הם כולם משתמשים לטובה אף היפוכי המדות כמו כעס ונקמה וכדומה לכעס ולהתקנס על אגטי רשע משחיתו חבל כענשיהם אכן מדת השקר איינה מדה ולא תכונה כנפש רק נעשית ע"י בני אדם שהטביעו בהם ע"י ההרגל הרע כי מי עור מלראות מוגדל הזק אף בעתה מזה וק"ל : [ב] הוצר תמים כו' ואין עול און כי כיוו למדת העול וה מדת השקר אף שיש בו שאר הכניס כמו טקס ובעל סימה כי במדת העול והשקר און בו טוב מאומה ואחר שבמחנה ה' און בו א"כ אף באלים און הרבר בעלם רק ע"י הרגל הרע : (ג) ה' צדיק בקרבה כלורה ה' מתנהג עם ברוחיו במדת הנדק ותפן מאד לסצדיקים ולכן ככל בוקר יתן משפטו להשנישם מעט בכדי שילרף לנס ולא יעשה עולה מאומה [ד] ולא ידע עול בושח ר"ל כי כחשקר מלכו מדת הבושה ע"כ עושה עול וכמעט שאין זה טבע חנוניות : [ה] כי פועל אדם ישלם לו כלי עול מאומה רק מדה במוה : (ו) מעיד עלי וכו'

אליהו זוטא פרק ג

סוף שמעמיד עליו מאותה משפחה וממעיין את זרעו אחריו שלא ירש [יא] זה העולם שכן מצינו ביהושפט מלך יהודה שהלך ונתחתן עם מלך ישראל משום שראה שהי"ל שבעים בנים שנאמר [מלכים א' כ"ב] וישלם יהושפט עם מלך ישראל ומנין שעמד מאותה המשפחה והיה ממעיין זרעו אחריו שנאמר (שם ב"א) ועתליה אם אחיהו ראתה כי מת בנה ותקם ותאבד את כל זרע הממלכה ותקח יהושבע בת המלך יורם אחות אחיהו את יואש בן אחיהו ותגנוב אותו וגו' ולא הומת ויהי אתה בית ה' מתחבא שש שנים וגו' (כו) ואלמלא הברית שכרת הקב"ה עם דוד אזי נהרג יואש גם כן ונתבטלה מלכות בית דוד לגמרי ומה עוד שכתן של אלו הנושא אשה לשם זנות והנושא אשה לשם ממון והנושא אשה לשם גדולה (כו) צא ושאל וראה מה שנאמר באותו (יג) ענין משל לשנו בני אדם שהם משבט אחד ומשכונת אחת וממשפחה אחת אחד עני אחד עשיר והיה ראוי ויפה לו לאותו עשיר שישא הוא או יתן לבנו את בת העני שהיא משבטו וממשפחתו ושכיניו ולקרב אותו ולהלוות לו אבל אם הוא לא עשה כן אלא הלך ונדבק במי שאינו ראוי לו עליו נאמר (מלאכי ב) הלא אב אחד לכולנו הלא אל אחד בראנו מדוע נכבוד איש באחיו לחלל ברית אבותינו בנדה יהודה ותועבה נעשתה בישראל ובירושלים כי חלל יהודה קדש ה' אשר אהב ובעל בת אל נכר לפיכך לא נשתיר מהם כלום לפי שהניחו את זרע ישראל שבחר הקב"ה בהם מתוך שבעים לשונות והלכו ונדבקו בעכו"ם שאינם ראויים להם לכך נאמר אחריו (סג) יכרת ה' לאיש אשר יעשנה ער ועונה מאהלי יעקב ומגיש מנחה לה' צבאות שלא יהיה לו [כח] ער (יג) בחכמים ולא (יז) עונה בתלמידים ולא שואל הלכות כענין בכהמ"ד ולא משיב הלכה בתלמידים: ולא כהן שמגיש מנחה דה' ומנין שהנושא אשה לשם שמים שהיווין לו בנים שהם מושיעין את ישראל בעת צרה ומרביין תורה ומצות

עמו בדרך חסידים וסובל את הכל שנא' [ירמיה יז] (ח) אני ה' חוקר לב ובוהן כליות [ט] וגו' ועל ידי דוד נאמר [תילים יח] עם חסיד תתחסר עם גבר תמים תתמס עם נכר תתכרר ועם עקש תתפתל כי אתה עם עני תושיע ועינים רמות תשפיל מאי כ"א אתה עם עני תושיע אלו ישראל [יט] שעניות יפה להם [כ] ועינים רמות תשפיל אלו עכו"ם מכחישי התורה ואומר [איכה ג] מפי עליון לא תצא הרעות והטוב וכי אפשר לומר כן והלא מדות טובות יוצאות מלפניו אלא אמור כך הטיבה אינה יוצאה לעושי רעה והרעה אינה יוצאה לעושי טובה [כא] אלא טובה כלפי טובה ורעה כלפי רעה ומנין לך [כב] תדע לך שכן הוא כי ארבע מדות הן בדרך ארץ יש שנושאין אשה לשם זנות ויש שנושאין אשה לשם גדולה ויש שנושאין אשה לשם ממון ויש שנושאין אשה לשם שמים והנושא אשה לשם זנות סופו לצאת ממנו בן סורר ומורה והנושא אשה לשם שמים סופו הוי"ן ליה בנים שהם מושיעין את ישראל בעת צרה והן מרביין תורה ומצות בישראל והנושא אשה לשם ממון סופו (י) [כג] שמצריכין אותו לאחרים הנושא אשה לשם גדולה סוף שמעמיד עליו מאותה המשפחה (כד) שממעט זרעו אחריו ומנין להנושא אשה לשם זנות שמוציא ממנו בן סורר ומורה שנאמר [דברים כא] וראית בשביה אשת יפת תואר וחשקת בה ולקחת לך לאשה [כה] סוף שמרננים בו הבריות ומתוך שמרננים בו הבריות הוא הולך ונושא אשה אחרת שכן נאמר אח"כ כי תהיין לאיש שתי נשים ונאמר אח"כ כי יהיה לאיש בן סורר ומורה ומנין להנושא אשה לשם ממון סופו שמצריכין אותו לאחרים שכן מצינו בבני עלי הכהן שנשא נשים שלא כראוי להן לסוף הוצרכו לאחרים שנאמר [שמיאל א' ב'] ויבא איש האלהים אל עלי וגו' והיה כל הנותר בביתך יבא להשתחות לו לאגרות כסף וכבר לחם ואמר ספחני נא אל אחת הכהנות לאכול פת לחם ומנין להנושא אשה לשם גדולה

ישועות יעקב

לסובים : [ט] וסי' ולתא לאיס כדרכו וכפרי מעליו : (י) עיין בפרק עשרה יומסקין : [יא] פי' שלא ירש הגדולה שלו וימלא מקומו בעולם (יג) פי' שהולכים הנביא (מלאכי ב) על ז' ושם כתיב עונסם כדלקמן : (יג) ער ר"ל אדם חרוף כדמפרש לא שאל הלכה כו' : (יד) עונ' כדמפרש לא משיב הלכה כו' ועיין סנהדרין דף ע"ב :

מאורי אש

במדקס א"ד הקל' עני' מן דבייתא ואית דאמרי להיפוך ע"י' ומנין פה : (יח) אני ה' חוקר לב לראות איכה דרכי לבנס לסייע כל אחד כדרכם : [יט] שעניות יפה להם כיון שעיקר תכליתם וטובם להיות מאוסים כדרכי עוה"כ זהו היפוך תענוגי עוה"כ ע"כ עניות טוב להם להצריך לבנס לטוב זהו עם עני תושיע בעניות וע"כ המה טובים בעניינים נפשיים וג"כ תושיעם : (כ) ועינים רמות אלו עובדי כוכבים שהמה רמים דעתם וגאים בענייני עוה"כ הם תשפיל ויתכן שהכוונה שתשפילם ע"י' במה שהם מושפעים כל טוב ע"כ תשפילם כי איך מתחזרים נמשך לטוב ע"י שביעת טובם בעוה"כ ולכן כתיב עם עני דממעט עם המיוחסים בעוני כמותה כי טובה היא להם לנגען יכנע לבנס לתורה והעונדי רוכבים גזי לב ער ממנאין לבנס יחסו בתורה האלהית ולא יתנווננו טובה תשפילם כי אין ספלות למעלה מהעדר הידיעה : (כא) אלא טובה כלפי טובה ובאורו מפי עליון בעלמו לא ילא הטוב והרע כפי חפלו לבד ב"א לפי מעשיו בני אדם המה טובים יקבלו טוב ולהיפך ח"ו הרע יבלעם : [כב] תדע לך כי כלומר אם תחפץ תראה מנהגי ה' ב"ה בעולם ואז תראה אמתות זאת כי הכל ע"י מעשיו אינם ותסב ד' מדות אחד מאהבת התורה הכבוד כמשפחה ככבודים ושועים ג' אהבת המון להרבים האין ד' לשם שמים לקיום הענין להעמיד בנים עוסקים בתורה ומלות וכל אחד עונשו ושכרו נדדו כי מצעל תאזה ילא בן רע ומנוגו רע ומשחית ולהיפוך אם כוננו לשמים אז מנויגין נוטה לטוב ועושה טוב בדרך לעמו : [כג] שמצריכין אותו לאחרים כלומר שהממון יווצרך לאחר ייבדו ואחר יאספס או הכונה שהוא יהיה מוצרך לאחרים כי סופו לכלות הונו מידו : (כד) שממעט זרעו אחר אחר שאין בו כבוד עולמי ויחס עולמו באמת : [כה] סוף שמרננים הבריות על תאוותן שלקחה היפ"ת ויבוש מנה ויקח אסרת וישנאנה להראשונה ואח"כ יוליד בן סורר ומורה כי המה בני גרושת הלז והמה רעים בטבע : (כו) ואלמלא הברית כו' סכרת ה' לדוד שלא יכלה זרעו אף שמוטאים : [כז] לא ושאלו וראה כו' כוונת מה שאמר הנביא ונביא אח"כ משל לשני ב"א ומצויר העול שעושה שמרתיק ומשפחתו אף שהמה טובים מאוד בני אב מאמונה אחת ודבק באחרים בעבור נדיבות הן ולפיכך נעשו שלא נשתיר מהם מאומה : (כח) ער כחכמים ובאורו יכרת ה' לאיש אשר יעשה זאת ער שלא יהיה ער והשעיררה לב לטכמה

ומצות בישראל (כט) צא ולמד מעמרים שנשא אשה לש"ש ויצאו ממנו משה ואהרן ומרים שהיו מושיעין את ישראל והיו מרבים תורה ומצות בישראל וצא ולמד מן (ל) בועז בן שלמון שנשא אשה לש"ש וצאו ממנו דוד ושלמה בנו שהיו מושיעין את ישראל והיה מרבין תורה ומצות בישראל ועליהם ועל כיוצא בהם ועל הדומין להן ועל העושה כמעשהוהן הכתוב אומר (יטעיה סו) כי כאשר השמים החדשים והארץ החדשה אשר אני עושה עומדים לפני נאום ה' כן יעמוד זרעכם ושמכם : סליק פירקא

פרק ד שנו חכמים (ח) הוי (ג) (א) עלוב

ועניו לכל אדם : (ב) ולאנשי ביתך יותר מכל אדם ומנון זה תדע לך שכן הוא : (ג) צא ולמד מן הקב"ה שהיה (ג) עלוב ועניו לעמו בכל מקום : (ד) ולא הלך עמהן כדרכיהן ולא שפט אותם כעונותיהם אלא היה להם במדת ענוה שלו ומנין שכן הוא תדע לך ממאה ועשרים יום מיום שנתנה תורה לישראל ועד יום הכפורים הם מאה ועשרים יום מיום שעלה משה להר סיני בראשונה להביא תורה לעמו ישראל עד שירד מהר סיני באחרונה בפעם שלישית ואלמלא שנהג הקב"ה עמדם במדת ענוה [הן] לא נתנה התורה לישראל משלו משל (ו) למה"ד למלך ב"ו שקודש את האשה ויהיה אוהבה אהבה גמורה מה עשה

המלך שלח והביא אדם אחד לעשות לו שלוח בינו לבינה ומראה לו כל החופות שלו וכל החררים וכל הסתרים שלו ואח"כ אמר לאותו שלוח לך לאותה אשה ואמור לה שאין אני צריך משלה כלום אלא תעשה לי חופה קטנה כדי שאוכל ואדור עמה כדי שידעו עבדי ובני ביתי שאני אוהבה אהבה גמורה ועד שהמלך עוסק בחופות ולצוות אל השליח ולשגר אל האשה מתנות מרובות אמרו לו הבריות זנתה אשתך עם אחר מיד מניח המלך את הכל מידו והשליח נרחק לאחוריו ויצא מבוהל מלפני המלך וכן היה הדבר עם הקב"ה וישראל : שני (שמות ל"ב) (ז) לך רד כי שחת עמך וגו' וכתוב [ש"ה ח] (ה) עד שהמלך במסבו נרדי נתן ריחו (ט) ברוך שאמר והיה העולם ברוך הוא ברוך עושה מעש' בראשית ברוך אומר ועושה ברוך (י) גוזר ומקיים ברוך (יא) שזכר את (י) הראשונות והעביר את האחרונות שהיה לו לומר נרדי נתן סרחון ולא לומר נתן ריחו וכיון שקבלו ישראל מלכותו של הקב"ה עליהם ואמרו כל אשר דבר י"י נעשה ונשמע (שמות כ"ד) מיד ירדו (יב) ששים רבוא מלאכי השרת והניחו

בראש

מאורי אש

לחכת כס"כ שלא יתן עת קבוע לחלמדי' ולא שואל ולא מטיב ולא מניס מנחה וכלומר לא יוללח הרע לסוס דבר טוב וקיים כי הבנים זרע מרעים רעים נעס : (כט) לא ולמד מעמרים כו' כמ"ס במדרש שכתחילה פירס מאשחו ואח"כ ראה שעתיד ללאת ממנו מושיע מודקק לאשתור רק לסס זה : (ל) בועז שתיין להקיס סס המת כן יעמוד זרעכם בטוב תמיד מתעניים מכבוד ה' לעול' **פרק ה (א)** עלוב חף שמביישין ומחפסין אותו לא יכעוס כי יודע שחורגו ועניו כי הוא מכיר כבוד ה' הרוממה ע"כ יספל בעיניו והוא ה"ב עניו בין אדם לנפיק ועלוב בין אדם לחבירו : (ב) ולאנשי ביתך יותר כו' כי עי"ז יאסתר ויעשו רנוך ויקבלו מוסר : (ג) לא ולמד מן הקב"ה ולכן הדבק במדותיו שהוא סובל כביכול חילול כבודו י"ח ועניו להזדקק לספלים ממנו להשגיח עליהם : (ד) ולא הלך עמהן כדרכיהם חף שחטאו מ"מ ענותו סבל לא להעניסם כל כך : (ה) לא נתנה החורה לישראל כמו שקטרגו המלאכים מה אנוש כי תזכרו וחסד הק"ך יוס לסורות חף שחטאו באותן הימים הרבה עכ"ל סבל ומחל להם ונתן להם חורתי : (ו) למה"ד למלך ב"ו שקודש כו' : מלייר לפניו מגודל עון העגל ועכ"ל סלחם ה' והוא ה' ב"ה אהב לישראל וספן להטיב להם חף שאינו צריך להס רק זאת חפנו שהמה יכינו מקום בכדי שיטרה עליהם לטובתם ואיה לב פתי אשר יסור מטובו ואיה לב צבר אשר לא יבין הדך הכבוד הנעלה הלזה כשידבק למלך גדול כמותו ארון האדונים (וילייר לפניו ממלך בשר ודם חף כי מלך מלכי המלכים) ועכ"ל סרו מהר ואף שהראם חדריו והיכליו ר"ל סגלה להם רדי סכל וחדרי גנוזי אולרות טובו וסחריו ועכ"ל חטאו והיו ראויים לעונש גדול ועכ"ל סבל הקב"ה עונס : (ז) לך רד כמאמרס ז"ל רד מגדולתך כי זכה להגדולה הנוראה בעבור ישראל שיוכלו לקבל החורה : (ח) עד שהמלך במסינו נרדי גו' כמאמרס סריי נתן ריחו שחטאו והבאיסו ריחם הטוב בעוד היה המלך במסיבה עמהומודקק לקרב עמסס ולהספיע להם תורה ונבואה וניי שמע כזאת : [ט] ברוך שאמר מתפעל אליהו ומתחיל כשכח הקב"ה להודיע רב טובו והיה העולם הוא תחילת הנריאה יס מאין ברוך הוא הוא הכסתר והנעלם כנחיות עולמו ית' עושה מ"ב הוא כנחיות הקיסם שנותן קיום וחיות בכל רגע כנברא' כולם ואומר ועושה בכל מה שמצטית ע"י נבוא או הכונה שהאמירה והעשיה ביתר כמ"ס במדרש לא צעמל ולא ביגיעה כו' אלא בדבר ה' וכבר שנים נעשו ונהו החבונת מופלג להחבונן על כנחיות הקיסם שכובע ממנו תמיד בכל רגע בלי שיחיה והוא אומר ועושה ביתר כי לולא זאת היה בטל העולם ס"ו אחר שהיא צריכה תמיד לקחת קיום וחיות מה' ב"ה : [יוד] גזר עונש מה ומקיים : [יא] שזכר את הראשונות כמס שאמרו נעשה ונשמע והעביר האחרונות כמס שעשאו את העגל וכספרו אשר הנחלים על הקיסם כנחיות חף שכוונע החטא ממדם זו כעלמה ע"י שהם נמארים באמונתם ע"כ יכשלו לפעמים מהר וסכן ושס הארכתי כנחור הכחובים ע"ס המדרס ולכן הסרחון הוא עלמנו הריס שזה כעלמו אות על מהירות אמונת לכס כטוב ג"כ א"ר על כן אמרו נעש' ונשמע ערס שמענו וסכן : (יב) ס"ד מלה"ס כנחיות כספרי אשר

ישועות יעקב

(ח) ילקוט חסד דף ק"ח ע"ג : [ב] עלוב היינו מי ססובל הכל חס מביישין אותו או שטוסין לו דבר נגד כבודו והוא סוסק ולסון עלוב כמו ויהיו מלעיבים במלאכי אלהים ובחיים דכריו [ד"ה ב' לו] : (ג) וכן ה"ל קרלו להקב"ה מלך עלוב כמ"ס הרמ"ק בריס ספר ס"ד עי"ס : (ד) זכר להם מה שאמרו נעשה ונשמע : סיפא

פרק ה (א) עלוב חף שמביישין ומחפסין אותו לא יכעוס כי יודע שחורגו ועניו כי הוא מכיר כבוד ה' הרוממה ע"כ יספל בעיניו והוא ה"ב עניו בין אדם לנפיק ועלוב בין אדם לחבירו : (ב) ולאנשי ביתך יותר כו' כי עי"ז יאסתר ויעשו רנוך ויקבלו מוסר : (ג) לא ולמד מן הקב"ה ולכן הדבק במדותיו שהוא סובל כביכול חילול כבודו י"ח ועניו להזדקק לספלים ממנו להשגיח עליהם : (ד) ולא הלך עמהן כדרכיהם חף שחטאו מ"מ ענותו סבל לא להעניסם כל כך : (ה) לא נתנה החורה לישראל כמו שקטרגו המלאכים מה אנוש כי תזכרו וחסד הק"ך יוס לסורות חף שחטאו באותן הימים הרבה עכ"ל סבל ומחל להם ונתן להם חורתי : (ו) למה"ד למלך ב"ו שקודש כו' : מלייר לפניו מגודל עון העגל ועכ"ל סלחם ה' והוא ה' ב"ה אהב לישראל וספן להטיב להם חף שאינו צריך להס רק זאת חפנו שהמה יכינו מקום בכדי שיטרה עליהם לטובתם ואיה לב פתי אשר יסור מטובו ואיה לב צבר אשר לא יבין הדך הכבוד הנעלה הלזה כשידבק למלך גדול כמותו ארון האדונים (וילייר לפניו ממלך בשר ודם חף כי מלך מלכי המלכים) ועכ"ל סרו מהר ואף שהראם חדריו והיכליו ר"ל סגלה להם רדי סכל וחדרי גנוזי אולרות טובו וסחריו ועכ"ל חטאו והיו ראויים לעונש גדול ועכ"ל סבל הקב"ה עונס : (ז) לך רד כמאמרס ז"ל רד מגדולתך כי זכה להגדולה הנוראה בעבור ישראל שיוכלו לקבל החורה : (ח) עד שהמלך במסינו נרדי גו' כמאמרס סריי נתן ריחו שחטאו והבאיסו ריחם הטוב בעוד היה המלך במסיבה עמהומודקק לקרב עמסס ולהספיע להם תורה ונבואה וניי שמע כזאת : [ט] ברוך שאמר מתפעל אליהו ומתחיל כשכח הקב"ה להודיע רב טובו והיה העולם הוא תחילת הנריאה יס מאין ברוך הוא הוא הכסתר והנעלם כנחיות עולמו ית' עושה מ"ב הוא כנחיות הקיסם שנותן קיום וחיות בכל רגע כנברא' כולם ואומר ועושה בכל מה שמצטית ע"י נבוא או הכונה שהאמירה והעשיה ביתר כמ"ס במדרש לא צעמל ולא ביגיעה כו' אלא בדבר ה' וכבר שנים נעשו ונהו החבונת מופלג להחבונן על כנחיות הקיסם שכובע ממנו תמיד בכל רגע בלי שיחיה והוא אומר ועושה ביתר כי לולא זאת היה בטל העולם ס"ו אחר שהיא צריכה תמיד לקחת קיום וחיות מה' ב"ה : [יוד] גזר עונש מה ומקיים : [יא] שזכר את הראשונות כמס שאמרו נעשה ונשמע והעביר האחרונות כמס שעשאו את העגל וכספרו אשר הנחלים על הקיסם כנחיות חף שכוונע החטא ממדם זו כעלמה ע"י שהם נמארים באמונתם ע"כ יכשלו לפעמים מהר וסכן ושס הארכתי כנחור הכחובים ע"ס המדרס ולכן הסרחון הוא עלמנו הריס שזה כעלמו אות על מהירות אמונת לכס כטוב ג"כ א"ר על כן אמרו נעש' ונשמע ערס שמענו וסכן : (יב) ס"ד מלה"ס כנחיות כספרי אשר

בראש כל אחד מישראל (יג) שני כתרים ככתרו של אדם הראשון (יד) אחד כנגד נעשה ואחד כנגד נשמע שנאמר (סס יט) ואתם תדו לי (טו) ממלכת כהנים וגוי קדוש וכיון שסרחו ישראל במעשה העגל ירדו (טז) מאה ועשרים רבוא של מלאכי חבלה ונטלו אותם מהם שנא' [סס לג] ויזן ויתנצלו בני ישראל את עדי' מדר חורב (יח) יכול לעולם ת"ל (יט) ופדויו י"י יש'בין ובאו לציון ברנה ושמחת עולם על ראשם ישון ושמחה ישגו ונסו יגון ואנחה (יט) בלבם לא נאמר אלא על ראשם אלא מלמד שעתיד הקדוש ב"ה להחזיר' להם לישראל לימות בן דוד ולעוה"ב לכך נאמר ושמחת עולם על ראשם (כ) ומה מחשבה היה בדעתו של הקב"ה כך היה בדעתו של הקב"ה כל אומה ומלכות שיבאו ויקבלו את התורה יהיו חיים וקיימים לעולם ולעולמי עולמים שנאמר והלוחות מעשה אלהים המה והמכתב מכתב אלהים הוא חרות על הלוחות (סס לב) אל תקרי חרות אלא חירות (כא) שאין לך בן חורין אלא מי [כא] שאין

מלאך המות שולט בו וכיון שעשו את העגל חזר מלאך המות עליהם שנאמר (במדני כה) וממתנה נחליאל (כג) ממתן תורה נחלו אל וכיון שעבדו ע"א בא עליהן (כ) מלאך המות שנאמר אני אמרתי אלהים אתם ובני עליון כולכם אכן לאחר שחבלתם מעשיכם באדם תמותון (תסליס פב) (כד) אבל באהרן כתיב (מלאכי ג) תורת אמת היתה בפיהו ועולה לא נמצא בשפתיו בשלום ובמישור הלך אתי ורבים השיב מעון כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו כי מלאך י"י צבאות הוא וכי תעלה על דעתך שאהרן היה עובד עבודת אלילים ח"ו אלא לא עבד אהרן ע"א אלא עיכב אותם עד שיבא משה (כה) ובדרך שעשה יעקב אבינו שהיה מקיים את כל התורה כולה קודם שניתנה התורה והיה מתכוין לבטל ע"א שנאמר (בראשית ל"ט) ויאמר יעקב אל ביתו ואל כל אשר עמו הסירו את אלהי הנכר אשר בתוכם והטהרו והחליפו שמלותיכם ויתנו אל יעקב את כל אלהי הנכר אשר בידם וגו' ויטמין אותם יעקב תחת האלה

מאורי איש

ישועות יעקב

הכתלים על החזית לפי שכל ישראל היו במספר ס"ד והניעו למעלה הכבושה אך כל אחד הניע לכבושה כפי כחו ומדריגתו ולכן היה לכל אחד מלאך מיוחד כפי כח השגתו: (יג) שני כתרים טרם חטאו כמ"ס מ"ל שהיו בתפילה חירות מעלה"מ ומשעבוד אלהים אחסו גו' ואין להאריך: (יד) אחד כנגד נעשה כו' כנגד נשמע לפי דרכיו שהכתרים המה שפע השנה [מלמד כתרים ממש שהיה ג"כ על יד המונגס להורות עליה] יתכן שהיה על שני דברים השנה בענין השכלה הכבושי בענינים אלוקים וזהו כנגד נשמע וה"ל השנה מנצחות מעשיות וזהו כנגד נעשה וכמ"ס במדרש חזית שבתפילה נתגלה להם מה הם המנצחות ומה הם המייגים מה הם קלים ומה הם חמורים הופך עתה שאין ידיעת מוחן שרין של מצות כי סגולות המצות הנה נעלמות והבן: [ט"ז] מנצחת כהנים מיוחדים במעלה וקדושים ונבדלים במעלתם מאד: (טז) מאה רבוא של מלאכי חבלה הוא מניע השנה שניטל מהם ונפלו ממדריגתם וע"כ היה ק"ך כי חטאו בשנים שנגדו המצוה והשמיעה ובחמת בענין ס"ד מלה"ס נמצא מחלוקת בחזית שי"א שירדו ק"ך רבוא מלה"ס שדעתם שלכל אחד היה ב' מלאכים אחד כנגד נעשה ואחד כנגד נשמע ולכאורה פה אסו הסבל בשתי ראשין ויראה שדעתו ז"ל לפי שהעושה עדיין לא היה רק אמרו נעשה ורק השמיעה והאמונה הי' ע"כ לא היה רק אחד אבל בעבירה הי' ב' כי נחשקו האמונה נעשה ושמיעה יחד והבן אך קשה לפי באורי לעיל שהשיגו שבר האמות: (יז) ויתנצלו בני ישראל את עדי' חז' עדיים ואף שהכתוב אומר שישראל בעלמם הורידו עריים כמ"ס ועתה הורד עדיין מעליך כבר בארתי זאת בספרי תפוחי זהב דרוש עין אדם אין יתייבשו שני הכתובים יחד: (יח) יכול לעולם שלא ישונו עוד למדריגתם ת"ל ישונו למדריגתן ושמחת עולם הוא דיבוק השנה שהיה ככתר על ראשם י [יט] בלבם נאמר כי השמחה מקורה מן הלב המתפעל מדבר שמחה אלא נא ללמד שישונו למדריגתם בהשגת השכל ע"כ כתיב על ראשם ואם היה הכונה בעניינים גשמיים היה הלב מתפעל ושמח לא השכל ולכן מוכח שעתיד להחזיר להם אותו העדי וההשגה והבן מאד: [כ] ומה מחשבה כו' כלומר מה היה אם היו מקבלים את התורה בחוס לב ומפרש כך היה בדעתו להט' לכל מי שיקבל התורה שהיה קיימים לעולם בלא ניתנה מאומה כמו שהיה קודם חטא אהר"י ואמר כל אומה ולשון לפי שהיה אז גאולה שלימה ואז רבים היו מכירים ג"כ כבוד ה' כמ"ס והיה ה' ונלך על כל הארץ אך לא נתקיים זאת בסבת חטא העגל: [כא] שאין לך בן חורין שהוא בן חורין מן הרע האמיתי והוא עובד ה' באמת ולהיפך הוא עבד לילדו ותאחורו ומשועבד תחת הרע: [כב] שאין מלאך המות שולט בו' כי היה מתנצל ג"כ עובד ה' באמת ולא היה עבד לילדו ותאחורו ומשועבד תחת הרע: [כג] שאין מלאך המות שולט בו' כי היה מתנצל ג"כ עובד ה' באמת ולא היה עבד לילדו ותאחורו ומשועבד תחת הרע: [כד] אלא עיכב אותם עד שיבא משה (כה) ובדרך שעשה יעקב אבינו שהיה מקיים את כל התורה כולה קודם שניתנה התורה והיה מתכוין לבטל ע"א שנאמר (בראשית ל"ט) ויאמר יעקב אל ביתו ואל כל אשר עמו הסירו את אלהי הנכר אשר בתוכם והטהרו והחליפו שמלותיכם ויתנו אל יעקב את כל אלהי הנכר אשר בידם וגו' ויטמין אותם יעקב תחת האלה

האלה אשר עם שכם ומה היה שכרו על אותה מצוה וזה מה שנאמר אח"כ (ס) ויסעו (כו) ויהי התת אלהים על הערים אשר סביבותיהם ולא רדפו אחרי בני יעקב וכמו כן נתכוין אהרן לבטל ע"א ויהי מקיים את התורה קודם שנתנ' (כז) ואעפ"י כן העלה עליו הכתיב כאלו עבד ע"ז שנאמר (שמות לב) ויגוף י"י את העם על אשר עשו את העגל אשר עשה אהרן אמרו חכמים (י) כשירד משה מדר סיני וראה את הסירחון שסרחו ישראל נסתכל משה בלוחות וראה (כח) שפרח הכתב מעליהם וישרם מתחת ההר מיד [כט] נתאלסמשה ושוב לא היה יכול לדבר מאותה שעה נגזרה גזירה על ישראל שילמדו את התורה מתוך הצער [ל] ומתוך השעבוד ומתוך המלמל ומתוך הטירוף ומתוך הדוחק ומתוך שאין להם מזונות ועל אותו הצער עתיד הקב"ה לשלם להם שכרן לימות בן דוד ולעוה"ב שנאמר (יט) [לב] הנה י"י אלהים בחזק יבא וגו' ובקבלה הוא אומר (איוב מא) [לג] מי הקדמני (ואשלם תחת כל השמים לי הוא לטובתי נשברה רגל פרתני בדי שתהא משכורתני שלימה וארבעים יום האמצעיים של משה נטל משה את האהל ונטה לו (י) מחוץ למחנה שנ' (שמות לג) ומשה יקח את האהל ונטה לו מחוץ למחנה ודיו ישראל מתאבלין ונוהגין אבילות בעצמן כל איתן ארבעים ימים עד שנגלה מלך מלכי המלכים הקב"ה יהו שמו הגדול מבורך

לעילם ולעולמי עולמים . ופתח לו למשה פתח של רחמים ואמר הקב"ה למשה משה מה עושינאותן עניים מנודין לרב מנודין לתלמיד מנודין לי מנודין לך אלא חזור בך והבנם את האהל לתוך המחנה שנאמר (שם לג) ודבר י"י אל משה (לד) פנימאל פנים כאשר ידבר איש אל רעהו מקרא זה איני יודע מהו כשהוא אומר אח"כ ושב אל המחנה (שם) מלמד שהקב"ה התיר לו למשה את נדרו וא"ל למשה להבנים את האהל לתוך המחנה משלו משל למה"ר למלך שהוא כועס על בנו והיה אחד מגדולי המלכות יושב לפניו ומתירא להציל אותו כיון ששמע שאמר המלך לבנו אתה ריקה אלמלא פלוני אודהבי וישוב לפני כבר הביתך מכות גדולות אמר אותו אוהב בלבו דבר זה תכוי בי מיד עומד הוא ומציל אותו וכן לכך נדמה משה באותו שעה (לה) וכן מה שנ' (שם לב) (ס) ויחל משה את פני י"י אלהיו ויאמר למה י"י יחרה אפך בעמך אשר הוצאת מארץ מצרים וגו' וכיון שאמר משה אח"כ (שם) למה יאמרו מצרים לאמר ברעה הוציאם להרוג אותם בהרים וגומר זכור לאברהם ליצחק ולישראל עבדיך וגומר מיד (לו) היה להם הקב"ה עניו ומחל להם . שכן נאמר אח"כ [שם] ויגחם י"י על הרעה וגו' ובארבעים יום האחרונים שעלה משה להר סיני להביא את התורה גזרו יום צום ותענית וביום האחרון שבכלם שהוא סוף ארבעים ימים גזרו תענית ולנו בתענית

ישועות יעקב

[א] עיין בירושלמי דסקלים ועיין לעיל ח"ד ס"ד : [ז] מי הוא חסר הקדים פניו בהקבלתו לעבדני ולשמור מצותי אשלם לו שכרו החס כל השמים לי הוא וזכירי לפרוע שכרו ופעולתו רס"י : (ח) לפי שהיו ישראל כמנודין להקב"ה וממורה לרב מנודה לתלמוד [ט] מה שהפלה עליהם לפי שפחה לו הקב"ה פתח והראה לו שהדבר תלוי בו כמה ש"ל ועתה הניחה לי וכן כמה ש"ל הרף ממני וגו' מיד ויחל משה וגו' :

מאורי אש

היה מחשבות אהרן לנטל זאת מלכס לגמרי ואין להקשות מאי רבותא דיעקב שרצה לנטל העבודת אלוים הלך המס מזיין מצוה וי"ל שח"ו לא נסדרו סכסכים צניעיו על העבודה ממס רק רצה ללמדם שלא ימלאו זאת בצניעה כי אסור בהנאה זה אינו מזיין מצוה רק מדין תורה . (כו) ויהי חמת אלהים בו שכשכר זה זכה למעלה רמה עד שנכנס מורא גדול בלב כל העמים לרדפן וזאת מעלה עליונה מאור : (כז) ואעפ"כ העל' עליו כו' כלומר חף ססיה מחשב אהרן טובה עכ"ז גרס להס כמאמר מ' וסמך טבלות כנס היו היו עומדין וכשחטאו נסתלק מעלמנו כי לא היו ראויין עיד : [כט] נחאלס משה כי הכין נפילת מדרובתם כי רצה היו [ל] מחוך הצער כו' לעמול על הכנתה ואלו היו זוכי' להסג' בפועל היו יודעים ומטיגים בלי עמל כמ"ס בחזית שנתקע ח"ס בלכס ולעיל בחלק ראשון בחרתי ומתוך השעבוד שיסעבדו אחס בגלותם והטלטול נע ומד וטירוף מרוב הצער ודוחק החרות : (לא) ועל אחוה הצער עתיד הקב"ה כו' ע"ד לפוס צערא אברא כי ע"י העמל והיגיעת בלמוד' יזכו להשגת עוה"צ בלי צער ובהשגה גדולה : [לב] הנה ה' גו' וסופו הנה שכרו אהו ופעולתו לפניו כלומר ליתן השכר כפי פעולת אלוש וכפי וגיעתו : [לג] מי הקדימני ואשלם כו' לטובתי נשברה כו' זה אמר לאיוב שיסתחס עלי צערו ומכאובו שיסתובן שהכל לטובתו כי ה' צ"ה אינו נרדף לאדם כי הכל שלו ואינו עושה טובה חלק טובה שעשה האדם תחילה וא"כ הכל חסר ואפילו היסורין הוא לנגען הטובה שיסתובן מזה בחירות וזהו לטובתי נשברה רגל פרתני כי אלוכל זאת ח"י נגזר עליו רע יותר : (לד) פנים אל פנים החיר לו למשה את נדרו כי בכחוב אין כתוב מה דיבר לו ח"י שדיבר לו והעיר לבו ח"י שנושא פנים אליו להצילם בזכותו וכדיכול כאלו הוא ריע לו שאינו יכול לעשות ככה לעמו כשבידו וכמעל שהניא ומיד שאמר לו הבנם האהל אל המחנה הבין שנתראה להס : (לה) וכן מה שנאמר ויחל משה את פני גו' כלומר ולכן כתיב את פני ה' כי כעשה שהשיג השגת פח"ס אז סילה פניו כי הכין שיעמיל תפלתו : [לו] היה להס הקב"ס כלומר נעשה עניו עליהם ומלס

לא עשה תשובה נקרא רשע ורע לו ואם יאמר
 אדם אם יהיו (ה) כולם כשרים (ז) מה היא אמור
 לו עליהן נאמר (ישעיה מה) העניים והאביונים
 מבקשים מים ואין וגומר ואומר (שם יט) ויספו
 עניים ב"י שמחה ואביוני אדם בקדוש ישראל
 יגילו ואומר [שם מתח] [ו] הנה צרפתיך ולא
 בכסף בחרתיך בכור עוני מלמד שחזר הקב"ה
 על כל מדות טובות שבעולם ולא מצא מדה
 טובה לישראל אלא עניות שמתוך עניותהן של
 ישראל הם יריאים את י"י שאם אין להם לחם
 לאכול ובגד ללבוש ושמן לטוק הם מבקשים
 רחמים מן המצטיא כל המציאות כי ע"י עניות
 הם יריאים את י"י [הו] ואין צדקות בא אלא
 מתוך עניות ואין גמילות חסדים בא אלא
 מתוך עניות ואין אדם הוא ירא שמים אלא מתוך
 עניות ואין אדם לומד ד"ת אלא מתוך עניות
 שנאמר (שמואל א ב) מקום מעפר דל ולא נאמר
 מקום מעפר עשיר כי ל"י מצקי ארץ וגו' (שם)
 (י) ואין מציקין אלא תלמידי חכמים שנאמר [שם]
 כבן ויתקבצו אליו כל איש מצוק בכל יום ויצאים
 מלאכי

בתעניתם (לו) כדי שלא ישלוט בהם יצה"ר
 ולמחרתו השכימו ועלו לפני הר סיני ישראל
 (לח) היו בוכים לקראת משה והוא היה בוכה
 לקראתם עד שעלתה בכייתם למרום באותו שעה
 נתגלגלו רחמיו של הקב"ה על ישראל וקבל את
 תשובתם בישרה אותם רוח הקודש בשורות טובות
 ונחמות ואמר הקב"ה לישראל בניי נשבע אני
 (לט) בשמי הגדול שלי ובכסא הכבוד שלי שתהא
 לכם (מ) בבייה זו לששון ולשמחה גדולה ויהיה
 לכם יום זה (מא) יום סליחה ובפרה ומחילה לכם
 ולבניכם ולבני בניכם עד סוף כל הדורות
פ ר ק ה (א) דל שבישראל שנתדלדל
 מנכסיו למה הד"ר
 למלך בשר ודם שגזר על בנו שלא יכנס לתוך
 סעודתו והמלך יודע בבנו שהוא רעב וצמא
 ואמר המלך אשריו למי שיכניס את בני בתוך
 ביתו ויתן לו פת לחם וקיתון של מים כדי שיאכל
 וישתה (ב) שהרי כל שיש לי הרי הוא של
 בני שנאמר (משלי יט) מלוה ו"י חונן דל וגמולו
 ישלם לו [ג] ואם בא רשע בן עני בן אביון בן
 דל ועשה תשובה הוא נקרא צדיק ורע לו (ד) ואם

ישועות יעקב

(א) ועיין בפ"ק דכ"ב שאל טורניסרופוס הרשב"א ד"ר חס
 אל יזכר חובב עניים למה אינו מפרנסם כ' ע"ש : (ב) פי'
 חס העניים הם כשרים מה הוא כשאלת מפני מה יש צדיק ורע
 לו

בשם ישראל : (מ) נכיה זו לששון ולשמחה שעל איתו הער ישולם
 להם שמים : [מא] יום סליחה זה יו"ט שהיום עצמו מכפר על ישראל בזכות זה :
פ ר ק ה [א] : דל שבישראל כו' למה"ד כו' אידי שמדבר לעיל שנגזר על ישראל שיהיו למדים מתוך הער ונשק לה
 והענין של ידומה כשאלת טורניסרופוס הרשב"א למה אינו מפרנסם ומפרש ע"י משל
 שהם נכים לה' וחסן מאוד לזכרם אלא שכן גזר עליו מסיבת עונש שלא יכנס לסעודתו כלומר שלא יתן הוא בעצמו לו רש
 יקבל מאחרים : (ב) שהרי כל שיש לי הוא של בני כלומר שאני נותן לו כל והכל שלו ואני אשר עלי לפרנסו וא"כ כביכול מלו'
 ה' חס חונן דל : [ג] ואם בן עני כו' צדיק ורע לו מכאן נחמה צדיק ורע לו הוא מסיבת זה בנין שהוא בן עני וכלומר
 וטבעו מתייב שיהיה עני שלא יהיה לו אביו מאומה וזהו היה רשע מתחילה ולא היה הרין נותן מ'תעשר ויתתפך טעם מזלו
 ואח"כ אף שגם תשובה עכ"ז נשאר על טבעו בענין מחייתו ולא יתתפך מזלו כשכיל תשובתו ואל"י היה צדיק נצוה מעיקרו
 היה טוב לו אך אחר שהוא בכל תשובה וטעם טעם חס' אז העניוה טוב לו פן יסגן ויכעס : (ד) ואם לא עשה תשוב'
 כו' כלומר אף שיש רשעים מלליחים מפני מזלם הטוב אבל זה מזלו וטבעו רע וגם הוא רשע א"כ הוא רע לו ואינו נהנה עוד
 מחייו מאומה : [ח] כולם כשרים מה הוא כלומר הלך מזינו שגם בני אדם כשרים מתחילתן ועכ"ל הם עניים ואביוני' ומדוע
 זאת כן פירש הישועות יעקב והוא דוחק דלפ"ו מאי ואם יהיו כולם ויתכן ששאלתו חס יהיו כולם כשרים שכולם יתעסקו
 רק בעבודת ה' מי יכין את לחמם ומפרש כמ"ש העניים והאביוני' מבקשים מים וסיף הסמיק את ה' אענם כלומר יעזרו למעל'
 מהטבע ואומר ויספו עניים בה' שמהה כי עיקר התענוג נעמד רק מחשבתם מהדר כבוד ה' והשתגחו והם נקראת שמה'
 וגם גיל (שהגם על הרוב על השמחה הגופיות) יכיה ג"כ בקדוש ישראל כי הוא יעזרו למעלה מהטבע ע"ד עתירה א"י
 שתוליד גופקאות ולפי פירוש י"ע מביא פל זה להורות שמתמזא אותן הכשרים שהם העניים והאביונים משתמזא הוא לטובתם
 והם אשר כל שמתחס רק בכבוד ה' ואינם נהנים מעוה"ז מאומה ואין חפלים בעוה"ז מאומה ולאנשים כאלה טיבה להם עניות
 למען הצדק להם ויתקדשו להם למה"ד מאור : [ואו] הנה צרפתיך לפי פירוש מוסב על לעיל שלכן ידע לו בעניות למען הצדקה
 והצורך שמתוך עניות יודך לבבו ויכניע : (ז) הם יריאים את ה' כי ע"י המחסור יבקשו פניו ית' ויפתרו ממנו היסך ורס לכך
 [מרוז הטובה] ושכחת את ה' כי עיקר השכחה באים מרוז טובה שאין נשקר לו מאומה : [ח] ואין צדקות כו' וגמ"ח כו'
 כי זה בא ג"כ מעניות כי הוא מרגיש לב עני מעצמו ויחוס עליו וידע מכאובו ולמוד התורה ג"כ מזה כי העושר ישרי' לבו
 בעניוים העולמיים באין די' : [ט] מקים מעפר דל דרש ע"ד גורה טע"י הדלות הוא מקומו מעפר להסיומו חיי עד כי ע"י
 הדלות יקום נפשו בחיים הנלחמים ולא ימות נפשו בשכחת ובפער [י] ואין מזוקין אלא ח"ס באורו לכן מרומם מעפרם ומנסות'
 כי הם עקרים ככריאה וחסן שיהיו בחיים הנלחמים : (יא) כל

מאורי אש

ומחלה בזכות האבות ומשום חלול שם שמים . [לז] כדי שלא
 ישלוט בהם היצ"ר מרוב המאכל והמשתה : [לח] היו בוכים
 על חסא העגל וככו בתשובה עד שנתקבל חסותם ואז שרה
 עליהם רוס"ק ובשרס צדוק טובות ונחמות שיסיגו באחרית
 ור"ל שנתגלה להם ע"י רוס"ק : [לט] בשמו הגדול המשותף
 להם שמים : [מא] יום סליחה זה יו"ט שהיום עצמו מכפר על ישראל בזכות זה :

פ ר ק ה [א] : דל שבישראל כו' למה"ד כו' אידי שמדבר לעיל שנגזר על ישראל שיהיו למדים מתוך הער ונשק לה
 והענין של ידומה כשאלת טורניסרופוס הרשב"א למה אינו מפרנסם ומפרש ע"י משל
 שהם נכים לה' וחסן מאוד לזכרם אלא שכן גזר עליו מסיבת עונש שלא יכנס לסעודתו כלומר שלא יתן הוא בעצמו לו רש
 יקבל מאחרים : (ב) שהרי כל שיש לי הוא של בני כלומר שאני נותן לו כל והכל שלו ואני אשר עלי לפרנסו וא"כ כביכול מלו'
 ה' חס חונן דל : [ג] ואם בן עני כו' צדיק ורע לו מכאן נחמה צדיק ורע לו הוא מסיבת זה בנין שהוא בן עני וכלומר
 וטבעו מתייב שיהיה עני שלא יהיה לו אביו מאומה וזהו היה רשע מתחילה ולא היה הרין נותן מ'תעשר ויתתפך טעם מזלו
 ואח"כ אף שגם תשובה עכ"ז נשאר על טבעו בענין מחייתו ולא יתתפך מזלו כשכיל תשובתו ואל"י היה צדיק נצוה מעיקרו
 היה טוב לו אך אחר שהוא בכל תשובה וטעם טעם חס' אז העניוה טוב לו פן יסגן ויכעס : (ד) ואם לא עשה תשוב'
 כו' כלומר אף שיש רשעים מלליחים מפני מזלם הטוב אבל זה מזלו וטבעו רע וגם הוא רשע א"כ הוא רע לו ואינו נהנה עוד
 מחייו מאומה : [ח] כולם כשרים מה הוא כלומר הלך מזינו שגם בני אדם כשרים מתחילתן ועכ"ל הם עניים ואביוני' ומדוע
 זאת כן פירש הישועות יעקב והוא דוחק דלפ"ו מאי ואם יהיו כולם ויתכן ששאלתו חס יהיו כולם כשרים שכולם יתעסקו
 רק בעבודת ה' מי יכין את לחמם ומפרש כמ"ש העניים והאביוני' מבקשים מים וסיף הסמיק את ה' אענם כלומר יעזרו למעל'
 מהטבע ואומר ויספו עניים בה' שמהה כי עיקר התענוג נעמד רק מחשבתם מהדר כבוד ה' והשתגחו והם נקראת שמה'
 וגם גיל (שהגם על הרוב על השמחה הגופיות) יכיה ג"כ בקדוש ישראל כי הוא יעזרו למעלה מהטבע ע"ד עתירה א"י
 שתוליד גופקאות ולפי פירוש י"ע מביא פל זה להורות שמתמזא אותן הכשרים שהם העניים והאביונים משתמזא הוא לטובתם
 והם אשר כל שמתחס רק בכבוד ה' ואינם נהנים מעוה"ז מאומה ולאנשים כאלה טיבה להם עניות
 למען הצדק להם ויתקדשו להם למה"ד מאור : [ואו] הנה צרפתיך לפי פירוש מוסב על לעיל שלכן ידע לו בעניות למען הצדקה
 והצורך שמתוך עניות יודך לבבו ויכניע : (ז) הם יריאים את ה' כי ע"י המחסור יבקשו פניו ית' ויפתרו ממנו היסך ורס לכך
 [מרוז הטובה] ושכחת את ה' כי עיקר השכחה באים מרוז טובה שאין נשקר לו מאומה : [ח] ואין צדקות כו' וגמ"ח כו'
 כי זה בא ג"כ מעניות כי הוא מרגיש לב עני מעצמו ויחוס עליו וידע מכאובו ולמוד התורה ג"כ מזה כי העושר ישרי' לבו
 בעניוים העולמיים באין די' : [ט] מקים מעפר דל דרש ע"ד גורה טע"י הדלות הוא מקומו מעפר להסיומו חיי עד כי ע"י
 הדלות יקום נפשו בחיים הנלחמים ולא ימות נפשו בשכחת ובפער [י] ואין מזוקין אלא ח"ס באורו לכן מרומם מעפרם ומנסות'
 כי הם עקרים ככריאה וחסן שיהיו בחיים הנלחמים : (יא) כל

אליהו זוטא פרקו

י"י ער פניו וקרא י"י אל רחום וחנן וגו'. כיון שראה משה שמדתו של הקב"ה של חסד ושל רחמנות הוא מיד נתעטף (טז) ועמד בתפלה לפני הקב"ה שנא' [שם לד] וימר משה ויקד ארצה וישתחו ויאמר אם נא מצאתי חן בעיניך אדני ילך נא אדני בקרבני כי עם קשה עורף היא וסלחת לעונינו ולחטאתינו ונחלתנו ד"א אלו נאמר טובי ולא כל טובי הייתי אומר [יז] אין כאן ימות בן דוד וכשהוא אומר (ה) כל טובי יש כאן גם ימות בן דוד שיבא במדרה בימינו א"ס . סליק פרקא :

פרק ז וכן במדת הטוב כשארם עושה מצוה (א) קנסו עליו טובה עד ארבעה (ה) דורות ותרע לך שכן הוא שנ' (מלכים ב' י) ויאמר י"י (ב) אל יהוא יען אשר הטיבות לעשוה הישר בעיני וגו' בני רבעים ישבו לך על כסא ישראל אמרו עליו על יהוא בן נמשי שהוא היה ירא שמים ולא הלך אחר ענלי זהב שעשה ורבעם בן נבט אלא אח"כ כיון שבא לדי גדולה ומלכות אז קלקל מעשיו וכשבא והאחו בנו והלך אחיו אם היה עשה תשובה היה נקרא צדיק וטוב לו אבל כיון שלא עשה תשובה אז נקרא רשע וטוב לו וכיוצא בדבר אהא אומר אמרו עליו על ירבעם בן יואש שהוא היה בן אדם [ג] שהו' נוהג כבוד בכביאים לכן אותן העמים מה שלא מסר הקב"ה ביד

וכן לכן נרמה משה באותה שעה שנ' (שם לג) ועתה אם נא מצאתי חן בעיניך הודיעני נא את דרכיך מיד (ח) וידר הקב"ה לסוף דעתו של משה והראה לו דוד ודוד וחכמו דוד ודוד ופרנסיו דוד ודוד ונביאיו דוד ודוד ודורשיו והראה לו מדותיו שהוא (ט) מתנהג בהם בעוה"ז ומדותיו שהוא מתנהג בהם בעוה"ב וא"ל למשה הרי אתה (הוא) אומר (יוד) מפני מה יש צדיק וטוב לו ויש צדיק ורע לו יש רשע וטוב לו ויש רשע ורע לו כמה שאמרת הודיעני נא את דרכיך א"ל הקב"ה למשה משה (יא) אין אתה יכול לעמוד על כל מדותי אלא הריני מודיעך מקצת מדותי [יב] כשנאני רואה בני אדם אעפ"י שאין בהם תהלה ושבח של תורה ומע"ט לא במעשה ידיהן ולא במעשה אבותיהן אלא רק בשביל שהן עומדין ומודין ומברכין ומשבחין ומרביין תחנונים לפני אני נזקק להם וכופל להם מזונותיהן שנאמר (תהלים ק"ב) פנה אל תפלת הערער ולא בזה את תפלתם וכתוב [שמות ל"ג] ויאמר (יג) אני אעביר כל טובי על פניך טובי לא נאמר אלא (ד) (יג) כל טובי אלו הן שלש עשרה מדות שנא' (שם לד) י"י י"י אל רחום וחנן ארך אפים ורב חסד ואמת נוצר חסד לאלפים נושא עון ופושע וחסטה ונקה דהא נאמר כאן וקראתי בשם י"י לפניך (שם רג) (טו) ונאמר להלן [שם לד] ויקרא בשם י"י ויעבור

מאורי אש

הדרכים איך יונהגו ישראל באחרית לא כמו שפירש פן ימקו ח"ו בעונם והר' אגרות יתכן שמרנו שהודיע לו סיבת צדיק וטוב לו צדיק ורע לו רשע וטוב לו רשע ורע לו טהור הודיע דרכי מדותיו ית' והחמישי הודיע לו שרמון ישראל וקבלת תשובתם: [ח] יוד הקב"ה לסוף דעתו של משה כו' שכל כונתו היה להודיע איך יונהגו ישראל באחרית כי פירש פן יעשו מאוד בחטאים ואין עומד עליהם ולכן הראה הקב"ה לו שיפגיד בזוכ' סכמים [לומדי תורת ה' וחקמיו] פרנסים [מגהיגי המדינות בעניינים אינסיים] נביאים [מידועי עתידות לעם] דורסים [מעוררים לב העם לשבז לה' והם בעלי לשון דוברי לחות מעוררים לעם במתק לטונם] וע"י אלו צודאי יחזרו למעט ולא יעלו ח"ו בשחתי החטאים ויהיה באורו הודיעני נא את דרכיך איכה תתנהג עםם באחרית הזמן : (ט) מתנהג בהם בעוה"ז שהתנהגו בדין ממוזג ברחמים ומדותיו בעוה"ב כולו ברחמים כמ"ס במדרש חוית עד שחקפון מדה"ד מאליו : [י] מפ"מ יש צדיק כו' מתשובת וחנותו את אשר חסון דייק כמ"ס במס' ברכות אע"פ שאינו הגון כלומר שדממה בעיניך שאינו הגון שהאדם יראה רק לעינים : [יא] אין אהי יכול לעמוד כו' כי הם בעלי חכמה ואין ביכולת אנושי להקיף ידעתו בכלת חכמי' בפרטיה' רק מקצת הודיע לך : [יב] כשאתי רואה כו' הענין כי ע"י למוד התורה וקיום המצוות ומ"ט הוא זוכה לשכר עוה"ב להעטנ בהשגת ה' ושכר מצוה בהאי עלמא ליכא כמאמר ז"ל רק שכר מצוה מצוה והוא בעוה"ב שעיקר השכר הוא השגה ודביקות ה' אבל טובת העוה"ז באה מאמונת הלכ בה' והתחננו אליו שיחננו מעטוב העוה"ז ויחן לו כפי חפצו והבן מאוד מאוד : [יג] פנה אל תפלת הערער שלבו רוק מצלי חור' וחכמ' וכל בקשתם טעוה"ז עכ"ז יפג' אליהם לתתם להם אחר שהם מאמינים בו וממנו הם מבקשים ואף שלא הצדיל פה בין הד' מדות צדיק וטוב לו צדיק ורע לו וכן ברשע אכן לפי הבחי' הואת יתכן הדבר והכלל בין צדיק בירשע אס יש לו המד' שהוא מקטט טעוה"ז ומרבה חטונים ע"ז יחן לו ורף שהיה רשע בחטילה מ"מ ע"י חמינתו והדחתו ואמונתו יוחנו ואולי שהסיבה כמו שפי' וכמו שפירש להלן בפ' שאחר זה: (ד) כל טובי אלו הן כו' אין זה הדעות המדות בסבותיהן שפ"ז אמר שכל המדות א"א לבלותן אבל הכו' סתם על המדות אף שפעלם סבותיהם אז יתכן שמאלה הסבות הודיע לו אף בסבותיהן ועכ"ז לא יתכן הודיע' מכל המדות מפני שהם מדות כוללות מאוד אכן המדות הפרטי' הממוזגות מאלה המדות שהם מקיפים פרטים רבים זה א"א הודיע' בהם כי הם מבלי חכמה והבן מאוד : [טו] נאמר כאן וקראתי בשם ה' כו' כלומר שמורה שהודיע עיקר הרחמים כי כל המדות עיקרן ויסודן מהרחמים [וזהו משם ה' שהוא רחמים] שהרי נאמר וקראתי בשם ה' שהוא רחמים וכן נאמר ויקרא בשם ה' ה' שהוא רחמים ומונה כל הי"ג מדות א"כ מונח שהכל ברחמים והכלל שכל המדות ניבע רק מטוב וחסד היואל על ישראל רק משתנים במזניהן וע"ז ישתנו איכותיהם : (טז) ועמד בחטילה שבדאי ישמע בקראו אליו : [יז] אין כאן ימב"ד אך כל משמע לעולם וזה הודיע למשה מה יהיה באחרית הימים לע"ל שזה כללית הטובה כי אז יתבטל הרע והדין מהעולם יה"ר שיבנה ב"ב :

ישועות יעקב

אבותיה' בידם טאם (ד) נאמר טובי ה' משמע רק לטובים והצדיקים לכן נאמר כל טובי שאף לרשעים ה' ית' נטיב כמאמר ז"ל ומנותי את אשר חסון אע"פ שאינו הגון כו' אע"פ שאינו כדאי וכל טובי אלו הן שלש עשרה מדות כו' : (ה) כל לרבות כמאמר ז"ל כל ימי חייך להבזיל למוות המשיח שיבא ב"ב :

[א] פי' מה שמצינו שהקב"ה נוצר חסד לאלפים זה קאי על צדיק סכמים [לומדי תורת ה' וחקמיו] פרנסים [מגהיגי המדינות בעניינים אינסיים] נביאים [מידועי עתידות לעם] דורסים [מעוררים לב העם לשבז לה' והם בעלי לשון דוברי לחות מעוררים לעם במתק לטונם] וע"י אלו צודאי יחזרו למעט ולא יעלו ח"ו בשחתי החטאים ויהיה באורו הודיעני נא את דרכיך איכה תתנהג עםם באחרית הזמן : (ט) מתנהג בהם בעוה"ז שהתנהגו בדין ממוזג ברחמים ומדותיו בעוה"ב כולו ברחמים כמ"ס במדרש חוית עד שחקפון מדה"ד מאליו : [י] מפ"מ יש צדיק כו' מתשובת וחנותו את אשר חסון דייק כמ"ס במס' ברכות אע"פ שאינו הגון כלומר שדממה בעיניך שאינו הגון שהאדם יראה רק לעינים : [יא] אין אהי יכול לעמוד כו' כי הם בעלי חכמה ואין ביכולת אנושי להקיף ידעתו בכלת חכמי' בפרטיה' רק מקצת הודיע לך : [יב] כשאתי רואה כו' הענין כי ע"י למוד התורה וקיום המצוות ומ"ט הוא זוכה לשכר עוה"ב להעטנ בהשגת ה' ושכר מצוה בהאי עלמא ליכא כמאמר ז"ל רק שכר מצוה מצוה והוא בעוה"ב שעיקר השכר הוא השגה ודביקות ה' אבל טובת העוה"ז באה מאמונת הלכ בה' והתחננו אליו שיחננו מעטוב העוה"ז ויחן לו כפי חפצו והבן מאוד מאוד : [יג] פנה אל תפלת הערער שלבו רוק מצלי חור' וחכמ' וכל בקשתם טעוה"ז עכ"ז יפג' אליהם לתתם להם אחר שהם מאמינים בו וממנו הם מבקשים ואף שלא הצדיל פה בין הד' מדות צדיק וטוב לו צדיק ורע לו וכן ברשע אכן לפי הבחי' הואת יתכן הדבר והכלל בין צדיק בירשע אס יש לו המד' שהוא מקטט טעוה"ז ומרבה חטונים ע"ז יחן לו ורף שהיה רשע בחטילה מ"מ ע"י חמינתו והדחתו ואמונתו יוחנו ואולי שהסיבה כמו שפי' וכמו שפירש להלן בפ' שאחר זה: (ד) כל טובי אלו הן כו' אין זה הדעות המדות בסבותיהן שפ"ז אמר שכל המדות א"א לבלותן אבל הכו' סתם על המדות אף שפעלם סבותיהם אז יתכן שמאלה הסבות הודיע לו אף בסבותיהן ועכ"ז לא יתכן הודיע' מכל המדות מפני שהם מדות כוללות מאוד אכן המדות הפרטי' הממוזגות מאלה המדות שהם מקיפים פרטים רבים זה א"א הודיע' בהם כי הם מבלי חכמה והבן מאוד : [טו] נאמר כאן וקראתי בשם ה' כו' כלומר שמורה שהודיע עיקר הרחמים כי כל המדות עיקרן ויסודן מהרחמים [וזהו משם ה' שהוא רחמים] שהרי נאמר וקראתי בשם ה' שהוא רחמים וכן נאמר ויקרא בשם ה' ה' שהוא רחמים ומונה כל הי"ג מדות א"כ מונח שהכל ברחמים והכלל שכל המדות ניבע רק מטוב וחסד היואל על ישראל רק משתנים במזניהן וע"ז ישתנו איכותיהם : (טז) ועמד בחטילה שבדאי ישמע בקראו אליו : [יז] אין כאן ימב"ד אך כל משמע לעולם וזה הודיע למשה מה יהיה באחרית הימים לע"ל שזה כללית הטובה כי אז יתבטל הרע והדין מהעולם יה"ר שיבנה ב"ב :

פרק ז [א] קנסו עליו טובה כו' ענין הקנס הוא בין על טובה בין על רעה והכונה יותר מכדי הדין וזכותו עכ"ז מרב' להטיב לו וגם לבנו אחריו : [ב] על יהוא בן נמשי שהוא היה יר"ם כו' אז קלקל מעשיו וכלומר בטבעו היה יר"ם נוט' לטוב אך גדולתו הענינו מטוב ויהאחו בני נ"כ תכונתו היה טוב' אך נלמוד מעשי אבותיו שהלך בדרכם ולכן אס היה עו"ט תשוב' היה צדיק וטוב לו כי טבעו ג"כ איננו רע אכן כשחטא ועש' רשע ועכ"ז טוב לו מהבטחת אבותיו כי מ"מ נקרא רשע בן צדיק כי הוא לא טעא כל כך : (ג) שהי' נוהג כבוד

פרק ז [א] קנסו עליו טובה כו' ענין הקנס הוא בין על טובה בין על רעה והכונה יותר מכדי הדין וזכותו עכ"ז מרב' להטיב לו וגם לבנו אחריו : [ב] על יהוא בן נמשי שהוא היה יר"ם כו' אז קלקל מעשיו וכלומר בטבעו היה יר"ם נוט' לטוב אך גדולתו הענינו מטוב ויהאחו בני נ"כ תכונתו היה טוב' אך נלמוד מעשי אבותיו שהלך בדרכם ולכן אס היה עו"ט תשוב' היה צדיק וטוב לו כי טבעו ג"כ איננו רע אכן כשחטא ועש' רשע ועכ"ז טוב לו מהבטחת אבותיו כי מ"מ נקרא רשע בן צדיק כי הוא לא טעא כל כך : (ג) שהי' נוהג כבוד

בנביאים

ביד יהושע בן נון ולא ביד דוד מלך ישראל מסר הקב"ה ביד ירבעם בן יואש שנ' (שם י"ד) הוא השיב את גבול ישראל מלבא חמת עד ים הערבה כדבר י"י אלהי ישראל אשר דבר ביד עבדו יונה בן אמתי הנביא אשר מנת החסד כי ראה י"י את עני ישראל (ב) [כ] מורה מאד ואפס עצור ואפס עזוב וגו' ויושיעם ביד ירבעם ויואש וכי מה טיבו של ירבעם בן יואש שהוא השיב את גבול ישראל והלא היה ע"א אלא משום (ה) שלא קבל לה"ד על עמוס שנ' [עמוס ח] וישלח אמציה בקרן בית אר ירבעם מלך ישראל לאמר קשר עליך עמוס עמוס עמוס בית ישראל לא תוכל הארץ להביל את כל דבריו כי כה אמר עמוס בחדר ימות ירבעם וגו' מיד גער בו ירבעם באמציה והוציאו בניו ויהי ויאמר לו (ו) ח"ו לא נתנבא אותו הצדיק כך ואם נתנבא כך לא מדעתו הוא מתנבא כך אלא מן השמים נאמר לו שיתנבא כך באותה שעה אמר הקב"ה אעפ"י שהדור הזה עבדו ע"א וגם ראש הדור עובר ע"א אפי הכי הארץ אשר אמרתי לאברהם וליצחק וליעקב לתת לזרעם אתגנה בידו של זה [ז] לכך נאמר הוא השיב את גבול ישראל וגו' מכאן אמרו מגלגלין זכות ע"י זכאי וחובה ע"י חייב וכן [ח] במדה הזאת הוא נוהג בכל ישראל בכל מקומות מושבותם ובכל העכו"ם וכל משפחות הארמה :

פרק ה (א) במדות הללו שמח הקב"ה

כנגד עושה טובה . וכועס הוא כנגד עושה רעה . ומנון לך . תדע לך שכן הוא . (ב) צא ולמד מדרך ארץ . כי האדם עד שלא נשא אשה ועד שלא היה לו בנים . אז דעתו יפה עליו . ואין לו יגון ואנחה בלבו ויש לו קורת רוח בביתו . אבל לאחר שנשא אשה

ויש לו בנים אז אין דעתו יפה עליו ויש לו יגון ואנחה בלבו ואין לו קורת רוח בביתו משום שבניו הם מכעיסין אותו בדרכיהם ובמעשיהם ובמעלליהם הרעים כמו כן עשו בני אדם לפני הקב"ה למרוד כנגד עיניו כי עד שלא ברא הקב"ה את האדם על הארץ אז היתה דעתו יפה עליו כביכול . אבל לאחר שברא בני אדם הכעיסו להקב"ה במעלליהם ובדרכיהם הרעים כבנים (ג) שקצרו דעת אביהם בדרכיהם ובמעלליהם הרעים אז (ד) הבנים כביכול יגון ואנחה בלבו ואין לו קורת רוח בכל העולם [ה] תדע לך שכן הוא כי שלש מאות שנה עבדו ישראל ע"א בימי שפוט השופטים עד שמסר הקב"ה את ישראל בידו כושן רשעתיים . ובידי יבין מלך הצור . וכן בידי שאר עכו"ם . ובשחזרו ישראל ועשו תשובה . מיד חזר הקב"ה וגאל את ישראל מידיהו . וכן עבדו ישראל עכו"ם בין בא"י בין בחוצה לארץ . וכן מדור לדור היו מוסיפין להטוא בע"א עד שמסר הקב"ה את ישראל בידו העכו"ם שנ' (שופטים י) ויוסיפו בני ישראל לעשות הרע בעיני י"י ויעבדו את הבעלים ואת העשתרות ואת אלהי ארם ואת אלהי צידון ואת אלהי מואב ואת אלהי בני עמון ואת אלהי פלשתים ויעזבו את י"י ורא עבדהו ויחר אף י"י בישראל וימכרם ביד פלשתים וביד בני עמון וירעצו וירוצצו את

מאורי אש

בנביאים כו' מסר הקב"ה ביד ירבעם כו' צא להורות שיש מדה אחת טובה שבזכות' מטיב' לאדם בעוה"ז נכמ' עניינים גבוהים ורמים אף שרעו'ם אינו צורך הנעל' כל כך : [ד] מור' לשון מיר' מאוד או מלשון מורא' ונגעלי' מלשון מלאו' וחסר האלף : (ה) שלא קבל לה"ד כו' מפני שהגד כבוד בנביא והאמין בו שדבריו אמת לא מרד וקושר ונאמת הוא כו' טוב' כללית מתפשטת על כל המדות וזה אמת כי אמנתו בצלילים היה רק מאמנות אבותיו והרגלו : (ו) ח"ו לא נתנבא כו' כי לא צייר בלבו שירע לו ככה ואם אמר ככה מסתמא מנה' ינא הדבר ואין להרהר אחריו : [ז] לכ"ג הוא השיב כו' כלומר אף שסיבתו אמר הכתוב מרד שחמל ה' על עמו מ"מ אחר שתלה הכתוב בו כי מגלגלין זכות ע"י זכאי מורה שהיה ע"י זכותו : (ח) במדה הזאת כו' וכל משפחת הארמה כלומר במדה הזאת שקונסין עליו טובה עד ד' דורות נוהג על כולם כי הם מענייני עוה"ז ומדה כללית מיוחדת ככה :

ישועות יעקב

לדוק במה שעשה וקיים כל המלות מאהבה . ומה שמלתי ש' ולשומרי מצותיו לחלק דור זה קאי על העושים מיראה כשאר"ל וכלעיל כח"ד וכלן מיירי בניי שעשה רק מלוא א' מסוימת וגם עבר עברה לזה הקב"ה משלם שכר רק עד ארבעה דורות כמו יהוא כדלקמן : (ב) מיר' מאוד כמו מורה רוח ויש פותרין ירוד מאל לשון ירה בים רש"י ועיין בח"ד פא"ר : פירש"י

פרק ה (א) במדת הללו כו' שמח כו' ר"ל כביכול מקבל שמחה אם מטיב לבני אדם באלה הי"ג מדות ונעצב עליו עושי הרע' להענישם כי אין חפזו להרע : [ב] צא ולמד מד"א כו' אז אין דעתו יפה כו' מסביר הדבר שאין יתכן שכביכול ה' צ"ה מקבל ההתפעלות מנעושי ב"א ידענו כי הוא צ"ה בתכלית השלימות ואין שלימות נוסף לו ואין מחסור לו כי שלימותו בו בעצמותו ואין יתכן לייחס לו הכעס אף בדרך כינוי ומשום שכמו שמד"א בני אדם טרם יש לו אשה ובנים אז שלימותו בעצמו כאין לירך להביט על אחרים ואחר שזוכה לאשה ובנים מוכרח להביט על מעשיהם כדי שיוטב להם וע"כ שמח כנגד עושי הטוב' ולהיפך כועס ור"ל שמתגבר מדה"ד על עושי טוב ומדה"ד על עושי רע אף שאינו נוגע לעצמותו ית' ח"ו ואין פה להאריך ציור הדבר בארוכ' והכוונ' בלשון וזניה הוא השכינה וכנסת ישראל בניי כידוע : (ג) שקצרו דעת אביהם הוא ע"ד הכתוב ותקצר נפשו בעמל ישראל ועיין צמורה שביאר שהיה דעתו להטיב להם והמה קצרו ופסקו מלהתקיים דעתו הטובה עליהם : (ד) הכניס כביכול יגון ואנחה בלבו עיין אליהו רבא פ' א' בכאור שם לכ' ותבין פה כי לא על הקב"ה עצמו מדבר שנקבל ח"ו יגון כ"א על הלב ע"ד ויחטב אל לבו ע"י וחבין המלי' הזאת : (ה) חדע לך כו' כלומר מוס חוכל לשפוט אף ה' שמח מאוד לעשות טובה שהיה ישראל חטאו מאוד ועכ"ל אחר ששבו מהר נכמרו רחמיו עליהם מאוד והגילם שכביכול אינו יכול לסובלו אדם ישראל אם עשו חסובה והענין שאף שמדרך השכל גם החסובה לא יתחה מעוילה למו' שחטא בהפלגה גדולה ופמ"ש שאלו לחממה כפספס

אליהו זושא פרק ה

אלא בא וראה (יא) כמה טובות בא לידי שנאמר (מלכים א' י"ו) ואחאב בן עמרי מלך על ישראל וגו' ועיש הרע בעיני ה' וגו' ויקם מזבח לבעל וגו' בימיו בנה היאל בית האלי את יריחו באבירים בכורו יסדה ובשגוב צעירו הציב דלתיה כדבר ה' אשר דבר ביד [ג] יהשע בן נון מיד נתמלא אליהו חמה גדולה על אחאב ואמר לו לאחאב ריקה (יב) מאסת את מי שברא את כל העולם כולו לכבודו ואת מי שנתן התורה לכבודו חיך שאין אני דן אותך אלא מתוך דבריך שנאמר (שם) ויאמר אליהו התשבי מתושבי גלעד אל אחאב ה' אלהי ישראל אשר עמדתני לפניו אם יהיה השנים האלה מל ומטר כי אם לפי דברי מיד [יג] נמל אליהו את המפתח של מטר והלך לו והיה רעב גדול עד שאמר לו הקב"ה לאליהו לך הראה אל אחאב ואתנה מטר ולא עוד אלא עמד הקב"ה [יד] ורחפו לאליהו למקום שבקשו אבותיהם של ישראל רחמים על בניהם שנ' [שם] י"ט! וישכב וישן תחת רותם אחד והנה זה מלאך נוגע בו ויאמר לו קום אכול ויבט והנה מראשותיו עוגת רצפים וצפתת מים ויאכל וישת וישכב וישוב מלאך ה' שנית ויגע בו ויאמר קום אכול כי רב ממך הדרך ויקם ויאכל וישתה וילך בכח האבילה ההיא ארבעים יום וארבעים לילה עד הר האלהים חורב ויבא שם אל (ו) המערה וילך שם והנה דבר ה' אליו ויאמר לו מה לך פה אליהו וכשאמר הקב"ה

את בני ישראל וגו' וכשחזרו ועשו תשובה מיד חזר הקב"ה וקיבל את תשובתם וגאל את ישראל מידי אותן העכו"ם שהיו מסורין בידיהן מפני שאין הקב"ה יוכל לסבול צרת ישראל אם עשו תשובה ואלמלא מקרא כתוב אי אפשר לאומרו שנ' (שם) ויזעקו בני ישראל אל יי' לאמר חטאנו לך וכי עזבנו את אלהינו ונעבוד את הבעלים וגו' ויסירו את אלהי הנכר מקרבם ויעבדו את יי' (ו) ותקצר (ה) נפשו בעמל ישראל וכן נאצו והבעים ישראל את בוראם ועבדו ע"ז (ז) שלש מאות ותשעים שנה בימי הבית הראשון ומנין לך תדע לך שכן הוא שהרי בוראי ד' מאות ועשר שנים ישבו ישראל בבית ראשון צא מהן (ח) עשרים שנה שלא עבדו מלכי יהודה וישראל ע"ז נשתיירו מהן שלש מאות ותשעים שנה שעבדו מלכי ישראל ומלכי יהודה ע"א וכל נביא ונביא שהיה מדבר עם ישראל והיה מוכיח אותן שיחזרו בתשובה (ח) לא היו רוצין בטובתו של הנביא אלא היו אומרים לו (ט) אי אפשרי בנבואתך ואין אנו רוצין בנבואתך ומנין לך [י] תדע לך שהוא כן שהרי אחאב מלך ישראל שאל את אליהו התשבי ואמר לו כתיב בתורתך (דברים י"א) השמרו לכם פן יפתה לבבכם וסרתם ועבדתם אלהים אחרים והשתחיתם להם וחרה אף יי' בכם ועצר את חשמים ולא יהיה מטר והאדמה לא תתן את יכולה וגו' ואנו עובדים ע"ז ואין הגשמים נעצרים

ישועות יעקב

מאורי אש

(א) פירש"י כביכול לא היה רחב מקום לסבול ויכניס סם זרה שהיה לו בעמל ישראל: [ג] וכן מפורש בנזקל יסוקאל ד' ואני נחתי לך את שני עולם למספר ימים שלש מאות ותשעים יום וגו': (ג) ואיחא בסנהדרין דק ק"ג שח"ל אחאב לאלהיו אפטר שקללת יהושע נחקיימה וקללות רבו משה לא נחקיימה כו' מיד ויאמר אליהו וגו' ח' וגו' אם יהיה השנים האלה טל ומטר כי אם לפי דברי ועיין ברש"י במלכים שם: [ד] זה נקרא העור

המוטח כו' והמרה חמות עד שחלו אלל הקב"ה [שהוא נוהג בחסד ורחמים] ואמר יעש' חסוב' כי כן יסד ה' בנדרותיו ב"ה אף שאין מן הדון כ"א מצד המסד וזה הכוונ' פה שאין הקב"ה שהוא מקור המסד יכול לסבול והכלל שמדות העליונות משתנים כפי בחינתם הכח החכמ' כפי בחינת' כן חשפות והרין כפי בחינת' והרמזים כפי בחינתה: [ו] ותקצר נפשו גו' כביכול לא היה לו החסד לב עוד לראות עמל ישראל ורחמיים וזהו ע"ד מליצה: [ז] ג' מאות ותשעים שנה כו' כתי"ש ליסוקאל למספר ימים ג' מאות ותשעים סיבול פון ישראל שעבדו אלילים: (ח) לא היו רוצין בטובתו כו' כי לא חבו בעבורה ס' שהוא הטובס האמיתי

בעוה"ז ובעוה"ב: (ט) אי אפשרי בנבואתך וכו' המה לא הבינו מעלתה ולא ראו אחזה: (י) תדע לך כו' שאל את אליהו כו' כי לא האמין בחור' ובנבואה וכל זה אומר המסדר הספר מפי אליהו ז': (יא) כמה טובות כלומר אע"פ שאני עובד אלילים עכ"ל כמה טובות באו על ידי שבנה יריחו בימיו: [יב] מאס' את מי שברא כו' כלומר שלא חבין הירח הבורא והרפת החורה שהחבל מחנהג כפיה דווקא ולא האמנת שיש כח ביד ה' להשך הטבע כי הוא בורא הטבע והוא יכול להפכה ולכן הנני דו איתך מחוך דבריך להראות לך שהשמים יהיו נעצרים אם לא לפי דברי אם אלהי אז יהיה הגשם: (יג) נמל את המפתח וכלך לו הענין הוא נפלא כי מפורסם בדברי חז"ל כי מפתח של שמים ביד הקב"ה והענין כי כל העניינים הפרטים משתנים לפי כח הטבע אשר הטבע בהם כפי רצון ה' וזאת ענין הגשמים אף שהוא בטבע מהאידים היוצא מהארץ והליחות עכ"ל הפרטים באיכותיהם וזמנם הם ביד ה' לא באמצעות הטבע וסנה כל אשר ביד ה' הוא רק ברמזים ולא ימנע אור הגשמים אף מרשעים אף שאינם ראויים לנס וחון לטבע עכ"ל הרמזים לכו פועל זאת אך אליהו הפך כל זה ועצר הגשמים וקראו' כי היה למען אליהו שאמר אם יהי' טל ומטר כ"ל לפי דברי וזהו המליצ' שנטל המפתח: [יד] ודקפו לאלהיו למקום שבקשו כו' כלומר למען יעורר לבנו שיזכור אבותיהם שבקשו למען בנייהם ולכן גם הוא לא יקטרג עליהם

פרק ט (א) בימי עזיהו מלך יהודה נתנבאו (ה) ארבעה נביאים זקנים והושע בן בארי (ב) היה הזקן שבכולם : והקב"ה היה צופה בכולם מי שהוא מבקש רחמים על בניו ומי שאינו מבקש רחמים עליהם אל הקב"ה להושע ראה לישראל מה חטאים הן עושין והי"ל להושע לומר לפני דקב"ה רבש"ע בניך הם בני בחוניך בני אברהם יצחק ויעקב שעשו רצונך בעולם : גלגל עליהם מדת רחמיו ורחם עליהם ומחול לעונותיהם ולא די שלא אמר הושע כך אלא אמר לפני הקב"ה רבש"ע כל (ד) העולם כולו שלך הוא : הביא עם אחר תחתיהם שנא' [הי"ט ח'] תחלת דבר ה' בהושע והלא הרבה נביאים היו מתנבאים לישראל אלא תחלה לארבעה נביאים זקנים שהיו מתנבאים באותו הפרק היה דבר ה' בהושע בתחלה באותה שעה אמר הקב"ה [ה] מה אעשה לאותו ב"ו הזקן (ו) אני אומר לו לך קח לך אשת זנונים ויהי לך בנים זנונים ממנה ואח"כ אני אומר לו לך בדול עצמך ממנה אם יוכל להוציאה לגרשה ולשלח' אף אני אשדח את ישראל מעל פני האדמה [ס] ויאמר ה' אל הושע לך קח לך אשת זנונים וילדי זנונים כי זנה תזנה הארץ מאחרי ה' וידך ויקח את גומר בת דבלים [ז] דבת (ח) רעה בת דבת רעה ותדר ותלד לו בן ויאמר ה' אליו קרא שמו ירעאל כי עוד מעט ופקדתי את דמי ירעאל על בית יהוא וגו' ותדר עוד ותלד בת ויאמר לו קרא שמה לא רחמה כי לא אוסיף עוד ארחם את בני ישראל וגו' ותדר ותלד בן ויאמר קרא שמו לא עמי כי אתם לא עמי ואנכי לא אחיה לכם (ח) ולאחר שנולדו שני בנים ובת אחת וננוי על ישראל שלש גזרות בעבורם אמר לו

הקב"ה לאליהו מה לך פה אליהו (ה) (טו) היה לו לאליהו לומר לפני הקב"ה רבש"ע בניך הם בני (ו) בחוניך הם בני אברהם יצחק ויעקב שעשו רצונך בעולם : ולא די שלא אמר כן אלא אמר קנא קנאתי לה' אלהי צבאות כי עזבו בריתך בני ישראל וגו' : מיד התחיל הקב"ה לדבר עם אליהו דברי תנחומין ואמר לו כשנגלית ליתן תורה לישראל (מז) לא נגלו עמי אלא מלאכי השרת שהן רוצין בטובתן של ישראל שנא' (שם) ויאמר צא ועמדת בדר לפני ה' (ז) והנה ה' עובר ורוח גדולה וחזק מפרק הרים ומשבר סלעים לפני ה' לא ברוח ה' ואחר הרוח רעש לא ברעש ה' ואחר הרעש אש לא באש ה' ואחר האש קל דממה דקה וגו' מה עשה הקב"ה המתין לו לאליהו שלש שעות ועדין היא עומד בדבריו הראשונים ואמר עוד פעם שנית קנא קנאתי לה' אלהי צבאות וגו' : באותה שעה אמר לו הקב"ה לאליהו לך שוב לדרכך מדברה דמשק ואת יהוא בן נמשי תמשה (י) למלך ואת אלישע בן שפט מאבל מחילה [יח] תמשה לנביא תחתך (שם) וכה שיש בדעתך אין אני אוכל לעשות :

מאורי איש

עליהם כי ראה ה' לב אליהו כועס עליהם מאוד עד שהזקן להער לבבו ולכן הובילו להר הזה שיזכיר קבלת הזור' שקבלו חבתיים שמה ודייק מדהיה נס גדול שהלך לו יום ככדי שיבוא לאותו המקום ומסמאם כשכיל זה : (טו) היה לו לאליהו כו' בניך הם כלומר אחר שהקב"ה רמו לו שביקש רחמים עליהם באמרו מה לך פה אליהו וכלומר התכוון מה חשש' פה אין זאת כ"ל לערר לבבו שביקש רחמים ויאמר בניך הם ורחמים לרחמים בני בחוניך שנבאו חבתיים ומאלו שלמים ורחמים לרחמים מפני חבתיים : (טז) לא נגלו עמי כו' כלומר מפני שאני ברחמים ונבטל מדה"ר צעת ההוא כמ"ס בחזית על בחינת קבלת התור' וכיום שמאל (שזה מדה"ר) לנעל' וסס בארתי [יז] והכ' ה' עובר זהו החגלות מדה"ר המתואר בשם ה' והרעש והאש רומז למדה"ר הנקטרב ועומד נגד הרחמים אך לא ברוח ה' כי אינם עומדים וניצבים מול הרחמים כי נמתק הרין לפני הרחמים והבן וכל זה הרא' לו לעוררו שיבקש ג"כ רחמים ועכ"ל עדיין עומד בדרכים הראשונים : (יח) תמשה לנביא רמו לו שיעש' נביא אחר שילמד עליהם זכות ומה שיש בדעתך להרע להם אין אני [שהוא מקור הרחמים] יכול לעשות :

ישועות יעקב

הזור שעמד בו משה (ה) ילקוט נלכיס דף כ"ג ע"ב : [י] שבתות אותם ועמדו נכסיון : [ז] סינקס צטנדי הנעל : (ח) לפי שאליהו קטרב באותה שעה על ישראל לך ח"ל סימסס נביא אחר שילמד זכות עליהם וסיו' בילקוט שם ומה שדעעז אין אהי יכול לעשות ח"ל לעולם אהי מקבל ור"ל מה שדעעך לכלותם ח"ל שכבר נכעעזו לאכותם :

[א] הושע ישעיה עמוס וויכיה ועיין בפסחים דף כ"ז : (ב) דבלים ל' רכיס דומה בת דומה כאלה בתה ובנת' סס מניא

רוז' רק נטובתם לא לקטרב עליהם והכוונ' שנת' חזר' רק ברחמים ונבטל מדה"ר צעת ההוא כמ"ס בחזית על בחינת קבלת התור' וכיום שמאל (שזה מדה"ר) לנעל' וסס בארתי [יז] והכ' ה' עובר זהו החגלות מדה"ר המתואר בשם ה' והרעש והאש רומז למדה"ר הנקטרב ועומד נגד הרחמים אך לא ברוח ה' כי אינם עומדים וניצבים מול הרחמים כי נמתק הרין לפני הרחמים והבן וכל זה הרא' לו לעוררו שיבקש ג"כ רחמים ועכ"ל עדיין עומד בדרכים הראשונים : (יח) תמשה לנביא רמו לו שיעש' נביא אחר שילמד עליהם זכות ומה שיש בדעתך להרע להם אין אני [שהוא מקור הרחמים] יכול לעשות :

פרק ט [א] בימי עזיהו כו' מביא כל זה להורות ג"כ איך שספך ה' רק שיבקש רחמים על ישראל : (ב) היה הזקן שבכולם ודרך הזקן (אם הוא רחמן) מרחם על המדוכאים ונסגרי לב מפני דעתו ויחר נכסיונות העולם ותהפוכותיה ועכ"ל לא נכמרו רחמיו על ישראל כמו שהביא להלן : [ג] בניך הם כו' וכלומר העיקר הגדול שהם בניך מדובקים אליך כלי הפחד ובני בחוניך בני אברהם י"ו ובודאו מונס ומכונס טוב' רק שחטאו מניד המקר' והתערבותם בין עובדי כוכבים ומלד מלכיהם הרעים : [ד] העולם כולו שלך כו' הענין בכללו כי המה דינו שיתכן להשלך את ישראל כי אחר שהנ' סוטאס אין מן הראוי לרחם עליהם (כי מן מדת אכזבי חמת) אך בחמת זה לא יתכן שישראל הם קנין עולם מדובקים בה' וסוטאס היא רק במקר' ורק לריד לבקש רחמים לעורר הרחמים בזכות בקשת התפל' כי כן יסר ה' ב"ה שעי' חפל' יתשררו המדות העליונות דווקא' וסס לא עשו כן ודימו שהם רעים בעצם באין עוד חקות' ח"ו ואמר כל העולם כולו שלך ור"ל אין הבדל בין עם ישראל לעם אחר וגם מי ימח' בידך אחר שהכל שלך : (ה) מה חשש' לאותו ב"ו הזקן כו' כלומר שהוא כבר ורס כועס בטבע והוא הזקן שבטבעו בטל' החמל' וההתפעלות מלבו וע"כ אומר רק לפי שורת הרין : [ו] אני אומר לו כו' כלומר וממנו יראה איך שנטוע מדה"ר אף לאנשים רעים ומה ישפט על מדותי : (ז) דבת רעה כו' דבלים קדוים לשון רכיס דומה בת דומה : [ח] ולאחר שנולד כו' וננוי על ישראל כו' כלומר שהעיר לנביא בקריות שמות הללו שנגזר על ישראל ג' גזרות ועיין ה' הוא בחסילה הספלה לבר' ואח"כ העדר הרחמים ובסוף

אליהו וזמא פרק ט

לו הקב"ה להושע הושע מפני מה לא למדת מן משה רבך כשדברתי עמו פירש מן האשה (ט) מפני מה אתה דר עם האשה בדול עצמך מן האשה אמר לפניו רבש"ע אין אני יכול להוציאה ולא לגרשה שכבר יש לי בנים ממנה א"ל הקב"ה להושע ומה אתה שנשאת אשת זנונים ובניך הם בני זנונים ואין אתה יודע אם אותן הבנים הם ממך אם הם משל אחרים אתה אומר שאין אתה יכול לא להוציא ולא לגרשה משום שכבר יש לך בנים ממנה מכ"ש ב"י הללו שהם חביבי בני חביבי בני אברהם יצחק ויעקב והם קנין א' (י) מה' קנינים שקניתי לי בעולמי ואלו הן תורה קנין א' אברהם קנין אחד בית המקדש קנין אחד שמם וארץ קנין אחד ישראל קנין אחד ואתה אמרת העבדים באומה אחרת האין אוכל לזלחם מעל פני כיון שידע הושע שהטא התחיל לבקש רחמים על עצמו א"ל הקב"ה להושע הושע (יא) עד שאת' מבקש רחמים על עצמך בקש רחמים על ישראל (יב) שגזרתי עליהם שלש גזירות בעבורך חוזר ומרפא אותם שלש גזירות מישראל מיד עמד הושע ובקש רחמים עליהם ובטל הגזירות והתחיל לברך את ישראל שנ' (שם ב) והיה מספר בני ישראל כחול הים אשר לא ימד ולא יספר והיה במקום אשר יאמר להם לא עמי אתם יאמר להם (יד) בני אל חי ונקבצו בני יהודה ובני ישראל יחדיו ושמו להם ראש אחד וגו' אמרו לאחיכם עמי ולאחותיכם רוחמה וירעתייה לי בארץ ורחמתי את לא רוחמה ואמרת

ללא עמי עמי אתם (טו) כימי אחז מלך יהודה היו ישראל עושים ד"ת ומצות עמד אחז (ז) וחתם את התורה וגזר על ישראל שלא יעסקו בתורה ובמצות שנ' [ישעי' ח] (ז) צור תעודה חתום תורה בלימודי עד שא"ל הקב"ה לישעיה כך אמור לו לאחז (ח) לאו בשר ודם אתה שאל לך אות מעם ה' שנא' ויוסף ה' דבר אל אחז לאמר שאל לראות מעם ה' אלהיך העמק שאלה או הגבה למעלה ויאמר אחז לא אשאל ולא אנסה את י"י ויאמר שמעו נא בית דוד המעט מכסם הלאות אנשים כי תלאו גם את אלהי בימי מנשה בן חזקיהו מלך יהודה עמדו ישראל (ט) ועשו צלם של ארבעה פנים והעמידו לאותו צלם ב"י וכל כרי שלא יתפלל שום אדם להקב"ה שם עד שא"ל הקב"ה לישעיה לך אמור לו לאותו ב"י [שם טו] כה אמרה השמים כסאי והארץ הרום רגלי איזה בית אשר תבנו לי ואיזה מקום מנוחתי ולא השמים בלבד הם כסאי אלא ולן ורקיע ושחקים וזבול ומעין ועריכות כל אלו הם כסאי וא"י יושב למעלה מכולם. (כ) ולכך נאמר איזה בית אשר תבנו לי וגו' וכיון שארעו בן [כא] אותו (ד) דבר מיד שב בתשובה שנ' (ד"ה ב' ל"ג) ובהצד לו חתה את פני ה' אלהיו ויבנע מאד מלפני אלהי אבותיו ויתפלל אליו ויעתר לו וישמע תחנונו וישיבהו ירושלים למלכותו וידע מנשה כי ה' הוא האלהים ועלו ועל כיוצא בו ועל הרומן לו ועל העושין כמעשיו עליהם (אומר מלאכי ב) (כב) הוגעתם ה' בדבריהם ואמרתם

מאורי א"ש

יפורס בלזמנים עד שגמעת אינס נקראים עוד עמי ועכ"ל שחק הנכח ולא מלא בלבו החפצות ורחמנות לבקש רחמים עליהם אז מלא הקב"ה לזכורו והעיר לבו לפרוש מאשמו ומל עליה ולא רצה וזף כי בית ישראל לפני ה' ב"ה שהוא מקור הרחמים וענין לקחת האשם דעת הרמב"ם שהיה הכל במראה הנבואה שדמיה לו ככה כי לא יתכן שהיה כן בפועל שיזוהו לקחת אשה זונה לקדוש ה' ודעת הפסטיגים כולם שהוא כפשוטו וכן מורה דעת ח"ל הפאמתיים :

(ט) מפ"מ חתם דר עם האשה כו' אף שכל הנביאים לא היו פרושים מאשה זולת מ"ד ע"ה מ"מ כרי להכניס עמו בדברים דיברי כן והכוונה עם אשה כמות שהיא זונה (י) וחמשה קניינים ב' כבר בארתי במקומות רבים ששם קנין מורה על ענין מדויק ועקרי כל החפז לעולם כמספט העיקר והעלם שעימד לעולם וענין החמשה קניינים בארתי בספרי תפוחי זהב דרוש עין אברהם באריות : (יא) עד שאתה מבקש כו' גם כאלן העיר לבו שלא טוב עשה שחומל על עצמו יותר מעל ישראל והיה ראוי שימלא בלבו הרחמים על ישראל חסילה וזהו כמ"ס כל המחפז על חבירו והוא נרץ לאותו דבר שזה אוח שהוא אהב רעהו יותר מנפשו ולכן הוא בענה חסילה מפני מדתו הטובה : (יב) שגזרתי עליהם כו' כי לולא הנגזר רחמים בקשת התפלה היה קטוב מדה"ד עומד ח"ו עליהם לכליתם : (יג) בעבורך על שלא בקשת רחמים וזרדנא קטרג עליהם : (יד) בני אל חי כאלן הנכח הענין הטוב שהם בני אל חי מדובקים אליו כביכול וכשם שהוא חי וקיים כך הם יהיו תמידים ורחמים שוכן עליהם כי הוא רוחמה ורחמיה כי יהיו גורעים בלי עקירה שד לא כמו שדימה בתחילה : (טו) כימי אחז מלך יהודה כו' גם מזה מביא לראות מזה רב טוב ה' על בית ישראל אף שחטאו למאוד עכ"ל רחם עליהם ושלח לחמו שיטל אות : [שז] וחתם את התורה סגנר כל ב"ב וב"מ כמ"ס בגדרש שר"ה שיסתלק השכינה מישראל ולא יהיו מושגחים עוד בהשגחה פרטית וניסית כ"ל חתם לבא השמים ככל העבו"ס אשר חלק ה' להסואמר אס אין גדיים כו' [יז] צור תעודה חתום תורה בלימודי בלמוד עשה היסך מעשי אחז שהוא חתם התורה מלומדיה ואתה חתום אותה בלב לומדיה שיחזקו בהסולף יחזקו ומחשבותי : (יח) לאו ב"ו אתה כי כלומר אף שאתה ב"ו עכ"ל שאל לך אות ואתנה לו וירמו שהוא ב"ו חוטא בעצב כמ"ס כי יר לב האדם רע מנעוריו : (יט) ועשו גלם של ד' פנים וידע כי כל עבודתם בללמים היה המכוון לטוב המולות וכבא השמים וכל עבודתם בפרט מכוון לטוב פרטי ויעמיד בנזקם מיוחד לו אף מנשה התחכם לעשות גלם כללי מכוון לכל בעלת ד' פנים שכלל אשר יפנה האדם יהיה מכוון אליו וירמו עוד לד' פנים שבמרכבה שחשב סתן הן בעצמם המנהיגים ולכן השיב לו ה' ב"ה התדמה כי רק השמים וארץ התחזקו לברך הם כסאי שאני מושל בהם אבל בשמים העליונים מקום ד' הסיות אין כסאי וממשלתי עליהם רק הם מושלים בעצמם ח"ו לא כן כ"ל כולם נובעין ממני והבן מאי : (כ) לכן נאמר איזה בית כלומר ואיזה מקום שיאמר עליו שאני שאלתי בנפשי מהו ח"ו איני במקום ואיני בשם מרומי אליו כ"ל נעלה ונשא : [כא] אותו דבר שנלמד מיד מלך אשר אז שב בתשובה שלימה והכיר כי ה' הוא אלהים בעל הכחות כולם וכולם נובעין מכחו ומקיימים מרצונו ורק לו לבדו ראוי העבודה לא לשום נח אשר שכולם אינם ברצונם כ"ל מהסיבה הראשונה ב"ה ולכן כתיב וידע מנשה כי ה' הוא אלהים ר"ל הסיבה הראשונה הוא בעל הכחות כולם והבן זה ויתכן עוד שהשמים רמו לשמים העליונים למעלה מן וילן ומנשה דימ' כי עוב ה' את השמים התחזקו ולכן אמר לו לא השמים בלבד : (כב) הוגעתם

ישועות יעקב

מביא עוד פירושי' על סס זה ע"ס : [ג] פ' סגנר בתי כנסיות ובתי מדרשות כרי שלא יעסקו בתורה ולכן נק' אסו שאלו דלתי בתי כנסיות ובתי מדרשות בשגיל התנוקות של בית רבן שלא ילמדו תורה כדאי' כנ"ר שאמר אס אין גדיים אין חייבים ואין לאן ואין רועה ואגרום לשלך השכינה כו' ע"ס : (ד) שנלמד מנשה ביד מלך אשר ועשה לו יסורים קשים כדאי' בספיקתא ובפ' חלק

רוחמה וירעתייה כי יהיו גורעים בלי עקירה שד לא כמו שדימה בתחילה : (טו) כימי אחז מלך יהודה כו' גם מזה מביא לראות מזה רב טוב ה' על בית ישראל אף שחטאו למאוד עכ"ל רחם עליהם ושלח לחמו שיטל אות : [שז] וחתם את התורה סגנר כל ב"ב וב"מ כמ"ס בגדרש שר"ה שיסתלק השכינה מישראל ולא יהיו מושגחים עוד בהשגחה פרטית וניסית כ"ל חתם לבא השמים ככל העבו"ס אשר חלק ה' להסואמר אס אין גדיים כו' [יז] צור תעודה חתום תורה בלימודי בלמוד עשה היסך מעשי אחז שהוא חתם התורה מלומדיה ואתה חתום אותה בלב לומדיה שיחזקו בהסולף יחזקו ומחשבותי : (יח) לאו ב"ו אתה כי כלומר אף שאתה ב"ו עכ"ל שאל לך אות ואתנה לו וירמו שהוא ב"ו חוטא בעצב כמ"ס כי יר לב האדם רע מנעוריו : (יט) ועשו גלם של ד' פנים וידע כי כל עבודתם בללמים היה המכוון לטוב המולות וכבא השמים וכל עבודתם בפרט מכוון לטוב פרטי ויעמיד בנזקם מיוחד לו אף מנשה התחכם לעשות גלם כללי מכוון לכל בעלת ד' פנים שכלל אשר יפנה האדם יהיה מכוון אליו וירמו עוד לד' פנים שבמרכבה שחשב סתן הן בעצמם המנהיגים ולכן השיב לו ה' ב"ה התדמה כי רק השמים וארץ התחזקו לברך הם כסאי שאני מושל בהם אבל בשמים העליונים מקום ד' הסיות אין כסאי וממשלתי עליהם רק הם מושלים בעצמם ח"ו לא כן כ"ל כולם נובעין ממני והבן מאי : (כ) לכן נאמר איזה בית כלומר ואיזה מקום שיאמר עליו שאני שאלתי בנפשי מהו ח"ו איני במקום ואיני בשם מרומי אליו כ"ל נעלה ונשא : [כא] אותו דבר שנלמד מיד מלך אשר אז שב בתשובה שלימה והכיר כי ה' הוא אלהים בעל הכחות כולם וכולם נובעין מכחו ומקיימים מרצונו ורק לו לבדו ראוי העבודה לא לשום נח אשר שכולם אינם ברצונם כ"ל מהסיבה הראשונה ב"ה ולכן כתיב וידע מנשה כי ה' הוא אלהים ר"ל הסיבה הראשונה הוא בעל הכחות כולם והבן זה ויתכן עוד שהשמים רמו לשמים העליונים למעלה מן וילן ומנשה דימ' כי עוב ה' את השמים התחזקו ולכן אמר לו לא השמים בלבד : (כב) הוגעתם

אמרתם במה הונענוך באמרכם כל עושה רע טוב בעיני ה' ובהם הוא חפץ או איה אלהי המשפט בימי הושע בן אלה מלך ישראל נלכדה הארץ וגלו עשרת השבטים בימיו וכי מה נשחנה הושע בן אלה מכל מלכי ישראל שהיו מלפניו שגלו ישראל בימיו אלא משעמד ירבעם בן נבט עד שבא הושע בן אלה היתה [כד] ע"א תלויה ביחוד ויהי קשה לפני אביהם שבשמים להגלות רבים מישראל בשביל עון היחוד אבל משבא הושע בן אלה הוא היה עומד ובטל כל המשמורת כולן שהיו עומדן על הרבים מימי ירבעם שלא יעלו ישראל לרגל לירושלים והי' מכריז ואמר כל מי שהוא רוצה לעלות לרגל לירושלים יבא ויעלה (כה) ושמש הקי"ה מן צוארו ותלאו בצואר הרבים לכן עליו הכתוב אומר (מרכים ב י"ז) ויעש הושע רדע בעיני ה' (כו) רק לא כמלכי ישראל אשר היו לפניו עליו עלה שלמנאסר מלך אשור וגו' ויגל את ישראל אשורה ויושב אתם בחלח ובחבור נהר נון וערי מדי מכאן אמרו כל העושה מצוה (כז) ואינו (ו) גומרה מתחייב בנפשו ובכל אשר לו וקובר את אשתו ואת בניו בימי צדקיהו מלך יהודה היה ירמיהו הנביא מתנבא על ישראל (כח) מה אם יעשי תשובה ויחזרו למיטב ועמדו ישראל עליו להרנו והשליכו את ירמיהו לבור מיט ואח"כ העלוהו מן הבור ט ט ונתנו איתו בחצר המטרה פעמים רבות עמדו עליו ישראל על ירמיהו להרנו והיה ירמיהו מקלל ישראל קללות רבות כל אותה קללה וקללה שהי' ירמיהו מקלל את ישראל הקב"ה הי' מתאנח כנגדו שנ' [ירמיהו יב] (כט) כי את רגלים רצת וילאוך ונו ואז גלו בימי צדקיהו עשרת השבטים וגלו עמם שבט יהודה

ובנימין וגלו עמם בני ירושלים והי' הקב"ה מבקש לילך עמהן כגלות מיד נתקבצו לפני הקב"ה מלאכי השדה לרצותו ולנחמו ואמרו לפניו רבש"ע (ל) כבר ישלך עכ"ם בעולם ואינו אין לנו לא חקר ולא מספר אמר להם הקב"ה למלאכי השדה וכי בשר ודם אני [לא] שאני צריך לניחומין אני מכיר בראש ואני מכיר בסוף שכן נאמר בי (ישעיהו מו) ועד זקנה אני הוא ועד שיבה אני אסבול (לב) אני עשיתי ואני אשא ואני אסבול ואמלט לכך נאמר (י"ג) על כן אמרתי שעו מגי אמרד בבכי אל תאיצו לנחמני על שוד בת עמי ולמה לא אמר הקב"ה אל המלאכים אל תקבצו לנחמני או אל תאספו לנחמני או אל תבואו לנחמני ולמה אמר (לג) דוקא אל תאיצו לנחמני אלא אמר ליה הקב"ה למלאכי השדה ניחומין הללו ניאוצין הן לפני אלא לבו ורדו מלפני וראו את עמי ישראל הארץ הן הולכין בגולה ומשאות גדולות על כתפיהן מיד ירדו מלאכי השדה מלפני הקב"ה ויצאו כשהן מבוהלין [לד] ונטלו את משאן של ישראל מעל כתפיהן ומיד יצאה השכינה גם כן עם ישראל בגולה שנא' (שם מג) כה אמר יי' גואליכם קדוש ישראל (לה) למענכם שולחתי בבלה וגו' [לו] ואם תאמרו כיון שאדם עובר עבירה ימות מיד א"כ (ז) יחרב העולם כולו ומנין דך תדע לך שהוא כנצא ולמד מן מנשה בן חזקיה מלך יהודה שלא הניח ע"ז בעולם שלא עבד אותה וחס עליו הקב"ה ולא הרגו מפני שעשה תשובה ומפני הצדיקים שעתידין לצאת ממנו מכאן אמרו אפי' הגדיל אדם הרבה עבירות [לז] זו למעלה מזו ואח"כ הוא חוזר בתשובה אמר הקב"ה דריני עמו ברחמים

ישועות יעקב

חלק שהניחוהו כדור של נוסח והסיקו נאם עיי"ש: (ז) ילקוט מלכים דף ל"י ע"ד [י] סה"ה לו לכוף את ישראל שיעלו לרגל: (י) כך אמר הקב"ה להמלאכים שקטרו: [ח] כי אין דיוק

מאורי אש

אח"כ כניכול נעשה יגע מלעזר לכס אחר שאינכם עושים רצונו או יאמר שלפי דבריו והעמכם עשיתם ל' יגע ועיקר מלהשגיח על עולמו נדעת! המזמקרים המלקים ידועה' מעולין: (כג) כל עושי רע הם העובדים לנכח השמים שזה רע אמיתי טוב כשיניו ומפך מאוד שיעבדו אותם והוא רע מן שחש והאמין בסיבה הראשונה אך ההגנה בעולם השפל הוא ע"י נכח השמים ולכן חפץ שיעבדו להם למען יספיעו טוב או איה אלהי המשפט כלומר ואם לא כן רק ההגנה ביד ה' א"כ מדוע הרשעים יליתו ואין משפט אמת בעולם וה"כ מוכרח שההגנה תחת נכח השמים או יאמר שכחתי לנמרי בסיבה הראשונה ואמרו איה אלהי המשפט והראשון יותר נכון: (כד) עובד איליין תלויה ביחוד שהיא הבורה והעסבד והמכריח לישראל על זה וההתמלה לא היה מלבס: (כה) ישמש הקולר כי אחר שהוא נחן להם רשות שילכו לירושלים אם ירצו והם לא רצו ע"כ גלו כי עשה העון בעולם שעשו ברצון והיה תחלת' בנאום וסופו ברצון (כו) רק לא כמלכי ישראל מפני שהרשה להם שילכו לירושלים אם ירצו וע"כ גלו מסיבת העם שלא רצו והלכו בחששות ירבעם: [כז] ואינו גומרה שהי' לו לכופס שיעלו דווקא לא"י ואז היה מועילם ולא להניח זאח על פסג: (כח) מה אם יעשו תשובה כלומר עורר לבם שיעשו תשובה כי אז יעב להם: [כט] כי את רגלים רצת לא ידעתי מהו ההוכחה מהכתוב שהקב"ה היה מתאנח כנגדו אם לא שחזר שיעקר הראי' מהכתוב אחרי' כן עובדי את בית גו' נחתי את יידידות נפשו (זה ישראל וזהמ"ק) בכה אויביה ורק עבד זם הכתוב המוקדם לראי' שהמה דברי ה' כי את רגלים רצת המה דברי ה' לירמיהו לומר כי ההנאים כמותך ואנשי עירך מבקשים להרגך אף כי שרי יהודה כמ"ס רש"י שם: [ל] כבר יש לך עובדי כוכבים בעולם כלומר יודעים בגורחך ותהלחך על ידיהם כי בכל מקום מוקטר ומנוגש לשיך ועל ידיו ג"כ התקלסין אותך חמיד ולמה לך בישראל ויתכן יותר שאומרים מדוע תחבר בישראל אף שהמה רשעים א"כ הי' יש לך עובדי כוכבים אחרים ומדוע תתאספ וגם איתנו מדוע ומשכחים לך ומה תתערך לישראל: [לא] שאני צריך לניחומין אני מכיר כי כלומר וכי אני צריך לעבודתכם וזהו חתמנו אחי שיש מי שיעבדוני אין זאת הכונה וזה תשובה מול המלאכים ואני מכיר בראש הוא החשובה מול העובדי כוכבים ידעתי סופם כי א"ל להם שיעבדוני בזאת וגם ידעתי סוף ישראל שיעשו תשובה ולכן א"ל להשליך אותם לנמרו כ"א להעניש ולגרף נפסם: (לב) אני עשיתי מכבר העילם ואני אשא ומקיים אותה חמיד ואני אסבול גלות ישראל ולבסוף א זלט עמם כי יבאלו באחרות והסכיני' חסוב לנקומה: [לג] דוקא אל תאיצו שאם מלשון אף ומהירות כמו ואף רגלים [משלי] ומפסם שזה מלשון ניאוצין שתאמרו דבר שאינו ראוי רק במהירות ובחפזה בלי יסוב מאומה: (לד) ונטלו את משאם כלומר שנעשה להם גם המלאכים שהקל משאם כי המלאכים עוהים כי גם בגולה מלאכים אה עליו לשמרו: [לה] למענכם שולחתי גו' השכינה אומרת ועו"ז נעשה עור להם להקל משאם: (לו) וא"כ כיון שאדם כי כלומר אפשר שזרמו ותאמרו כן לא כן לא ולמד ממנשה שלא הרגו ה' למען יבוא זמנו ויעשה תשובה וגם כרי שיעמוד זמנו ורע הגון: (לז) זו למעלה מזו כלומר עבירות רבות כל אחד גדולה

אדיהו זוטא פרק ט

ברחמים ואני מקבל את תשובתו ואפי' אם עמד אדם
 (לח) וחרף ונרף כדפי מעלה ואח"כ חזר בתשובה אמר
 הקב"ה דריני עמו ברחמים ודיני מוחל לו על כל עונותיו
 שני' (יחזקאל יח) החפץ אחסוף מות רשע נאם אדני ה'
 הלא נשובו מדרכיו וחיה ואומר (שם לג) אמור אליהם חי
 אני נאם ה' אלהים אם אחסוף במות הרשע כי אם בשוב
 רשע מדרכיו וחיה [לט] שובו מדרכיכם הרעים ואומר
 [מלאכי ג] ושבתם וראיתם בין צדיק לרשע (מ) בין עובד
 (ס) אלהים לאשר לא עבדו וכך אומר הקב"ה לישראל :
 (מב) בואו והכניסו את עצמכם בד"ת וראו מה שכתבתי לכם
 לישא את פשעיכם ולמחול את עונותיכם ולהעביר את
 חטאתיכם מעל פני (מב) ועכשיו לא הרבתם בד"ת ודברו
 עמי בד"ת כאדם המדבר עם חבירו שני' (הושע יד) שובה
 ישראל עד ה' אלהיך כי כשלת בעוונך [נג] קהו עמכם
 דברים ושובו אל ה' ואמרו אליו כל תשא עון וקח טוב
 ונשלמה פרים שפתינו אשור לא יושיענו וגו' :

פ ר ק י (א) הא למדת שלא יהא אדם יורד לידי

תרעומות על הקב"ה (ב) בזמן שהוא רואה בני
 אדם אחד צדיק וטוב לו ואחד צדיק ורע לו ואחד
 רשע וטוב לו ואחד רשע ורע לו : ואם הוא יורד
 לידי תרעומות על הקב"ה הרי זה מתחייב בנפשו
 שנאמר (קהלת ה) (ג) אל תתן את פיך להטיא
 את בשרך ואל תאמר לפני המלאך כי שגגה
 היא למה יקצוף האלהים על קולך וחבל את

מעשי דיך (ד) ושנו חכמים (ה) תשע מאות
 ושבעים וארבעה דורות קודם שנברא העולם (ו)
 ישב הקב"ה [ז] ודרש וחקר וערף ובחן את כל
 דברי התורה מאתיים וארבעים ושמונה פעמים
 כנגד (ז) מאתיים וארבעים ושמונה אברים שבאדם
 [ח] ואה"כ הוציא הקב"ה את כל דברי התורה
 וקבע אותה בתורתו (ט) ואין דבר אחד ממנה
 זו ממקומו שנאמר (תהלים י"ב) אמרות ה' אמרות
 טהורות כסף צרוף וגו' וכל דבר ודבר שקבע בתורה
 אם זו קימעה ממקומו קלקל את העולם כולו וקמעה
 שעבר אדם הראשון על התורה היה עולה בדעתו
 של הקב"ה להחריב את כל העולם כולו וכן היה
 עולה בדעתו של הקב"ה (י) שלא ליתן (יג) פתחון
 פה לבחמה וחיה ועוף : וקמעה שנתן פתחון פה
 אל הנחש עמד הנחש וקלקל את העולם כולו. וכן
 בעשרה דורות מאדם ועד נה היה עולה בדעתו של
 הקב"ה [יא] שיפקוד ען אבות על בנים : וקמעה
 שלא היה פקד אלא שהקב"ה היה עושה את כל
 אחד ואחד כמו מלך על אשתו ועל בניו ובני
 ביתו מיד עמדו וקלקלו את מעשיהם איבלין ושותין
 בועטין מתוך הטובה ובקשו להחריב את כל
 העולם כולו במעשיהם הרעים. ומרדו בהקב"ה
 ואמר

מאורי אש

גדולם מנחמתם : (לח) וחרף ונרף כי שני' העבירה היותר גדול'
 שכבול עיקר האמונה מלכו עכ"ו יועיל החשוב' : [לט] שובו שובו
 כאלו מנקס ה' מהם שובו שובו : [מ] בין עובד אלהים (סה)
 סס מדה"ה) ולא עבדו מור' שחיכו ירח אף ומעונתו שכן דרך החטאת כל בעל חטאת הוא מיראת העונש : [מא] בלו
 והכניסו את עצמיהם בד"ת הוא ער"מ מתוך שלא לשמה כל לשמה כי מחטלה לר"ך שיכניס עצמו בע"כ חתח עולה אף שהיא כבדה
 בעיניו כי יר' הלב אינו מניחו עד שירגיל בה ור' ירגיש טעמה ומחקה ועי"ז תבא לגמריגת האכ"ב הנמר' וחשיב' אמתיות עד
 שימחל לנכס העונות והחטאים והו' הסגנות יעבירי מכל וכל : [מב] ועכשיו לא הרביתם כלומר לא עשיתם כן שלא הרביתם מאד
 בלמודה ואף המעט אינו יקר בעיניכם כ"א כאדם המדבר עם חבירו דברים פשוטים ולא תבינו יקרת החורה האלפית : (מג) קמו
 עמכם דברים זהו ד"ת כי היא עור אגיתו לקבלת החטובה :

פ ר ק י (א) הא למדת כי כלומר ממה שהצטתי לפניך בפרק שלפניך מרוב טוב ההנהגה ה' וטובו אף על הרשעים מזה יפוטו האדם
 שלא יתעם על מידותיו ית' כי הכל בדין וביושר (ב) בזמן שהיה רואה כי כלומר אפילו הוא רואה לדיק ורע לו לא
 יתעם מאומה : [ג] אל תחן את פיך להתרעם על הנהגו' ה' י"ח כי רזה חחטא על עצנך כי ינטל חייך עי"ז ואל תאמר כי שגגה
 היא (ע"ד כנגד ה' הולא מלפני השליט) ר"ל כאלו ח"ו יאח שגגה מאלו של ככוונה לפני המלאך הוא שליח המורה ה' הולא מאלו
 והבן : [ד] ושנו חכמים כי כל להסביר חייך האדם שיתחזק בעצמו ורפואתו בכתו ע"י התורה האלהי' שנתנה רפואה לכל איברי האדם
 בעסקה ע"ד חס בראשו יעסוק בתור' כי היא רפואה עליונה סגוליות כדמות הטבע בטבעי והיא לרופא ודוקה מכל סיג ואם
 זו מעט ממה אז הוא מנשחית נפשו ומעוות העולם עמו כי העולם מתנהג כפיה וכפי עוסקיה : (ח) תחקע"ד דורות כי הן
 אותן סני אלפים שנה שחשבו חכמים שנברא החורה קודם לעולם ומשך זה הוא משך אותן החקע"ד דורות שעלו במחשבה להבראות
 לפי קשר כללות העולם וי"כ העולם ככה ההחלטה מאלו רק שלא נבראו קודם בפועל ומן אז החלטה בריאת החורה העליונה אשר
 היא כפי מערכת העולם כולו והבן מאלו וזייר זו בחכמה וחבין : (י) ודרש וחקר כי ה' לשינות בראשו לפיכך כ"א פרק י"ג
 בהחלטה : [יז] רמ"ח פעמים כנגד רמ"ח איברים באור' שחקרה ולרפאה והחקין מות מעשיות שיעשו באיברי האדם שיהי חושלת
 מכון למול האבר ההוא שעי' יחסיים האבר בזכות המטה וזה מתעלמות חכמה ואין להאריך : (ח) ואח"כ הולא הקב"ה
 וקבע בתורתו ידוע כי התורה שמה במדריגתה היא עליונה ורוחניות ועורה על עניינים גבוהים וסוד וקבע זאת בתורה החתומ'
 המעשי' : (ט) ואין דבר אחד מהתורה העליונה זו ממקומה כ"א הכל מרומנו בתורתו הנחנה למטה וזייר הדבר בארובה בארתי
 כספרי פסוטי זה דרוש עין ראשית בליור כסנב ע"ד השכל מעט ע"ד חכמי אנו" : [י] שלא ליתן פ"פ שלא יהרירו כ"א שמדוע
 לא ניתן לבהמות השכל והדיבור עד שהראה הקב"ה שנתן הדיבור לנחש ומתוך זה קלקל העולם כולו : (יא) שיפקוד עין חנות על
 ניוס

ישועות יעקב

צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא : (ט) טעמה תשובה :
 (א) ילקוט נח דף ט"ז ע"ב : [ג] נח הדיבור : (ג) עי' ח"ד :
 בילקוט

פ ר ק י (א) הא למדת כי כלומר ממה שהצטתי לפניך בפרק שלפניך מרוב טוב ההנהגה ה' וטובו אף על הרשעים מזה יפוטו האדם
 שלא יתעם על מידותיו ית' כי הכל בדין וביושר (ב) בזמן שהיה רואה כי כלומר אפילו הוא רואה לדיק ורע לו לא
 יתעם מאומה : [ג] אל תחן את פיך להתרעם על הנהגו' ה' י"ח כי רזה חחטא על עצנך כי ינטל חייך עי"ז ואל תאמר כי שגגה
 היא (ע"ד כנגד ה' הולא מלפני השליט) ר"ל כאלו ח"ו יאח שגגה מאלו של ככוונה לפני המלאך הוא שליח המורה ה' הולא מאלו
 והבן : [ד] ושנו חכמים כי כל להסביר חייך האדם שיתחזק בעצמו ורפואתו בכתו ע"י התורה האלהי' שנתנה רפואה לכל איברי האדם
 בעסקה ע"ד חס בראשו יעסוק בתור' כי היא רפואה עליונה סגוליות כדמות הטבע בטבעי והיא לרופא ודוקה מכל סיג ואם
 זו מעט ממה אז הוא מנשחית נפשו ומעוות העולם עמו כי העולם מתנהג כפיה וכפי עוסקיה : (ח) תחקע"ד דורות כי הן
 אותן סני אלפים שנה שחשבו חכמים שנברא החורה קודם לעולם ומשך זה הוא משך אותן החקע"ד דורות שעלו במחשבה להבראות
 לפי קשר כללות העולם וי"כ העולם ככה ההחלטה מאלו רק שלא נבראו קודם בפועל ומן אז החלטה בריאת החורה העליונה אשר
 היא כפי מערכת העולם כולו והבן מאלו וזייר זו בחכמה וחבין : (י) ודרש וחקר כי ה' לשינות בראשו לפיכך כ"א פרק י"ג
 בהחלטה : [יז] רמ"ח פעמים כנגד רמ"ח איברים באור' שחקרה ולרפאה והחקין מות מעשיות שיעשו באיברי האדם שיהי חושלת
 מכון למול האבר ההוא שעי' יחסיים האבר בזכות המטה וזה מתעלמות חכמה ואין להאריך : (ח) ואח"כ הולא הקב"ה
 וקבע בתורתו ידוע כי התורה שמה במדריגתה היא עליונה ורוחניות ועורה על עניינים גבוהים וסוד וקבע זאת בתורה החתומ'
 המעשי' : (ט) ואין דבר אחד מהתורה העליונה זו ממקומה כ"א הכל מרומנו בתורתו הנחנה למטה וזייר הדבר בארובה בארתי
 כספרי פסוטי זה דרוש עין ראשית בליור כסנב ע"ד השכל מעט ע"ד חכמי אנו" : [י] שלא ליתן פ"פ שלא יהרירו כ"א שמדוע
 לא ניתן לבהמות השכל והדיבור עד שהראה הקב"ה שנתן הדיבור לנחש ומתוך זה קלקל העולם כולו : (יא) שיפקוד עין חנות על
 ניוס

ואמרו שאין להקב"ה עליהם (יב) לא מלכות ולא מדת פרעניות ולא מדת הדין שנאמר (איוב ד"א) [יג] ויאמרו לאל סור ממנו ודעת דרכיך לא חפצנו מה שדי כי נעבדנו ומה נועיל כי נפגע בו וירדו לידי חמס וגזל שנאמר (בראשית ו) ותמלא הארץ חמס [יד] וירדו לידי ע"ז וגירוי עריות שנאמר [שם] ותשחת הארץ לפני האלהים וכן נאמר [שם] כי השחית כל בשר את דרכו על הארץ [טז] וירדו לידי שפיכות דמים שנאמר [שם] וירא אלהים את הארץ והנה נשחתה ולא עוד אלא שהיו מפשיטין את בגדיהן והיו מניחין אותן על גבי הקרקע והן היו הולכין (ז) ערומים בלי לבוש שנאמר [איוב כ"ד] (טז) ערום הלכו בלי לבוש וכן בעשר דורות מן נח ועד אברהם היה עולה בדעתו של הקב"ה (י) שיפקד עון אבות על בנים וקמעא שלא היה פקר אלא הקב"ה עשה את כולם לשון אחד מיד עמדו וקלקלו את מעשיהם ובקשו להחריב את כל העולם כולו במעשיהם הרעים ומרדו בהקב"ה שנאמר (בראשית י"א) ויהי כל הארץ שפה אחת ודברים אחדים וגו' וכן היה עולה בדעתו של הקב"ה ליתן את (יח) כתר מלכות לדוד ולזרעו עד עולם וקמעא שנתנה למלכי ישראל מיד עמדו וקלקלו בה את מעשיהם ובקשו להחריב את כל העולם כולו במעשיהם הרעים וכן היה עולה בדעתו של הקב"ה (יט) ליתן התורה (ס) הקדושה לישראל לבד משום שהם קדושים וקמעא שנתנה לבלעם בן בעור מיד עמד וקלקל בה את מעשיו ובקש

להחריב את כל העולם כולו במעשיו הרעים ולא הניח הקב"ה דבר בעולם שלא היה מגלה לבלעם מפני שהקב"ה היה יודע שעתידין האומות לומר לפני הקב"ה אלו נתת לנו נביא כמו משה היינו מקבלים את תורתך ג"כ כמו שקבלו ישראל ע"י משה אלמלא לא היה בלעם בן בעור מעולה בחכמתו כמו משה לפיכך נתן הקב"ה להם לעכו"ם את בלעם בן בעור (כא) שהוא היה מעולה בחכמתו כמו משה אבל משה [י] יתר דבר אחד ובלעם חסר דבר אחד ממשה במשה כתיב (ויקרא א) ויקרא אל משה ובבלעם כתיב (במדבר כג) ויקר אלהים אל בלעם ובלעם יתר דבר אחד ממשה ומשה חסר דבר אחד מבלעם בבלעם כתיב (שם כד) ויודע דעת עליון ובמשה כתיב [שמות לג] הודיעני נא את דרכיך אבל לא נמצא בעולם לא דרך טובה ולא דרך צדקה שהיה בא בעולם ע"י בלעם אלא הוא בא לידי לשון הרע ובקש להחריב את כל העולם כולו [כב] באות' שעה נשבע הקב"ה לעמו ישראל שלא ישרה את שכינתו עוד על עכו"ם רק בישראל לבד ושלא ישנה את ישראל בעם אחר ולא יחליפם באומה אחרת שנאמר (הושע יא) ולא אעשה חרון אפי לא אשוב לשחת אפרים כי אר אנכי ולא איש :

פרק יא אין יסורין באין על ישראל
אלא (א) לטובתן ואין יסורין באין אלא לאהבתן של ישראל [ב] משל למה"ד למלך שהיה לו עבד ועלתה לו מכה ברגלו וצוה

ישועות יעקב

(ד) בילקוט גרם לחלקם לשבעים לשון : (ה) בנבואה ורוח הקודש : (ו) עיי' בס"פ :

פירוש

בסיבה ראשונה הנשנתח על העולם כמלך על עמו ולא מדת (יג) ויאמרו לאל (שהוא הצעל הכחות כולם) סור ממנו ודעת דרכיך לא חפצנו ונראה מפניו וירדו מעט מעט לרעה אף במדת אכזריות עניינים מדיניים ועשו חמס לקחת בחזקה ע"י חסלומוין וגזל מנעם בחנם ועבודת אלילים להאמין בצלל השמים וגו' תאוות נשחיתות וכל כך השחיתו דרכיהם וטבעיהם עד שהיו הולכים ברחוב ערומים למען הפק תאוות : (יד) וירדו לידי עבודת אלילים וגו' שנאמר ותשחת הארץ לפני אלהים כי זה מעבירות בין אדם למקום : (ט) וירדו לידי שפכ"ד שנאמר את הארץ והנה נשחתה כלו' נשחתה וכללים מרוב הרזיחות : (טז) ערום הלכו כמו הלכו או שמי טבוח לילך ערום המה הפשיטו אותו צע"כ : [יז] ודברים אחדים שרבו על יסודו של עולם : (יח) כתר מלכות לדוד כלומר ראו נא אף נדקו משפטי ה' צמח שנתן המלוכה לקנין עולם רק לדוד כי הלך אותו העט שנתן מלוכה לילכני ישראל ראו אף נשחתו בדרכיהם הרעים וקלקלו העולם וישראל עד שנבעט היה ראו להחריב העולם בעדם : (יט) ליתן התורה כו' שהם קדושים כי הם נבדלים במעלה ראויים לקבל הסודות האלקיות : (כ) וקמעא שנתן לבלעם כו' ר"ל שניה הראש שהיו העכו"ם מוכנים לזה וכל מה שהטיבו יוצר היו יותר חושפים כי ישחמם בחכמתם לרע הרע (כא) ש"י מעילה בחכמתו כו' עד סוף הפרק בארץ כו' פרק כ"ט עיי"ש : [כב] באותו שעה נשבע הקב"ה אף שהקב"ה יודע העצד עכ"ל נתן נבואה לבלעם להודיע זאת לרבים וכן אז והלאה נשבע הקב"ה כו' כי אל אנכי יודע העצד :

מאורי אש
כניס כו' ר"ל שחשב לאכזרם מהר את כולם ולא ה' ח"ו עול במחשבתו שהרי ראייתם שמעט הזמן שהניח אותם ולא ענשם אף עשו רעה מאד אף שה' להם כל טוב : [יב] לא מלכות שלא האמינו פורעניות להפרע מעושי הרע ולא מדה"ל לעשות כפי הדין והישר : בחנם ועבודת אלילים להאמין בצלל השמים וגו' תאוות נשחיתות וכל כך השחיתו דרכיהם וטבעיהם עד שהיו הולכים ברחוב ערומים למען הפק תאוות : (יד) וירדו לידי עבודת אלילים וגו' שנאמר ותשחת הארץ לפני אלהים כי זה מעבירות בין אדם למקום : (ט) וירדו לידי שפכ"ד שנאמר את הארץ והנה נשחתה כלו' נשחתה וכללים מרוב הרזיחות : (טז) ערום הלכו כמו הלכו או שמי טבוח לילך ערום המה הפשיטו אותו צע"כ : [יז] ודברים אחדים שרבו על יסודו של עולם : (יח) כתר מלכות לדוד כלומר ראו נא אף נדקו משפטי ה' צמח שנתן המלוכה לקנין עולם רק לדוד כי הלך אותו העט שנתן מלוכה לילכני ישראל ראו אף נשחתו בדרכיהם הרעים וקלקלו העולם וישראל עד שנבעט היה ראו להחריב העולם בעדם : (יט) ליתן התורה כו' שהם קדושים כי הם נבדלים במעלה ראויים לקבל הסודות האלקיות : (כ) וקמעא שנתן לבלעם כו' ר"ל שניה הראש שהיו העכו"ם מוכנים לזה וכל מה שהטיבו יוצר היו יותר חושפים כי ישחמם בחכמתם לרע הרע (כא) ש"י מעילה בחכמתו כו' עד סוף הפרק בארץ כו' פרק כ"ט עיי"ש : [כב] באותו שעה נשבע הקב"ה אף שהקב"ה יודע העצד עכ"ל נתן נבואה לבלעם להודיע זאת לרבים וכן אז והלאה נשבע הקב"ה כו' כי אל אנכי יודע העצד :

פרק יא (א) לטיבתם כו' לאהבתם כו' חסר לדבריו המובא' לעיל להבין מטובת ה' על ישראל וחשב ב' צחיות היסורין יש יסורי עונש למען יתמרק עונו וינרץ נפשו וזהו לטובתו ויש יסורי אהבה למען יודרך יוצר ויהי' מוכשר למעלות רמות וזה מאהבה : (ב) למה"ד למלך כו' נפלא זה המשל והוא

וגו' : וכן נבוכד נאצר מלך בבל היתה לו שמחה בילדותו וסופו מריבה . בילדותו מה הוא אומר (ישעיה יד) אעלה על במתי עב אדמה לעליון . ובסופו מהו אומר [שם] אך אל שאול תורד אל ירבותי בור . וכן שאר כל רשעי עכו"ם תחלתן שמח' ובסופן ירדו לשאול . [ט] ומנין לך לומר כך שרשעי עכו"ם ירדו לשאול . תדע לך שכן הוא . צא ולמד מיום שנברא העולם עד שיצאו ישראל ממצרים ובאו לחר סיני לקבל את התור' חור הקב"ה על כל אומה ולשון ואמר להם שיקבלו את התורה ולא קיבלו אותה ובכל דור ודור היו (י) באי' עדים ומעידין אותן . ואלו הן אליפז התמני ובלדד השווי . וצופר הנעמתי ואליהו בן ברכאל הבווי . ואיוב מארץ עוין ובעור ובלעם בן בעור והוא היה האחרון שבכולם . [יא] וכלום במה נכתבה התורה . הוי אומר שלא נכתבה התורה אלא בימין של הקב"ה שנאמר (דברים לג) מימינו אש דת למו . אף מימין של הקב"ה תצא אש לעכו"ם שירדו לשאול שנאמר [תהלים ט] ישובו רשעים לשאולה כל גוים שכחי אלהים אלו אמר הכתוב ישובו רשעים לשאולה ושתק הייתי אומר רשעי ישראל ורשעי עכו"ם אבל כיון שהוא אומר אח"כ כל גוים שכחי אלהים אין לך אלא אותן רשעים שהם שכחי אלהים [יב] אלו הן רשעי עכו"ם

וצוה לרופא לרפאותו ולהכניסו לפניו כשהוא שלם . שנאמר (משלי ג') מוסר ה' בני [ג] אל תמאס ואל תקוץ בתוכחתו . מה כתיב בתריה כי את אשר יאהב ה' יוכיח וכאב את בן ירצה . אלו הן היסורין של אהבה [ד] אלו תלמידי חכמים הצדיקים (ה) שמתים להם בניהם שלהם בקטנותן ומכפר להן על עונותיהן בעוה"ז . ואח"כ הן באין במהרה לחיי העולם הבא (ו) ואעפ"י שאמר הכתוב (ירמיה ב') גם בכנפיך נמצאו הם (ז) נפשות אביונים נקיים וגו' . מכל מקום חזר הכתוב ומרצה בניהם כמו שנ' (ז) וכאב את בן ירצה . מכאן אמרו הצדיקים (ז) תחלתן מריבה וסופן שמחה . והרשעים תחלתן שמחה וסופן מריבה פרעה מלך מצרים היתה לו שמחה בילדותו וסופו מריבה . בילדותו מה הוא אומר (יחזקאל כט) לי יאורי ואני עשיתיני . ובסופו מה הוא אומר (שמות טו) מרכבות פרעה וחילו ידה בים . וכן סנהרב היה לו שמחה בילדותו וסופו מריבה . בילדותו מהו אומר (מלכים ב' יח) מי בכל אלהי הארצות אשר הצילו את ארצם מידי כי יציל ה' את ירושלים מידי . ובסופו מה הוא אומר (שם יט) ויצא מלאך ה' ויך במחנה אשר מאה ושמונים וחמשה אלף וגו' וישב סנהרב מלך אשור וישב בנינוה וידו משתחוה בית נסרוך אלהיו ואדרמלך ושראצר בניו הכוהו בחרב

ישועות יעקב

מאורי אש

[א] פירוש מלאך שמשע שהקב"ה מתרעם על מיתת בניס : [ב] ר"ל בירמיה מיידי מאוחס אנשים שעושים עבירות חמורות וכוונתם מתים בעונם מש"כ בת"ם ודקי' משתמח' אינם עושים עבירות ל"כ רק ככן החוטא לפני ועי' נאמר וכאז

הב' שח"כ משרת פני מלכו והבן : [ג] אל תמאס לחטוב בדבר מאוס ואל תקוץ סיהי' זה לקוץ מלאיב בעיניך כי את אשר יאהב ה' זהו יסורי אהבה וכאז את בן ירצה זהו יסורי העונם והגידוק ולכן תקבלם בלב שלם כי הכל לטובה : (ד) אלו ח"ם גדולים בהשגת התורה וצדיקים [נמרו' טובו' ויר"ש] וא"כ יסוריהם הם בודאי יסורי אהבה : [ה] שמחים להם כו' ועי"כ הם מנטעין ויזכבו עליון ויתר וא"כ הם באים בטערה : [ו] ואעפ"י שח"כ גם בכנפיך גו' ומלכה בנייהם כו' כלומר שהכתוב אמר שכעון אבותיהם בניהם מתים על (ז) עון שחטאו עכ"ז חזר ומלכה לבניהם שהוא אוהבם כאז את בן ומוכס בערותם לשה"כ ומסתמח טובתן הוא שמסלקן בערותן ודיוק מהכתוב אחר שאמר שאהבן כאז את בן מסתמח הוא מלכה אותם לעוה"ב : [ז] תחילתן מריבה וסופו שמחה כלומר בחטילה כאלו הוא עושה מריב' עמהם שמייסרן ומענישן וסוף שבהם להם שמחה מזה כי נחפז להם בעבור זה או שהם יסורי אהבה ומלמדקים נפשם ויתר ומתעלים בטלימותן ויתר והרשעים בהיפך תחילתם שמחה רשעים בכל טוב עוה"ז וסופן מריבה טריב' ה' עמהן לענשם מאד : (ח) לי יאורי כלימר שכל כך החגדל בנפשו מרוב טוב שהיה לו עד שדימה עצמו לאלוה וסוף שהייתה מפלתו בלי תקומה וכן כולם ככה הוא : (ט) ומנין לך שרשעי עובדי כוכבים כו' כי אפשר לומר ע"י שלא ידעו מהתורה המתורה למוטב ע"כ לא יעשו ומפני שפאמת לא קן שחור הקב"ה להרועם התורה והאמונה האמיתית והי' להם חכמים וקוסמים ולא שבו מאמונתם הפחית : (י) באים עדים ומעידין אותן הם חכמים וחסידים אה"ע בכל דור ודור שמעידין שראוי לעבוד ה' לבדו כמאמרם במסכתא עבודת אלילים שיבא אליהם התמני וכו' ויעידו שישראל קיימו את התורה עיי"ש ג' ע"ב : (יא) וכלום במה נכתבה התורה כו' בימין בחר סנהרב ידוע כי ימין כנוו לרמזים באין חבירות הדיון מאומה והתורה עיקרה נאלל ממקום שאין דין מאומה רק רמזים נערים אשר על קן שאלו נחזית על הליכת הקול בשעת מחן תורה שאמר רש"י שהלך לשמאלו של הקב"ה ושאלו לו חכמים וכי יש שמאל למעלה למעלה דייקא כי הם רמזים פשוטים וחלוטים ועכ"ז ממנה יצא דין ללכות לרשעי עובדי כוכבים כי נחטאם מהפכין הרמזים לדיון והבן : [יב] אלו הן רשעי עובדי כוכבים כי המאמינים אין אור של גיהנם שולטת עליהם ללכות . לליון חמירי כ"א ירפו ויזדככו

והוא כי חזוית החומר ושקויותיה המם המוגעים הגדולים מדיבוק בכבוד ה' והסגתו והוא נמכה המתפשטת יותר אם לא חוסר מהר וזה ממש יסורי עוה"ז למען יזכך החומר ויכניע תאוות ויבא שלם בטלמוות הנפש אללו ית' ואין טובה גדולה כמוה והסתבבו' המופלא הוא שייכך בלבו כמו שהמלך מפך מאד בעבדו שיטריחו ופי"כ מזה שירפאנו ופי שנים הטובות שעושה לו אחר שמרפאהו מאוס ואל תקוץ סיהי' זה לקוץ מלאיב בעיניך כי את אשר יאהב ה' זהו יסורי אהבה וכאז את בן ירצה זהו יסורי העונם והגידוק ולכן תקבלם בלב שלם כי הכל לטובה : (ד) אלו ח"ם גדולים בהשגת התורה וצדיקים [נמרו' טובו' ויר"ש] וא"כ יסוריהם הם בודאי יסורי אהבה : [ה] שמחים להם כו' ועי"כ הם מנטעין ויזכבו עליון ויתר וא"כ הם באים בטערה : [ו] ואעפ"י שח"כ גם בכנפיך גו' ומלכה בנייהם כו' כלומר שהכתוב אמר שכעון אבותיהם בניהם מתים על (ז) עון שחטאו עכ"ז חזר ומלכה לבניהם שהוא אוהבם כאז את בן ומוכס בערותם לשה"כ ומסתמח טובתן הוא שמסלקן בערותן ודיוק מהכתוב אחר שאמר שאהבן כאז את בן מסתמח הוא מלכה אותם לעוה"ב : [ז] תחילתן מריבה וסופו שמחה כלומר בחטילה כאלו הוא עושה מריב' עמהם שמייסרן ומענישן וסוף שבהם להם שמחה מזה כי נחפז להם בעבור זה או שהם יסורי אהבה ומלמדקים נפשם ויתר ומתעלים בטלימותן ויתר והרשעים בהיפך תחילתם שמחה רשעים בכל טוב עוה"ז וסופן מריבה טריב' ה' עמהן לענשם מאד : (ח) לי יאורי כלימר שכל כך החגדל בנפשו מרוב טוב שהיה לו עד שדימה עצמו לאלוה וסוף שהייתה מפלתו בלי תקומה וכן כולם ככה הוא : (ט) ומנין לך שרשעי עובדי כוכבים כו' כי אפשר לומר ע"י שלא ידעו מהתורה המתורה למוטב ע"כ לא יעשו ומפני שפאמת לא קן שחור הקב"ה להרועם התורה והאמונה האמיתית והי' להם חכמים וקוסמים ולא שבו מאמונתם הפחית : (י) באים עדים ומעידין אותן הם חכמים וחסידים אה"ע בכל דור ודור שמעידין שראוי לעבוד ה' לבדו כמאמרם במסכתא עבודת אלילים שיבא אליהם התמני וכו' ויעידו שישראל קיימו את התורה עיי"ש ג' ע"ב : (יא) וכלום במה נכתבה התורה כו' בימין בחר סנהרב ידוע כי ימין כנוו לרמזים באין חבירות הדיון מאומה והתורה עיקרה נאלל ממקום שאין דין מאומה רק רמזים נערים אשר על קן שאלו נחזית על הליכת הקול בשעת מחן תורה שאמר רש"י שהלך לשמאלו של הקב"ה ושאלו לו חכמים וכי יש שמאל למעלה למעלה דייקא כי הם רמזים פשוטים וחלוטים ועכ"ז ממנה יצא דין ללכות לרשעי עובדי כוכבים כי נחטאם מהפכין הרמזים לדיון והבן : [יב] אלו הן רשעי עובדי כוכבים כי המאמינים אין אור של גיהנם שולטת עליהם ללכות . לליון חמירי כ"א ירפו ויזדככו

אמנם הוא עובד ה' וכו' : (א) : (ב) : (ג) : (ד) : (ה) : (ו) : (ז) : (ח) : (ט) : (י) : (יא) : (יב)

העכו"ם הנזכר' למעלה בלבד ומנן שהצדיקים תחלתן מריבה ובסופן שמחה אברהם היתה לו מריבה בילדותו ובסופו שמחה בילדותו מהו אומר (בראשית יג) ויהי ריב בין רועי מקנה אברם ובין רועי מקנה לוט ובסופו מהו אומר (שם כד) ואברהם זקן בא בימים וה' ברך את אברהם בכל וכן יצחק היתה לו מריבה בילדותו ובסופו שמחה בילדותו מהו אומר (שם כו) ויריבו רועי גרר עם רועי יצחק וגו' ובסופו מהו אומר (שם) ויעש להם משתה וכן יעקב היה לו מריבה בילדותו ובסופו שמחה בילדותו מהו אומר (מכה ז) (י) [יד] זעף ה' אשא כי חטאתי לו עד אשר יריב ריבי ועשה משפטי יוציאני לאור אראה בצדקתו ואומר (ישעיה יב) אורך ה' כי אנפת בי ישוב אפך ותנחמני ובסופו מהו אומר (שם) הנה אל ישעתי אבטח ולא אפחד כי עזי וזמרת יה ה' ויהי לי לישועה

ק' ק' ק' ה' צנאות מלא כל הארץ כבודו ומשקיעת החמה ועד יציאת החמה הן אומרים ברוך כבוד ה' ממקומו וכשנגלה הקב"ה על הר סיני ליתן את התורה לעמו ישראל לא נגלה אלא במאתים וארבעים ושמונה אלפים מלאכים שהן משרתים תמיד לפני הקב"ה שנאמר ותהלים סח] (ב) רבב אלהים רבותים אלפי שנאן אדני בס סיני בקדש אלא לא ברא הקב"ה את היצר הרע אלא רק בשביל בשר ודם שהוא אוכל ושותה כבהמה והוא מוציא רעי כבהמה ובא לעבוד להקב"ה משלו משל למה"ד למך שהיו לו עבדים והיו יושבין מעבר לחומה של (ה) ברזל והיה המלך מכריז עליהם ואומר כל מי שירא אותי והוא אוהב אותי יעלה על החומה של ברזל ויבא אצלי וכל מי שהוא עולה על החומה של ברזל ביודאי הוא ירא את המלך והוא אוהב את המלך וכל מי שאינו עולה ביודאי הוא אינו ירא את המלך והוא אינו אוהב את המלך מאותו שעלו על החומה לאותן שלא עלו (ג) איזה מהן הביב הוי אומר אותן שעלו על החומה ומה שברן של העולין על החומה (ד) ראה מה נאמר בהן (שמות כד) ומראה (ז) כבוד ה' כאש אוכלת בראש ההר לעיני

פרק יב (א) אם תאמר מפני מה ברא הקב"ה את היצר הרע והלא כבר יש לו תשע (ה) מאות ותשעים ותשע אלפים רבבות של מלאכי השרת שהן מקדשין לשמו הגדול בכל וס' מיציאת החמה עד שקיעת החמה הן אומרים

מאורי אש

ולכסוף יעלו כמ"ס לכלתי ידח ממנו נדח כי הנפש אלוה ממקום גבוה וכבר הוכרתי זאת פעמים רבות : (יג) ויהי ריב בין רועי כו' וה' לו מעסיקים משכניו ואח"כ כולם השלמו אצו ונחברך ככל טוב ושלום ולכן נבוא רק זה כי באמת ה' לו נסיונות רבות וגדולות אך הכיז זאת להראות איך סופו נהפך לשמחה שהרועים רבו עמו מרד שמנעם מהגזל כנאמר ז"ל וה' לו יסורים מזה ואח"כ כולם הכירו כבודו ודרכיו הטובים והשלמו אצו [יד] זעף ה' יעקב ויהי לו צרות ויגיעות רבות תמיד צנח מעשו ומלנן ועד מצני יוסף כל הימים ואמר זעף ה' אשא עדי ירף לני וכן היה לישראל ולכן חסם שמש חתן אמת ליעקב:

ישועות יעקב

וכאב חת בן ירלה : (ג) שצח מפני עשו ולכן : (ה) וסא"ר ח"ד אמר חל"ו אלפים רבבות ועיין לקמן : (ה) הוגמא ומשל על היצה"ר שהוא מונע לאדם מתורה ומע"ט : (ג) ואי' בספרי שעדיין לא פסחו ידיהם לעביר' ראו מראה כבוד ה' ולא היו ירחין אבל משפטו דיוקן לעבירה כחייב וירא אהרן וכל בני ישראל את פני משה ויראו מגשת אליו וכן אי' בפסיקתא

אשא אף שהכחוב מדבר על ישראל בעצמם מ"מ מעשי אבות סימן יעקב והי' לו צרות ויגיעות רבות תמיד צנח מעשו ומלנן ועד מצני יוסף כל הימים ואמר זעף ה' אשא עדי ירף לני וכן היה לישראל ולכן חסם שמש חתן אמת ליעקב:

פרק יב (א) ח"מ מפ"מ ברא הקב"ה את היצה"ר כו' שהם משרתים תמיד כו' לבחורה הדבר באין מובן אחר שכל להגדיל מעלת החורה ח"כ הפלאתה כשנחנה במלאכים הרבה והוא מסיים שלא נגלה אלא במאתים כו' וגם מה צריך להאריך שיש לו מלאכים רבים המקלסין בשחרית כך ובערבית כך מאי נפק"מ צוה והנראה צוה ע"ד מה שנארתו בא"ר כמה פעמים שאלו המלאכים הם משתנים בהשגתם מבורך (שהוא עם הרמנים והשפעת השנה) לערב [שהוא עם הרין ומניעת השנה מעט] שביציאת החמה אומרים מלא כל הארץ כבודו כאלו מרנישים ומשיגים מעט מכבודו איך שהוא מלא כל ובערב מתמעט להם השנה עד שאומרים ברוך כבוד ה' ממקומו ר"ל ממקום מדרגותו הנעלם אך כשנגלה ליתן התורה לישראל לא נגלה אלא במלאכים הגבוהים מהם המשרתים תמיד במעלה אחת קיימת וזהו הדיוק המשרתי תמיד ח"כ ראינו מזה מעלת ישראל שהם מקבלי התורה הרמה שהנה גדולים למד וא"כ יחפלא מאד מדוע יתן להם יצה"ר הנכסה ומעבה את הנפש מלחנות בנועם ה' שהיא התכלית העליון ומדוע נתן יאכסה לנפש הגבוה הזאת ומפרט שזאת עיקר המכוון בצריחה שיהי' בעל בחירה ועכ"ו יפסיק מאתו המליצה של ברזל שזהו המומר ותאותו המונעו מלהסתכל באור ה' ואיך יתכן להפסיק המליצה הזאת הוא ע"י יראה מהשתוממת גדולתו ואהבה לדבק אליו אז בודאי ישליך מעליו כל יצורי הגיו ותאותיו ואז יבוא למעלה הרמ' מעלה חלקות אשר לא ישוער זאת הוא עומק הענין בדרך כלל : [ג] רבב אלהים רבותים כלומר הרבה רבוא והוא מספר מקובל שכה הוא ובבבלי נמלא מספר אחר : [ג] איזוהי מהן חביב כו' אותן שעלו כו' לבחורה הוא פליאה הלא אותו שלא עלה הוא נמאס ומרוחק ומתועב ומכס"כ שאינו חביב ומאוי' בל להשתמעו וסנראה דהכונה על ההבדל שבין מלאכי השרת אף שמכריז כבודו ית' ושמחים לעשות רצון בוראם עכ"ל המה אינם לכוין לפלות על החומה כי אין חומר וחומה נאומה מפסק בניהם ואינם צריכים להחנכר כ"ל טבעי חשוקתם נוטה מעצמו לזה וזה פסיים ח"כ מה שאין כן במלה"ם : (ד) ראה מה נאמר

אליהו זוטא פרק יב

הרבה ומי שקרא ושנה קמעה יהיו מאור פניהם שוים כאחד במאור פנים לעולם הבא ואמר לו הקב"ה לאו אלא כל אחד ואחד לפי דרכו ועל שעמד חבוקק ודבר (יג) דברים (י) יתירים הראה לו הקב"ה כל המדות שנאמרו לו (ט) למשה אבי החכמה ואבי הנביאים והראה לו (יד) מאוני (ו) צדק ואבני צדק ואיפת צדק והיו צדק שנאמר (חבוקק ג) (טו) ברונו [י] רחם תזכור אף ברונו שיש לו להקב"ה הוא רחמים יזכור [טז] וכן יהיה השמש נחת רוח ותענוג גדול לצדיקים לימות בן דוד ולעולם הבא אבל רשעי עמי הארץ יהיו נדונין בה בשמש [יז] ויהיו (ח) בטלים בה שנאמר (מלאכי ג) ושבתם וראיתם בין צדיק לרשע בין עובד אלהים לאשר לא עבדו כי הגה היום בא בוער בתנור והיו כל זרים וכל עושה רשעה קש (יח) ולהט אותם היום הבא אמר ה' צבאות אשר לא יעווב להם שורש וענף וזרחה להם יראי שמי שמש

לעיני בני ישראל אבל אצל הצדיקים מה נאמר בהם (שופטים ה) ואוהביו בצאת השמש בגבורתו (ה) מה (ג) שאין בן במלאכי השרת (ו) מה יפה כחו של בעל הבית שהוא מייפה כתר עבדיו (ז) כמו כתר (ח) ואם תאמר מי שקרא הרבה ושנה הרבה ומי שקרא ושנה קמעה יהיה מאור פניהם שוין כאחד במאור פנים לעוה"ב אינו בן ברוך המקום ברוך הוא שאין לפניו משא פנים ומנין לך תדע שכן הוא צא ולמד ממשה ואהרן נדב ואביהו ושבעי מזקני ישראל (ט) שהיו כולם בפרק אחד ומאור פניהם שוין כאחד וכיון שעלה משה למרום וקרא ושנה הרבה ד"ת יותר מכולם (י) זכה שהיה מאור פניו גדול כל כך עד שלא היו בני אדם יכולין להסתכל בו שכן נאמר במקום אחר (יא) יתר מרעהו צדיק [משלי יב] (יב) וזאת היא השאלה ששאל בו חבוקק הנביא לפני הקב"ה ואמר לפניו רבש"ע מי שקרא ושנה

ישועות יעקב

מאורי אש

בפסיקתא: (ג) לפי שאין לה' יאה"ר: (ד) שהוסף לשלול מפני מה יש צדק ורע לו רשע וטוב לו והטעם דברים כלפי מעלה ע"ש (ה) שנס משרע"ה שאל ואמר הודיעני כל אה דרכי: (ו) ר"ל שהראה לו הקב"ה שהכל בדרך וכאשר אמת: (ז) וגו' כל הענין: (ח) שהיו נשרפים לאחר ויתפור אפרם תחת כפות רגלי הצדיקים גדולה שהיא כנוי להשנה גדולה שיתגלה ב"ב כי יוסר לב האזן ורוח חרטה יתן לדעת אה"ה הנכבד ואז הרשעים שלא הרגילו בנפשם אף מעט מההשנות ההם תהיה נידונין בזה שלא יוכלו לחיות כמשפט אה"ה הנעדר מחכמה עם שימנע דברים ענוקים אצל הצדיקים מתרפאין בה מנפיקותיהם כי יתגלה להם הרבה ויתענוגו בה והבן אף שהדברים ההם נאמר על פשוט ג"כ באור שבעת הימים ואין להאריך: (ט) משא"כ במלאכי השרת שהם עומדים תמיד במדרגה אחת אצל הצדיקים מתעלים ומזהירים תמיד בלאת השמש באורה אשר מוספת בכל רגע כמ"ס צדיקים אין להם מנוחה לא בעוה"ז ולא בעוה"ב שחמיר הם מתעלים במעלות: [י] מה יפה כחו כלומר מה יפה וטוב טעמו ומדתו שמשפיע ככה לעמו: (י) כמו כתר כביכול שמדמה אוחן בהשגתו כמו זוהר השמש שזהו המסל להשנה גדולה היותו מאתו ית' ומה נראה מרב טובו לבית ישראל (ח) וא"ת כו' יהיו מאור פניהם שוים כו' לכאורה אף ידומה בן והגראה מפני שיש מקום לומר שיעקר הסדר הנלתי תלוי רק בצד הלכך וכן הנפש ויתכן שאיש שלא למד הרבה כ"כ הוא יהיה שיה צדק לכבו באיש אשר למד הרב"ו וא"כ יהיו שוים באיכות השגתם לזה אומר שלא כן כי הכל יהיה כפי יתרון המעלה בלמוד התורה והגיונה ועמלה כי המאור הוא מהשגת התורה ובאורה נראה אור וזהו שרדק בלשנו אומר וא"ת כו' במאור פניהם לעוה"ב כי שם באמת הכל כוספים לדבק בה' (ולת הרשעים אשר הרגילו בנפשם הרע) וא"כ ידומה שניה' שוים ל"א שלא כן והבן: (ט) שה' טלס בפרק אחד כו' וא"כ משתמש היו תחילה במדרגה אחת ועכ"ל לתעלה אח"כ משה במדרגתו אין זאת רק מלמוד התורה הרבה: (י) זכה שהיה מאור פניו גדול זה קרון עור פניו שמרוב מעלות נפשו הרוממה נעשה גופו וך ספירו כמו אה"ר טרם חטאו שהיה חפוז עקיבו מכה גלגל שמה כמאמרם ז"ל: (יא) יתר מרעהו צדיק כלומר יש יתרון מאים צדיק על רעהו הצדיק כי אין מעלות שוים כמ"ס מלמד שכל אחד נכזה מסיפחו של הכירו: [יב] וזאת הוא השאלה ששאל חבוקק כו' יהיה מא"פ שוים לא ידעתי איפה מרומנו זאת בכחוב ולא מלינו ששאל רק על צדיק ורע לו רשע וטוב לו ואולי כך מקובל בירם אף שאין זכר בכחוב: (יג) דברים יתירים ר"ל שרצה מאוד לדעת דברים הנעלים מהשגתו ועכ"ל גלה לו ה' (יד) מאוני צדק הוא שלימת המדות וההגהה העליונה כנגד מדת צדיק וטוב לו ואשר העניינים השייכים בהנהגה מה שלא גלה רק למטה לפי דעת חז"ל: [טו] ברונו רחם תזכור אף ברונו שמשחילה החפלה מאוד לדעת מדת דינו ית' למה יחרים ככלע רשע צדיק ממנו וזה שאלת צדיק ורע לו רשע וטוב לו ואה"כ אחר שבעתי שמעך יראתי כלומר הסגתי הדבר ויראתי עוד מלשאל על זה כי עתה ידעתי כי הרונו על הצדיקים היא ממנו ברחמים והכל באמת וברין כפי היושר: (טז) וכן יהיה השמש ל"ר כו' כבר בארתי לעיל בראש הפרק: [יז] ויהיו בטלים בה ור"ל שנעשים כאין: (יח) ולהט אותם כו' ירא' מזה כי מה שכתוב ולהט אותם אינו תמיד רק כמשפט הלהט ששרף סביבו והתוך נשאר וזה למען ירשו ויזככו כמ"ס במקום אחר שהצדיקים יעמדו על עפר הרשעים הנתון תחת

כפן ומראה כבוד ה' כלומר יראים להסתכל בו נכזה אורם כנפשי אש אוכלת וזה מדת העולים על החומה אך לא באו לחבלות השלימות עודנה אצל אצל הצדיקים נאמר ואוהביו בלאת השמש בגבורתו והענין הוא כי אור פתאמי מכה עינים ולא כן אור השמש הזורחת מעט מעט עד שתהיה בגבורתה לא יזיק כן נמשל השנת הצדיקים מפני שהרגילו שכל תמיד ולא כן אה"ה שלא הרגילו בזה עודנה וזה שאמר להלן שהשמש יהיה נחתרות כי יוסר לב האזן ורוח חרטה יתן לדעת אה"ה הנכבד ואז הרשעים שלא הרגילו בנפשם אף מעט מההשנות ההם תהיה נידונין בזה שלא יוכלו לחיות כמשפט אה"ה הנעדר מחכמה עם שימנע דברים ענוקים אצל הצדיקים מתרפאין בה מנפיקותיהם כי יתגלה להם הרבה ויתענוגו בה והבן אף שהדברים ההם נאמר על פשוט ג"כ באור שבעת הימים ואין להאריך: (ט) משא"כ במלאכי השרת שהם עומדים תמיד במדרגה אחת אצל הצדיקים מתעלים ומזהירים תמיד בלאת השמש באורה אשר מוספת בכל רגע כמ"ס צדיקים אין להם מנוחה לא בעוה"ז ולא בעוה"ב שחמיר הם מתעלים במעלות: [י] מה יפה כחו כלומר מה יפה וטוב טעמו ומדתו שמשפיע ככה לעמו: (י) כמו כתר כביכול שמדמה אוחן בהשגתו כמו זוהר השמש שזהו המסל להשנה גדולה היותו מאתו ית' ומה נראה מרב טובו לבית ישראל (ח) וא"ת כו' יהיו מאור פניהם שוים כו' לכאורה אף ידומה בן והגראה מפני שיש מקום לומר שיעקר הסדר הנלתי תלוי רק בצד הלכך וכן הנפש ויתכן שאיש שלא למד הרבה כ"כ הוא יהיה שיה צדק לכבו באיש אשר למד הרב"ו וא"כ יהיו שוים באיכות השגתם לזה אומר שלא כן כי הכל יהיה כפי יתרון המעלה בלמוד התורה והגיונה ועמלה כי המאור הוא מהשגת התורה ובאורה נראה אור וזהו שרדק בלשנו אומר וא"ת כו' במאור פניהם לעוה"ב כי שם באמת הכל כוספים לדבק בה' (ולת הרשעים אשר הרגילו בנפשם הרע) וא"כ ידומה שניה' שוים ל"א שלא כן והבן: (ט) שה' טלס בפרק אחד כו' וא"כ משתמש היו תחילה במדרגה אחת ועכ"ל לתעלה אח"כ משה במדרגתו אין זאת רק מלמוד התורה הרבה: (י) זכה שהיה מאור פניו גדול זה קרון עור פניו שמרוב מעלות נפשו הרוממה נעשה גופו וך ספירו כמו אה"ר טרם חטאו שהיה חפוז עקיבו מכה גלגל שמה כמאמרם ז"ל: (יא) יתר מרעהו צדיק כלומר יש יתרון מאים צדיק על רעהו הצדיק כי אין מעלות שוים כמ"ס מלמד שכל אחד נכזה מסיפחו של הכירו: [יב] וזאת הוא השאלה ששאל חבוקק כו' יהיה מא"פ שוים לא ידעתי איפה מרומנו זאת בכחוב ולא מלינו ששאל רק על צדיק ורע לו רשע וטוב לו ואולי כך מקובל בירם אף שאין זכר בכחוב: (יג) דברים יתירים ר"ל שרצה מאוד לדעת דברים הנעלים מהשגתו ועכ"ל גלה לו ה' (יד) מאוני צדק הוא שלימת המדות וההגהה העליונה כנגד מדת צדיק וטוב לו ואשר העניינים השייכים בהנהגה מה שלא גלה רק למטה לפי דעת חז"ל: [טו] ברונו רחם תזכור אף ברונו שמשחילה החפלה מאוד לדעת מדת דינו ית' למה יחרים ככלע רשע צדיק ממנו וזה שאלת צדיק ורע לו רשע וטוב לו ואה"כ אחר שבעתי שמעך יראתי כלומר הסגתי הדבר ויראתי עוד מלשאל על זה כי עתה ידעתי כי הרונו על הצדיקים היא ממנו ברחמים והכל באמת וברין כפי היושר: (טז) וכן יהיה השמש ל"ר כו' כבר בארתי לעיל בראש הפרק: [יז] ויהיו בטלים בה ור"ל שנעשים כאין: (יח) ולהט אותם כו' ירא' מזה כי מה שכתוב ולהט אותם אינו תמיד רק כמשפט הלהט ששרף סביבו והתוך נשאר וזה למען ירשו ויזככו כמ"ס במקום אחר שהצדיקים יעמדו על עפר הרשעים הנתון תחת

שמש (י) שהיו נשרפים לאחר ויתפור אפרם תחת כפות רגלי הצדיקים

כה אמר ה' צבאות אל בית יעקב אשר פדה את אברהם לא עתה יבוש יעקב ולא עתה פניו יחורו וגו' (ט) (כג) לא עתה יבוש יעקב מאביו יצחק ולא עתה פניו יחורו (י) מאביו אביו אברהם :

פ ר ק יג (א) פושעיהן של ישראל מהו
סופן אלא לפי שבאותה שעה כשהן עוברין עבירות הן רוצים בחורבנו של עולם וכאלו הן דוחקין את רגלי השכינה כביכול . [ב] כענין שנאמר (ישעיה ו') מלא כל הארץ כבודי . לכן כשם שהם רוצים בחורבנו של עולם : כך הקב"ה מגלה אותם מבתיהם ומארץ מגוריהם ואין מהזירין אותם לארצם ומוציאין אותם למקום החורבן שנאמר (חזקאל ב) וברותי מכס המורדים והפושעים בי וגומר . וכי מה בין מי שקורא ושונה למי שאין קורא ושונה . אלא משלו משל למה"ד למלך ב"ו שהיה לו בנים הרבה והיה אוהבן אהבה גמורה ושיגורן למקרא ולמשנה וללמוד דרך ארץ והיה מצפה להם ואומר (ג) אימתי יבואו לביתי ואראם וכיון שהוא רואה שאין בניו באים . בא הוא והולך אצלם ועמד עליהם . ומצא אותן כשהן קודין ושונין ועוסקין בדרך ארץ . מיד הוא מושיב אותם בין ברכיו . והיה מגפסין ומנישקן ומחבקן והביא אותן לעירו . קצת מהן הוא לוקח על כתפיו . ומהן על זרעיתיו . ומהן לפניו ומתן לאחוריו . וכך עשה הקב"ה שנאמר (ישעיה מ) ברועה עדרו ירעה בדוועו יבקץ שלאים ובחיקו ישא על ת ינהל (ד) ואם תאמר הואיל והשפיל את עצמו כמו רועה : שמא קטן הוא והלא

שמש צדקה ומרפא בכנפיה וגו' ועמותם רשעים כי יהיו אפר תחת כפות רגליכם וגומר אבל רשעי עב"ם נידונין תמיד לדורי דורות . שנאמר (ישעיה סו) ויצאו וראו בפגרי האנשים הפושעים בי כי תולעתם לא תמות ואשם לא תכבה והיו הראון לכל בשך (כ) אבל חסדי עמי הארץ אעפ"י שלא קראו ולא שנו . הואיל והקראו והשנו את בניהם ואין בהם עוברי ע"ז ואין בהם חמס וגזל . ואין בהם ג"ע וש"ד והיו מהנהיג תלמידי חכמים מנכסיהן הקב"ה מביא איתם ומושיבן אצל הצדיקים ויהיו נהנים [כא] מן השמש שיזרח לצדיקים לימות בן דוד ולעוה"ב . שנאמר (שם י"ט) ביום ההוא יהיה ישראל שלישיה למצרים ולאשור ברכה בקרב הארץ . ואיני יודע מקרא זה מהו . כשהוא אומר אח"כ בסמוך אשר ברכו ה' צבאות לאמר [כב] ברוך עמי מצרים ומעשה ידי אשור ונחלתי ישראל כך הוא אומר הפסוק . ברוך עמי מצרים אלו בני ישראל שיצאו ממצרים ומעשה ידי אשור אלו בני ישראל שגלו לאשור ונחלתי ישראל אלו עמי הארץ שהקראו והשנו את בניהן תורה . בניהן מצילין את אביהן מאותה בושה וחרפה ומאותה בלימה ומדינה של גיהנם שנאמר (שם כ"ט) לכן

מאורי אש

כפות רגליהם יתפללו עליהם סיקומו בחסיה אך בעיניו כוכבים לא כן והענין מכוון בחסות צדקות כבאורי ויהיה פירוש הכחוש שהיום הכזב בחסילה ילפט אותם היום הכזב עד שלא יעזבו להם שורם וענקי גו' אבל כסף ועמותם רשעים כי יהיו אפר גו' ועי"ז יקומו והכריז לו חן . בענין עונם הנפטי מלבד פשוטו ואין להאריך : (ג) אבל חסדי ע"ה כי ר"ל שראוי מה' עמי מנחתו אך לא היו יודעים למיד התורה בניהם ה"ח ילידים מאותו בושה ויזכו לחסיה והכלל אמרו במקומות רבים שיק אור תורה ומחיהו לע"ל : (כא) מן השמש שיזרח כו' ר"ל אף שזוהר השמש לא עליה ירח עכ"ז יהיו נהנים מהאור אשר יזרח לצדיקים וענינו בכללה כי הצדיקים זוכו לעתיד להשגה גדולה אבל ע"ה אף שלא יזכו בעצמם לאור הזה אבל עכ"ז יהיו נהנים מחורחו של ת"ח מה שיצמחו ומזה יהיה תצמיגם כמ"ס על לעתיד לא רעב ללחם ולא למאכל למים ולא שור ופס נרפו וזדרכו ברוב יסורים עד שיזכו לחס"י ונחלתי עמי בצורו לפ"ז עמי יהיה ברוך כמה שהגליהם למצרים ולאשור ופס נרפו וזדרכו ברוב יסורים עד שיזכו לחס"י ונחלתי לעולם רק ישראל אף שאינם ת"ח עכ"ז הנה נחלתי סיח"י בחסיה"מ . (כג) לא עתה יבוש יעקב בחסיה . יעקב יכונה בחסיה פחותה מבחינת בניו ישראל ועכ"ז לא יבוש כי אפי' ע"ה זכו לתה"מ ב"ב חמן :

ישועות יעקב

הצדיקים : (ט) כי נרצחו ירדו מעמי ירדו בקרבנו יקדישו עמי וגו' : (י) עיין סנהדרין פ"ב :

ועצו להם שורם וענקי גו' אבל כסף ועמותם רשעים כי יהיו אפר גו' ועי"ז יקומו והכריז לו חן . בענין עונם הנפטי מלבד פשוטו ואין להאריך : (ג) אבל חסדי ע"ה כי ר"ל שראוי מה' עמי מנחתו אך לא היו יודעים למיד התורה בניהם ה"ח ילידים מאותו בושה ויזכו לחסיה והכלל אמרו במקומות רבים שיק אור תורה ומחיהו לע"ל : (כא) מן השמש שיזרח כו' ר"ל אף שזוהר השמש לא עליה ירח עכ"ז יהיו נהנים מהאור אשר יזרח לצדיקים וענינו בכללה כי הצדיקים זוכו לעתיד להשגה גדולה אבל ע"ה אף שלא יזכו בעצמם לאור הזה אבל עכ"ז יהיו נהנים מחורחו של ת"ח מה שיצמחו ומזה יהיה תצמיגם כמ"ס על לעתיד לא רעב ללחם ולא למאכל למים ולא שור ופס נרפו וזדרכו ברוב יסורים עד שיזכו לחס"י ונחלתי עמי בצורו לפ"ז עמי יהיה ברוך כמה שהגליהם למצרים ולאשור ופס נרפו וזדרכו ברוב יסורים עד שיזכו לחס"י ונחלתי לעולם רק ישראל אף שאינם ת"ח עכ"ז הנה נחלתי סיח"י בחסיה"מ . (כג) לא עתה יבוש יעקב בחסיה . יעקב יכונה בחסיה פחותה מבחינת בניו ישראל ועכ"ז לא יבוש כי אפי' ע"ה זכו לתה"מ ב"ב חמן :

פרק יג (א) פיטעיהן של ישראל מה יהיו סופן
מה יהיו סופן כו' באלו הענין ע"ד קורה כי הנמרה כבודו ית' מרחיק שכינתו כי אינו שורה בטומאת העבירות והוא מרחיק ענינו לרע ע"כ זאת עונשו בעוה"ב אף שסם וכסוף לרעק בה' כי הנפש בהפרדה מחושרה אז כל חסותה למקורה כמו שצדקתי במקומות רבים אך אין מניחין איתם כי תסולח אל ארץ גזירה מקום חורבן ושמתה מקום חן אור השנה רק חסך ופלה ואין מחזירין אותן למקור השגתה ולאצלה שהיא ארץ החיים סלה והכלל כי המרחיק ענינו בעוה"ז מהנשגת כבודו ית' ירחק בעוה"ב ואין עונשו בעוה"ב למעלה מן חן מעונם הנפטי בניהם לנפש החיוני : [ב] וכענין שנאמר מלא כל הארץ כבודי כבודו כבודו כלומר השכינה מלא כל הארץ ובטומאת העבירות היא מרחקת ענינה : [ג] חסותי יבא ליבתי כו' הוא ציור על מה שגלמת הנפש לגור בעוה"ז ובא הוא והולך אללס רומן על מה שמספיע להם השנה ומשיביו בין ברכיו רומן לעוה"ב ומביא אותן לעירו רומן הוא לעיר העוה"ב כן הוא לללות הענין וענין הרבר הוא כי למיד התורה היא אנושית להקרבנות המלך ולהשגת כבודו ית' ואף כי יתכן לאיש שהוא כבד בשכלו מלכסיו ולהתקרב לכבוד ה' בשכלו ה' אלקים יעור לו ויקרב אליו וישפיע לו השנה נעלה כמ"ס כל הלומד תורה לשמה זוכה לרכיים הרבה והוא מוסיבין בין ברכיו בעוה"ב וקראם בין ברכיו כי פני המלך אינם יכולים להשיג זולת אפס קלה כבודו וכו' ישאנו אישי בני אדם בלכרם יש שזוכה חס"כ (אמר ההרפ"ה והזכור שמה) להיות לפניו ית' ויש לאחוריו והכלל כל אחד כפי מעלתו שהתקין בעוה"ז וכפי התקרבותו ופרי הדברים מהו המורה על כתפיו ומהו על זרועותיו המה עניינים ידועים לחכמי אמת בספריהם : (ד) וא"ת כו' שמה

אדיהו זוטא פרק יג

וגו' שאר בני אדם עאכ"ו ויסתכל האדם בעצמו וידע שד"ת נמשלו ביין ובחלב שנאמר [באאשית מט] הכלילי עינים מיין ולבן שינים מחלב אמר הפסוק שיותר טוב יין לבן [ח] שינים יותר מן החלב לתינוק מה חלב זה מגדל את התינוק והיין הוא נותן קורת רוח אל הזקנים ומשמח את לבו ומשיב את נפשו והאיר את עיניו אף כן ד"ת היא מגדלת את לומדיה ונותנת קורת רוח למי שעמל בהן ומשמחין את לבו ומאירין את עיניו שנאמר (תהלים יט) תורת ה' תמימה משיבת נפש עדות ה' נאמנה מחכימת פתי פקודי ה' ישרים משמחי לב מצות ה' ברה מאירת עינים וגו' :

פרק יד (א) פעם אחת [ח] הייתי מהלך במקום למקום ומצאני ארסאחד של ה' :

בו לא מקרא ולא משנה והיה מתלוצץ ומלעיג בדברים ובא כנגדי ואמרתי לו בני מה אתה משיב אבך שבשמים ליום הדין ואמר לי רבי יש לי דברים שאני משיבו בינה ודעת לא נתנו לי מן השמים שאקרא ואשנה ואמרתי לו בני מה מלאכתך ואמר לי צייד אני ואמרתי לו בני מי למדך ואמר לי שתביא פשתן ותארגנו מצדות ותשליכנו לים ותעלה הדגים מן הים ואמר לי רבי בזה נתנו לי בינה ודעה מן השמים ואמרתי לו ומה להביא פשתן ולארוג מצודות ולהשליך לים ולהעלות דגים מן הים נתנו לך בינה ודעה מן השמים ולדבריו תירה שכתוב בה (דברים ל) כי קרוב אלך דבר נאוד בסוף ובלבבך לעשיתו לא נתנו לך בינה ודעה מן השמים מיד היה מרים קילו ובוכה ומתאנח ואמרתי לו בני [ב] אל ידע לך אלא כל שאר בני אדם באי עולם הן משיבין תשובה זו על אותו ענין שהם עוסקין בו אבל מעשיהן מוכיחין עליהן ועליהן ועל כיוצא בהן ועל העושים

והלא ראה מה כתיב בתורה מיד (שם) מי מדד בשעלו מים ושמים בורת תכן ובל בשליש עפר הארץ ושקל בפלם הרים ונבעות במאזניים מי תכן את רוח ה' ואיש עצתו וודיענו הא לא יעשה הקב"ה כך אלא לפי שרחמיו מרובין בעולם ומנין שהקב"ה היה מוצאן שהיו קורין ושונין ועוסקין בדרך ארץ שנאמר (הושע יא) אחרי ה' ילכו כאריה ישאג כי הוא ישאג ויחרדו בנים מים [ה] ואין ים אלא דברי תורה שנאמר (קהלת א) כל הנחלים הולכים אל הים והים איננו מלא ואומר (הושע יא) יחרדו כציפור ממצרים וכיונה מארץ אשור והושבתים על בתיהם נאם ה' (י) ולא יאמר אדם לעצמו והלא כבר קרית ושניתי עד היום הזה בטוב שוב איני צריך [ג] לאחרים אבל יאמר אדם בעצמו וכו' [ללמוד אח"כ לא יאמר כך אלא כך יאמר אדם בעצמו שלאחר שעה מיתה וישא את עיניו ויסתכל אל השמים ויאמר מי ברא אלה שמים וארץ חמה ולבנה כוכבים ומזלות שהן משכימין ומעריבין לעשות רצון בוראם בכל יום ויום תמיד כך תשכים ותעריב לד"ת לעשות רצון בוראך בכל יום ויום תמיד שנאמר (שם ו) ונדעה נדרסה לדעת את ה' כשחר נכון מוצאו ויסתכל אדם בעצמו וידע שד"ת הקמשילים במים ובלחם וכי מה ענין תורה אצל לחם ומים אלא ללמדך שכשם שאי אפשר לו לאדם להיות בלא לחם ומים אפילו יום אחד כך אי אפשר לו לאדם להיות בלא תורה אפילו שעה אחת שנאמר (יהושע א) לא ימוש ספר התורה הזה מפך והגית בו יומם ויליה למען תשמור לעשיית ככל הכתוב בו כי אז תצליח את דרכיך ואז תשכיל והלא הדברים הם ק"ו ומה יהושע בן נון שהיה עוסק בתורה מקטנתו ועד זקנותו אפ"ה כתיב בו לא ימוש ספר התורה

מאורי אש

קטן הוא כלומר דבר קטן הוא להשיג כי יתכן להשיג כבודו ית' ל"א שלא כן בסכל אנושי א"ל להשיג זאת רק רמזו המרובים יעשה זאת להופיע עליהם ולהודיעם אף שאין בטבע הסכל לדעת זאת מנפשו : (ה) ואין ים אלא ד"ת כי הוא הים הגדול אשר כל נחלי החכמה הולכים אליו וממנה ינבעו ונזא"כ חסרי ה' ילכו וינהרו אליו וידבקו בו ויחרדו וימשיכו אליו מלך הים הגדול זו התורה שעל ידיה זכו להדבק בו וע"ד האמת הים רומז לחורה העליונה שהיא עוקר כל והיא החכמה העליונה ואין להאריך (ו) ולא יאמר אדם כו' שלאחר שעה מיתה כו' ויסתכל כו' עד סוף סוף הפסק ענין הדבר כי מי שלומד רק מיראת העינים ותקופת הסכר (ולא ידע מהו הסכר הנלחי) אז ירעה שדי לו שלא יענש אבל באמת לא כן הוא אבל ילמוד מאסבת החורה ענמה ולכן לא יספיק בנעוטה וכלל זכירות הרבה בנה שיעורר לבו לזה אחד סיחכן סימנות לאחר שעה מועטת ולא יכין מון הנפש ועיקר הכל בחינת ההסתכלות האהבה להצבונן בנכראיו כולם אוך הם רזים כולם לשמור פקודתו ולהגות מעיו ונס נפש האדם בטבעה כן רק שהחומר מונע מהחשוקה הזאת והעיס א"ל בלתי אף שעה מועטת לא יסביע אכלו אהמל על היום כן העלמית בלבו הנ' כי א"ל בלתי סמנו שהלחם והעיס א"ל בלתי אף שעה מועטת לא יסביע אכלו אהמל על היום כן קחור מון הנפש והשלמת' וא"ל בלתי אף רגע אחת כי הנפש רעבה לעולם רק כעוה"ז איננו מרגשם ברענונה ויחבונן בגדולי עולם אף שהיה שגור למודם בללם עכ"ז נלטנו להגות בה יומם וילי אף כי האדם הקטן ובלתי יסול ח"ו בשחתי היתה"ד ותחוותו שהחורם חבלין להי"ה להסכים שאון חמותו ה' שהיא כמו יין המשיב נפש זקנים וחלב הממחיה להציניק והוה מאלכו העממי כן א"ל להסתכל אלא בשלימות החורה האלקית וכל זה בחינות שכליות העשוררות הלך לרדוף אחרים וכלי יתעלל בזה :

פרק יד (א) פעם אחת כו' בזה נתנו לי בינה כו' ענין הדבר כי זה הע"ה דינעם שאין בכו להשיג ד"ת ולמה זה יעמוד על חנם והסיב לו נמ"ס אס אין לו סכל אוך יסיג בסכלו מלאכת אמונתו והסיב הע"ה בסכל אחד

כח מיוחד לחכמה מיוחדת יש לחכמה ולחורה וים לאחרת ובו אין בו רק למלאכה והסיב לי זה א"ל היתכן שיתן ה' כח וחכמה צעניונים ששלמים וכת החכמה לחורה שהיא עיקר הללחת האדם יגרע המנו ח"ו רק עיקר הסיבה מפני חסרון יראת שמים ואם יתפוך בפה ולב להבינה כי יאהב אותה אז תחגלה לו ויתכן עוד שהעיר לבו אף שלו יונה שאין בו כח החכמה להשיג חכמת החורה עכ"ז עיקרה היא יר"ס ומ"ס והי יכול כל אדם להשיג ועודו יתעלל מזה : (ב) אל ידע לך ניקס להסתפק המיית לערו ויגונו ואמר לו דע שכל ע"ה משיבין תשובה זו ומדמין שבדבר שהם עוסקים הם יכולים ולא אזרת אכל מעשיהם מוכיחים כלומר

ישועות יעקב

(ח) ודרש לכן טינים כמו שדרשו רז"ל א"ל לכן טינים אלא לכן טינים ר"ל זקן שהוא בן טינים הרבה כדאי' בכתובות פ"ג ופי' הוזהר דף ל"ו :

ילקוט
גדול אשר כל נחלי החכמה הולכים אליו וממנה ינבעו ונזא"כ חסרי ה' ילכו וינהרו אליו וידבקו בו ויחרדו וימשיכו אליו מלך הים הגדול זו התורה שעל ידיה זכו להדבק בו וע"ד האמת הים רומז לחורה העליונה שהיא עוקר כל והיא החכמה העליונה ואין להאריך (ו) ולא יאמר אדם כו' שלאחר שעה מיתה כו' ויסתכל כו' עד סוף סוף הפסק ענין הדבר כי מי שלומד רק מיראת העינים ותקופת הסכר (ולא ידע מהו הסכר הנלחי) אז ירעה שדי לו שלא יענש אבל באמת לא כן הוא אבל ילמוד מאסבת החורה ענמה ולכן לא יספיק בנעוטה וכלל זכירות הרבה בנה שיעורר לבו לזה אחד סיחכן סימנות לאחר שעה מועטת ולא יכין מון הנפש ועיקר הכל בחינת ההסתכלות האהבה להצבונן בנכראיו כולם אוך הם רזים כולם לשמור פקודתו ולהגות מעיו ונס נפש האדם בטבעה כן רק שהחומר מונע מהחשוקה הזאת והעיס א"ל בלתי אף שעה מועטת לא יסביע אכלו אהמל על היום כן העלמית בלבו הנ' כי א"ל בלתי סמנו שהלחם והעיס א"ל בלתי אף שעה מועטת לא יסביע אכלו אהמל על היום כן קחור מון הנפש והשלמת' וא"ל בלתי אף רגע אחת כי הנפש רעבה לעולם רק כעוה"ז איננו מרגשם ברענונה ויחבונן בגדולי עולם אף שהיה שגור למודם בללם עכ"ז נלטנו להגות בה יומם וילי אף כי האדם הקטן ובלתי יסול ח"ו בשחתי היתה"ד ותחוותו שהחורם חבלין להי"ה להסכים שאון חמותו ה' שהיא כמו יין המשיב נפש זקנים וחלב הממחיה להציניק והוה מאלכו העממי כן א"ל להסתכל אלא בשלימות החורה האלקית וכל זה בחינות שכליות העשוררות הלך לרדוף אחרים וכלי יתעלל בזה :

פרק יד (א) פעם אחת כו' בזה נתנו לי בינה כו' ענין הדבר כי זה הע"ה דינעם שאין בכו להשיג ד"ת ולמה זה יעמוד על חנם והסיב לו נמ"ס אס אין לו סכל אוך יסיג בסכלו מלאכת אמונתו והסיב הע"ה בסכל אחד

כח מיוחד לחכמה מיוחדת יש לחכמה ולחורה וים לאחרת ובו אין בו רק למלאכה והסיב לי זה א"ל היתכן שיתן ה' כח וחכמה צעניונים ששלמים וכת החכמה לחורה שהיא עיקר הללחת האדם יגרע המנו ח"ו רק עיקר הסיבה מפני חסרון יראת שמים ואם יתפוך בפה ולב להבינה כי יאהב אותה אז תחגלה לו ויתכן עוד שהעיר לבו אף שלו יונה שאין בו כח החכמה להשיג חכמת החורה עכ"ז עיקרה היא יר"ס ומ"ס והי יכול כל אדם להשיג ועודו יתעלל מזה : (ב) אל ידע לך ניקס להסתפק המיית לערו ויגונו ואמר לו דע שכל ע"ה משיבין תשובה זו ומדמין שבדבר שהם עוסקים הם יכולים ולא אזרת אכל מעשיהם מוכיחים כלומר

העושיין כמעשיהן מהו אומר הכתוב עליהן (ישעיה יט) (ג) יבושו עובדי פשתים שריקות ואורגי חורי (ד) ראשית ואחרית הרברים כולן יראת שמים ומעשים טובים ולא יהא אדם קורא ושונה ויראת שמים אין לו שנאמר [תהלים קא] [ה] ראשית חכמה יראת ה' שכל טוב לכל עושיהם וגו' ואומר [קהלת יב] סוף דבר הכל נשמע את האלהים ירא ואת מצותיו שמור כי זה כל האדם מי [ו] מוריש (ב) את עצמו מי שהוא מרבה באכילה ובשתיה ובשינה שנאמר [משלי יג] כי סובא וזולל יורש וקרעים תלביש גומה ואומר (שם ז) אל תאהב שינה פן תורש פקח עיניך ושבע לחם (ז) ואין לחם ויין אלא ד"ת שנאמר (שם ט) לכו לחמו בלחמי ושתו ביין מסכתי ואומר [ישעיה נ] ה' אלהים נתן לי לשון למודים לדעת לעות את יעף דבר יעיר בבקר בבוקר יעיר לי און לשמוע כלמודים הא למדת שאין דברי תורה (ח) נבלעים בלב האדם אלא (ט) במי שהוא עיף להם וכך היתה רוח הקודש מבשרת את התלמידי חכמים ואומרת להם בניי אף על פי שנתתי לכם הרבה (י) טובה בעוה"ז ואצ"ל לימות בן דוד ולעוה"ב שיהיה לכם שכר גדול וכפול ומכופל אל תזלזלו בד"ת ואל תרכו באכילה ובשתיה ובשינה שנאמר (זכריה ט) [יא] שובו לבצרון אסירי התקוה גם היום (ג) מניד משנה אשיב לך ואומר (יואל ב) ושלמתי לכם את השנים אשר אכל הארבה הילק והחמיל והגוס חילי אשר

הגדול אשר שלחתי בכסם ואכלתם אכול ושבעו והללחתם את שם ה' אלהיכם אשר עשה עמכם להפליא ולא יבושו עמי לעולם ואומר (ישעיה ס"א) חחת בשתכם משנה וכלימי ירונו חלקם לכן בארצם משנה יירשו שמחת עולם תהיה להם הא למדנו (יב) שיאכלו ישראל לימות בן דוד כפליים ואפי' אם יחד שב ישראל יהא שרוי בסופו של עולם ויחולף כמה נהרות לפניו הקב"ה ירא בוקע [יג] את כל אותן נהרות ומביא לאותו ישראל אצלו שנאמר (ירמיה יג) הנה ימים באים נאם יי' ולא יאמרו עוד חי יי' אשר העדה את בני ישראל מארץ מצרים כי אם חי יי' אשר העלה ואשר הביא את זרע בית ישראל מארץ מצרונה ומכל הארצות אשר הדרתים שם וישבו על ארמתם (יד) ומנין לך לומר כך תדע לך שכן הוא שהרי אין ישראל נגאלין לא מתוך הצער ולא מתוך הדחוק ולא מתוך הטלטול ולא מתוך הטירוף ולא מתוך הדחוק ולא מתוך שאין להם מזונות אלא מתוך [טו] עשרה בני אדם שהן יושבין זה אצל זה ויהיה כל אחד מהם קורא ושונה עם חבריו וקולם נשמע שנאמר (עובדי א) וברד ציון תהיה פלטה (טז) וזה (ד) קודש וכן מצינו באבותינו הראשונים שלא נגאלו ממצרים אלא מתוך ד"ת אעפ"י שלא הביעו עדיין לארבעים יום של קבלת התורה ולא באו עדיין לידי אותה השעה (יז) אלא עשו תורה כל ימיהם לכך נאמר (שמות ו) בהם וגם אני שמעתי את נאקת בני ישראל אשר

מאורי אש

כלומר שאנו רואים שיש להם שכל בעסקי מלאכתן ואצ"ל תשובתן נשאר מעל : [ג] ובושו עובדי פשתן שחזורו ע"ד הדרג שהם עמי הארץ עוסקים רק בעניינים עולמיים ומתגללים עצמן שאין להם שכל בהשגת התורה יבושו מהו שאנו רואין שכל עבודתם (ד) וראשית ואחרית הרברים ירש וגו' ר"ל הירש"ם וזהו התכלית העליון הנכסף מתורה כמ"ס תכלית תורה תשובה או טעם שירה שזה בטבע עכ"ל ע"י יראת שמים יוכל למצוא כמ"ס יענת ומלאח תאמין וכל הלומד זוכה שמגלין לו כי סבלו יתגבר בזה : (ה) ראשית חכמה יראת ה' כלומר היסוד ועיקר התכלית מהשכמה הוא שעי"ז יבוא ליראת ה' האמיתית : [ו] מי מוריש את עצמו כו' התל להעיר לכו על הסיבות המונעים לב האדם מלמוד התורה ומי"ס והוא רוב הטרדה להתאווה הגופניות ממאכל ומשתה כי הם המככים לאור הנפש מלהצטונן בדבר שכל ומביא לגאה וגאון מבלי ירגיש מורא שמים עליו והשיטה המביאה לעגלות וכיבוד שיעקר החסוקה בזה מהבטחה וריוות בלי יסבות רגע : (ז) ואין לחם ויין אלא ד"ת כלומר כן כונן שלמה בנמשל שכוון שיהיה ענין רעבון הגוף והיין משמחו כן החורה מתייה את הנפש ומשמחה כי זה מנוחה העניני והטבעי : (ח) נבלעים בלב האדם להיות שגור בלבו להבינה ולזכרה אלא בני שהיא עיף כו' אף שנתחילה אינו מרגיש נועם החורה מתקף וזופה אך מי שמעל בה ועיף עליה הוא ישיגם וישמח במלאכה אותה כי אין טעמה בהחמת הספק ובחגלנות השכל בפועל : (י) טובה בעוה"ז ר"ל אל תדמו מזה שזה העיקר והתכלית ותהיו לומדים התורה כדי שבשכר זה תזכו להנאת עוה"ז ותדמו שזאת עיקר התענוג ותטעו עלמיכם מזה ששכרתי לכם רב טוב העוה"ז ח"ו כ"ל נחתי לכם רק למען סווח במנוחת לב שחובלו לעסק בחורה במנוחה ולכן אל תרבו באכילה כי לא זאת המנוחה והתכלית רק מרוב ההכרח לקיום הגוף ועיקר התכלית הוא החורה (יא) שובו לבצרון (מלשון מבכר ומשגב) אסירי התקוה [שהייחס נאסרים לחוזים עד הנה בחקות ה'] גם היום מניד משנה אשיב לכם וזה רמז על השגת החורה שיחגלה להם הרבה כי זה עיקר התכלית העליון וכן הכתוב ביואל נאמר שם ושלמתי לכם את השנים אשר אכל הארבה וזהו רמז על השגת החורה שיחגלה להם כפליים מירדעם בעתה וזהו משנה ירשו * (יג) את כל אותן נהרות לפניך אף שהדבר כמשמעו מ"מ ירמוז עוד על השכר הנפשי אף שימלאון כמה מונעי' מהשגה עכ"ל הקב"ה יבקיע להם ארובות השכמה ויזכו להיות בדיבור אצלו להתענג מנועם ה' : [יד] ומנין לך כו' כלומר מנין שאין התכלית מאומה מאכילה ושתי' והצער והדחוק שיש לישראל מנוונות לא יפעול הגאולה לרחם עליהם כי אין התכלית שיגאלו ויאכלו וישתו רק הלמוד מהתורה : (טו) עשרה מישאל כו' זהו כמ"ס עשרה שיושבין ועסקין כו' שכינה שרויה ביניהם וגורמין לפכינה שפרה בישראל ועי"ז יבוא הגאולה כי זה עיקר תכלית הגאולה שיהיה השגחה מדובקת בהם : (טז) והיה קודם ר"ל פליטתם יהיה לתכלית שיהי' קודם קדושים בקדושת התורה

ישועות יעקב

(א) ולקוט סוף לנבים : (ב) שנעשה רש ועני בד"ת : (ג) דרש לבצרון לשון בצורה רעב ור"ל שלא ירבו באכילה ושתייה אף שאשיב לכם מגיד משנה שהוא השכר הכפול ומכופל : (ד) בשכר תורה וכל אומנות הנגידים החשובים יש להם שכל ואין יתגללו בזה : (ה) וראשית ואחרית הרברים ירש וגו' ר"ל הירש"ם וזהו התכלית העליון הנכסף מתורה כמ"ס תכלית תורה תשובה או טעם שירה שזה בטבע עכ"ל ע"י יראת שמים יוכל למצוא כמ"ס יענת ומלאח תאמין וכל הלומד זוכה שמגלין לו כי סבלו יתגבר בזה : (ה) ראשית חכמה יראת ה' כלומר היסוד ועיקר התכלית מהשכמה הוא שעי"ז יבוא ליראת ה' האמיתית : [ו] מי מוריש את עצמו כו' התל להעיר לכו על הסיבות המונעים לב האדם מלמוד התורה ומי"ס והוא רוב הטרדה להתאווה הגופניות ממאכל ומשתה כי הם המככים לאור הנפש מלהצטונן בדבר שכל ומביא לגאה וגאון מבלי ירגיש מורא שמים עליו והשיטה המביאה לעגלות וכיבוד שיעקר החסוקה בזה מהבטחה וריוות בלי יסבות רגע : (ז) ואין לחם ויין אלא ד"ת כלומר כן כונן שלמה בנמשל שכוון שיהיה ענין רעבון הגוף והיין משמחו כן החורה מתייה את הנפש ומשמחה כי זה מנוחה העניני והטבעי : (ח) נבלעים בלב האדם להיות שגור בלבו להבינה ולזכרה אלא בני שהיא עיף כו' אף שנתחילה אינו מרגיש נועם החורה מתקף וזופה אך מי שמעל בה ועיף עליה הוא ישיגם וישמח במלאכה אותה כי אין טעמה בהחמת הספק ובחגלנות השכל בפועל : (י) טובה בעוה"ז ר"ל אל תדמו מזה שזה העיקר והתכלית ותהיו לומדים התורה כדי שבשכר זה תזכו להנאת עוה"ז ותדמו שזאת עיקר התענוג ותטעו עלמיכם מזה ששכרתי לכם רב טוב העוה"ז ח"ו כ"ל נחתי לכם רק למען סווח במנוחת לב שחובלו לעסק בחורה במנוחה ולכן אל תרבו באכילה כי לא זאת המנוחה והתכלית רק מרוב ההכרח לקיום הגוף ועיקר התכלית הוא החורה (יא) שובו לבצרון (מלשון מבכר ומשגב) אסירי התקוה [שהייחס נאסרים לחוזים עד הנה בחקות ה'] גם היום מניד משנה אשיב לכם וזה רמז על השגת החורה שיחגלה להם הרבה כי זה עיקר התכלית העליון וכן הכתוב ביואל נאמר שם ושלמתי לכם את השנים אשר אכל הארבה וזהו רמז על השגת החורה שיחגלה להם כפליים מירדעם בעתה וזהו משנה ירשו * (יג) את כל אותן נהרות לפניך אף שהדבר כמשמעו מ"מ ירמוז עוד על השכר הנפשי אף שימלאון כמה מונעי' מהשגה עכ"ל הקב"ה יבקיע להם ארובות השכמה ויזכו להיות בדיבור אצלו להתענג מנועם ה' : [יד] ומנין לך כו' כלומר מנין שאין התכלית מאומה מאכילה ושתי' והצער והדחוק שיש לישראל מנוונות לא יפעול הגאולה לרחם עליהם כי אין התכלית שיגאלו ויאכלו וישתו רק הלמוד מהתורה : (טו) עשרה מישאל כו' זהו כמ"ס עשרה שיושבין ועסקין כו' שכינה שרויה ביניהם וגורמין לפכינה שפרה בישראל ועי"ז יבוא הגאולה כי זה עיקר תכלית הגאולה שיהיה השגחה מדובקת בהם : (טז) והיה קודם ר"ל פליטתם יהיה לתכלית שיהי' קודם קדושים בקדושת התורה

כח

העושיין כמעשיהן מהו אומר הכתוב עליהן (ישעיה יט) (ג) יבושו עובדי פשתים שריקות ואורגי חורי (ד) ראשית ואחרית הרברים כולן יראת שמים ומעשים טובים ולא יהא אדם קורא ושונה ויראת שמים אין לו שנאמר [תהלים קא] [ה] ראשית חכמה יראת ה' שכל טוב לכל עושיהם וגו' ואומר [קהלת יב] סוף דבר הכל נשמע את האלהים ירא ואת מצותיו שמור כי זה כל האדם מי [ו] מוריש (ב) את עצמו מי שהוא מרבה באכילה ובשתיה ובשינה שנאמר [משלי יג] כי סובא וזולל יורש וקרעים תלביש גומה ואומר (שם ז) אל תאהב שינה פן תורש פקח עיניך ושבע לחם (ז) ואין לחם ויין אלא ד"ת שנאמר (שם ט) לכו לחמו בלחמי ושתו ביין מסכתי ואומר [ישעיה נ] ה' אלהים נתן לי לשון למודים לדעת לעות את יעף דבר יעיר בבקר בבוקר יעיר לי און לשמוע כלמודים הא למדת שאין דברי תורה (ח) נבלעים בלב האדם אלא (ט) במי שהוא עיף להם וכך היתה רוח הקודש מבשרת את התלמידי חכמים ואומרת להם בניי אף על פי שנתתי לכם הרבה (י) טובה בעוה"ז ואצ"ל לימות בן דוד ולעוה"ב שיהיה לכם שכר גדול וכפול ומכופל אל תזלזלו בד"ת ואל תרכו באכילה ובשתיה ובשינה שנאמר (זכריה ט) [יא] שובו לבצרון אסירי התקוה גם היום (ג) מניד משנה אשיב לך ואומר (יואל ב) ושלמתי לכם את השנים אשר אכל הארבה הילק והחמיל והגוס חילי אשר

כי מפני הרעה נאסף הצדיק כי בזמן שהרבים הם שרונים בצער והיחיד פורש מדם. שני מלאכי השרת ההולכים עמו מבית הכנסת ומבית המדרש עד ביתו ואמרים עליו אותו האיש הפורש מן הציבור. אל יזכה לראות בנחמות ציבור. בא וראה ולמד מדרכיו של מרע"ה שנאמר (שמות יז) וירי משה כבדים ויקחו אבן וישמו תחתיו וישב עליה וגומר. וכי לא היה לו למשה רבינו כר וכסת שישב עליה. אלא אמר משה בדעתו הואיל וישאל שרוין בצער אף אני אחיה עמהם בצער. מכאן אמרו אשרי למי שהוא מצער את עצמו עם הציבור שניתנין לו שכר הרבה מן השמים בשביל כך. אשרי למי ששם א"ע כשור לעול וכחמור למשא. וכפרה החרשת בשדה. שנא' (ישעיה לב) אשריכם זרעו על כל מים. מהו על כל מים זו רברי תורה המשולה כמים. ואם קרא אדם תורה יקרא גם נביאים. ואם קרא נביאים יקרא גם כתובים. אם קרא כתובים ישנה גם משנה הלכות מדרש ואגדות וירבה בישיבה וימעט בסחורה. אומיד שורה עליו רוח הקודש והרי הוא בן הע"ב שנאמר (שמואל ב' כ"ג) רוח ה' דבר בי ומילתו על לשוני באותה שעה אל הקב"ה (ו) העיה"ו והעיה"ב שלי ושלך הם בהמ"ק שלי ושלך הוא (ה) וכו' לכך כתיב מיד בתורה (שם) אמראלהו ישראל לי דבר צור ישראל מושל באדם צדיק מושל יראת אלהים: אמר ד"ה אני אניד גדולתו וגבורתו ומלכותו של מ"ה הקב"ה (ו) שבכל יום ויום אדם נוצר ובכל יום ויום אדם נולד ובכל יום ויום אדם חי ובכל יום ויום אדם מת ובכל יום ויום רוחו של אדם נישלת ממנו ונתנה לבעל הפקדון ובכל יום ויום מכלכלין את האדם כתינוק היונק משדי אמו והכל כפרי מעשיהם א' היו רבותינו יושבין בבית המדרש ואמרים אליהו (ח) מהינן בא ויש מהם היו אמרים שהוא בא מזרעה של רחל ויש מהן היו אמרים שהוא בא משבט גד ויש מהן היו אמרים שהוא בא מזרעה של לאה ועד שהם היו יושבין ועוסקין בכך בא אליהו זכרונו לטובה ולברכה ועמד לפניהם

אשר מצרים מעבדים איתם (יח) ואזכור את בריתי לכן אמר לבני ישראל אני יי הוצאתי אתכם וגו' וכמו שנגאלו ישראל ממצרים בזכות שהיו פרים ורבים כמו כן יגאלו לעתיד בזכות (יט) שהן פרים ורבים ומנין לך תדע לך שהוא כן שאין ישראל נגאלין אלא אם כן הם (ה) פרים ורבים והיו מלא כל העולם שנאמר (ישעיה נד) כי ימין ושמאל הפרוצי ורועך גוים יירש וערים נשמות יושבו. **פרק טו אמר (א) אבא אליהו** זכרו לטובה ולברכה (א) מעיד אני עלי שמים וארץ שכל תלמיד חכם שהוא קורא ושונה לשם שמים והוא אוכל משלו ונהנה משלו ואינו נהנה משל צבור עליו הכתוב אומר (תהלים קכ"ח) אשרי כל ירא יי הולך בדרכיו יגיע כסף כי תאכל אשריך ושוב לך ואומר (שיר השירים ו') (ב) מה יפית (ג) ומה נעמת אהבה בתענוגים (ג) לעולם יהא אדם עניו בתורה ובמעשים טובים ובירא' שמים עם אביו ואמו עם רבו ואשתו ועם בניו ועם בני ביתו ושכניו ועם קרובים ורחוקים ואפילו עם עכו"ם בשוק כדי שיהא אהוב למעלה ונחמד למטה ומתקבל על הבריות וממלא את ימיו ושנותיו בשם טוב כי בזמן שהאדם הוא עניו בתורה ובמעשים טובים: (ד) אז אשתו [ג] מתייראת ממנו: וכן בני ביתו ושכניו וקרוביו ואפי' העבו"ם מתייראין ממנו שנאמר [דברים כ"ח] וראו כל עמי הארץ כי שם יי נקרא עליך וראו ממך וכן (ה) לא [ד] יראה אדם את הרבים שהם שרוין בצער ויאמר אלך ואוכל ואשתה ושלוש עלי נפשי ואם דוא עושה כך עליו הכתוב אומר (ישעיה כב) והנה ששון ושמחה הרוג כקר ושחוש צאן אכול בשר ושתי יין אכול ושתה כי מחר נמות מה כתיב בתריה ונגלה באזני ה' צבאות אם יכופר העון הזה לכם עד תמותן עד כאן מדת בינונים אבל במדת הרשעים מה הוא אומר [שם נו] אתיו אקחה יין ונסבאה שכר והיה כזה יום מחר גדול יתר מאוד ואחריו מה כתיב הצדיק אבר ואין איש שם על לב ואנשי חסד נאספים באין מבין

ישועות יעקב

תורה הקדושה אל"ך דגם ציון מלשון מלוינים בהלכה: (ה) כשאל"ך און בן דוד בא עד סיכלו כל נשמות סגנון ופי' רש"י אומר הנשמות שמו גוף כו' נדה פ"ק וזכונות פ' הכע"ו ונע"א פ"ק ועיין בס"ח סי' ט"ק:

(א) רב ענין קרא אומר כך ע"ש שהיה רבו וכן קראו אליהם הנביא אבי רבב ישראל ומרשו: (ב) עיין בס"ה רבה סגדרם על תורה ומלוא ומע"ט וד"ל בעוה"ז ומה נעמת בעוה"ב: (ג) לפי שהסכינה שורה על מי שהוא ספל רוח לכן יריאים ממנו ולהיפך מי שנתבזה כפארז"ל האי מאן דמתייהור אפי' על אנשי ביתו לף מחקל פ' המוכר פירות: (ד) עיין לעיל בספ"ד ס"ד פ"ב: (ה) לפי שזה נוצר בחלק ראשון פ"ב בארונה קר כאן וכתיב

פרק טז [א] מעיד אני מעיד על זה וגם שמים וארץ מעידין על זה שכלה הוא שמי ששוקק בתורה לשם שמים לא להתיהר ולקנות שם ויגע בהן להבין היטב ואינו ספק להנות מאחרים מרוב בטחונו בה עליו נאמר אשריך (בעוה"ז) וטוב לך (בעוה"ב) כי יטיב חייו כנחת וענין סדרות שמים וארץ הוא שיוספע לו כל טוב כמ"ס אם בחוקתי חלכו ונתתי נשמיכם בעתם: (ב) מה יפית גו' אהבה (אהבת התורה) בתענוגים לחיות חיי עוה"ז חיי הספק שזה השוכר והתענוג האמיתי כמ"ס אחרו עשיר השמח בחלקו כי מי ששוקק להון לא ינוח בחייו אהבה כסף לא ישבע כסף: (ג) לעולם יהא אדם כו' פרטנו לעיל בא"ר כמעט כל הפרק: (ד) אז אשתו מתגדלת שמתה גדלו ויראה מפניו יראת הכבוד וגם יראה שלא תעטם: [ה] לא יראה אדם כו' דבר זה בארתי לעיל בא"ר וכו' (ואו) העוה"ז והעוה"ב שלי ושלך הם בהמ"ק כו' הענין כי ה' יסר עולמו שעל ידי מעשי אנוס יחוסף כח בפמליה של מעלה והאף שה' ב"ה הוא הנותן והמספיע עכ"ל נמשך כאלו האדם עושה אחר שמעשיו מועילים בזה: [ז]

מבואר

מאורי אש

כי זה עיקר התכלית: [ז] אלא עשו תורה כל ימיהם ר"ל אף שלא ידעו עדיין מהתורה המעשיות ועכ"ל מעשיהם כל ימיהם היה בתורה וכפיה כי עסקו בעבודת ה' ואחרותו ואמונתו וחיוב המעשים הטובים ויריעת דרכיו ית' וכמה מלות הנהוגות ג"כ בעתם: (יה) ואזכור את בריתי שהיה כרית התורה ולכן אמרו להם שזכות זה יגאלו: (יט) שהם פרים ורבים כו' כלומר אף שגור עלי בניהם שיטעמו בים מ"מ קיימו מצות סברה וכן בגולה ככה וכמ"ס און משים בן דוד בא עד סיכלו נשמת סגנון כי מספר יש כנפשות כמ"ס במדרש כל הנשמות חלוים באדמ"ד שהיה מוכלל בו כל הנשמות ונתחלקו לכינוי כפרט ויש בזה מה שאין בחיבור והם יחוקנו וכו' והיה הגאולה צ"ב כן הוא לפי דעת מ"ל ולפי סמ"י אמת האמיתית ואין להאריך:

פרק טז [א] מעיד אני מעיד על זה וגם שמים וארץ מעידין על זה שכלה הוא שמי ששוקק בתורה לשם שמים לא להתיהר ולקנות שם ויגע בהן להבין היטב ואינו ספק להנות מאחרים מרוב בטחונו בה עליו נאמר אשריך (בעוה"ז) וטוב לך (בעוה"ב) כי יטיב חייו כנחת וענין סדרות שמים וארץ הוא שיוספע לו כל טוב כמ"ס אם בחוקתי חלכו ונתתי נשמיכם בעתם: (ב) מה יפית גו' אהבה (אהבת התורה) בתענוגים לחיות חיי עוה"ז חיי הספק שזה השוכר והתענוג האמיתי כמ"ס אחרו עשיר השמח בחלקו כי מי ששוקק להון לא ינוח בחייו אהבה כסף לא ישבע כסף: (ג) לעולם יהא אדם כו' פרטנו לעיל בא"ר כמעט כל הפרק: (ד) אז אשתו מתגדלת שמתה גדלו ויראה מפניו יראת הכבוד וגם יראה שלא תעטם: [ה] לא יראה אדם כו' דבר זה בארתי לעיל בא"ר וכו' (ואו) העוה"ז והעוה"ב שלי ושלך הם בהמ"ק כו' הענין כי ה' יסר עולמו שעל ידי מעשי אנוס יחוסף כח בפמליה של מעלה והאף שה' ב"ה הוא הנותן והמספיע עכ"ל נמשך כאלו האדם עושה אחר שמעשיו מועילים בזה: [ז]

כיצד וכו' אשר שלחנו ה' בן ברעב ובצמא ובעירום ובחוסר כל ונתן עול ברזל על צואריך עד השמידו אותך [ט] ברעב כיצד בזמן שאדם עני מבקש מן העשיר טיפה של שטר לשותות או מבקש ממנו טיפה של חומץ ואין העשיר מוציא אל העני ונותן לו אז העכו"ם באים אח"כ עליו ומבקשים ממנו יין המשובח שבמדינות בעירום ובחוסר כל כיצד בזמן שאדם עני מבקש מן העשיר חלוק של פשתן או של צמר ללבוש ואין העשיר מוציא אל העני ונותן לו אז העכו"ם באים אח"כ עליו ומבקשים ממנו (ח) השירי המוסראי מכאן אמרו כל מי שמבקשים ממנו מלח או חומץ ואומר שאין לו מלח או חומץ בתוך ביתו ויש לו (כ) קללה זו מקללין אותו בני אדם (כא) ד"א בחוסר כל בלא טיכה בשמן הטוב ובלא נר שנאמר (איכה ג) ותזנח משלום נפשי נשיתי טובה ותזנח משלום נפשי רבי אליעזר בן (ט) יעקב אמר (כב) זו הדלקת הנר (כג) בשבת נשיתי טובה רבי יהושע (י) אמר זו בית המרחץ רבי יוחנן אמר זו רחיצת ידים ורגלים בחמין בערב שבת אמר ר' יהודה אמר רב כך הי' מנהגו של רבי יהודה ברבי אלעאי בערב שבת היו מביאין עריבה מלאה חמין ורוחץ פניו ידיו ורגליו ומתעטף ויושב בסדיגין המצוייצין (כד) ודומה למלאך ה' צבאות רבי יצחק נפחא אמר [כה] זו מטה מוצעת (כו) ואשה

מקושמת לתלמיד חכם ר"ע אימר זו אשה נאה ודירה נאה וכלים נאי' ר' נחמיה אומר זו פת נקי' ור' יהודה אמר זו כל צרכו של אדם רבי אומר מאן דלא משי [יא] (כז) רגלי דרבא משי רגלי דסוסיא ומאן דלא משמש כלפי רבוותא משמש (כח) כלפי בידא (כט) ובמה קונה אדם את אביו שבשמים ר' אליעזר בן יעקב אימר קונוה בת"ת ומעשים טובים והקב"ה מקניהו לאדם העוה"ז והעוה"ב ובמה הקב"ה קונה את האדם מתוך האהבה ומתוך היראה ומתוך ענוה ומתוך שפול רוח ומתוך (יג) רחמים ומתוך שלום ומתוך מרבה בישיבה ומתוך דיבוק חברי' ומתוך שפול התלמידי' ומתוך לאו לאו ומתוך הן הן ומתוך עמל בתורה ומתוך דרך ארץ תלמיד חכם ומלך (יד) (ל) ת"ח קודם למלך לפי שאם המלך מת כל ישראל ראויין למלכות ר' שמעון אומר (לא) כל ישראל בני מלכי' הן אבל ת"ח שמת ולא הניח תמורתו ראוי לכל ישראל להתאנח עליו לעולם ולעולמי עולמים מכאן אמרו אם ראית ת"ח [י] (נ"ג אפי') [לב] חגרהו על מתניך ואם ראית ע"ה חסיד [יג] אל תדור בשכונתו שכן כתוב (ישעיה סו) (לד) שמעו דבר ה' החירדי' אל (טו) דברו אמרו אחיכם שונאיםכם מנדיכם למען שמי יכבד ה' ונראה בשמחתכם והם יבושו מכאן אמרו גדולה השנא' ששונאי' עמי הארץ את התלמידי חכמים יותר מהשנאה ששונאים

מאורי אש

המה ממדרות כל לכ הדרס תמיד * (ט) ברעב כיצד כו' כלומר שזו היא שלום הגמול מדה צמדה על מדתו הרעה שלא העניק לעני (ב) קללה זו כו' שזו מדה כנגד מדה והתורה קללתו בזה שחסר מכל טוב: (כא) ד"א בחוסר כל בלא טיכה כו' כי זהו הפך השמחה וטוב שהוא מעונג וחסרון כל אלה מביא עגמת לב (כב) זו הדלקת הנר שהיא משפטת הלב וכן בית המרחץ משביר הזוהמא ומשמחו ויש להבין מדוע מנה רק את אלו שהם חסרון למעונגים לבד ואין ההכרח אליהם כל כך ובטעם כי כתיב חסילה ברעב ובצמא ועירום איש כזה המבקש טיכה בשמן טוב וזו הלא עיניו אל הלחם לטבור רעבונו וכי יבב כחשק יאור לו והנראה שהוקשה לו ככתוב אחר שמנה הכתוב כל העניינים הרעים רעב וצמא ועירום מה בא עוד לומר כל העניינים האלו ונגד ומכא"כ האויס הכרחים רק שהיה לך כל טוב מסוכה ור עתה יפקד ממך כל טוב ההוא וק"ל: (כג) הנר בשבת פירש רס"י במקום שאין נר אין שלום שהלך בחוסר והוא נכשל ולפי דבריו מדוע דווקא בשבת ויתכן שהוא מכלל שלום הבית איש ואשה וב"כ מעעננים על רוב טוב ושלום ובחוסר שבו וידעו ודייק כדפרשנו כיון שהיה להם צרות גדולות ורשות עד מאוד מה בא לומר שאין שלום וטובה עליו וחדרצא יש עליו כמה רעות אך הכוונה כמו שצאנו: (כד) ודומה למלאך וכלומר מהסוד בכל מיני הדור גופני ונפשי: [כה] זו מטה מוצעת חשב כל אלה שהם דברים המעננים בטבע את הלב: (כו) ואשה מקושטת לת"ח חסיד רייק שאין הנאתם הנאה התאוה' רק הנאת ההדור בטבע למען יעוררו לבם לדבר מצוה ואלו החכמים לא פליגי רק מר כהרגלו ובטבע חשב הטוב ההוא ומר כהרגלו ולכן ר"י אמר זו כל צרכו כלומר איש ואיש כפי טבעו וזרכו זהו נשיתי טובה: [בז] רגלא דרבא מי שאינו רוצה לרחוץ רגלי רבו ולשמטו כדי לקחת לקח מפיו יהיה באחריותו יזכור למי הוא עובד למלך גדול ואם לאו: מוכרח לעבוד את עול הזמן וזהו רגלי הסוס ואין לך בזיון גדול מה: (כח) כלפי בידא כלומר לשמש העבד וכלומר שרץ לעמול ולטפל בעסקים גופניים יחד ויחד זהו ב"כ מוטב על לעיול סחא אשר לא עבדת גו' ושני המשלים האלו אחד העדר הכבוד שהיה עובד למלך גדול ועשה לעבד נכזה ואין לא יבין כבוד העבודה למלך ה' זכאות וקב"ה סרע והעבודה והגיבה שיבוא לו מו' שרץ לרחוץ רגלי הסוסים ור"ל להיות נכבד חסד עובדי כוכבים (כט) ובמה קונה לא"ש להיות מדובק בו ועי"ז יהיה לו כל טוב ומפרש שפ"ו התורה ומ"ט ע"י יבוא לידו יראה ואהב' אמיתי ומתוך ענוה מול גדולתו ית' יהיה עניו בלבד ומתוך שפול רוח שלא יתגאה רוחו בחכמתו ומתוך רממים שיקנה בלבו מדת הרחמנות ומתוך מרבה בישיבה ועי"ז יזכה ליריעת הסוד ומתוך לאו לאו שהיה דובר אמת כי הוא יסוד גדול ומתוך עמל בחור' תמיד בהתמדה ור"ל בעניינים אנושי' מדיניים וטוב המדות: (ל) ת"ח קודם למלך מגדיל מעלת הח"ס שהוא קודם וגדול מעלה מהמלך כי המלך ענין מקרי וכולס ראוים לזה רק שהוקם על אכל החכמה בחכם ענין עצמי ומדובק אליו ולא נקל חוסר: (דא) כל ישראל מלכי' כלומר מעעננים ומפוקס יודעים מטיב ד"א כהוונה למלכי ארץ ונמוסיסם: [לב] חגרהו על מתניך לכבודו מאור ולקטול טרפו ומשאו: [לג] אל חגור בשכונתו סמוך שחשכר עמו ותאלף אורחותיו כי מרסק אליו מלך ססידותו * [לד] שמעו דבר ה' גו' באורו שמעו דבר ה'

ישועות יעקב

והם מיני מס וארנונות: [ז] ר"ל עול דרך ארץ: [ח] בנדים וסחורות של מיני משי היקרים: [ט] כפ"כ דשבת נרטי' רבי אבא פירש"י שם שלא היה להם ממה להדליק ובמקום שאין נר אין שלום שהוא הולך ונכשל כו': [י] שם גרסי' רבי רימיה: (יא) פי' מי שלא רוצה לרחוץ רגל רבו הוא לרץ לרחוץ רגלי שומר הסיסים ומי שלא שמט נגד הסר ואדון משמש כלפי בידא הוא עבד בזיון ושפל וקאי על מ"ס מקודם חמת אשר לא עבדת את ה' וגו': [יג] שהיא מרחס על הכל: [יד] עיין הוריות פ"ג: (יד) פי' חרבך בו ותחכר עמו: [טו] שהי' משמע שדבר הכביא עם ע"ה הובר שחכיסם הח"ס שונאים אחסם ואומרים למען שמי יכבד

אף ומוגר ובחוסר כל רק הכאור שהכחו' אומר שיפקד ממך אף ומוגר ובחוסר כל טוב מסוכה ור עתה יפקד ממך כל טוב ההוא וק"ל: מכלל שלום הבית איש ואשה וב"כ מעעננים על רוב טוב ושלום ובחוסר שבו וידעו ודייק כדפרשנו כיון שהיה להם צרות גדולות ורשות עד מאוד מה בא לומר שאין שלום וטובה עליו וחדרצא יש עליו כמה רעות אך הכוונה כמו שצאנו: (כד) ודומה למלאך וכלומר מהסוד בכל מיני הדור גופני ונפשי: [כה] זו מטה מוצעת חשב כל אלה שהם דברים המעננים בטבע את הלב: (כו) ואשה מקושטת לת"ח חסיד רייק שאין הנאתם הנאה התאוה' רק הנאת ההדור בטבע למען יעוררו לבם לדבר מצוה ואלו החכמים לא פליגי רק מר כהרגלו ובטבע חשב הטוב ההוא ומר כהרגלו ולכן ר"י אמר זו כל צרכו כלומר איש ואיש כפי טבעו וזרכו זהו נשיתי טובה: [בז] רגלא דרבא מי שאינו רוצה לרחוץ רגלי רבו ולשמטו כדי לקחת לקח מפיו יהיה באחריותו יזכור למי הוא עובד למלך גדול ואם לאו: מוכרח לעבוד את עול הזמן וזהו רגלי הסוס ואין לך בזיון גדול מה: (כח) כלפי בידא כלומר לשמש העבד וכלומר שרץ לעמול ולטפל בעסקים גופניים יחד ויחד זהו ב"כ מוטב על לעיול סחא אשר לא עבדת גו' ושני המשלים האלו אחד העדר הכבוד שהיה עובד למלך גדול ועשה לעבד נכזה ואין לא יבין כבוד העבודה למלך ה' זכאות וקב"ה סרע והעבודה והגיבה שיבוא לו מו' שרץ לרחוץ רגלי הסוסים ור"ל להיות נכבד חסד עובדי כוכבים (כט) ובמה קונה לא"ש להיות מדובק בו ועי"ז יהיה לו כל טוב ומפרש שפ"ו התורה ומ"ט ע"י יבוא לידו יראה ואהב' אמיתי ומתוך ענוה מול גדולתו ית' יהיה עניו בלבד ומתוך שפול רוח שלא יתגאה רוחו בחכמתו ומתוך רממים שיקנה בלבו מדת הרחמנות ומתוך מרבה בישיבה ועי"ז יזכה ליריעת הסוד ומתוך לאו לאו שהיה דובר אמת כי הוא יסוד גדול ומתוך עמל בחור' תמיד בהתמדה ור"ל בעניינים אנושי' מדיניים וטוב המדות: (ל) ת"ח קודם למלך מגדיל מעלת הח"ס שהוא קודם וגדול מעלה מהמלך כי המלך ענין מקרי וכולס ראוים לזה רק שהוקם על אכל החכמה בחכם ענין עצמי ומדובק אליו ולא נקל חוסר: (דא) כל ישראל מלכי' כלומר מעעננים ומפוקס יודעים מטיב ד"א כהוונה למלכי ארץ ונמוסיסם: [לב] חגרהו על מתניך לכבודו מאור ולקטול טרפו ומשאו: [לג] אל חגור בשכונתו סמוך שחשכר עמו ותאלף אורחותיו כי מרסק אליו מלך ססידותו * [לד] שמעו דבר ה' גו' באורו שמעו דבר ה'

הסכמים

ששונאי' העכו"ם את ישראל שנאמר חרירי' אל דברו (טו) הבזוי' את דברו לא נאמר אלא [לה] חרירדים אל דברו אלו התלמידים חכמים אמרו אחיכם שונאיכם (לו) מנדיכס אלו עמי הארץ ד"א אחיכם (לז) אלו בעלי מקרא שונאיכם אלו בעלי (לח) משנה שהן (י) שונאים לבעלי התלמוד [לט] מנדיכס אלו בעלי התלמוד המלמדים עם התינוקות דבר אחד מנדיכס אלו עמי הארץ שאינן קורין ואינן שונין ואם הם קורין ושונין אין (יא) בהם דעת ואסור (יב) לכבדן והמכבדן מוריש את הגהינם לעצמו לעולם (יג) הוי דן את כל האדם לכף זכות ואל תכריעו לכף חובה ואם למדת מן האדם שנים ושלושה פרקים התיירא ממנו כמי שחזא מתיירא מן השמים לעולם יקנה אדם חבר לעצמו ויאכל עמו כדי שיקרא עמו וישנה עמו ויגלה לו סתרי תורה וסתרי דרך ארץ שנ' (במדבר ד') ויאמר ה' אל משה קח לך את יהושע בן נון איש אשר רוח בו קח לך איש (מא) גברתן וענוותן כמוד מאי קח לך אלא ללמדך שאין חבר נקנה [מב] אלא (ג) בלקיחה ואין חבר נקני' (מג) אלא בדמים והדן את חברו לכף זכות (מד) גם מן השמי' רגין אותו לזכות (מה) מעשה באדם א' שירד מגליל עליון לעשות מלאכה אצל בעל הבית אחד בדרום אמרו עליו על אותו בעל הבית שאעפ"י שלא קרא ולא שנה מכל מקום הוי' אחד מאנשי מעשים טובים והי' מטפל אותו האיש את עצמו עם אותו בעל הבית ועשה אצלו מלאכה כל ימות השנה עד שהגיע ערב יום הכפורים כיון שהגיע ערב יום הכפורי' א"ל אותו האיש לבעל הבית שכו' תן לי שכרי שאלך לביתי ואפרנס את בני ביתי א"ל אין לי מעות שאתן לך והיה רואה תבואה בתוך ביתו וא"ל תן לי תבוא' א"ל אין לי תבוא' והיה רואה בהמ' בתוך ביתו וא"ל תן לי בהמה וא"ל אין לי בהמה מה

עשה אותו הפועל נטל את כליו והפשיל לאחוריו והלך לביתו (כא) בפחי נפש ולא נטל כלום כיון שעבר ויה"כ ושמונת ימי החג עמד אותו בעל הבית וטען עמו שלשה חמורים אחד של מאכל ואחד של משקה וא' של תבואה והלך וסבב מעיד לעור עד שהגיע לביתו של אותו הפועל והניח לפניו ואכלו ושתו יחד ולאחר שאכלו ושתו נטל שכרו והניחו בידו א"ל בבקשה ממך אמור לי כשבקשת חשדתי א"ל אמרתי בידי ואמרתי לך אין לי מעות כמה נודמנו לך ליקח בהן א"ל כשבקשת ממני בהמה ואמרתי לך אין לי בהמה וראית בהמות בכיתי כמה חשדתי א"ל אמרתי שמא אינן הן מעושרות א"ל כשבקשת ממני תבואה ואמרתי לך אין לי תבואה וראית תבואה בביתי כמה חשדתי א"ל אמרתי שמא הקדשת כל נכסיך לשמים א"ל העבודה כך היה שנדרתי כל נכסי לשמים (מו) מפני הורקנוס בני כרי שיעסק בתורה עד שבאתי אל החכמים והתירו לי את נדרי שכל המאחר נדרו יותר מג' רגלים שוב [מח] אין [כג] נזקקין לו לפי שהוא נודב בהן כדרך שהוא נודב בהתיר דברי ר"א אמר רבי יוסי בר"א בנדר מרובה אבל בנדר מועט דיו (כג) ל' יום

מעשה ברבי יהושע שהיה מהלך בשוק של בבל והיו תלמידיו הולכין אחריו וראה למטרוניתא סלק את תפיליו ונותנן להם לתלמידיו ונכנס עם המטרונית לתוך ביתה ונעל הדלת בפניהם וכשיצא רחץ והניח תפיליו ואמר לתלמידיו בניי כשהלכתי אחר המטרונית הזאת לביתה ונעלתי הדלת בפניכם במה חשדתינוי

אמר

מאורי אש

החכמים האמיתים היודעים את ה' ותורתו באמת אמרו (אחיכס) (בחסדיות) אך הנה שונאיכס מנדיכס [מפני שהם ע"ס ע"כ ישנאו אחכס] למען שמי יכבד ה' שמדמים שרק למענם ודרכי סידורם יכבד ה' אך לא כן ונראה בשמחכס (אחס הת"ס) והס [הע"ה כמיהס] יבשו כי לא צלה חפלותי שאינם יודעים מאומה [לה] החרדים אלו הת"ס שהם מרדוס ומתפחדים מלעבור על ד"ת מאומה: (לו) מנדיכס אלו ע"ה כלומר שהם כדים מדרכיכס או נאורו שהם מנדים אחכס מדרכיכס כי הם ישנאו דרכיכס: (לז) אלו בעלי מקרא שהם אחיס מסוברים לת"ס משום שיודעים ש"א לפרש המקרא חס לא על פיהם כי המצוה אלו

ישועות יעקב

וכבר ה' אכל השחא דחביב המרודים אלו הת"ס הנדיקים הממרהי' במרה להחקב אל דברו ית' כפרס"י סס: [טז] לפי שבעלי התלמוד אומרים עליהם שהם מנלי עולם כדאמרין בסוטה רס"י כב"מ פ"ג ועיי"ס בחוס': [יז] שנואלים לת"ס ג"כ שמחקלאים שרואים שכבוד הת"ס גדול מכבודם: [יח] להבין על צורו וללמוד לשמה: [יט] לפי שאין לאדם לכבד אלא לת"ס העוסקין בחורה לשמה. (כ) שיקח את הסבר דבריו טובים: [כא] זדאנה וכדאבון נפש: [כב] אין צ"ד נזקקין להחיר לו נדרו: (כג) חס עבר שלמים יום ולא קיים נדרו טוב אין מחירין לו נדרו: ל"ג

שחמה האין פירוש זולת בע"פ אלו בעלי משנה' שהם שנואלים לבעלי התלמוד והיגעו להוציא דבר מדבר: (לט) אלו בעה"ת כו' כלומר חינוק של בית רבן שמחקלאים בח"ס וככבודם ואין בהם דעת לזיור מאומה בלמודן ואסור לכבדן שמה שהמון ידבקו אחריהם וילמדו ממנו דברים שאינן אחר שהוא ע"ה וכל אלה הם דרך דרש וטורה להורות על הכתוב כמה הם אחיס ועכ"ל הנה טובאים וא"ו ומואל כמה עניוים בזה: [מ] הוי דן בו' חשב ב' מעלות שלימות פעין בין אדם לחבירו שדין דק לכף זכות ובוה יאהב כמעט לב"א כולם ויכבד ממי שלמד מפיו מעט: (מא) גברתן וענוותן כי שם איש הוא לשון חזק ומתנבר סיכול לעמוד על כל העדה ולא ירא מהם שזה גבורת הלב ועכ"ל יהי עניו ויכול לסבול אותם ולו היה משה מגלה סתרי תורה וסתרי ד"ל כלומר עניוים אנושים איך יתהב עמם בטוב: (מב) אלא בלקיח' כלומר כדברים טובים ועניוים עד שיחמבר עמו מתוך בלמת בלב נאמן: (מג) אלא דמית חס ירא לא יקמן ממון כדי להסיגו כי אין דבר יקר כחבר טוב. (מד) גם מן השמים רגין כו' כי אות הוא על טובת נפשו ונודאי הוא עושה טוב וכל כונתו לטוב: [מה] מעשה באחד כו' מבא מעלת הדין לכף זכות עד היכן הוא הדבר שאפילו בדרך רסוק זכרו אחר ההוא איש כשר לפי הראות א"כ רדון את כל מעשיו לזכות אפילו דרך רמוקה: (מי) שמא שדוח כו' שמא הקדשת כו' כלומר בחסילה חשב אלו מעשיו לא יתן לו אצל דברים אחרים וכן לו לא האמון כנסתו שיקדיש איש כל נכסיו כי זה דרך רסוק וא"כ כשראה שאינו נותן לו מאומה דן אותו לזכות אפילו דרך רמוק וכן היה באמת: [מז] מפני הורקנוס בני כרי שיעסקו בתורה ואם לאו יהיו מוקדשים לשמים שלא יהנה מהם (מח) אין נזקקין לו מפני כו' כלומר חס וחסר לו אף אחר ג' רגלים יבוא לזולל בנדרים וידמה שאין בנדריו כלום: (מט) מעשה נר"י מציא עוד מעשה מהדנת הזכות אפילו בדרך

קסו

אמרו לו שמא דבר מלכות יש בינו לבינה וא"ל
 בשלמתי את התפילין ונתתי אותם לכם במה
 חשדתוני אמרו לו אמרנו שמא סבר רבי דברי
 קדושה אין נכנסין למקום המינופת ואמר להם
 כשיצאתי ורחצתי את גופי במה חשדתוני אמרו
 לו אמרנו שמא רוק (כד) (תפל) ניתן מפיה ונפל
 על (ז) בגדי רבי אמר להם העבודה כך היה
 וכשם שדנתוני לכף זכות כך הקב"ה ידון אתכם
 לכף זכות מעשה בחסיד א' שפדה ריבה אחת
 בת ישראל ובמלון השכיבה תחת מרגלותיו
 למחר ירד וטבל ושנה לתלמידיו א"ל לתלמידיו
 בשעה שחשבתיה תחת מרגלותי במה חשדתוני
 אמרו לו אמרנו (ג) שמא יש בנו תלמיד שאינו
 (כז) בדוק לרבי אמר להם בשעה שירדתי וטבלתי
 במה חשדתוני אמרו לו אמרנו שמא מפני טורח
 הדרך ארע קרי לרבי אמר להם העבודה כך היה
 וכשם שדנתוני לכף זכות המקום ידון אתכם לכף
 זכות תנא ר"א גן יעקב [כז] [כא] מיום שחרב
 בית המדתינו שרו (כז) הבימיא למהו כספריא
 וספרייא כדורשייא ודורשייא בתלמידיו ותלמידיו
 (כט) כעמא דארעא ועמא דארעא אזלו [כ] ומנוולו
 ואין דורש ואין מבקש ועל מי לנו להשען על
 אבינו שבשמים ר' ישמעאל בן אלישע אומר מה

שיוכל האדם ללמוד בעשדה שנים (נב) יכול הוא
 לשכחה בשתי שנים הא כיצד אם אדם יושב
 ששה חדשים בטל ואינו שונה הוא אומר על
 הטורח טמא ועל הטמא טהור ואם הוא יושב
 י"ב חדשים בטל ואינו שונה הוא מחליף את דברי
 חכמים של זה בזה ואם הוא יושב שמונה עשר
 חודש בטל ואינו שונה הוא משבח ראשי
 (כז) הפרקים ואם הוא יושב עשרים וארבעה
 חודש בטל ואינו שונה מאבד ומשבח אפי' ראשי
 מסכתותיו ולבסוף הוא יושב דומם ומתוך
 שהוא אומר על טהור טמא ועל טמא טהור ומחליף
 דברי חכמים של זה בזה ומשבח ראשי הפרקים
 ומאבד ראשי המסכתות עליו אמר שלמה (משלי
 כד) על שדה איש עצל עברתי ועל כרם אדם
 חסר לב והנה עלה כלו קמשונים כמו פניו הרולים
 וגדר אבניו נדרסה על שדה איש עצל עברתי
 [נג] זהו שיושב בטל ואינו שונה ועל כרם אדם
 חסר לב זהו שדעתו [כז] גסה עליו במשנתו
 והנה עלה כלו קמשונים סוף שהוא מבקש
 דבר ממשנתו [כז] ואינו מוצא כמו פניו
 (נד) הרולים סוף שהוא מתבייש וגדר אבניו
 נדרסה סוף שאינו רואה סימן ברכה לעולם
 וכל תלמיד חכם שהוא קורא ושונה [נה] ואינו
 נותן

מאורי אש

רקוק מאור רק שהאיש מוחזק בחסידות [ג] שמא יש כנו למעניו
 עשית זאת [נא] מיום שחרב בית"ק ויטל החכמה מן העולם
 כמ"ס ולכדה חכמות חכמו כי אין עוד נביא ופזוה מני אז החמילו
 החכמים להיות כמו מלמדי תנוקות יודעים רק מעט מחכמה
 ומלמדי חינוקות כדורשייא יודעים מעט מן המעט ודורשייה כחלמדי
 אינם יודעים מעט מן מאוניה וחלמדיי' כעמי הארץ שאינם מביינין
 אף האמר להם וע"ה אזלו ומנוולו ר"ל הולכים מרעה אחר רעה
 בניוויל ומיאות ואין דורש להטיבו דרכיו ועתה על מי יש לנו להסען
 כי אין כח במעטנו להסען עליהם כ"א על אבינו שבשמים שירחם
 נחסדו הגדול עלינו [נב] ויכל לשכחה בשתי שנים מסביר הדבר
 אף יחכן שכ"כ נכחה שכחה הלמוד ואמר שאין להתפלל עלזה כי השכחה כח טבעי באדם ומעט מעט ישכח מאתו כל מכל וכל
 כי בחמילה טועה בדיון שאינו יודע הברור אחר טלח חור עליו ואח"כ ישכח אף דברי האומרים ואח"כ אף ראשי פריקים ואח"כ אף
 ראשי המסכתות עד ישיב דבר [כלי ידעתי המורה] וידום כי לא ידעמה ישיב מאוניה [נג] זהו שיושב בטל ועלל מלייגע בחלמודו
 חסר לב זהו המתנאה ומרמה שכל יכול ואינו צריך להתיגע וע"כ לומר בלא לב ועלה קמשונים כמו הסדה ע"י שלא נקו אותה עלה
 קמשונים כן השכל ינלא טעיות וטבוטסים [נד] הרולים כו' מתבייש ונעשה פניו כפני הסדה המלאים הרולים על פניה שמאסם להביט
 עליה כן כמאסם להביט בפניו כי יתבייש ולא ידע להטיב וגדר אבניו כלומר כל יסודותיו כי אינו רואה סימן ברכה בחלמודו כי אין לו
 יסוד [נה] ואינו נושא ונותן באמונה כי אחר שגשאו ומתנו אינו באמונה אדם הוא על למודו שהוא רק מן הספה ולחוץ וכל כוננו
 לרמות אה הבריות וא"כ הוא רשע ערום או טומד אפילו באמת אף אינו יודע תכלית הלמוד ואז הוא ססיד טטה והוא ע"ד
 מאמרו ז"ל כל היצוסק בחורה (בהשלמת נפשו בחורה) ואינו עוסק בנ"ח (בין אדם לחבירו) לאהוב אותו כנפשו) דומה כמי שאין לו
 אלה והענין בזה מליד אכלי כספרי תפוחי זהב ואניא פה למען התועלת היוולא ממנו כי לכאורה אף יחכן לאיש העוסק בחורה
 לומר עליו שדומה כמי שאין לו אלה וא"כ מדוע יעסוק בחורה ויסמור מנחותיו ומוקותיו אבל ענין הרבר הוא שנותן באדם ב' פעילו'
 להשלים נפשו האחר הוא ההגיון בחורה ושמירת מנחותיה שהוא השלמת השכל להזיאה לפועל ע"ד אשרי מי שכל לבאן ותלמודו
 בידו והב' שלימות המדות לפלס דרכיו ומדותיו ולחוסק בטוב ולהתנהג עם ריעיו בטוב ובכעניינים למחול עליהם כעל נפשו ולעזור
 להם ככל יכולתו והו' גמ' שלימות המדות האלו המה בעגמם ראשונה להשלמת השכל כי על ידם יוכל לנפשו לזר השלימות

ישועות יעקב

(כד) ל"ב תפל: (כה) וחכמים נזרו על העכו"ם שהיו כובין
 לכל דבריהם ורוק הזב מטמא רש"י: [כז] שאינו מניד במדותיו
 לסמוך עליו רש"י בסוטה (כז) בסוטה נרסי' ר' יהושע (כח) החמילו
 החכמים להיות כמו מלמדי חינוקות שהם קטנים מן החכמים
 רש"י סס: (כט) כעמי הארץ רש"י: [ג] הולכים ודלים
 ומתנוולים רש"י: (לא) שאינו יודע אף מתחילין ראשי הפרקים
 [כז] לפי שאח"כ המתנאה אס ח"ס הוא חממו מסתלק ממנו
 כו': [נג] ואז הוא מנעטר כלי קמשונים ומיחס עוקים אותו
 [נד] כמו כרם הגפן גדרו שאין בו סימן ברכה ואינו עושה
 פירות

לכחה

חדש את חלקיהם חודש נכנס וחודש יצא והממון כלה והנושא אשה לשם זנות עליו הכתוב אומר (שם ו) ואכלו ולא ישבעו הזנו ולא יפרצו כי את ה' עזבו לשמור [מז] והנושא אשה לשם גדולה לסוף מעמידו עליו מאותה המשפחה למעט זרעו אחריו והנושא אשה לשם שמים עליו הכתוב אומר [דברים כ"ה] ברוך אתה בעיר וברוך אתה בשדה ברוך פרי בטןך ופרי אדמתך ופרי בדתך שגר אלפיך ועשתרות צאנך ברוך מ:אך ומשארך ברוך אתה בביאך וברוך אתה בצאתך ולא עוד אלא שמוצאין ממנו בנים [מ"ב] זכרים שמרבין תורה ומצות בישראל ומושיעין את ישראל בעת צרתם ר' אליעזר אומר [מ"ו] מ"ו באב ולהלן תשש [מ"ג] כוחה של חמה וגברה כוחה של לבנה ואין ברתין עצים למערכה מפני שאינם יבשים [סד] ומאן [מ"ב] דמוסיף באורייתא מוסיפין לו חיים ומאן דלא מוסיף [סה] תקבריה אמיה ר' אליעזר אומר [מ"ז] בזמן שהחמה לוקה הוא סימן דע לעבוס ובזמן שהלבנה לוקה הוא סימן דע לשונאירם

נושא ונותן באמונה עליו היה רבי הושע שונד (לה) חסיד שומה ורשע ערום (נו) ואשה (לו) פרושה ומבות (לו) פרושים והתנאין רבי אלו (נו) מבלי עולם והלא התנאין אינן אלא מושבי העולם הן אלא כל המורה הלכה (נח) מתוך משנתו והו מבדי עולם (נט) הגרע [לס] והבלן (נט) והבורסקי אין מעמידין מהם לא מלך ולא נשיא ולא כ"ג ואין מיסדין להם דבר שיש בו שררה לרבים ואין מעמידין מהן אפטרופסקין לתומים ר' יוסי אומר (ס) פסולין לעדות הם ורשב"ג אומר אין נושאין מהם נשים לכהונה ארבע פרומות (ס"א) אין בהם סימן ברכה לעולם ואלו הן (עא) שבר (ס"ב) כותבין שבר (ס"ג) מתורגמין (סב) והמעות הבאות ממדינת (ס"ג) הים והנושא אשה לשם ממון יש שנושא אשה לש"ש ויש שנושא אשה לשם זנות (ג) ויש שנושא אשה לשם גדולה ויש שנושא אשה לשם ממון הנושא אשה לשם ממון עליו הכתוב אומר (הושע ה) בה בגדו כי בנים זרים ילדו עתה יאכרם

מאורי אש

ובלתי לא יקום ולא יעמוד והסיבה לזו יען שליוט המדות נמשך מאמונת ה' באמק אשר היא יודע ומרגיש סיס חלקים ממעל הנופה עלי חרף ונותן לכל איש די טרפו והמעניקו כל טוב והוא המחלק מנותיו לכל בלי עולם וכולנו ס' כרי' כנחונתו וכמ"ס הגניף הלא אב אחד לכולנו אל אחד בראשו מרוע נכבד איש באחיו וזו יבוא לרמות למדותיו לחמול על דל ואכיון להושיע עניי אבן לשור לרעהו ככל כסו ואחרון שיחמול אה' כנפש הרבה אז יוסיף להביט על דבר נעלה מו והוא להתקרב לה' בכל מאדו ונפשו וירבק נפשו בלהבה אפיית אחרי הכינוי מה טוב חסדי ה' הנפילה על פני חבל כלי ולא הנפש מעצמה חסדוק לרוב באדונית לעסוק בתורתו ולא טוב מצותו חס' חכמת שלמות הנפש הנכספת להסענב מנועם ה' ומתדר תורתו אכן איש הנעדר מידועה הוא לא יביט אל פעולות ה' ומעשיו כבדוה' ולכן לא יספוק להטיב לרעהו ולהתדבק במדותיו ולא יבין טוב השגחתו עליו האיש כזה אין לבנו שלם בה' לא יבין את מעשיו ולא ידע אמיתתו ולא ישיביל חסדיו רק עוסק בתורתו מיראת העונש או להתכבד ומאחבת עצמו לכד וא"כ אין לו ציור מאמיתת ה' ומעשיו והו שמענה הכתוב ללא אלהי אמת ר"ל שאין לו ציור מאמיתת ה' רק בדמיון ואינו מבין מעשיו וא"כ לפי' הוא חסיד שוט' עוסק בחסידותו אך בטעות באין בינות ולכן פירש רש"י לנוי שראש

ישועות יעקב

פירות שאוכלין אותם הכהמות : (לה) סוטה פ"ג ועיי"ס ה"ד חסיד סוטה ורשע ערום [לי] אצרו סס סזה אשה מכספה ע"ס : (לו) מפרס בנתי פרום נקפי פרום קוואי פירש"י נקפי שמהלך בספלות עקב צדד אגודל ומתוך כך מנקף רגליו כו ואין בוינתו לש"ס חלף לרמאות בני אדם פרום קוואי זה המקור דס ככתלים פירש"י ז"ל עושה עצמו כעולם עיניו מלהסתכל כנשים ומתוך כך מכה חלפו ככותל והרס יולא ע"ס כמה פרושים שאינם לש"ס : (לז) קידושין דף פ"ג גרע הוא אומן המקור דס והבלן ממעם מרחלות רש"י : (לט) מעבד עורות וכולם זולא אומנתיהו [מ] פסחים ס' מקוס טנהבו : (מא) שלם יתעשרו אין כותבין גמ' ועיין פירש"י : (מב) משום דמחוי כסבר שבת גמ' : [מג] דלאו כל יומא מתרסיס ניקא גמרא וסס בהמ' אף מעות יחומים : (מד) עיין לעיל פ"ג באריכות : (מה) דרז"ל מקיש פרי בטן לפרי האדמה ענה פרי האדמה לרין עישור אף פרי בטן לרין עישור והו מילה שנוטלין ממנו העולה : [מו] מענית פרק בחרו וב"ב פ' י"ז : [מז] שמחיל היום להתקלה והלילה מתחלה להתאריך ואין העינים מתייבשים יפה ויש כס לחלוחות ומעלים עשן ומגדלים חולעת ופסולים למערכה : (מח) שמושיף מן הלילה על היום לעסוק בדבריו חורה : [מט] סוכה ס' היסן : (נ) בבוקר שהחמה בצורת

אשה טובע כנהר ואינו מלילה והו מבין לאמיתת דבריו חלג ה' איש מבין ה' מרגיש במעלת המלכות הגדולה מהשכלה [סז] ככלל כג"ח] שדות' חסידותו מירא פן יבוא לירי הרוד ובהן זאת ובסוף הדברים בעין האמת : [נז] ואשה פרושה כל פרישותיה הוא כחין אחרת המותר ומתרת באין דעת מאמונה ובגמרא אמרו שזה אשה מכספה : (נח) מבלי עולם שהעולם טועים אחריה' ולבסוף ישעו בדרך הרע או מתוך כך לא ואמינו אף לאמינים הכשרים : (ח) מתוך משכחם שלא למד טעמים לירע הסכרו' והדין משתנה לפי הסכרו' : (נט) הנרע הוא אומן מקור דס והבלן ממעם מרחלות והבורסק מעבד עורות וכולן זילין אומנתיהו ולכן אין מעמידין מהם מלך או נשיא וכדומה : [ח] פסולים לעדות שהסודים מניס הנלח ממון לשקר ואינם סמים על כבודם כי הם כזרים מאד : [סח] סבר כותבין כותבי ספרים חפילין ומזוות שלם יתעשרו לא ירנו לכתוב עוד וכן המתורגמין : (סב) והמעות הכחות ממדינת הים שנקל באה ואינו חס עליהם ומגילתם במהרה והנושא אשה לשם ממון שסופו שינעל ממנו כי זאת עונשו שפעה זאת ולא הקפיד על מוחסין : (סג) יש שנושא אשה לו עיין לעיל פ"ג : [סד] ומאן דמוסיף באורייתא מוסיפין לו חיים ומאן דלא מוסיף תקבריה אמיה ר' אליעזר ואלו הן : [עא] שבר [ס"ב] כותבין שבר [ס"ג] מתורגמין [סב] והמעות הבאות ממדינת [ס"ג] הים והנושא אשה לשם ממון יש שנושא אשה לש"ש ויש שנושא אשה לשם זנות [ג] ויש שנושא אשה לשם גדולה ויש שנושא אשה לשם ממון הנושא אשה לשם ממון עליו הכתוב אומר (הושע ה) בה בגדו כי בנים זרים ילדו עתה יאכרם

לשונאידם של ישראל . מפני שישראל מונין ללבנה . והעכו"ם מונין לחמה (סו) ואם לקתה החמה (י) במזרח סימן רע הוא ליושבי מזרח . ואם לקתה במערב . סימן רע ליושבי מערב . ואם לקתה (יג) באמצע הדקיע סימן רע הוא לכל העולם כולו . ואם פניה של חמה (סז) דומה לדם . הרב בא לעולם . ואם דומה (יז) לשק רעב (יז) בא לעולם ואם דומה לזה ולזה היצי הרב והיצי רעב משתלחין על העולם . ואם לקתה החמה בכניסתה (יז) פורעניות שוהה לבא ואם לקתה ביציאתה (יז) פורעניות ממדהרת לבא . וי"א [יז] חילוף הדברים ואין לך כל אומה ואימה שהיא לוקה (סח) שאין אלהיה לוקה עמה : שני (שמות יב) והביתי כל בכור בארץ מצרים וגו' ובכל אלהי מצרים אעשה שפטים ובזמן שישראל עושין רצונו של מקום (סט) אינן מתייראין מכל אלו . שני (ירמיה ו) כה אמר יי' אל דרך הגוים אל תלמדו ומאותות השמים אל תחתו כי יחתו הגוים מהמה . גוים יחתו אבל ישראל לא יחתו ועוד אמר ר"א בן פרטא אם לקתה החמה (ע) בחצי (כח) חודש או הדגים פרים ורבים בים . והפירות מתחדשין

באילנות . ואם לקתה הלבנה בחצי חודש מרחשון או חרב ורעב ודבר בא לעולם וצרות רבות וגזירות רעות מתחדשין אמרו חכמים שבע (ט) שבן דוד בא בו . שנה הראשונה מתקיים המקרא הזה (עמוס ד') והמטרת על עיר אחת ועל עיר אחת לא אמטיר [עא] חלקה אחת [פ] תמטר וחלקה אשר לא תמטיר עליה תיבש שנה שנה היצי (פא) רעב משתלחין שלישיית רעב גדול ומתים אנשים נשים וטף והחסידים ואנשי מעשה . והתורה (פב) משתכחת מלומדיה (ג') מישראל (עג) רביעית שובע ואינו שובע חמישית שובע גדול יהיה . ואוכלין ושותין ושמהין הבריות . (עד) והתורה חוזרת על לומדיה בשישית (פג) קולות ובשביעית (פד) מלחמת ובמוצאי שביעית בן דוד בא א"ר יוסף הא כמה שביעיות דהוה (פה) בן ולא אתא א"ל אבוי בשישית (עה) קולות ובשביעית (עו) מלחמות מי הוה . ועוד כסדרן [פז] מי הוה :

א"ר יהודה מהו דכתיב (תהלים פט) אשר חרפו אויבך ה' אשר חרפו עקבות משיחן : (עז) דוד שבן דוד בא בו (עח) בית (סו) הוועד יהיה לזנות [עט] והגליל יחרב והגולן (סא) ישתומם ואנשי [סט] גולן יסובכו מעיר לעיר ולא

מארי אש

ישועות יעקב

כי אינו מתקן בחייתו : (סו) אם לקתה החמה חף שהוא ענין טבעי זמני עת היעמוד הלבנה מול השמש ויסתר אורה ודבר זה חלו בו זמן מ"מ הטבעי הוא ג"כ בהשגח' מוקדמת מסוכב מאלו יתעלה במחשבה קודמת' סיקרה בזמן ההוא כפי מה שמצוייב לאומה ההוא ונעלמה סדר הבריאה והתקשרותה מעיני כל מי וה' לבד' יודע כל בן ריחך להאמין המאמין בדבר מו"ל באמת וכבר האריכו הנחברים בספריהם לחקור באלה ואין לי עסק בנעלמות כאלו להסביר אותן באורח שכל : (סז) דומה לרס כו' לשק ההבדלים ההם ג"כ מצד הטבע מסיבת החויר המקבלת אשר תחזיה חך כבר בארנו שהטבע הכללי מורה ג"כ על דבר מה ואין להאריך בפירוט' לפי פשוטו עיין כל אלה ביי"ע : [סח] שאין חלוסייה לוקה עמה הענין כי כל העובדי כוכבים מושלין עליהם שרי המזלות (לפי דמיונם שהם עובדים להם) ושהמה המושלים האחרונים (וגבוה מעל גבוה שומר עליהם) כמ"ס אשר חלק ה' אלהים לעיני העמי' ולכן בתחילה נראה הלוקי עליהם טרם יחלס המכה באומה : [סט] אינם מתייראים מפני לקוי הלבנה כי אינם תחת המול הם יטיבו מעשיהם וידי ה' לשדר המערכה למענם : (ע) בקלי חודש הייר כ"ל [זקוקין] ויתכן משום שמורה על חמימות המים אשר מזה יתרבה הדגים והפירות : (עא) חלקה לשון חלק השדה ור"ל לא בנאומות כולן ועיין ביסוועת יעקב פירוש על כולם : (עב) משתכחת מלומדיה מרוב הצרות והרעב וגם כי ימותו מלמדיה ואין מורה דרכה : [עג] רביעית שובע כו' ר"ל שובע מעט : (עד) והתורה חוזרת זהו בהשגחה האלקית וגם מרוב טוב' ושובע : (עה) קולות כלומר שינויים ועניינים המורה שכן דוד בא : [עו] מלחמות עיין ברש"י ועיין באגרת סימן להרב הרמב"ם : (עז) דוד שכן דוד בא כו' מעקבות משיחך דרס עוקבא דמשיחא : (עח) בית הועד ששם מושב החכמים ללמוד תורה והיה בית קבו' לזנות ופירש רש"י משום שהמקום יהיה מרכז ובעלי זימה מגודדים שמה מפני שהוא חוץ לעיר : (עט) והגליל הוא מקום קבו' חכמי המדינה לחקור אחרי תועלת המדינה והנהגתה יחרב' והגולן פיר' כש"י

במזרח רש"י : (נא) כשהחמה נוטה לדר מערב : [נב] בחלות היום שהחמה עומדת נראש כל ארס רש"י : [נג] סק מנטלה של עוים דומה לשחר רש"י : (נד) משחרין פנים מפני הרעב כסק שמור רש"י : [נה] פירש'י בשיעורו פורעניות שוהה כדרך ששוהה הסימן להרחות עד כלות היום : (נו) בזרחתה הסיפור של הירשף : [נז] בכניסתו ערבים ממחר הפורעניות כסס שאין לו סהות לשמש היום משום שסמוך לסקיעתו כך אין לפורעניות סהות אבל ביציאתו סהות פורעניות שוהה ללא כסס שיש לחמה עוד שהוא כיום רש"י : [נח] כתב הזיקוקין ט"ל חזי מודס חייר והוא ע"פ מזרות השמים ומטריהם : (נט) סנהדרין פ' חלק ופירש"י שעישה שכן דוד בא (ס) יהי' מעט מטר ויהיה רעב במקום זה ושובע במקום זה . (סא) רעב מעט ולא יהיה שובע בשום מקום רש"י : [עב] מחוך שאין להם לאכול רש"י : (עג) פירש"י ילאו קולות שכן דוד בא פ"א קולות מחקיעות שופר כמ"ס יתקע בשופר גדול : (עד) בן עכו"ם לישראל יהי' מלחמות רש"י : (עה) פירש"י שהיה שנה ח' רעב ושנה ח' שובע ואעפ"כ לא בא בן דוד : (סו) כלומר אלו הגזרות דקתני הכא לא אחרמי בשבוע אחס כסדרן . אבל כי אחרמי כסדרן בשבוע אחס בודאי אחי בן דוד צמלאי שביעית : [סז] פירש"י מקום שה"ס מחושבין שם לתורה : ובסוף סיסה מפרס הטעם משום שיכלו החכמים ואין לומד ד"ת ויהא מרוב מאין איס ובעלי זמה מתגודדים שם מפני שמוך לעיר היו בתי מדרשות שלהם : [סח] רש"י מקום ששמו כך : (סט) רש"י גרם ואנשי הגבול וכן הגירסא בקוטס

כש"י

א ליהו זומא פרק מז

הז' א' בית הכנסת ד' ב' בית הכנסת ג' ב' בית המרחץ
 ד' : בית מלמדי תינוקות : ה' : בית דין מכוין ועונשין :
 ו' : קופה (ז) של צדקה : ז' : קופה (ח) של בשמים ח' : קופה
 של (ט) תמחוי : י' : כל מיני דק' : י"א : פירות ר"ע מוסיף אף כל
 מיני פירות שכל מיני פירות מאירין את העינים כשנכנסו
 רבותינו [ק] (צט) לכרם ביבנה אמרו (ק) עתידה תורה
 שתשתכח מ' ישראל (נ"י) יבא שיבקש דבר מקרא ולא ימצא
 שנאמר ישוטמו וכו' שנאמר [עמוס] ח' הנה ימים באים
 נאום אדני ה' (קא) והשלחתי רעב בארץ לא רעב לחם
 ולא צמא למים כי אם לשמוע את דבר ה' ונעו מים עד
 יום ומצפת ועד מורה ישוטמו לבקש דבר ה' ולא ימצאו
 דבר ה' [קב] זו הלכה דבר ה' זה [קא] [קג] הקץ דברה'
 (קד) זו הנבואה ומאי ישוטמו לבקש את דבר ה' אמרו
 (קה) עתידה אשה שתטיל ככר של תרומה שנגע בה שרץ
 בידה ותחזור בבתי כנסיות ובבתי מדרשות לידע אם טמא
 היא

וחייהם אינם חיים וממונ' אינם ממונ' ונשיהם (פי) ובניהם
 אינן שלהם ועל בנותיהן הכתוב אומר [דברים כז]
 ארור שוכב עם כל בהמה רבי יוסי בן קסמא אומר
 [צד] טב (פי) תרתי מתלתא : איי לה [פס] לינקותא
 דאולה ולא מהדרה (ס) שמואל הקטן אומר (משלי כ"ד)
 (צה) בנסוף אויבך אל תשמח ובכושלו אל יגל לבך פן
 ראה ה' ורע בעיניו והשיב מעליה אפו : הוא היה אומר
 [צז] לא תרחל עם דלא (סא) דחיל לא תבכה עם דלא
 בכי ולא (סב) תבצי עם דלא בצו ולא (סג) תבתי עם
 דלא בהית ולא תנחך עם דלא נחך [כז] שמא תחשב
 שופה ותמצא שאתה הבאת את עצמך לידי שנות יחונן
 בן סנחם אומר הכי אמרו (סד) (צז) תבליתא דבבל שיניא
 ושרציני ואקא : אבל סלא ושירצא תבליתא דבבלא ימא
 ר'ע אומר אף (ט) אקרוקיא כל עיר שאין בה עשרה
 דברים אין תלמידי חכמים רשאים [צח] לישב בתוכה ואלו

מאורי אש

למנאפים כן אמרו בגמ' וברש"י סס : [צד] טב חרתי היא
 מדרך המוסר להפק עת הכרתו לחובלת כי אז עת נכון מאוד
 ללמוד ולעשות כל טוב כי קל הוא ברנלו ובכחו ואם לא יבט
 בכרתו להועיל עצמו אז יזוה בעצמו לעז זקתו ווי ליקתו
 דאזלי ואינו חוזר עוד : [צה] בנפול אויבך אף שהוא כתוב
 מפרש היה רגיל לומר וללמד לכל' כן להורות שהוא ענין עיקרי
 בהנהגת האדם שזה מכלל אהבת רעים שאצלו על השם השוכן
 לא יצמח והמסורים האמה עניינים נפרדים להראות חובלת
 כללית להנהגת האדם כמו שישאר ימי הכרתו שהוא ענין כולל
 וכדומה : (ט) לא תחול כו' הוא להורות שיהיה דעתו מעורב
 בין הבריות ואף שהוא בעצמו מפחד וקשה להפך הטבע עכ"ל
 יגיד על עצמו להיות דומה לרעה וכן כבד' וכן דרבי חכילות
 הסגורים לשאר ב"א ובשוק ובנושה ובהנך הכל יהיה כדרך
 בני אדם : [צז] תבליתא דבבל הכשמים שלהם : [צח] ליטב
 בחוכה מפני שזרען הכרמי אש הכרת לנפשו צבית הכנסת
 להחלל לבדו שזה ענין גדול וזית הכסא לנרץ סגוף והנפש
 יחד לשמירת הבריות והנקיות וזית המרחץ לחזוק ובריאות הגוף
 וזית מלמדי תינוקות ללמדו לבניו זהו ענין הכרת מאוד וכ"ד
 מכין ועונשין שאלולא כן בודאי אנשי העיר פרוצין אחר שאין
 מוחה להם ואסור לדור עמהן פן ילמדו ממעשיהם וקפ"ה ש"ע
 להאכיל עניים ואם לא כן אז סימן שאנשי העיר אכזריים על
 דלי עס לא יחמולו וקפ"ה של כשמים להעביר כל זיהמא והיא
 עיר להאכילם כל מיני ירק שאכילתם קלה ובריא להחזק גופו
 ובגמרא כ"ב חשב רופא אומן שהמה הכרמיים לשמירת הבריות
 ומן הפלא שלא חשבם ואולי לפי ששם הת"ח מדבר ונאין רופא
 ואומן גם שאר בני אדם אסורים לדור כי הוא סכנה פן יחלה
 ח"ו ואין מרפא לגופו : (צט) לנרס הוא בהמ"ד שהיו יושבים
 שורות ככרס : (ק) עתידה תורה שתשכח מ' ישראל כמ"ש במ"א
 לא תחקרה דעתו של ישעיה עד שאמר ואבדה חכמת חמיו
 וזהו מוסר רוב החרות והיסורים שאין פונה הלכ לד"ת מרוב
 יגון ואנשה : (קא) והשלחתי רעב ע"י שאין חכמה
 וזו הלכה שהם דברים שבע"פ שיטת מרוב החרות : (קב) זו הקץ
 באורו שיטתו לדעת קאס מתי וגאלו וזהו דבר ה' והבטחתו : (קד)
 זו נבואה כי אפסו כל חזון ובעלי רוח"ק כמ"ש כי אין
 עוד נביא ולא אמת יודע עד מה שזה נאמר על אחרית הימים
 [קח] עתידה אשה כו' נביא משל ודוגמא אף יהיה השכחם
 גזרת בעולם עד שאין מצד לדעת מהו ראשון לטומאה או שני
 דכל ההלכות הגזונות זה לא יתכן שיבואו ח"ו לירי שכחה לגמרי רק דרוק'
 הני מפני שאינם נהוגים ולא ילמדו הלכות שאין
 נהוגות אי נמי באוכלי טהרה מדבר ובאור הספק עיין בישיבות

ישועות יעקב

ע"ס [פ] מפרש בגמרא מפני שאין להם מרחץ ופירש"י שהולכין
 למקום רחוק לרחוץ ונשותיהם נוקפות למנאפים ר"י אומר מפני
 שמרגישין זה לזה כשנכילה ופירש"י שאין להם מקואות והולכות
 למקום רחוק לטבול וקוראה להכבד' ליתך עמה ומרגישין השכיות'
 ויש דע שרדף אחריו ומתייחד עמהם : [פז] טובים שני
 רגלים של ימי כחרות משלטה של ימי זקנה שרץ משענת עם
 רגליו : [פח] יש להתאונן ולצוק ווי על ימי הכרתו שהולכות
 וזונה חזרות רש"י בשבת פרק שאלל : (י) עיין במד"ס ובחז"ט
 (סא) ר"ל שהיא דעתו מעורב עם הבריות ולא ישנה מעשיו מהם
 אם אינם עושי' רע בעיני ה' ואמר שלא יהא מתיירא כשהוא עם
 ב"א שאינם יראים ולא יבכה עם ב"א שאינם זוכים : (סב) כשהוא
 אצל ב"א שאינם אוכלים ב"אם או קישואים שקשים לנוף כחברות
 כמו כן יעשה הוא : (סג) לטון בושה : (כד) לטון לחוק ור"ל
 לא ישחק כשהוא אצל ב"א הבושים וכן להיפך וי"ג ולא תנחין עם
 דלא נחין ור"ל שלא ילך שחוח כהולך על גחון : (כה) עיין בשרוך
 ערך תבל כמה פירושי' ור"ל שבבבל המנהג שחבלין ובשמים שלהם
 שלטה אלו שניא ושירצוניה ואקא אבל אצל סוכלי הם כשמים
 שלהם הם אלו שלא ושירצא ולא ישנה ממנהג המקום שכל לשם :
 [כז] פ' לפרדע יש שמקרקרת ציוס ויש לפרדע מקרקרת כלילה
 ולא משנין ממנהגן וצירושלמי פרק בחרה דקרושין וכן סוף יבנות
 דריתי שהובא עיין זה בנוסחא אחרת ובבבלי משם שנסנה לענין
 פסולי יוחסין וכן יש לפרש כ"א וה"פ תבליתא דבבל פ' מערובי'
 פסול שעלה מבבל הם בשלטה מקומות אלו שניא ושירצוניה ואקא
 אבל סלא ושירצא פ' בני של שני המקומות אלו הם הפסולי' של
 יוסבי הכל הם ופי' תבליתא כמו חבל הוא שהוא לטון מערובית
 פסול : אר"ע אף אקרוקיא פ' סס מקום גם מקום זה מפסולי
 משפחה ונסמך ענין זה לענין שאמר לעיל יוסבי כפרים כו' :
 (כ) לחלק ממון לפני העיר וחוליה : (כא) לחלק כשמים לבנות
 עניים להחזקתם ולהחזקתם בהם : (כב) ולחלק מיני אכילה לענין
 [ק] ע"ס שהיו יושבין בהמ"ד שורות שורות כמו כרס רש"י בשבת
 פ' חולין : (קא) פ' החוספ' דכתי' בגאולה כשמים של בבל
 למלאות
 ואין תורה ע"כ יהיה רעב גדול לתורה לדעת אותם : [קב] זו הלכה
 באורו שיטתו לדעת קאס מתי וגאלו וזהו דבר ה' והבטחתו : (קד)
 זו נבואה כי אפסו כל חזון ובעלי רוח"ק כמ"ש כי אין
 עוד נביא ולא אמת יודע עד מה שזה נאמר על אחרית הימים
 [קח] עתידה אשה כו' נביא משל ודוגמא אף יהיה השכחם
 גזרת בעולם עד שאין מצד לדעת מהו ראשון לטומאה או שני
 דכל ההלכות הגזונות זה לא יתכן שיבואו ח"ו לירי שכחה לגמרי רק דרוק'
 הני מפני שאינם נהוגים ולא ילמדו הלכות שאין
 נהוגות אי נמי באוכלי טהרה מדבר ובאור הספק עיין בישיבות

יא ואם שוודה היא ואין מבין והא כתיב ביה בהדיא (ויקרא י"א) וזה לכם הטמא בשרץ השורץ על הארץ וגו' כל הנגע בהם וגו' מכל האוכל אשר יאכל אשר יבא עליו מים יטמא אלא לידע אם ראשונה היא אם שנייה היא ואין מבין הא נמי מתניתין היא השרץ שנמצא בתנור הפת שבתוכו שנייה שהתנור הוא [קכ] תחלה אלא משום שרתנור היא תחלה מספקא להו מאי דאמר רב אדא בר אבהו לרב' ולחזי' לתנור' כמאן [קכ] דמלי' טומאה ותהוי הכבר ראשונה וא"ל לא אמרינן לחזי' וכו' דתניא יכול יהיו כל הכלים מיטמאין באויר כלי (קד) חרס ת"ל (סס) וכל כלי חרס אשר יפול מהם אל תוכו כל אשר בתוכו יטמא מכל האוכל אשר יאכל אוכלין ומשקין מיטמאין מאויר כלי חרס (קה) ואין כל הכלי מיטמאין מאויר כלי חרס רשב"י אומר ח"י שנשתכח' תורה מישראל שנאמר (דברים לא) כי לא תשכח מפי זרעו אלא מה אני מקיים ישוטפו לבש וגו' אלא שלא ימצאו (קו) הלכ' ברור' ומשנה ברורה במקום אחר אלא איש ח'אוסד ואיש פ' מתיר איש פ' מטמ' ואיש פלוני מטמ' ר"א [קז] אומר (קז) כופין ללויה ששכר לויה אין לה שיעור שנאמר (שופטים א') ויראו השומרים איש יוצא מן העיר ויאמרו לו דראנו נא את מבוא העיר ועשינו עמך חסד ויראם את מבוא העיר ויבו את העיר לפי חרב ואת האיש ואת כל משפחתו שלחו ומה שכר נטל אותו האיש מה דכתיב בתריה וילך האיש ארץ החיתים ויבן עיר ויקרא שמה לזו הוא שמה עד היום הוזהר היא לזו שצובעין בה תכלת לכל ישראל ולא עוד

אלא שעלה עליה סנחרב ולא בלבלה ובכבוד נצד (קס) ולא החריבה (קח) ואפילו המלאך המות אין לו רשות לעבור בתוכה אלא הקנים והזקינות שבה בזמן שדעתן קצה עליהן מוציאין אותו חוץ לחומה והן מתין והל' הדברים ק"ו ומה אדם זה שלא הלך ברגליו ולא דבר בפיו אלא רק באצבעו (קט) וראה להם גרם לו ולזרעו ולכל משפחתו (קי) הצלה עד סוף כל הדורות (קט) המלוה ת"ח מעיר לעיר ומכרך לכרך וממדינה למדינה ומהלך ברגליו ומדבר בפיו על אחת כמה וכמה שיטול שכרו מלפני הקב"ה אמר רבי יהושע בן לוי כל המהלך בדרך (קי) ואין לו לויה יעסוק בתורה שני (משלי א) (קיא) כי לוית חן הם לראשית וגו' ואריב"ל בשביל ארבע אמות שליוה [קיא] פרעה לאברהם (קיב) נשתעבד בבניו ארבע אמות שנה א"ר יהודה אמר רב כל המלוה את חברו אפילו ארבעה אמות בעיר [קיג] שוב אנו [קיג] ניוזק רבינ' אלויה לרבה בר יצחק ארבעה אמות בעיר מטא היוזק לידו וניצול הרב לתלמיד עד (קיד) עיבוד [קיג] של עיר חבר לחבר עד תחום שבת תלמיד לרב אין לו שיעור וכמה אמר רב ששת עד פרסה ולא אמרן אלא לרבו שאינו מובהק אבל לרבו מובהק עד שלש פרסאות

ישועות יעקב

למלאות דבר ה' כפי ידמיה : [קכ] שנטמא מן האויר דכתיב אל תוכו והוא חוזר ומטמא את האוכלין שבתוכו מן האויר . (קכ) פי' כשנפל השרץ באויר דהא בלא כניעה מטמא והלכך כמאן דמליא טומאה דמי : [קכד] פי' טמא היה כלי אחר בתוכו יטמא מתחת השרץ שבאויר החיטין או ממחת שיטמאנו אויר כלי החיטין שהיא טמא : [כה] ט"מ תרתי טמא דהא חארי' כמאן דמליא טומאה דח"כ אם כלי שטף הוא הפנימי שנטמא מנבו והא טמא דהא נגע בטומאה חלא ט"מ לא אמרינן כמאן דמליא טומאה ואוכלין ומשקין שחיטין הוא דמיטמא מתחת הכלי שהכלי ראשון וסס שניים אבל כלי לא דהואיל והטומא' בזה מתחת הכלי אשמיטין האי קרא שאין כלי שאינה חב הטומאה מטמא כלי אחר (קו) ברור' בטעמים שלא יהיה זה מחלוקת [קז] בטומא פ' עגלה ערופה גרסי' רנ"א ומפ' רס"י כופין את מי שאינו הולך ללות את סבירו שהיא מלו' ז' בעל כרחו : (קח) לפי שארז"ל ביומא פרק הוליו' לו כ"ג שנאמר עד היום הזה אין לו הפסק כעולם (קט) דלא כתיב אלא ויראם רש"י : [קי] כדאמרינן שאין מ"ה שולט סס רש"י [קי"א] כגמ"ה ויזו עליו פרעה אנשים וישלחו אותו : (קיב) אותו היואל לדרך אינו ניוזק לשון רש"י : (קיג) שהוא יולא ממנה והוא ביה החיטין שבתוך טבעים אמה ושריים לבתי העיר :

פרק יז [א] רבי אריעזר (ח) אומר (ב) כל העוסק בתורה לשמה [ג] זוכה לדברים הרבה (ד) ולא עוד אלא שכל העולם כולו כדאי הוא לו נקרא ריע אהוב אוהב את המקום אוהב את חבריו משמח

מאורי אש

יעקב : [קו] הלכה ברורה מסכת המעלות שמתרבו עד שלא יודע הדין לזכר הדבר על בור' ואין מבין : (קז) כופין ללוים שיהיה מלוויהו להרא' לו דרכו בו ילך שהוא מזה גדולה כמו שגזינו שבשכר זה זכה האים לגדולה ולא ידעתי מה שייך זה לפי : [קח] ואפי' מלאך המות אין לו רשות כן הוא ע"ד הגם וסוף לטבע ואולי נשתנה אפירה בדרך חן לטבע למען יתקיימו אנשי המקום זמן רב ואין זה גם תמורי רק גם כשחילתו והוא דרך נכון : (קט) המלוה לת"ח שהולך ברגליו ומטרים עליו על אחת כמה וכמה : (קי) ואין לו לויה וח"כ הוא ירא מן האנסי' והרואסי' מרופזו שיעסוק בתורה ועי"ז יוכל : (קי"א) כי לוית חן לוי' של חן שמתא' עי"ז חן (כחפז ה') כעיני הרואה ולא יגע כך רעה : (קיב) נשתעבד בבניו אין הכוונה שעי"כ נגזר עליהם שיעבוד רק אף שנגזר עליהם לא היה דווקא במזרים רק זכות עמד לו בשכר זה שיחזיק כמה אנשים לעבדים לו : [קיג] שוב אינו ניוזק אותו היואל לדרך אינו ניוזק כך פירש רש"י ויש להסביר ע"ד לעולם יבגם אדם כבי טוב ויוני שהתחללות ההליכ' היה כבי טוב שנים ביחד ע"כ שוב אינו ניוזק ואולי מוסב על המלוה שבזכות זה אינו ניוזק כי היא מזה גדולה ושלוסי מזה אינם ניוזקין לא בשליחתן ולא בחזירתן והחיטין היה לרביעא ויכלל מניוקו והוא יותר נכון : (קיד) עיבורה של עיר ע' אמה ושריים נקרא עיבור העיר (כאסס עוברה) שכולטת מן העיר והרב לתלמידי אינו לרין להרחיק עליו רחוק כל קרוסחבר לחבר לרין יותר :

פרק יז (א)

ר"א אומר וזהו פרק שטי מפרקי אבות ולהאריך האויר ואים מבין ידלגה מזה לזו רבים ונכונים חכמה נובעת מאתה כי הכל כלולה בה לשמה [שמבין] מחקה ונעימותה וע"כ יאהבני' כלבו לא לשום חקות שכר וכבוד רק זאת לזכר מנמתו והוא עמם האהבה ע"ד ששכר מזה מזה : [ב] זוכה לרבים הרבה [לא כמו העוסק יותר החכמו' השכליות שנושאים רבים ואים המבין למשל הכמות הטבעיות לא ישיג האלקיות והמהנדס לא יבין הטבעיות וכדומה רק מה שלמד והשיג נושאים אצל ע"י למוד הסודות וזכה לדעת כל אף מה שלא למד נושאים ותגלה לו כי שכלו יהיה נובע (ד) ולא עוד חלא שכל העולם כולו

בהם כפי קולר בינתי באור רב ויכלס ורק אדברי בהם נקרא ע"ד חכמה נובעת מאתה כי הכל כלולה בה לשמה [שמבין] מחקה ונעימותה וע"כ יאהבני' כלבו לא לשום חקות שכר וכבוד רק זאת לזכר מנמתו והוא עמם האהבה ע"ד ששכר מזה מזה : [ב] זוכה לרבים הרבה [לא כמו העוסק יותר החכמו' השכליות שנושאים רבים ואים המבין למשל הכמות הטבעיות לא ישיג האלקיות והמהנדס לא יבין הטבעיות וכדומה רק מה שלמד והשיג נושאים אצל ע"י למוד הסודות וזכה לדעת כל אף מה שלא למד נושאים ותגלה לו כי שכלו יהיה נובע (ד) ולא עוד חלא שכל העולם כולו

אליהו זוטא פרק טז

הח

הלוחות אל תקרי חרות אלא חירות שאין לך (יד) בן חורין אלא מי שעוסק בתורה וכל מי שעוסק בתורה הרי זה (טו) מתעלה שנאמר (במדבר כא) (טז) וממדבר מתנה וממתנה נחליאל ומנחליאל במות הלומד מחבירו פרק אחד או הלכ' אחת או פסוק אחד או דיבור אחד או אפילו אות אחת היא צריך (יז) לנהוג בו כבוד שכן מציינו בדוד מלך ישראל שלא למד מאחיתופל אלא שני דברים בלבד קראו רבי אלופי ומיודעי שנאמר (תהלים נ"ה) ואתה אנוש כערכי אלופי ומיודעי והלא הדברים קל וחומר (יח) ומה דוד מלך ישראל שלא למד מאחיתופל אלא שני דברים בלבד קראו רבי אלופי ומיודעי הלומד מחבירו פרק אחד או הלכה אחת או פסוק אחד או דיבור אחד או אפילו אות אחת עאכ"כ שהוא צריך לנהוג בו כבוד (יט) ואין כבוד אלא

[ה] משמח את המקום משמח את הבריות (ו) ומלבישות ענוה ויראה [ז] ומכשרתו להיות צדיק חסיד וישר ונאמן ומרחקתו מן החטא ומביאתו (ח) לידי זכות ונהנין ממנו עצה ותושיה בינה וגבורה שנאמר [משלי ח] לי עצה ותושיה אני בינה לי גבורה ונותנת לו מלכות וממשלה וחקור דין ומגדלין לו סודות מן השמים ורזי תורה [ט] ונעשה כמעין המתגבר והולך וכגדר שאינו פוסק (י) והוי צנוע וארך רוח ומחיל על עלבונו (יא) ומגדלתו ומרוממתו על כל המעשי ארי"ב"ל בכל יום יום בת קול יוצאת מדר חירב ומכרזת ואומרת אוי להן לבריות מעלבונה של תורה שכל מי שאינו עוסק בתורה הרי זה נקרא נזוף שנאמר (שם יא) (יג) נזם זהב באף חזיר אשה יפה וסרת טעם ואומר [שמות לב] והלוחות מעשה אלהים רמה והמכתב מכתב אלהים הוא חרות על

מאורי אש

גמטין (שמקומו טוב חמיר כן שכלו יורד לעומקו עד החסום) וכנהר [טאין לו מקום נכיתה וכל והולך במרוצתו זה אחר זה כן שכלו חמיר הולך ממדרגה למדרגה והבין] : (יוד) והוי לנוע [כלומר נעשה לנוע עשה מעשיו הטובים בהסתר שאינו מגלה לשום אדם כי אינו חפץ בכבוד מאומה ומחרטק מאוד מהנאות ז"ח] וארך רוח [מכלל כעסו ומחשבתו מאוד נביט ומתון ואין רוחו מהיר לכעוס ולהחפץ והוא מדה רעה מאוד כמ"ש לא חכעסו ולא חטטו גם יש ענפים רבים הבאים ממדהו ואין להאריך] ומחיל על עלבונו [מזה שטוה בעיניו הגנות והשגח ואינו נחשב העלכון בעיניו למאומה כי כל כבוד בני חמותה בעיניו כאין] : [יא] ומגדלתו כו' על כל המעשים (מגדלתו נכמות ומרוממתו באיכות על כל המעשים כי הוא יקר מכל כעולם ויושביה והוא יקר אצל בני אדם ג"כ מכל דבר נחמד : [יב] ז"כ יולתח מהר מורכ כו' [ענין הב"ק לפי דעת חכמי אמת היא הערה שמימימים מעורר לב האדם פחאום ההתעוררת בלב האדם לטוב מדרכו הרעה וזה נקרא התעוררה לדליאל) מעלבונו ש"ח [שהמה מצוים אותה ולא נחשבה בעיניהם] נקרא נזוף [כלומר מורסר ופסוק מלמעלה והוא ענין דק מאוד שעי' החורה הוא מקיטר זעליונים ובהעדרה הוא נזוף ונפסק מזה] (יג) נזם זהב ע"ד הצורה אשה יפה כינוי אל הגוף והחומר המודבק עם הנפש שהיא צללה ומשלה עליה חך הוא סרת טעם היא כמו נזם זהב בזה חזיר שמשחית הנפש באשפתות ובגלולי החאות : [יד] בן חורין חירות מכל שבבדי האמן ומעיל החאות העמוסות עלי הנפש השכלית כמאמר המחקרים בני אדם עבדים המה לחאותם : (טו) מתעלה מעלה מעלה חמיר במדרגתו נעלה מעל כל השכלה שכלית טבעית כ"א שמימימים שנחלה לו דוים עליונים : [טז] וממדבר זהו ע"ד הרמו מהר סיני שנחן במדבר החורה במחנה ע"ד חדר (כאין זכות כי מה אנוש כי זכה לחורה עליונה) וממח' הזאת זכו להיות נחלת אל נקראים בני הסגולה ומזה באו לנמות גדולות ומחשלות למע' מהטעם ואין הטעם שולטות עליהם והבין : [יז] לנהוג בו כבוד סריגים באמת בלבו לכבודו והיא חכונה לביית מחנוצת מאהבת החורה וע"כ מרגיש החושלת ויכבדהו בעבור חושלת קטנה שבקטנות : [יח] ומה דוד שהיה מלך ישראל נכבד מאוד ועכ"ז נכנע מול אחיתופל מכש"כ שאר בני אדם : (יט) ואין כבוד אלא חורה פידש רש"י אין ראוי לכבוד אלא צל חורה וכש"כ אם למד עמו והלסון דמוק לפי פירושו ואנכי בחרתי בענין אחר בגדר שם כבוד האמיתי שהוא כח כוסף לעלות במעלות הגבוהות להיות כמוהם ולכן לא יטבות ולא ימות חמיר למען יבוא למדרגה גבוה ומשנה

כולו כדאי הוא לו [שכל העולם לא נברא רק כשביל זה חף שהוא אחד קטון כגמות אכל גדול באיכות] . נקרא ריע (למקום כמאמר נעשה שחף להקב"ה נמעשי בראשית שעי' עסק התורה הוא קיום העולם או באורו ריע לב"א ואהוב לב"א וריע הוא איש נחמד בטבע אהוב להתרועע לשמח כל איש ואיש ורעה הוא מזה האהבה האמיתית] : אהוב את המקום כו' הנריות (כלומר ע"י למוד התורה ויבוא לאהוב את ה' ולאהוב בני אדם ג"כ כי התורה משלמת נפשו בכל המדות) : [ה] משמח את המקום כו' הנריות (כי אין שמחה לפניו ית' רק עם עושי חורה) והכונה בזה ע"י שהוא משמח המקום לכן יושפע טוב בעולם ועי"י ישמח לבדיות : (ו) ומלבישות ענוה (הלבוש הוא הכיכר החיון המתרחש לבני אדם וכן מדת הענוה חף שהיא חכונה לביית מהחבונות גדולה ה' יהיה עניו ושפל בעיניו ויהיה זה ניכר על פניו או באורו כמו שהמלבוש מסבב כל גוף האדם כן הענוה מסובבתו בכל דבר עד שאין גאות מאומה בקרבנו (ע"ד אלה אלק מרוסך) ויראה שלבו מלא מיראת ה' הרוממה ומסבבו בכל ד) : (ז) ומכשרתו להיות לדיק וחסיד [המה המדרגות העליונות שמגדיק נפשו יותר ויותר ופורס מחשבוני עוה"ז מכל וכל וחסיד זה המתחסד עם קונו ומתדבק בו והוא גדול מזדיק וחף שמתחילה אינו בא עורכה להמדרגה הזאת עכ"ל מכשרתו כלומר נכינו שיבוא באחרית לדי מדה זו] ישר ונאמן שר שהיו דרכיו מיושרים לא יעות בשום דבר או מדה או חכונה ונאמן קיים בדרכו שלא יפול מדרכו הטוב ע"ד וחקעתיו יתר במקום נאמן] ומרחקתו מן החטא הוא מדרגת יראת חטא הבא כמעט אחר מדת חסידות שמכיר פחיתות החטאים מזה עצמם ומרחיק עצמו מכל חסרון הדבוק בטבע האדם (חטא הוא מלסון חסרון כמו קולע אל העטרה ולא יחטיא) זו מעלה גבוה מאוד אין כעת לבאר זאת בארוכה : (ח) לידי זכות (כלומר שהיה זכותו מגין על דורו וזה מעלה גבוה מאוד : ועלה (בעניני מדוינות שהוא חכם בעסקי בני אדם ובעצמם חף שאינו עוסק בזה החורה חכמיותו בכל] וחוש' (הוא כל ענייני השלימות כמו שבארכי גדר חושיה שפירושו מלסון יש עיין בצאורי על משלי בהקדמת) בינה [להבין דבר מתוך דבר] וגבורה (זהו צמדות שטיקרו הוא הגבורה כמ"ש איזהו גבור הכובש את יצרו להכניעו בגבורה ועוז] מלכות וממשלה [שימוש כל ולא ירח ממלך ושרים שכלל יאהבוהו ויפתחו ממנו מרוב חכמתו וקדושתו) : וחקור דין (שיכול לחקור נדיני בין אדם לחבירו מה שקטם מטעם להכיר רמאות ז"א והחורה החכמיות) סודות מן השמים [מה שאין בטבע השכל לדעתם כ"א גלוי משמים] : (ט) ונעשה

אדיהו זוטא פרק טז

כמו

גדול, מכתרים ונאמן הוא בעל מלאכתך שישלם לך שכר פעולתך (כז) גדולה תורה יותר מן הכהונה ומן המלכות שהמלכות נקנית (ה) (כח) בשלשים מעלות והכהונ' בעשרי' וארבעה והתורה נקנית בארבעים ושמונה דברים ואלו הן: א' בתלמוד: ב' בשמיעת האוזן: ג' בעריכת שפתיים ד' בניית הלב ה' בשכלת הלב: ו' [כט] באימה וביראהי ז' [ל] בענוה: ח' בשמחה: ט' [לא] בשימוש חכמים: י' [לב] ברבוק חברים: י"א בפלפול התלמידים: י"ב (ו) [לג] בישיבה י"ג [לד] במקרא ובמשנה י"ד [לה] במיעוט ד"א

(ב) אלא תורה שנ' (משלי ג') כבוד חכמים ינחלו ואומר [שם כ"ח] ותמימים ינחלו טוב ואין טוב אלא תורה שנאמר [שם ד'] כי לקח טוב נתתי לכם תורתי אל תעזבו כן היא דרכה של תורה (כ) פת במלח תאכל ומים במשורה תשתה ועל הארץ תישן וחיי צער תחיה ובתורה תהא עמל ואם אתה עושה כן אשריך וטוב לך [כא] אשריך בעוה"ז וטוב לך בעוה"ב אל תבקש (כב) גדולה לעצמן (כג) ואל תחמוד (ג) כבוד [כד] יותר (ד) מלימודך עשה ואל תתאוה (כה) לשלחנם של מלכים (כו) ששלחנך גדול משלחנם וכתרך

מאורי אש

זו מכבוד חכמי תורה שמבין ערכם הגדולה וזה מצדד מאמרם למד מאהבה וסוף הכבוד לבוא כי לכאורה האיש הלומד מהאבהה איך יבקש ויהנה מכבוד המדומה רק הכונה אז יבין גדר הכבוד מהו הכבוד הוא לכסוף במעלות הגבוהות ויעלה תמיד מעלה מעלה לדבק בה' שהוא גבוה מעל גבוה והבן במאוד מאד וכבר בארתי בארוכות בבאורי על המדרש משלי פ' י"א עיי"ש: ואין עוב חלף תורה כי טובת העוה"ז ותענוגיו בעיניהם כאין ואחס וזאת עלם הכבוד והטוב: [כ] פת במלח הענין כי כל אשר יפקד ממנו מחסוריו הגיו יתעלה הנפש במעלתה כי הסומר ותאוותיו מעבים אור הנפש מלהשיג התורה ולכן הדרך התורה שישיגה הוא רק באופן הזה: [כא] אשריך בעוה"ז שהוא מאושר באמת אף שאין לו הנאה מענייני עוה"ז ומי קיי צער עכ"ל הוא שמת באושרו כי עו"ז יגיע למעלה רמה וטוב לו שירגיש טובה ויחפצו ממנה והוא צוה"ב והבן מאד: (כב) גדולה לעצמן שם עטם בדו"ל לדעתו רומן על הגוף וזהו המליצה אם אין לו מי לי וכשאני לעצמי שאחזקון רק על עצמי ובשרי וכל כונתי להנאת הגוף מה אני מה חועלת במעשי וזאת הכונה ג"כ כאן וכן בארתי בבאורי על מדרש משלי: (כג) ואל תחמוד תמדה הוא בלב להחכוד מבני אדם והגדולה להיות לרב וכשיא ומושל עליהם כי זה שלל לשמה אינו מבין נעימות התורה רק להנאת עוה"ז [כד] יזמר תלמודך עשה פירש רש"י שיהיה מעשיך מרובין מחכמתך כי לא המדרש עיקר אלא המעשה: (כה) לשלחנם של מלכים המלאים תענוגי עוה"ז עושר וכבוד וזה למוסר לחכמי לב העומדי' בחירות המלך מפני חכמתם צמדינות: (כו) ששלחנך גדול כו' כלומר אם תחזקו על אמת' זה וחזן הדרת התורה ונעימותה וכמה שפ"י הוא מושל הכל וגם הסגר מרובה מאד וחסר' לפני אל מלך גדול נעלה מאד: (כז) גדולה תורה ג"כ מעל' החורה למחזקו בה לכורו' איך שהיא יקרה צמיחו' והכלל שכל דבר שהוא יקר וכדן מליאותה אית הוא על מעלתה כמו שאבנים טובות יקרים מזד מעוט מליאותם ואחר שהתורה לא נקנה אלא אחר אלה המעלו' אית הוא גודל יקרתה וענין הכהונה והמלוכה הוא כי המלוכה היחה בישראל ענין נעלה מאד מתנה אלפי' וכן כהונה נבדל' במעלתה מן מעל' ישראלים כמ"ס ואחס חסיו לי ממלכ' ככניס: למ"ד מעלו' כמ"ס חסבס לכולם כמ"ד מעלו' הם כ"ד מחנו' כהונה והמעלה הוא כריוך לאוכלס בטהרה והוא כבוד ויקר לקיימה וא"כ זה אוח על מעלתם אף החורה לא נקנה לקנין אמתיו לו רק צמ"ח דברים וא"כ מעלתה גדולה מכוסם ואלי המ"ס מעלות לבאר אוחס בארוכה יכולס באור רחב רק בקצרה ארמון עליהם כפי כחו המצדד בתלמוד שאין קנין החורה בא מעצמו אף אם יעמיק שכלו מאד לא יבין כ"א מפי רב וילמד עפ"י הקבלה איש מפי איש כי אין מצוא לשכל האנושי להבינס מדעתו בשמיעת האוזן לשמוע היטב מה שהרב אומר לו ולא יקל בשמועתי פן יטעה בדבר מ' ולא יכוון עוד ההלכה כידיע שהחורס לרופס ושינוי מעט מדיניה שוגס בארוכות שפחים שזהו למען הזכירה שפ"י הגיון הפה צערך מסודר ומקושר הכללים והפרטים יהיה זוכרם ומצלעדי זאת לא ילל' צלמודו וגם יועיל להבנה ע"י עדינות השגה והסכלה בכל דבר שכללות הלב הוא כח ההסכלה העוברת מהר בין הגבול האמצעי מבין ההיקף אשר כל יסודו השגה והסכלה בכל דבר שכללות הלב הוא כח ההסכלה העוברת מהר בין גבולי ההיקף למצוא המשפט ואמר צבינה ובשכלות הלב ואף כי משכנס באמת במוח הוא דבר נעלה מאד לפי שמשפטי החורה אף שהולכים דרך גבולי ההיקף רשכלו לדמות דבר לדבר ולהקריד הדבר מדבר עכ"ל אין זה כהיקף השכל עצמו רק מדיני החורה עימו זה נקרא צמינת לביות לא שכלות והבן מאד מאד: (כט) צמינה וביראה זהו צמינת המדות וההתפעלות כי חכמות החורה לא חשכון בלב ריק מיראה כ"א ע"י יראתה' ואימתו הגדולה אז ישכון בלבו החורה: [ל] בענוה שפ"י יביר גדולה רבו וילמוד ממנו ולא יסמוך על שכלו ויטעה ח"ו: בשמחה שפ"י השמחה מחשורר השכל כי העצב מעיד על גסות הסומר מיסוד העפר והשמחה מיסוד האש המגבהת השכל והבין והבן מאד: [לא] בשימוש חכמים הוא אחר שלמד ההלכות כולו בלי"שם בצרותיהן יחסיל לבגש חכמים לדעת סבותיהן וצרותיהן וכלל שימוש חכמים הוא ג"כ לחזות מדותיהם הטובות להחנה כמורה וע"ז אמרו גדולה שמוכה של חורה יותר מלמודה: (לב) צדוק חכמים שיהיה לבו מודקק בהם באמת באהבה וסדוה וע"ז יחזרו תמיד על למודם ואיש רעהו יעוורו וקראס דיבוק כמו הדביקות בטבע כמאמר החכמים אהבת החכמים נפש אחת צמחי הגויות: בפלפול החלמידים זה: נאמר על הרב אשר שהגיע ללמד לאחרים אזי נרץ מאד לייגע בפלפולה עס החלמידים כי מחלמידיו יותר מכילס: (לג) בישיבה כלומר בישיבת חכמים חמיד שפ"י ירבה חכמתו: (לד) במקרא ובמשנ' שלא ילמוד הפלפול וההלכות לבד כ"א כפי הסדר מקרא ואח"כ משנה ואח"כ הפלפול בצדויותיהן [והוא מוכר נעים להעדר הכדר צעחומיו אשר הנער טרם יודע קרוא מקרא אחד ימלאו מוחו צלפוליס וכדן לשכלו לנשוא ויקיץ בו ויהיה למעמסה בלבו עד שיכהו צפוטים ועקרנים ויגדל ויעזבהו לעד ולא ילל' לכל מאומה וזה מהעדר הסדר והעדר השגחה המפקחים והמורים יורו לנבוהם כאשר הם למדו וכדן כוונם עליהם הגאון הגדול מוהר"ר שפעטיל בן הגאון שלי"ה זל"ל שומע אין לו וטובה השמיעה: (לה) צמעות ד"א הוא עליונים עולמיים זכמו שאמרן הוי' ממעט בעסק' ועוסק בחורה

ישועות יעקב

[ג] אין לך אדם ראוי לתת לו כבוד חלף למי שהוא בעל חורה וכ"ס אם למד עמו. רש"י וע"ס ברש"א: (ג) להחכוד צבייל מורחק דא"כ אהה נראה כלומר שלא לשמה: (ד) שיהא מעשיך מרובין מחכמתך רש"י וע"ס וברש"א: (ה) עיי"ש בת"כ שמה אוחס וברש"י: (ו) רש"י גרס ציטוב ור"ל ציטוב הדעת: [ז] שומר פיו ולשונו טוב חלף תורה כי טובת העוה"ז ותענוגיו בעיניהם כאין ואחס וזאת עלם הכבוד והטוב: [כ] פת במלח הענין כי כל אשר יפקד ממנו מחסוריו הגיו יתעלה הנפש במעלתה כי הסומר ותאוותיו מעבים אור הנפש מלהשיג התורה ולכן הדרך התורה שישיגה הוא רק באופן הזה: [כא] אשריך בעוה"ז שהוא מאושר באמת אף שאין לו הנאה מענייני עוה"ז ומי קיי צער עכ"ל הוא שמת באושרו כי עו"ז יגיע למעלה רמה וטוב לו שירגיש טובה ויחפצו ממנה והוא צוה"ב והבן מאד: (כב) גדולה לעצמן שם עטם בדו"ל לדעתו רומן על הגוף וזהו המליצה אם אין לו מי לי וכשאני לעצמי שאחזקון רק על עצמי ובשרי וכל כונתי להנאת הגוף מה אני מה חועלת במעשי וזאת הכונה ג"כ כאן וכן בארתי בבאורי על מדרש משלי: (כג) ואל תחמוד תמדה הוא בלב להחכוד מבני אדם והגדולה להיות לרב וכשיא ומושל עליהם כי זה שלל לשמה אינו מבין נעימות התורה רק להנאת עוה"ז [כד] יזמר תלמודך עשה פירש רש"י שיהיה מעשיך מרובין מחכמתך כי לא המדרש עיקר אלא המעשה: (כה) לשלחנם של מלכים המלאים תענוגי עוה"ז עושר וכבוד וזה למוסר לחכמי לב העומדי' בחירות המלך מפני חכמתם צמדינות: (כו) ששלחנך גדול כו' כלומר אם תחזקו על אמת' זה וחזן הדרת התורה ונעימותה וכמה שפ"י הוא מושל הכל וגם הסגר מרובה מאד וחסר' לפני אל מלך גדול נעלה מאד: (כז) גדולה תורה ג"כ מעל' החורה למחזקו בה לכורו' איך שהיא יקרה צמיחו' והכלל שכל דבר שהוא יקר וכדן מליאותה אית הוא על מעלתה כמו שאבנים טובות יקרים מזד מעוט מליאותם ואחר שהתורה לא נקנה אלא אחר אלה המעלו' אית הוא גודל יקרתה וענין הכהונה והמלוכה הוא כי המלוכה היחה בישראל ענין נעלה מאד מתנה אלפי' וכן כהונה נבדל' במעלתה מן מעל' ישראלים כמ"ס ואחס חסיו לי ממלכ' ככניס: למ"ד מעלו' הם כ"ד מחנו' כהונה והמעלה הוא כריוך לאוכלס בטהרה והוא כבוד ויקר לקיימה וא"כ זה אוח על מעלתם אף החורה לא נקנה לקנין אמתיו לו רק צמ"ח דברים וא"כ מעלתה גדולה מכוסם ואלי המ"ס מעלות לבאר אוחס בארוכה יכולס באור רחב רק בקצרה ארמון עליהם כפי כחו המצדד בתלמוד שאין קנין החורה בא מעצמו אף אם יעמיק שכלו מאד לא יבין כ"א מפי רב וילמד עפ"י הקבלה איש מפי איש כי אין מצוא לשכל האנושי להבינס מדעתו בשמיעת האוזן לשמוע היטב מה שהרב אומר לו ולא יקל בשמועתי פן יטעה בדבר מ' ולא יכוון עוד ההלכה כידיע שהחורס לרופס ושינוי מעט מדיניה שוגס בארוכות שפחים שזהו למען הזכירה שפ"י הגיון הפה צערך מסודר ומקושר הכללים והפרטים יהיה זוכרם ומצלעדי זאת לא ילל' צלמודו וגם יועיל להבנה ע"י עדינות השגה והסכלה בכל דבר שכללות הלב הוא כח ההסכלה העוברת מהר בין הגבול האמצעי מבין ההיקף אשר כל יסודו השגה והסכלה בכל דבר שכללות הלב הוא כח ההסכלה העוברת מהר בין גבולי ההיקף למצוא המשפט ואמר צבינה ובשכלות הלב ואף כי משכנס באמת במוח הוא דבר נעלה מאד לפי שמשפטי החורה אף שהולכים דרך גבולי ההיקף רשכלו לדמות דבר לדבר ולהקריד הדבר מדבר עכ"ל אין זה כהיקף השכל עצמו רק מדיני החורה עימו זה נקרא צמינת לביות לא שכלות והבן מאד מאד: (כט) צמינה וביראה זהו צמינת המדות וההתפעלות כי חכמות החורה לא חשכון בלב ריק מיראה כ"א ע"י יראתה' ואימתו הגדולה אז ישכון בלבו החורה: [ל] בענוה שפ"י יביר גדולה רבו וילמוד ממנו ולא יסמוך על שכלו ויטעה ח"ו: בשמחה שפ"י השמחה מחשוררר השכל כי העצב מעיד על גסות הסומר מיסוד העפר והשמחה מיסוד האש המגבהת השכל והבין והבן מאד: [לא] בשימוש חכמים הוא אחר שלמד ההלכות כולו בלי"שם בצרותיהן יחסיל לבגש חכמים לדעת סבותיהן וצרותיהן וכלל שימוש חכמים הוא ג"כ לחזות מדותיהם הטובות להחנה כמורה וע"ז אמרו גדולה שמוכה של חורה יותר מלמודה: (לב) צדוק חכמים שיהיה לבו מודקק בהם באמת באהבה וסדוה וע"ז יחזרו תמיד על למודם ואיש רעהו יעוורו וקראס דיבוק כמו הדביקות בטבע כמאמר החכמים אהבת החכמים נפש אחת צמחי הגויות: בפלפול החלמידים זה: נאמר על הרב אשר שהגיע ללמד לאחרים אזי נרץ מאד לייגע בפלפולה עס החלמידים כי מחלמידיו יותר מכילס: (לג) בישיבה כלומר בישיבת חכמים חמיד שפ"י ירבה חכמתו: (לד) במקרא ובמשנ' שלא ילמוד הפלפול וההלכות לבד כ"א כפי הסדר מקרא ואח"כ משנה ואח"כ הפלפול בצדויותיהן [והוא מוכר נעים להעדר הכדר צעחומיו אשר הנער טרם יודע קרוא מקרא אחד ימלאו מוחו צלפוליס וכדן לשכלו לנשוא ויקיץ בו ויהיה למעמסה בלבו עד שיכהו צפוטים ועקרנים ויגדל ויעזבהו לעד ולא ילל' לכל מאומה וזה מהעדר הסדר והעדר השגחה המפקחים והמורים יורו לנבוהם כאשר הם למדו וכדן כוונם עליהם הגאון הגדול מוהר"ר שפעטיל בן הגאון שלי"ה זל"ל שומע אין לו וטובה השמיעה: (לה) צמעות ד"א הוא עליונים עולמיים זכמו שאמרן הוי' ממעט בעסק' ועוסק בחורה

שמעתי

התוכחות ל"א אהב (מח) את המישרים ל"ב [מט] ומתרחק
 מן הכבוד ל"ג (י) ואינו רודף אחר הכבוד ל"ד ואינו
 מגיס (י) ל"ו בלמודו ל"ה ואינו משמח בהוראה ל"ז
 [נא] הנושא [יא] בעול עם חבירו ל"ז (גב) ומכריע (יב)
 לכף זכות ל"ח [נג] ומעמידו על האמת ל"ט ומעמידו (נד) על
 השלום מ' ומתיישב ל"ו בתלמודו מ"א (נה) שואל כהונן
 מ"ב [נז] ומשיב בהלכה מ"ג (נז) שומע ומוסיף מ"ד הלומד
 [נח] על מנת ללמד מ"ה הלומד (נט) ע"מ לעשות מ"ו
 והמחכים

ישועות יעקב

ולשונו ואינו מדבר רק על לו ההכרח רש"א: (ח) ככל מה שלמו'
 אינו מתפאר בלבו אלא אומר בלבו שהר"ב מושל עליו מינה
 ומעטיו אין די לו בכל מה שמוסק רש"י: [ט] שהקב"ה משמח
 בו ומתפאר בו בפמליה של מעל' שיש לו בארץ איש זריק ומסיד
 בתורה ובמ"ט ועליו נאמר ישראל אשר כך תפאר . ומשמח את
 הכריות שיש בדור שלהם איש זריק ומסיד בתורה ובמע"ט שיגין
 זכותו עליהם הריב"ד: (י) ילכד שהוא מתרחק מן הכבוד אלא
 אפילו בלבו בקרבו אינו מתגאה בלמודו אלא לעולם מחזיק עצמו
 כקטן שבחכמים הרש"א: (יא) אם בא חבירו לירי אהב לרה ושמח
 ועול זריק לטרומ עמו עד שיכלה מן הגדה והעיל הריב"ד (יב) במקום
 שיש

הוא לנו רק מסכת כי דרכי הארץ הוא לקיום המין כמ"ש עלינו בדרך כל הארץ וק"ל: (לט) בארץ אפים זהו שיעטיר בעשו
 ויחבב בענייני הלמוד מאוד שבטביל זה לא יהא נבהל להשיב ורק מתיישב בענייניו והבהל' בא נמחה הכעס שכועס על דעת
 זולתו המתנגדת לו וממהר להשיבו ולחלק עליו . [מ] בלב טוב שמדרך הת"ם להיות לב אמן בוער בעת חזונו רבים מעמי
 הארץ עוסקים בהבל ושחוק וירבה זעפו וישנא אותם וגם בענין הלמוד מזיק הלב דע מאוד יקנא בגדולים ממנו ויקאמן לטורו
 פן יהיה אחרים כמותו ובלב טוב יבין הכל: (מא) באמונת חכמים שלא יסמוך על משענת סכלו והוא יסוד כולל מאוד לכל
 האדם להתפאר על דרכי החכם כי זה הריסת הדת בכללו: [מב] בקבלת היסורים כי הת"ם העוסק בתורתו יאמס ויליה ע"פ
 הרוב הוא נענה ונדכה באין מלא מנוח כי מי יתמול עליו ומי יראה בעניניו והוא לא יתעסק בפרנס' עצמו וגם הוא
 מלש מלא כמאמרו מאן קלירי ומריעי דכין ואם יימר לבו בזה ואז יבטל מלמודו ולכן ישמח בקבלת היסורין ואז לא יערידנו
 יסוריו וגם כל זה כדי להאריפו עוד יותר ויותר: (מג) המכיר את מקומו ומעט מדריגתו מול גדולים ממנו כי זה עור גדול
 מאוד להשגת הלמוד כ"א יחנא' הגאות מעבירו מלמודו: [מד] השמח בחלקו ממה שחננו ה' די מונו ואין אז להעשיר
 ואף שאמר לעיל השמח ביסורין שכלל בו יסורי עוני ג"כ שם מדבר מעניי ופה מדבר בעשיר שיש לו הון ודרך הפולס בעסק
 ההון להרבות תמיד במסחר למען ירבה תמיד כהונו . [מה] סייג לדרכו עושה גדר ומשמרת על גוהי החור' והמלאה ואינו נהג
 בדרך המלושי לדי כי זה יביאנו מ"ו לסוד מדרך המיועבי לרע . (מד) ואינו מחזיק טובה לעצמו שאינו אומר בלבו די לו שלומד
 תורה הרבה רק ויסיף תמיד ללמד על למוד ושליומות על שליומות כי זה תכלית האדם מעולמו למען יעלה מעלה מעלה באין
 השפוט . (מח) משמח את המקום דבר זה בארתי לעיל בראש הפרק: [מז] אוהב את הצדקות הענין כמאמרו ז"ל כל
 העוסק בתורה ואינו עוסק בגמילות חסדים דומה כמי שאין לו חלקי הענין בארתי לעיל פרק ט"ז עיי"ש . [מח] אוהב
 את החוכמות כי על הרוב הת"ם אינם עוסקים בחסדים להכניע לבם לייסר נפשם כי די להם בלמודם כמו
 שהארץ הרב הלואשני בהקדמתו לספרו מסלת ישרים באמרו שהחכמים הגדולים יסויקו את דברי החוכמות לדבר נקל
 וע"כ לא ישיגו עליהם לעיין בה וכל דבר הבא שלא בהשגחה אינו על ד' השלימות . (מח) את המישרים דבר ישר שהפלוס
 לא יעברנה סכלו מהאמת וגם במדותיו כן והוא ענין גדול (מט) ומתרחק מן הכבוד מרחיק עצמו ככל יכולתו מכבוד
 המדונה כי אלוהא זאת יכבה מלבו אהבת החור' להספיק לו במה שלמד ובלכד שייסר הכבוד ואינו לומד לשמ' . [נ] ומש"כ
 שאינו רודף אחר הכבוד . ואינו מגיס לבו שיש בני אדם עניים צפיהם אך לבם מלא גאון מול רעהו כסכת למודו :
 (נו) ואינו משמח בהוראה למען הורות לאחרים ואדרבא מלמד עצמו בזה רק משום ההכרח מפני שאין אחרים במקומו כי זה
 משימן העני' . (נא) הנושא בעול דבר זה הוא ענין כולל שאינו משליך עצמו על הצבור לפרנסו וגם הוא מלמד בדת
 רבים אף שאין לבו וחסד' בענייני העולם מלאמה עכ"ז ילמד בדת . (נב) ומכריע לכף זכות שרן את האדם לכף זכות
 שזה מדה כוללת נוכח מלב טוב: (נג) ומעמידו על האמת כל כונתו ללמד האמת לכל אדם לא למען קבל דעתו לבד :
 [נד] על השלום למען יהיה הקבוצ המדיני בשלום כי זה חלק גדול מן השלימות האנושי . ומתיישב ל"ו בתלמודו ואינו אף
 בדבר אשר זה נוכח או מסכת גאון או מסכלת ומביא תקלות רבות מאוד: (נה) שואל כהונן אינו מכוון לשאל למען הראות
 חכמתו או שמנהל לשאל כל מה שעינה על רוסו כ"א שואל כהונן מתיישב על הספק ושואל כראוי: (נו) ומשיב בהלכה לפי
 שמדרך בני אדם להשיב מהר טרם יתיישב ואח"כ יראה לעמול על חסותו מפני הכושה אבל זה אינו כן רק משיב בהלכה לפי
 ואם לא ידע לא יבוס לומר אינו יודע: (נז) שומע ומוסיף שומע מאחרים ומוסיף בלבו שזה הוא שומע ומוסיף כראוי: (נח) שואל כהונן
 הולך וע"כ ולידו ג"כ דבר מה מלבו: (נח) ע"מ ללמד לאחרים ואינו מחזיק לעצמו שזה הוא שואל לומד למען יחזיקוהו לחכם
 כי ספק שהכל ולמדו ויבין . ט . (נ) ע"מ לעשות כי זה העיקר

דרך ארץ: ט"ז [לז] במיעוט שינה . ט"ז (לז) במיעוט
 שיחה ושחוק י"ו [לח] במיעוט הענוג ודרך ארץ י"ח
 (לט) בארץ אפים י"ט (ט) בלב טוב ד' (מא) באמונת
 חכמים כ"א (מב) בקבלת היסורין כ"ב המכיר את
 מקומו . כ"ג השמח בחלקו . כ"ד (מג) העושה [ז] סייג
 לדבריו . כ"ה [מד] ואינו [מ] מחזיק טובה לעצמו .
 כ"ו אוהב . כ"ז אוהב את המקום ואוהב את
 הכריות . כ"ח (מה) משמח את (ט) המקום משמח את
 הכריות ז"כ"ט [מו] אוהב את הצדקות : ל' [מז] אוהב את

מאורי אש

ושמעתי בשם הגאון מוהר"א מוילנא שלפי שמד"א הוא סיהיה
 דעתו מעורפת בין הכריות אכן בעסק החורה אם בני אדם
 שגורים אללו חמירי אס ידבר עמם במנהגי הר"א או יחבטל
 מלמודו לגמרי ולכן אמרו במעט ד"א והוא נכון בעלמו :
 (לו) במעט שינה שזריך להשתדל בה בוריות מאוד לא יבוס
 רגע חק כפי ההכרח מאוד: [לז] במעט שיחה ושחוק אף שזה
 כמעט מדרך האסור כשחוק ושיחה עכ"ז פעמים להרחיב את הלב
 אף איסור דבר אבל לא להרבות רק מעט מן המעט :
 (לח) במעט הענוג וד"א הנה הענוגים העולמיים וד"א הוא
 חיות המסבל שזריך למעט . בהם מאוד רק כפי ההכרח ור"א
 סיהיה מבלה שפח בו כקדי למעט הנאחו וכל מקום שמזכיר

הענוג ומזכיר ד"א הכול' על זה וכן באגד' אמרו זו פרישות ד"א כאלו הדבר מאוס בעלמו כאמרו החכם חוש האשום חרפ'
 הוא לנו רק מסכת כי דרכי הארץ הוא לקיום המין כמ"ש עלינו בדרך כל הארץ וק"ל: (לט) בארץ אפים זהו שיעטיר בעשו
 ויחבב בענייני הלמוד מאוד שבטביל זה לא יהא נבהל להשיב ורק מתיישב בענייניו והבהל' בא נמחה הכעס שכועס על דעת
 זולתו המתנגדת לו וממהר להשיבו ולחלק עליו . [מ] בלב טוב שמדרך הת"ם להיות לב אמן בוער בעת חזונו רבים מעמי
 הארץ עוסקים בהבל ושחוק וירבה זעפו וישנא אותם וגם בענין הלמוד מזיק הלב דע מאוד יקנא בגדולים ממנו ויקאמן לטורו
 פן יהיה אחרים כמותו ובלב טוב יבין הכל: (מא) באמונת חכמים שלא יסמוך על משענת סכלו והוא יסוד כולל מאוד לכל
 האדם להתפאר על דרכי החכם כי זה הריסת הדת בכללו: [מב] בקבלת היסורים כי הת"ם העוסק בתורתו יאמס ויליה ע"פ
 הרוב הוא נענה ונדכה באין מלא מנוח כי מי יתמול עליו ומי יראה בעניניו והוא לא יתעסק בפרנס' עצמו וגם הוא
 מלש מלא כמאמרו מאן קלירי ומריעי דכין ואם יימר לבו בזה ואז יבטל מלמודו ולכן ישמח בקבלת היסורין ואז לא יערידנו
 יסוריו וגם כל זה כדי להאריפו עוד יותר ויותר: (מג) המכיר את מקומו ומעט מדריגתו מול גדולים ממנו כי זה עור גדול
 מאוד להשגת הלמוד כ"א יחנא' הגאות מעבירו מלמודו: [מד] השמח בחלקו ממה שחננו ה' די מונו ואין אז להעשיר
 ואף שאמר לעיל השמח ביסורין שכלל בו יסורי עוני ג"כ שם מדבר מעניי ופה מדבר בעשיר שיש לו הון ודרך הפולס בעסק
 ההון להרבות תמיד במסחר למען ירבה תמיד כהונו . [מה] סייג לדרכו עושה גדר ומשמרת על גוהי החור' והמלאה ואינו נהג
 בדרך המלושי לדי כי זה יביאנו מ"ו לסוד מדרך המיועבי לרע . (מד) ואינו מחזיק טובה לעצמו שאינו אומר בלבו די לו שלומד
 תורה הרבה רק ויסיף תמיד ללמד על למוד ושליומות על שליומות כי זה תכלית האדם מעולמו למען יעלה מעלה מעלה באין
 השפוט . (מח) משמח את המקום דבר זה בארתי לעיל בראש הפרק: [מז] אוהב את הצדקות הענין כמאמרו ז"ל כל
 העוסק בתורה ואינו עוסק בגמילות חסדים דומה כמי שאין לו חלקי הענין בארתי לעיל פרק ט"ז עיי"ש . [מח] אוהב
 את החוכמות כי על הרוב הת"ם אינם עוסקים בחסדים להכניע לבם לייסר נפשם כי די להם בלמודם כמו
 שהארץ הרב הלואשני בהקדמתו לספרו מסלת ישרים באמרו שהחכמים הגדולים יסויקו את דברי החוכמות לדבר נקל
 וע"כ לא ישיגו עליהם לעיין בה וכל דבר הבא שלא בהשגחה אינו על ד' השלימות . (מח) את המישרים דבר ישר שהפלוס
 לא יעברנה סכלו מהאמת וגם במדותיו כן והוא ענין גדול (מט) ומתרחק מן הכבוד מרחיק עצמו ככל יכולתו מכבוד
 המדונה כי אלוהא זאת יכבה מלבו אהבת החור' להספיק לו במה שלמד ובלכד שייסר הכבוד ואינו לומד לשמ' . [נ] ומש"כ
 שאינו רודף אחר הכבוד . ואינו מגיס לבו שיש בני אדם עניים צפיהם אך לבם מלא גאון מול רעהו כסכת למודו :
 (נו) ואינו משמח בהוראה למען הורות לאחרים ואדרבא מלמד עצמו בזה רק משום ההכרח מפני שאין אחרים במקומו כי זה
 משימן העני' . (נא) הנושא בעול דבר זה הוא ענין כולל שאינו משליך עצמו על הצבור לפרנסו וגם הוא מלמד בדת
 רבים אף שאין לבו וחסד' בענייני העולם מלאמה עכ"ז ילמד בדת . (נב) ומכריע לכף זכות שרן את האדם לכף זכות
 שזה מדה כוללת נוכח מלב טוב: (נג) ומעמידו על האמת כל כונתו ללמד האמת לכל אדם לא למען קבל דעתו לבד :
 [נד] על השלום למען יהיה הקבוצ המדיני בשלום כי זה חלק גדול מן השלימות האנושי . ומתיישב ל"ו בתלמודו ואינו אף
 בדבר אשר זה נוכח או מסכת גאון או מסכלת ומביא תקלות רבות מאוד: (נה) שואל כהונן אינו מכוון לשאל למען הראות
 חכמתו או שמנהל לשאל כל מה שעינה על רוסו כ"א שואל כהונן מתיישב על הספק ושואל כראוי: (נו) ומשיב בהלכה לפי
 שמדרך בני אדם להשיב מהר טרם יתיישב ואח"כ יראה לעמול על חסותו מפני הכושה אבל זה אינו כן רק משיב בהלכה לפי
 ואם לא ידע לא יבוס לומר אינו יודע: (נז) שומע ומוסיף שומע מאחרים ומוסיף בלבו שזה הוא שומע ומוסיף כראוי: (נח) שואל כהונן
 הולך וע"כ ולידו ג"כ דבר מה מלבו: (נח) ע"מ ללמד לאחרים ואינו מחזיק לעצמו שזה הוא שואל לומד למען יחזיקוהו לחכם
 כי ספק שהכל ולמדו ויבין . ט . (נ) ע"מ לעשות כי זה העיקר

הוא לנו רק מסכת כי דרכי הארץ הוא לקיום המין כמ"ש עלינו בדרך כל הארץ וק"ל: (לט) בארץ אפים זהו שיעטיר בעשו ויחבב בענייני הלמוד מאוד שבטביל זה לא יהא נבהל להשיב ורק מתיישב בענייניו והבהל' בא נמחה הכעס שכועס על דעת זולתו המתנגדת לו וממהר להשיבו ולחלק עליו . [מ] בלב טוב שמדרך הת"ם להיות לב אמן בוער בעת חזונו רבים מעמי הארץ עוסקים בהבל ושחוק וירבה זעפו וישנא אותם וגם בענין הלמוד מזיק הלב דע מאוד יקנא בגדולים ממנו ויקאמן לטורו פן יהיה אחרים כמותו ובלב טוב יבין הכל: (מא) באמונת חכמים שלא יסמוך על משענת סכלו והוא יסוד כולל מאוד לכל האדם להתפאר על דרכי החכם כי זה הריסת הדת בכללו: [מב] בקבלת היסורים כי הת"ם העוסק בתורתו יאמס ויליה ע"פ הרוב הוא נענה ונדכה באין מלא מנוח כי מי יתמול עליו ומי יראה בעניניו והוא לא יתעסק בפרנס' עצמו וגם הוא מלש מלא כמאמרו מאן קלירי ומריעי דכין ואם יימר לבו בזה ואז יבטל מלמודו ולכן ישמח בקבלת היסורין ואז לא יערידנו יסוריו וגם כל זה כדי להאריפו עוד יותר ויותר: (מג) המכיר את מקומו ומעט מדריגתו מול גדולים ממנו כי זה עור גדול מאוד להשגת הלמוד כ"א יחנא' הגאות מעבירו מלמודו: [מד] השמח בחלקו ממה שחננו ה' די מונו ואין אז להעשיר ואף שאמר לעיל השמח ביסורין שכלל בו יסורי עוני ג"כ שם מדבר מעניי ופה מדבר בעשיר שיש לו הון ודרך הפולס בעסק ההון להרבות תמיד במסחר למען ירבה תמיד כהונו . [מה] סייג לדרכו עושה גדר ומשמרת על גוהי החור' והמלאה ואינו נהג בדרך המלושי לדי כי זה יביאנו מ"ו לסוד מדרך המיועבי לרע . (מד) ואינו מחזיק טובה לעצמו שאינו אומר בלבו די לו שלומד תורה הרבה רק ויסיף תמיד ללמד על למוד ושליומות על שליומות כי זה תכלית האדם מעולמו למען יעלה מעלה מעלה באין השפוט . (מח) משמח את המקום דבר זה בארתי לעיל בראש הפרק: [מז] אוהב את הצדקות הענין כמאמרו ז"ל כל העוסק בתורה ואינו עוסק בגמילות חסדים דומה כמי שאין לו חלקי הענין בארתי לעיל פרק ט"ז עיי"ש . [מח] אוהב את החוכמות כי על הרוב הת"ם אינם עוסקים בחסדים להכניע לבם לייסר נפשם כי די להם בלמודם כמו שהארץ הרב הלואשני בהקדמתו לספרו מסלת ישרים באמרו שהחכמים הגדולים יסויקו את דברי החוכמות לדבר נקל וע"כ לא ישיגו עליהם לעיין בה וכל דבר הבא שלא בהשגחה אינו על ד' השלימות . (מח) את המישרים דבר ישר שהפלוס לא יעברנה סכלו מהאמת וגם במדותיו כן והוא ענין גדול (מט) ומתרחק מן הכבוד מרחיק עצמו ככל יכולתו מכבוד המדונה כי אלוהא זאת יכבה מלבו אהבת החור' להספיק לו במה שלמד ובלכד שייסר הכבוד ואינו לומד לשמ' . [נ] ומש"כ שאינו רודף אחר הכבוד . ואינו מגיס לבו שיש בני אדם עניים צפיהם אך לבם מלא גאון מול רעהו כסכת למודו : (נו) ואינו משמח בהוראה למען הורות לאחרים ואדרבא מלמד עצמו בזה רק משום ההכרח מפני שאין אחרים במקומו כי זה משימן העני' . (נא) הנושא בעול דבר זה הוא ענין כולל שאינו משליך עצמו על הצבור לפרנסו וגם הוא מלמד בדת רבים אף שאין לבו וחסד' בענייני העולם מלאמה עכ"ז ילמד בדת . (נב) ומכריע לכף זכות שרן את האדם לכף זכות שזה מדה כוללת נוכח מלב טוב: (נג) ומעמידו על האמת כל כונתו ללמד האמת לכל אדם לא למען קבל דעתו לבד : [נד] על השלום למען יהיה הקבוצ המדיני בשלום כי זה חלק גדול מן השלימות האנושי . ומתיישב ל"ו בתלמודו ואינו אף בדבר אשר זה נוכח או מסכת גאון או מסכלת ומביא תקלות רבות מאוד: (נה) שואל כהונן אינו מכוון לשאל למען הראות חכמתו או שמנהל לשאל כל מה שעינה על רוסו כ"א שואל כהונן מתיישב על הספק ושואל כראוי: (נו) ומשיב בהלכה לפי שמדרך בני אדם להשיב מהר טרם יתיישב ואח"כ יראה לעמול על חסותו מפני הכושה אבל זה אינו כן רק משיב בהלכה לפי ואם לא ידע לא יבוס לומר אינו יודע: (נז) שומע ומוסיף שומע מאחרים ומוסיף בלבו שזה הוא שומע ומוסיף כראוי: (נח) שואל כהונן הולך וע"כ ולידו ג"כ דבר מה מלבו: (נח) ע"מ ללמד לאחרים ואינו מחזיק לעצמו שזה הוא שואל לומד למען יחזיקוהו לחכם כי ספק שהכל ולמדו ויבין . ט . (נ) ע"מ לעשות כי זה העיקר

אליהו זוטא פרה מז

בו . ואמרו לו זה הספר מן ספרי ישראל הוא
 ויש כאן תינוק אחד מהם שהוא חבוש בבית
 האסורין שלך . מיד הלכו וקראו לו לאותו תינוק
 כיון שהיה רואה את ספרו מיד חבקו ונשקו וקראו
 לפני הקיסר ומפרש אותו מן בראשית עד ויכלו .
 כיון ששמע המלך שבחו של הקב"ה (פא) האך
 ברא את עולמו מיד עמד מן כסא ונשקו לאותו
 תינוק על ראשו ואמר לו יודע אני (צ) שלא
 הרגיש הקב"ה את עולמו אלא בשבילך כדי
 להתירך מבית האסורין מיד נתן לו הקיסר הרבה
 כסף וזהב ואבנים טובות ומרגליות ועבדים ושפחות
 ושיגרו בכבוד גדול אצל אביו . והלא הדברים
 ק"ו ומה התינוק הזה שלא למד אלא ספר בראשית
 בלבד עלתה לו כך . הלומד כל התורה כולה
 עאכ"ו א"ר שמעון בן לקיש כל המצער את עצמו
 בעוה"ז על התור' (צא) ועיסק בתורה בלילה
 הקב"ה מושך עליו חוט של (כ) חסד שנאמר
 (תהלים מב) יומם יצוה ה' חסדו ובלילה (ז) שירה
 עמי מ"ט יומם יצוה ה' חסדו . משום דבלילה
 שירה

ישועות יעקב

כל מפני כס שהם עיקר דירה של הארץ וכו' ע"ש רש"י : (ז) כמו
 סלסלה ותרוומך שכל שעה תמלא בה חרושים ועפמים : דכולא
 בה : שכל מה שחזרה תמלא בה ובה תחיו חריר רש"י : (י) כלומר
 החפסם בה עד עת הזקנה וגם אז לא תסור ממנה . הרמב"ם
 (ט) לשי' הצער שבז' יח' שרף : ועי' רש"י ב"ש האפסדים :
 (כ) לפי שיש כמה מצות שנפשו של אדם קצ' בהם כגון דם ושרף'
 ולא היה צריך לצייתם אלא כדי להרכות סכר לישראל . רש"י
 במס' מכות : [כז] ע"י תורתם ודקדקם . כל שפע וברכה ושלוש
 צעילים וכן עושין שלום ע"י המשפט ופשיה סתן עושין בין הבריות
 [כח] אלו ת"ח שיעסקים בכנינו של עולם הוא התורה (כ) נוצח
 מינו בעיני הבריות : רש"י ב"ב דמגינה ובפ"ק דע"א :
 [כד] התורה נקראת שירה כמ"ה וצירות היו לי מתקן וכן כצבו
 לכס את השירה הזאת ומנה אותה הרמב"ם למגוה חר"ג ע"ש ז'
 לאתר

כדי שחז"ל ע"י תבונה ובחירה ועוד להכריח הילך הכ' שלא יפול
 איש מדרכו בעבור שאינו מלליה ככה בלמודו ועוד הרב' עניינים נובעים מזה : ואין להזכיר [עא] לשיכך הרב' כו' שלא ידוע' כי
 נחן למשא לנו המנות הרבות אדרבה זאת היא זכות לנו למחבוק באמת וזוה"ב' וכל אשר תרנ' כן יוסף אהב' כמו השגת בהן
 רב יותר ממעט אשר שיהוב לו וכן אם יחבוק האדם באמת ויהיוב הזור' מדר ענ"ג אז יבין כי כל אשר גדל' התור' הוא שלימת
 וזכות יותר וזוה נהם שקט' שאלת הרב בעל העקרים בחכמות המנות הרבות מיון בספרו ותבין הדברים וכלל ג"כ בחשיבו :
 (פה) מרכים שלום שעל ידיהם ה' קשיר הבריא' בשלימות להשפיע טוב ושלוש וכלל כי שלום היא יסוד הכל וזאת ע"י למד התור'
 וזהו שנקראו בוים כי על ידם נחיסר יסדות העולם להיות עומד על מעמדו והן המה הבנים למורי ה' וזהו שאומר א"ת
 בניך כלומר עיקר בנה שנקראו בוים בנה שהם בוים ומישרים העולם ולכן נקראו בוים למקום אהובים אליו מאוד מדר זה :
 [פז] מעש' בתנוק אחד מביא זאת להגדיל מעלת התור' שאף העבדי כוכבים המבינים אוחס' מעש מכבדים אותה למאוד כי
 יטרים דרכיה וכל שכל הישר יקבלם נחן . וספרו החומש בראשית עמו : (פז) ומבטוהו בו' וספרו עמו שה' התנוק מתמיד מאור
 בלמודו שאף בבית הסוהר למדו עד שללקח לגנזו הקיסר : [פח] נטרפ' דעתו ולא מדעתו ופסס לדעת סבת עומו וכו' להביא
 ספר הזכרונות לדעת מה עשה עם אנשים ולפי הנהג' ה' המלך איש כשר אך עובר אלילים : [צ] האך ברא את עולמו כי לא
 ידע מעולם שהעולם נברא כי האמין בקדמות העולם : (פה) שלא הרגיש הקב"ה יותר נרא' לגרום שלא הרגין' כלומר מה שטרפ'
 דעתו לא ה' רק למענך : (צא) ועוסק בתור' בליל' כו' חוט של חסד כו' יש להבין מדוע בליל' דווקא' ומהו המליל' בשוט
 ועפ"י דרכי הסכמים האמיתיים נכון הדבר מאד כי הנה הליל' החסיכ' הוא עם שליטת הרין על העולם וע"י הגיון התור' מוסך
 על

גבול קדשו הר זה קנתה ימינו וכולם לא ברא אותם [פ] אלא לכבודו שנאמר [ישעיה מג] כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו יצאתיו אף עשיתיו ואומר [פא] ה' ימלוך לעולם ועד (שמות טו) יחנן בן בנ בנ אומר (פב) הפך בה [ז] והפוך בה דכולה בה ובה תחזי וסיב [יט] ובלה בה ומנה לא תזוע שאין קך מדה טובה הימנה בן הא הא אומר (פג) לפום (יט) צערא אנרא רבי חנינא בן עקשיא אומר רצה הקב"ה לזכות את ישראל [פד] לפיכך (כ) הרבה להם תורה ומצות שנאמר [ויקרא כב] ושמרתם מצותי ועשיתם אותם אני ה' ואומר [ישעיה מב] ה' חפץ למען צדקו גדיל תורה ויארדי אר"א בן עזריה א"ר חנינא תלמידי חכמ' [פה] נרבים (כא) שלום בעולם שנאמר (סס נד) וכל בניך למודיה' ורב שלום בניך אל תקרא בניך אלא (כב) בוניך :

(פו) מעשה בתינוק אחד שלמדו אביו ספר בראשית פעם אחת עלה הקיסר לאיתה מדינה ונשבה אותו התינוק וספרו עמו (פז) וחבשוהו בבית האסורים וספרו עמו . והבנימו לספרו לגנזו הקיסר . פעם אחת (פח) נטרפה דעתו של הקיסר . אמר להם הביאו לי ספר הזכרונות הלכו לגנזו הקיסר ומצאו הספר בראשית ובאו כל גדולי המלכות לקרות בו ולא היו יודעין לקרות

מאורי אש

קנתה ימינו להורות שבהמ"ק הוא העיקר והקנין ועשה בימין כולו רחמים נגודים : (ע) אלא לכבודו כלומר כדי שיכירו כבודו ויטיבו לעצמם : (פא) ה' ימלוך לעולם ועד . כלומר מדר עצמו ית' הוא מלך עולם אף קדם הבריא' כי אין שלימת נוסף לו רק לטובת הנבראים או יאמר לא בראש אלא לכבודו תכלית הכל לא להתענג בעוה"ז ומעושר וכבוד וכדומ' רק כדי שיכירו כבודו וידבקו אליו לא זולת וכן הוא אומר ה' ימלוך לעולם ועד כלומר יבוא עם שהכל יכירו מלכותו וזה התכלית העליון הנכסף מאנשי חבל לא זולת : [פב] הפוך בה בר"ת והפוך בה עוד הפעם וכלומר שחוקר חמירה היטב היטב לפי שכולם הם כמו שצדתי לעיל בראש הפרק גבי חזק' לדברים הרב' וסיב והזדקן עלי' ומנה לא תזוע שלא תזון ממנה אפילו בעת הזק' והחשו' שאין קך מדה טוב' יותר ממל' כי היא תכלית הכל : [פג] לפים נערא שהאדם מנטער להטיב' כן יקבל שכרו ואפילו לא ישיג הרב' ועניינים כלליים כלול' במאמר האם אחד להורות הסיב' מה שנתל' הנפש למע' כדי שחז"ל ע"י תבונה ובחירה ועוד להכריח הילך הכ' שלא יפול איש מדרכו בעבור שאינו מלליה ככה בלמודו ועוד הרב' עניינים נובעים מזה : ואין להזכיר [עא] לשיכך הרב' כו' שלא ידוע' כי נחן למשא לנו המנות הרבות אדרבה זאת היא זכות לנו למחבוק באמת וזוה"ב' וכל אשר תרנ' כן יוסף אהב' כמו השגת בהן רב יותר ממעט אשר שיהוב לו וכן אם יחבוק האדם באמת ויהיוב הזור' מדר ענ"ג אז יבין כי כל אשר גדל' התור' הוא שלימת וזכות יותר וזוה נהם שקט' שאלת הרב בעל העקרים בחכמות המנות הרבות מיון בספרו ותבין הדברים וכלל ג"כ בחשיבו : (פה) מרכים שלום שעל ידיהם ה' קשיר הבריא' בשלימות להשפיע טוב ושלוש וכלל כי שלום היא יסוד הכל וזאת ע"י למד התור' וזהו שנקראו בוים כי על ידם נחיסר יסדות העולם להיות עומד על מעמדו והן המה הבנים למורי ה' וזהו שאומר א"ת בניך כלומר עיקר בנה שנקראו בוים בנה שהם בוים ומישרים העולם ולכן נקראו בוים למקום אהובים אליו מאוד מדר זה : [פז] מעש' בתנוק אחד מביא זאת להגדיל מעלת התור' שאף העבדי כוכבים המבינים אוחס' מעש מכבדים אותה למאוד כי יטרים דרכיה וכל שכל הישר יקבלם נחן . וספרו החומש בראשית עמו : (פז) ומבטוהו בו' וספרו עמו שה' התנוק מתמיד מאור בלמודו שאף בבית הסוהר למדו עד שללקח לגנזו הקיסר : [פח] נטרפ' דעתו ולא מדעתו ופסס לדעת סבת עומו וכו' להביא ספר הזכרונות לדעת מה עשה עם אנשים ולפי הנהג' ה' המלך איש כשר אך עובר אלילים : [צ] האך ברא את עולמו כי לא ידע מעולם שהעולם נברא כי האמין בקדמות העולם : (פה) שלא הרגיש הקב"ה יותר נרא' לגרום שלא הרגין' כלומר מה שטרפ'
 דעתו לא ה' רק למענך : (צא) ועוסק בתור' בליל' כו' חוט של חסד כו' יש להבין מדוע בליל' דווקא' ומהו המליל' בשוט ועפ"י דרכי הסכמים האמיתיים נכון הדבר מאד כי הנה הליל' החסיכ' הוא עם שליטת הרין על העולם וע"י הגיון התור' מוסך על

שורה עמי . והתורה מגינה עליו [צב] כל אותן השנים שהוא (כ) מוטל בעפר . שנאמר (משלי ו') בהתהלך תנחה אותך . ובשכבך תשמור עליך : והקיצות היא תשיחך . בהתהלךך (צג) תנחה אותך . בעוה"ז ובשכבך תשמור עליך . זו שעת מיתה בקבר והקיצות היא (צה) תשיחך זה העוה"ב . א"ר יוחנן למדתי כל התורה כולה . ולא למדתי שני הדברים הללו עד עכשיו . מתן שכר (כ) [צו] מן הזקינה . יראת הטא מן הבתולה מתן שכר מן הזקינה כיצד פעם אחת מצאתי זקינה אחת בבית הבנסת . שבאת מעיר לעיר להתפלל ואמרתי לה בתי וכי לא היה בה"כ בעירך ואמר' לי רבי לכך הלכתי מעיר לעיר להתפלל כדי לקבל שכר פסיעות ואת' אמרת לי כך הא למדנו מתן שכר מן הזקינה יראת הטא מן הבתולה (צז) כיצד פעם אחת נכנסתי בבית הכנסת ומצאתי בתול' אחת שהיתה עומד' בתפלה ואומרת (צט) גיהנם אני טובה ממך . אם רצוני שיבאו אצלי עשרה בני אדם . ויאכלו וישתו עמי . ואח"כ יעשו דבר זמה . אני והם נכנסים לגיהנם אצלך אלא אני טובה ממך שאני כופפת את יצרי וממלמת את עצמי ממך הא למדנו יראת הטא מן הבתולה א"ר יוחנן בן זכאי פעם אחת הייתי מהלך בדרך ומצאתי אדם אחד (כ) שהוא היה מלקט עצים ודברתי עמו ולא החזיר לי דבר . ואח"כ היה בא אלי . אמר לי רבי (צט) מת אני ולא חי ואמרתי

לו אם מת אתה עצים הללו למה לך ואמר לי רבי האזין לי מה שאומר לך דבר אחד כשהייתי חי אני וחבירי היינו עוסקין בעבירה בפלטרין של וכשבאנו לכאן גזרו עלינו גזר דין של שריפה כשאני מלקט עצי' שורפין את חבירי וכשהוא מלקט עצים או שורפין אותי ואמרתי לו דינכם עד מתי . ואמר לי כשבאתי לכאן הנחתי את אשתי מעוברת וידוע אני שזכר היא מעוברת . לכן בבקשה ממך הוי זהיר בו משעה שיהיה נולד עד שיהיה בן חמש שנים הוליך אותו לבית רבו למקרא . כי בשעה שהוא יאמר ברכני את ה' המבורך . (ק) אז יהיו מעלין אותי מדינה של גיהנם :

פרק יח אמר ר' יוחנן (א) מעיד אני

עלי שמים וארץ שכל תלמיד חכם שהוא קורא ושונה לשם שמים ונהנה מיגיע כפו . עליו הכתוב אומר (תהלים קב"ח) יגיע כפיך כי תאכל אשריך וטוב לך . אשריך בעולם הזה . וטוב לך לעולם הבא . ואומר (ש"ה ז) מה יפית ומה נעזית אהבה בתענוגים : ולא עוד אלא שאשתו ובניו יריאים ממנו : ועבו"ם יריאים ממנו . ומלאכי השרת שואלין בשלומי והקב"ה אוהב אותו אהבה גמורה (ח) שנאמר (דברים כח) וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך :

ישועות יעקב

[כה] לאחר מותו נקבר : (כו) למדנו מזה שטריח אדם עלמו במצות כדי לקבל שכר יותר רש"י בסיפא פ' ה' נוטל [כז] עיי' ב"ח פ' ק' לך במדרש הנעלם עובדא כי האי : [f] עיין לעיל פט"ו :

מאורי א"ש

על עלמו החסד סיגין עליו במדת החסד שלמעל' והוא כמי שקצר בחוס החסד ומנסך אותו עליו ודי זה : [צב] כל אותו השנים שהוא מוטל בעפרו כי מדרך הטבע הגוף ישוב לעפרו ויפסד הרכבתו אכן ע"י התורה נעשה גופו ג"כ מקויים כמ"ס אין עזמותו מקייבים והוא שלא כדרך התולדה הטבעיות כי נודרך הגוף ג"כ בסבת חסד : (צג) חנה אוחך בטיה"ז התורה יתגברו לעלות על צמתי השלימות הנפשית והנפיו' יחדיו כי עי"ז יגות צמיו ויסתפק צמיעט זה יעזור לו ג"כ והנה עוה"ז נקרא הליכה שהוא הולך תמיד מעל' מעלה במדריגתו (אס ירעה) : (צד) ובשכבך נקבר שהגוף טובך במותו צלי הפסד : (צה) הוא חשיך זה עוה"ב שהתורה מדבר בו ועי"ז יקין למה"מ ג"כ : (צז) מן הזקינה כ' עיני הדבר ע"ד חזוהי חכם הומד מכל אדם כי יש אדם שעמלו בחכמ' רמה ולכן לא יביט אל דברים שפלים וקטנים (אף שמתן שחרן מרוב') ואדם שאין עמלו בחכמ' כל כך יתאמץ במעשיו על לך היותר טוב ולכן חכמים ר"י מן הזקינה שהתחכמה לילך יותר בכדי להרבו' סברה : [צז] יראת הטא מן הבתולה ענין הדבר כי היראה בזה מדרך הלכך ע"פ רוב וזאת המדה נמשא' יותר נכסים שהם רכי הלכך ודמעתן מזויה וע"כ למד מהן : (צח) גיהנם אני טובה ממך כו' הענין ע"ד הליו' [אס כונה לזה או לז] הוא כמאמרם הוא השטן הוא סיפא"ר הוא המלה"מ כי נכראו כפ' רעים בעולם שהם כוספי' לרע ולחומרי והמה המסיתים לאדם מנד שומרי הרע והח"כ הן הן בעלמם יענישיהו כי העבירה עלמו מלפפתו לגיהנם וזהו המליוה אני טובה ממך שיש זיכולתי להזכיר אנשים רבים לגיהנם ועכ"ל אני כופף יצרי ואחיה לך חשבונ' הרע ותסיתם תמיד כדי להפילם במאמר בכדי להענישם אח"כ והבן : [צט] מת אני אס הדבר כפשיטו שראה ממש ודממה לו כ' אדם או הכונה שראה בתלום ע"י גלוי כבר תקרו רבים וכבוניס ולדעת חכמי אמת האיש הזך יכול לחיות אף בהקין זכיוס מה שלא יתכן לאיש אחר לראות : (ק) אז יהיו מעלין אותי כי ברא מזכה אבא :

פרק יח (א) מעיד אני כו' כבר בארתי לעיל פרק ט"ו (ב) ומלה"מ שואלים בשלומי ענין השאלות שלום הוא שטולם משפיעים שלום לו מלמעלה וראו כל עמי הארץ דבר זה ראי' שבוניו כוכבים מתחלפים ממנו וכן הוא לעיל פרק טו :

למד

אלהו זוטא פרק י"ט

פ ר ק י ט (א) שאלו תלמידיו את רבי אליעזר ואמרו לו מניין שעתיד הקב"ה לעשות נקמה בעמלק בעצמו מיד פתח ר"א ואמר בתיב (ישעיה ס"ג) מי זה בא מאדום וזה שנאמר ברוח הקודש ע"י דוד מלך ישראל (תהלים ס) מואב סיר רחצי על אדום אשליך נעלי עלי פלשת התרועעי מי יזבלני עיר מצור מי נחני עד אדום כנגד מי אמר דוד מקרא זה לא אמרו אלא כנגד הקב"ה שהוא עתיד לעשות נקמה בעצמו בעמלק שבא מאדום משלו משל למה"ד [ג] למלך שבנה ארבעה פלמרון (ה) בארבעה מדינות נכנס לראשונה ואכל ושתה ולא שלף את נעלו וכן לשניה וכן לשלישית וכשהוא נכנס לרביעית אבל ושתה ושלף את נעלו ואמר להן לעבדיו צאו והביאו לי את הגדולים שבמדינה זאת ויערכו לפני לחם מיד אמרו לו עבדיו אדונינו המלך מפני מה כשנכנסת לראשונה אכלת ושתית ולא שלפת את נעליך וכן לשניה וכן לשלישית וכשנכנסת לרביעית אכלת ושתית ושלפת גם כן את נעלך מיד אמר להן המלך לעבדיו כשנכנסתי לראשונה לא היתה דעתי מתיישבת (י) שם וכן לשניה וכן לשלישית ובכל עת היתה מצפה ואומר מתי אראה אותה שעה שאכנס לרביעית ועבשיו שראיתי אותה שעה מיד נתיישרה דעתי כך אמר הקב"ה עשיתי מלחמה בפרעה ובעמלק

ובסיסרא ובסנחרב ובנבוכד נאצר ולא נתקדחה ונתיישרה דעתי עד שאעשה נקמה אני בעצמי לעתיד בעמלק אמרו רבותינו בעיד (ז) כשהיו יעקב ועשו (ד) במעי אמן אמר יעקב לעשו עשו אחי שני אחים אנחנו לאבינו ושני עולמות יש לפנינו העולם הזה והעולם הבא העוה"ז יש בו אכילה ושתיה ומשא ומתן ולשאת אשה ולהוליד בנים ובנות אבל העוה"ב אינו כן בכך המדות הללו ואם הוא רצונך טול אתה העוה"ז ואני אטול העוה"ב ומנין שכך הוא שנאמר ובראשות כהן ויאמר יעקב מכרה כיום את בכורתך לי כשם שריינו אומרים בכטן באותה שעה נטל עשו בחלקו העוה"ז ויעקב נטל בחלקו העוה"ב וכשבא יעקב מבית לבן וראה עשו שיש ליעקב נשים ובנים ועבדים ושפחות ובהמית וכסף וההב מיד אמר עשו ליעקב יעקב אחי לא כך אמרתי לי שתטור אתה העוה"ב ואני אטול העוה"ז (ה) ומנין לך כל העוה"ז נשים ובנים וממון ועבדים ושפחות למה אתה משתמש ונהנה מן הדברים שבעוה"ז כמותי ואמר לו יעקב לעשו זה מעט הרכוש שנתן לי הקב"ה להשתמש בו לפי הצורך שלי בעוה"ז שנאמר (שם לג) וישא את עיניו וירא את הנשים ואת הילדים ויאמר מי אלה לך ויאמר הילדים אשר הנין אלהים את עבדיך באותה שעה (ו) האמיד עשו בדעתו ואמר ומה העוה"ז שאין ליעקב חלק בו כך נתן לו הקב"ה העוה"ב

מאורי אש

פרק י"ט (א) שאלו תלמידיו כו' בעמלק בעצמו כו' כלומר שמא ע"י מלאך וענין הסבול שבין שליחות המלאך לזה באיכות הנקמה נעלם מדעתנו אך זאת נדע כי הסבול יש כמו שיש הסבול בין המכה הטבעית למכה המלאכית וכן יש הסבול בין המכה המלאכית לבין מכה היוצאת מאת הקב"ה אך קשה לי דהרי גם במצרים אמרו והכתי כל בבור כו' אני ולא מלאך כו' ולא שרק כו' אני ה' ולא אחר וכו' ה' מכת מצרים ג"כ ביום האוסף ואין יאמר להן הסבול בין מכות פרעה לעמלק וכו' דש לא אמר רק על המכות שהיו אליהם אני ה' ולא הסלים אבל על המכות האחרים אמר אני ולא מלאך ולא שרק והבדלים בין אני שם ובין אני ה' שהוא הקב"ה ואין להאריך כי נעלם מדעתי ידועת הפרטים באלה העניינים העמוקים [ב] מי זה בא מאדום וסמך לי פורה דרכתי לבדי וכו' [ג] למלך שבנה פלמרון ענין המשל בשטחו בסליפת הגעל הוא מורה על שדעתו להתיישב שמה מעט עת לא ליך בחצוה ובנמשל האכילה והסתי הוא מושאל על שביעת הנקמה רמס וטרף ואין מלול וסליפת הגעל הוא ע"ד מליצת הכתוב פורה דרכתי לבדי שעה יטוף נעלי וידרוך אוסם היעב היטב וכו' מדינות רומן לפרעה ועמלק וסיסרא וסנחרב וכו' (וסבס לסנחרב וכו' בסדף) אך לא במדת הנקמה לגמרי כי נשתיר מהס חפס מה אבל עיקר הנקם הי' בעמלק שיעשירו כלם לגמרי בחפס חקונה מעוה"ז ולעוה"ב בלי יורף לעולם ולכן מביא חס"כ מעשו אך שיעקב רמו לו מה שיהי' בחסרות הימים [ד] במעי אמן אמר יעקב כו' ענין המחלוקת במעי אמן לא ה' בפועל הדיבור וכו' רק נטבע אך סבבצ בא מנפשות והנפס מעוה"ב כגוה וע"כ מלנה באלו אמרו והכן והענין האמירה והחלוקה הוא מקבלת הבכורה שא"י הקדושה שייך רק להבגורים כידוע וכל מנת טוב ח"י הוא משום השראה ודבוק השכינה שהוא טוב נפשי לא עולמי לבד וזהו שרמו יעקב אליו שימכיר בכוחו לו כל מע ש"י יהי' במלקו וזכרו אליו כי מה לו לארץ הקדושה אשר סס כבוד הגפס לדביקת ה' אומצ כולה ולכן אמרו חז"ל כשעכר כבודו או כפר בחסידת המחס כלומר בהשראת הנפס אחרי הגוה בחיים ובחלית האחרון שהוא רק הללחה הנפסית ואין להאריך [ה] ומנין לך שעה"ז כי חשב ודימה בדעתו שמי שזוכה לעוה"ב אין לו מנוחה בעוה"ז מאומה והשיב לו יעקב שכל זה הוא רק כפי האורך וההכרח לקיום הגיו לא לשחננב וכל זה מחורת חני' ע"ד הפירות אוכלים בעוה"ז והקין קיימת לעוה"ב למען יוטה בחייו ויכול לעסוק בעבודת ה' (ו) האמיד עשו בדעתו כו'

ישועות יעקב

(ח) דוגמא היא זו לארבעה מלכיות שישראל היו משועבדים תחת ידיוס : (ג) שלא היה דעתו לעכב סס ומן רב לפרע מהן כל האורך : (ג) ילקוט חולדות דף ל"ב ע"ד ועיין בפרקי ר"א : לפי

אני ולא מלאך
 אומר רק על המכות שהיו אליהם אני ה' ולא הסלים אבל על המכות האחרים אמר אני ולא מלאך ולא שרק והבדלים בין אני שם ובין אני ה' שהוא הקב"ה ואין להאריך כי נעלם מדעתי ידועת הפרטים באלה העניינים העמוקים : [ב] מי זה בא מאדום וסמך לי פורה דרכתי לבדי וכו' [ג] למלך שבנה פלמרון ענין המשל בשטחו בסליפת הגעל הוא מורה על שדעתו להתיישב שמה מעט עת לא ליך בחצוה ובנמשל האכילה והסתי הוא מושאל על שביעת הנקמה רמס וטרף ואין מלול וסליפת הגעל הוא ע"ד מליצת הכתוב פורה דרכתי לבדי שעה יטוף נעלי וידרוך אוסם היעב היטב וכו' מדינות רומן לפרעה ועמלק וסיסרא וסנחרב וכו' (וסבס לסנחרב וכו' בסדף) אך לא במדת הנקמה לגמרי כי נשתיר מהס חפס מה אבל עיקר הנקם הי' בעמלק שיעשירו כלם לגמרי בחפס חקונה מעוה"ז ולעוה"ב בלי יורף לעולם ולכן מביא חס"כ מעשו אך שיעקב רמו לו מה שיהי' בחסרות הימים : [ד] במעי אמן אמר יעקב כו' ענין המחלוקת במעי אמן לא ה' בפועל הדיבור וכו' רק נטבע אך סבבצ בא מנפשות והנפס מעוה"ב כגוה וע"כ מלנה באלו אמרו והכן והענין האמירה והחלוקה הוא מקבלת הבכורה שא"י הקדושה שייך רק להבגורים כידוע וכל מנת טוב ח"י הוא משום השראה ודבוק השכינה שהוא טוב נפשי לא עולמי לבד וזהו שרמו יעקב אליו שימכיר בכוחו לו כל מע ש"י יהי' במלקו וזכרו אליו כי מה לו לארץ הקדושה אשר סס כבוד הגפס לדביקת ה' אומצ כולה ולכן אמרו חז"ל כשעכר כבודו או כפר בחסידת המחס כלומר בהשראת הנפס אחרי הגוה בחיים ובחלית האחרון שהוא רק הללחה הנפסית ואין להאריך : [ה] ומנין לך שעה"ז כי חשב ודימה בדעתו שמי שזוכה לעוה"ב אין לו מנוחה בעוה"ז מאומה והשיב לו יעקב שכל זה הוא רק כפי האורך וההכרח לקיום הגיו לא לשחננב וכל זה מחורת חני' ע"ד הפירות אוכלים בעוה"ז והקין קיימת לעוה"ב למען יוטה בחייו ויכול לעסוק בעבודת ה' : (ו) האמיד עשו בדעתו כו'

משך למח"ד לשני בני אדם (י) אחד שונא אותו המלך ואחד שונא אותו (ה) ההגמון ואמר לו מי ששונא אותו המלך למי ששונא אותו ההגמון אשריד שאין המלך שונא אותך לפי שאם אתה הולך למקום אחד יש לך תקוה כי (יא) בכל מקום שאני הולך רשות המלך עלי כד הקב"ה שונא (ג"ו עמלק שבא מעשו בעצמו וכו') עשו בעצמו שני [מלאכי א] אהבתי אתכם אמר ה' ואמרתם כמה אהבתנו הלא אח עשו ליעקב נאום ה' ואהב את יעקב ואת עשו שנאתי ואשים את ריחי שממה ואת נחלתי לתנות מדבר באותה השעה [יב] באו מלאכי השרת ומבקשין לומר שירה לפני הקב"ה ואין מוצאין אותו והולכין (יג) אצל אדם ואומרים לו נראה לך הקב"ה שנאמר [ישעיה מג] כה אמר ה' הנותן בים דרך ובמים עזים נתיבה ויאמר להם הים מיום שייבש הקב"ה אותי והעביר בניו בתוכי שוב לא ראיתיו מיד הן הולכין אל הר סיני ואומרים לו נראה לך הקב"ה שנאמר (דברים לג) ה' מסיני בא ויאמר להם מיום שנבלה הקב"ה עלי ונתן את התורה לעמו ישראל והוא החתן ומשה הוא השושבין והתורה היא הכלה שוב לא ראיתיו והולכין אצל ציון ואומרים לה נבלה לך הקב"ה שנאמר (תהלים קלב) כי **בחד חציון** אואה למושב לו ותאמר להם מיום שסילק הקב"ה את שכינתו מתוכי והחריב את ביתו ושרף היכלו שוב לא ראיתיו ויאמר להם ישעיהו את מי אתם מבקשים ויאמרו לו את הקב"ה אנו מבקשים ויאמר להם ישעיהו הנביא עכשיו

העוה"ב שהוא חלקו של יעקב עאכ"ו באותה שעה אמר לו עשו ליעקב יעקב אחי (ז) בא ונעשה שותפות אני ואתה טול אתה העוה"ז והעוה"ב חצי ואני אטול ג"כ העוה"ז והעוה"ב חצי שנאמר (שם) ויאמר (ד) עשו אציגה נא עמך מן העם אשר אתי ואמר לו יעקב לעשו (ה) אדוני יודע כי הילדים רבים ואינם יכולין לעמוד ביסודין של בניך שנאמר (שם) ויאמר אליו אדני יודע כי הילדים רכים והצאן והבקר עלות עלי ודפקום יום אחד ומתו כל הצאן יעבר נא אדני לפני עבדו ואני אתנהלה לאמי לרגל המלאכה אשר לפני ולרגל הילדים עד אשר אבא אל אדני שעירה אבל כשהיה בא יעקב לארץ (ו) ישראל אמרו רבותינו שיהיה יעקב (ח) פותח לו לעשו פתח ממקום אחר זה (י) שאמר הבחוב (קהלת ט) (ט) גם אהבתם גם שנאתם גם קנאתם כבר אבדה וכנגד מי אמר שלמה המקרא הזה לא אמרו אלא כנגד יעקב ועמלק שבא מעשו :

מאורי איש

ומה העוה"ז כלומר אם הקנין המקרי אשר חיינו עיקר בעיניו ולא אלו ויפה תשקחו רק שרוא מעט עור יספיע ה' ככה לו אף כי העוה"ב אהב זה מנאסו ופסו בודאי יהי' עם שכרו גדול מאד : [ז] בא ונעשה שותפות כו' יש להבין והלא ידע עשו שהעוה"ב חלי במ"ט ונדרת משוכות ואמונה כס' בלמת ואם יעשה טוב וזה לזה ואם אין מאין יקמים ומה ה' רוג' מעסק לחלוק עמו העוה"ב ויחכן שדימה שיש ביכולת אדם לקנות לו עוה"ב אף בלא מעשים כשכר שיעניק לה"ם מטוב העוה"ז ועוזר לו להלכת עוה"ב וע"כ וכה עבדו ג"כ לעוה"ב [זה אמת בדר מה אם הוא בעל אמונה] וע"כ בלה ליתן מטוב העוה"ז ויזכה עבדו לעוה"ב אף בלא מ"ט ובאור הפסוקים ע"ד הרמז עיין בילקוט ובוזר וחבין הדברים הנאמרים פה : [ח] פותח לו פתח כו' כלומר שרמו לו במלת שעירה שהכונה לימות המשיח כי בלמת לא הלך לשעיר : (ט) גם אהבתי כו' הוא דרוש בפני עצמו להראות עוד רמז על עמלק : (י) אחד שונא אותו המלך כו' ההגמון כו' המלך הזה לא דע מי הוא שנאמר שונא אותו ההגמון אם לא שנפרשו שמוסב על ישראל ועמלק שישראל כבשת מטאם המרה"ד סיג' אות' והוה ההגמון המסור חמת המלך מלכו של עול' (אשר ממנו נמשך הקטר) פניסוהעדר השגחה הניסויה) אבל בלמת המלך ה' לבאות יודע מעלת ישראל שסם טובים בעלם ומטאם במקרה ע"כ יאהבם אבל העמלקים המה רעים בעלם ואין תקוה טובה ואלא מהם ע"כ הסי"ח בעלמו שוכאם כי הוא יודע תעלומות לב והבין מאד :

ישועות יעקב

[דה] לפי גרסא זו לרין לדמוק אליגיה לא וחתן לך חלק בעוה"ז מן העם אשר אחי כלומר עוה"ז והחשובה שהשיב לו יעקב כתיב טי פסוקים קודם פסוק אליגיה ולכן נראה לנרום כן שנאמר ויאמר נסעה וכלכה ואלכה לנגד כלומר נחלק הכל בעוה"ז עוה"ז וכפרס"י סם לנגד בעוה"ז כו' והסתח אחי שפיר שהשיב לו יעקב חיקף במקרא שלחרינו אדוני יודע כי הילדים רכים ואי' יכולי לעמוד ביסודין של בניך בעוה"ז ור"ל לך טול אתה שכרוךך עד כיוא כן דוד כ"ב ועיין ברכות ובלקוט ושלם בשם מדרש אככיר : (ו) פי' כשהלך יעקב סכותה לא' ולא הלך לשעיר כמו שאמר לעשו עד אשר אבא אל אדני שעירה וכיאמר שקר ח"ו וע"ז אמרו רבותינו ז"ל שיעקב הרסי' לו את הגר' כדין עכו"ם ששאלו את ישראל בדרך לאן אתה הולך כדאי' בע"א דף כ"ה ע"ב והביאו ראי' שג' עד אשר אבא אל אדני שעיר ועקב נסע סכות' ולא הלך לשעיר כל ימיו אבל פתח לו פתח מעוקס אחר פי' שיעקב רמז לו כזה שלעתיד לבא אל הר שעיר שנא' ועלו מושיעים וגו' לשפוט את הר עשו ועיין בב"ר פ' ע"ה : (ז) מניח ראי' למה שאמר לעייל שאין לעמלק ממסלה אלא בעוה"ז וחס"כ שנאסו וקנאסו אבדה כדלקמן : [ח] דוגמא לסמאל שרו של עשו שסוגא את יעקב רק במקום אחר ר"ל בח"ל בעת הגלות אבל לעתיד שנאסו יעקב והכחו לעשו יאבד כי הקב"ה ישחוט את סמאל ע"י אליהו ז"ל כדאיתא בילקוט ושלם בשם מדרש אככיר

אלהיו וזמא פרק יט

עכשיו (יד) יצא [נ"י מעמלק] מאדום שנאמר [ישעיה סג] מי זה בא מאדום (ט) (טו) חמוץ בנדים מבצרה זה הדור בלבושו צעה ברב כחו אני מדבר בצדקה רב להושיע באותה שעה באין מלאכי השרת ומוצאין להם ב"ה [טז] ורואין את בגדיו אדומים שנאמר (סס) מדוע אדום ללבושך ובגדיך כדורך בנת ויאמר להם הקב"ה להמלאכים (ז) נת קטנה היתה לי ודרכתי אותה שנאמר (סס) פורה דרכתי לכדי באותה שעה נוטל הקב"ה עונותיהן של ישראל (ח) ונותן אותן על (יא) עמלק הרשע שבא מעשו שנא' ונשא השעיר עליו את כל עונותם (יז) ויקרא טז) באותה שעה אמר עמלק לפני הקב"ה רבש"ע [יט] וכי מה כחי שנתת עלי את כל עונות יעקב באותה שעה נוטל הקב"ה כל עונות יעקב (כ) ונותן אותן על בגדיו ונעשין בגדיו אדומים כתולעת שני ואח"כ מכבס אותם עד שנעשים כשדג שנאמר [דניאל ז] לבושיה כתלג חור לכך נאמר מי זה בא מאדום חמוץ בנדים מבצרה זה הדור בלבושו צעה ברב כחו אני מדבר בצדקה רב להושיע משל למה"ד למלך שנשא אשה על אשתו הראשונה והאשה השניה היא שנואה ומכוערת ובניה מכעיסין את המלך בכל שעה ואומרת לו אשתו הראשונה מפני מה נשאת אשה שהיא שנואה ומכוערת ובניה מכעיסין אותך בכל שעה ואמר לה המלך לא נכנסתי לתוך ביתה ולא איחדתי עמה ואומרת לו אשתו הראשונה אני בעצמי ראיתי אותך יוצא מסתח ביתה אף הקב"ה כן בשעה שהוא מנחם את ציון

אומרת כנסת ישראל לפני הקב"ה רבש"ע (כא) מפני מה נכנסת לתוך העיר הרשעה שהיא שנואה ומכוערת ובניה מכעיסין אותך בכל שעה ואומר לה הקב"ה לא נכנסתי לתוכה ולא [יג] איחדתי עמה ואומרת לו ציון אני ראיתך יוצא מתוכה ויאמר הקב"ה לציון הילך בניה [יג] ובכוריה שהם עמלק וזרעו שהם זרעו של עשו מסורין ביד ישראל שנאמר [עובדי א] והיה בית יעקב אש ובית יוסף להבה ובית עשו לקש ודלקו בהם ואכלום ולא יהיה שריד לבית עשו כי ה' דבר :

פרק כ אמרו לו תלמידיו לרבי אליעזר רבינו אמור לנו (א) מה יהיה אחריתנו אמר להם אין שום בריה יכולה להנצל מיום הדין שנאמר [ישעיה כד] [ב] חספה הלכנה ובושה החמה כי מלך ה' צבאות ברה ציון ובירושלים ונגד זקניו כבוד זהו שנאמר ברות הקודש על ידי ירמיהו הנביא שנאמר [ירמיה ב] קדש ישראל לה' ראשית תבואתו כל אוכליו יאשמו רעה תבא אליהם נאום ה' כנגד מי אמרה ירמיהו לא אמרה אלא כנגד ישראל שכל אומה שמצערת את ישראל (א) אינה מתקררת דעתו של הקב"ה (ג) עד שיפרע מהן בעצמו פריעה רישע אמר כל הבן הילוד היארה תשליכהו (שמות א) הקב"ה נפרע ממנו בעצמו שנאמר (שם יד) יהי באשמת הבקר וישקף ה' אל מחנה מצרים בעמוד אש וענן ויהם את מחנה מצרים נבוכר נצר החריב את בית המקדש הקב"ה נפרע ממנו בעצמו

מאורי אש

עמה כמו שקרה על הים אך לא כן כי מני אז שנבקע הים שוב לא קרה גם כזה ולכן אין זאת והולכים אל הר סיני וכלומר חולי מפני סיבה אחר הדקק ה' לעמו ישראל להספיט להם ובנת שיקבלו ישראל הספעתם אז הם אינם מקבלים הספעתם והראי' כי המלאכים אינם אומרים שירה רק אחר שירת ישראל וגם זה איננו וזה שאמר הוא הסתן כו' זה אומר דרך אגב לנצח חביבות קבלת התורה שמני אז לא זכי אליה והולכים אל ציון חולי הוא עת השכינה נתגלה בציון ומסיבת זו הוא זאת לנו כמו שבארנו וגם זאת לא כן ויאמר להם ישעיה מפני שהוא יביא על הדבר הזה והוא יודיע להם סבת זה * [יד] יא מאדום לנקום נקמת עמלק וע"כ נחמטע הסתכס ואינכם יכולים לומר שירה בעת הועם והבן מאור כי הוא דרך אמת ויש לי בזה לזכר נסגב ע"ד לזכר השכל ג"כ : [טו] חמוץ בנדים שבגדיו לבושים וממולים מרוב דם מבצרה (זה הדור כלומר עמלק הבא מבצרה) זה הדור בלבושו [ועכ"ז] ליכך בגדיו למען קחם בנדים וממולים מהם והוא צועה ומעטל עלמו ברוב כחו אני ה' מדבר ונכהיג בידקה להשיע את ישראל ע"כ הנקס נקמתם * (טו) ורואים בגדיו אדומים אל חדמה כי הענין כפשוטו ס"ו רק אדום מורה על חכמות הדין מאור (ע"ד) אם יהיו חסאיכס כשנים גו' וכמאמרם בחזית דודי גם לי ודודם למצרים) וזהו שגולאים להקב"ה מעוטף במדת הדין מאור מס שאין זה דרכו כי הוא רב חסד * [יז] גם קטנה זה עמלק הבא מאדום וע"כ מחלשם בחכמות הדין למען כלותם בכליון גמור ומפלה חמדיית * (יח) ונותן על עמלק סבת הנחיתה עליו מפני שהוא הסבה לחטאת ישראל מפני רוב גזירתו עליהם והעברות הדחות ונחשב לו כאלו הוא עשהו * (יט) וכי מה כחי כי די לי עונות עמי וחולי ירמזו כי לא לבדו הוא הגורם כ"א יש גרמים אחרים שהסטיאוס * (כ) ונותן אותן על בגדיו כו' אדומים עניינו שמד"ה הגדול מקטרטג עליהם ואח"כ מכבסם ומעוותם ואף שהי' חסילה אדומים מהריגת עמלק זה מד"ה וזה מד"ה אחר להאריפם מחטאם וזהו יום הדין ואח"כ מכבסים מעוותם ואף שהי' חסילה אדומים מהריגת עמלק זה מד"ה וזה מד"ה אחר על ישראל ואח"כ ימחקם ברממים ואין בידי לבצר יותר ואים מבין יבין כפליים : [כא] מש"ה נכנסת לתוך העיר כו' רייק מלשון מי זה בא מאדום שהוא לשון חמיה ופלא מי זה הוא אשר בא מאדום לתוך אומה כמוה והשי"ת השיב לסם לא נכנסתי לחוכה ממש ולא אחרתי בה רק לקבץ נדש הסזורים בה ולנקים מדמם וזהו דרך מליצה והענין בכללו מה שחשב בעמלק דווקא ומייחס זאת למלחמת ה' נלמנו כמ"ס הכתוב בעצמו מלחמה לה' בעמלק מדור דור הוא כי כמה אומות לעת ביאת הגואל יכירו כבוד ה' ומלאוים מהם בני אדם שיטארו מפני אמונתם בה' אבל זרע עמלק אין תקוה להם כי הם רעים וחטאים מאוד ולא ישאר זכר למו :

ישועות יעקב

אזכיר : (ט) כזיכול לבושים אדומים' מהם (י) נאזר וסבוס ככאזור : (יא) על סמאל סר של עמלק : (יב) רק לשוטט הס"מ והכניעו חמת יד ישראל [יג] ריכסיס וסלטיויס כמו אף אני כבוד לחנסו עליון למלכי ארץ (תהלים פ"ט) :

[א] עמיד הקב"ה להקס מהם ואינה מתקררת דעתו כו' כנ"ל

פרק כ (א) מה יהיה אחריתנו וכו' שאלתה על הדין האחרון שהוא הדין הגדול והגורף מה יהיה באחרית ישראל ונתשובת

ר"ל נראה כי שאלתה אם כל ישראל יוכו בדין והשיב ר"ל באמת אמר ה' קדושים אתם ואל תכהלו מיוה"ד ולהן אבאר * [ב] וחספה הלכנה הוא כמו שאומר להלן שמביאה חסמה והלכנה ליוה"ד ונגד זקניו [ישראל] כבוד וקולסם זקנים יתכן לפי ספסותם הם קודמים צבריאס ולכן ג"כ נקראים ראשית תבואתו שהמה ראשונ' ותכליתיים כבדרא' * (ג) עד שיפרע בעצמו וזהו במדת הנקס מאוד להטך ולטרם

אליהו זוטא פרה כ

ק"ט

בעצמו שנאמר [ירמיה נא] ופקדתי על כל [ג] בכבל וגו' אמר להם הקב"ה לישראל בני קדושים אתם (ד) ואל תבהלו מיום הדין שנאמר (וקרא כ"ו) והייתם לי קדושים וגו' [ה] וכך (ג) דרש הקב"ה מביא לעתיד כסא הדין ויושב עליו והכל נידונין לפניו בתחלה (ו) קורא הקב"ה לשמים וארץ ואומר להם בראשית כל בראתי אתכם שנאמר בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ מפני מה ראיתם שכינתי מסתלקת וביתי חרב ובני גלו לבין אומות העולם ולא בקשתם עליהם רחמים דגן ומעמידן לצד אחד וקורא לחמה ולבנה ואומר להם שני המאורות הגדולים בראתי אתכם שנאמר (בראשית א) ויעש אלהים את שני המארת הגדולי' וגומר מפני מה ראיתם שכינתי מסתלקת וביתי חרב ובני גלו לבין האומות ולא בקשתם עליהם רחמים ולא עוד אלא הוי באין מלכי מזרח ומערב ומנחין כתריהן בראשיתן ומשתחווין לכם [ו] ולא אמרתם הלא אנחנו חרסים כחרסי אדמה אל תשתחוו לנו ומנין שנקראו בן שנאמר (איוב ט) האומר לחרס (ד) ולא יזרח ובעד כוכבים יחתום דגן ומעמידן לדרד אחד וקורא לכוכבים ולמזלות ואומר להם אני הבהקתי את זיוכם מסוף העולם ועד סופו ולא בראתי אתכם אלא בשביל ישראל שנאמר (ירמיה לג) אסלא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמת י וגו' מפני מה ראיתם שכינתי מסתלקת וביתי חרב ובני גלו ולא בקשתם עליהם רחמים דגן ומעמידן לצד אחד וכן קרא למלאכי השרת בתחלה קורא למטטרון ואומר לו אני קראתי שמך בשמי שני'

(שמות כג) כי שמי בקרבן מפני מה ראית שכינתי מסתלק וביתי חרב (ה) ולא בקשתם עליהם רחמים ואם תאמרו לא היינו יודעים כבר גליתי לכם בראשונה שעתידין בני להגלות באברהם הוא אומר ידוע תדע כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם וגו' (בראשית טז) כיצחק הוא אומר [שם כז] והיה כאשר תריד יפרקת עולו מעל צואריך ביעקב הוא אומר (שם לה) כי שרית עם אלהים ועם אנשים ותוכל רמז לו שעתידין לצאת ממנו שני ראשים ראש גלות שבכבל ובשני שבארץ ישראל מיד רמז לו גלות ומפני מה ראיתם שכינתי מסתלקת וביתי חרב ובני גלו לבין האומות ולא בקשתם עליהם רחמים דגן ומעמידם לצד אחד וקורא הקב"ה [ו] לכסא הדין ואומר לה קודם לכל קנייתך שנאמר (ירמיה יז) כסא כבוד מרום מראשון וגו' מפני מה ראית שכינתי מסתלקת וביתי חרב ובני גלו ולא בקשתם עליהם רחמים דגן ומעמידם לצד אחד הא למדת שאין כל בריה יכולה להנצל מן הדין ואח"כ (ז) (ו) מחריב הקב"ה את כל העולם כולו שנאמר [ישעיה ג] ונשגב ה' לבדו ביום ההוא ומחדש הקב"ה את השמים ואת הארץ שנאמר (שם טו) כי כאשר השמים חדרשים והארץ החדשה אשר אני עושה וגו' ומחיה הקב"ה את המתים [ח] ומביא עפר הארץ ועפר המתים ובליל זה בזה [ט] ומותח מהן עצמו' ונידון ואמר להם הקב"ה (י) למלאכי השרת שהן ממונים לגבוי נשמות ומוציאין כל נפש ונפש וזורקין אותה בגוף ומעמידן אותו בחוץ אחר :

מאורי אש

אוחס מיוסוד וטרטס : (ד) אל תבהלו מיום הדין קדושים כו' כלומר אף שחקתי ויהי הגדול אשר נז יספטו הכל אף אתם אל תבהלו כי אתם קדושים ונגדלים וה"ל מ"ו הכללין הנגזרין רק סיוה"ד הוא הצרוף והזקיק * [ה] וכך דרש כו' מביא לעתיד כסא הדין כלומר שהקב"ה יהיה מתעטף במדה"ד כמו שבארתי לעיל שהיה תגבורת הדין מאוד : [ו] קורא הקב"ה לשמים וארץ מפני כו' יש להבין הענין ההוא מה טעם בזה ומה יעשו ומה יעזרו וכנה דעת הרב אברבנאל שהשמים וכל זכאם המה ג"כ בעלי נחירה ופעמים יטו מדרך הנכון עיין בספרו עשרת זקנים ואין דעתי נוחה מזה ואשר הנראה לי בזה ע"ד האמת הוא כי כל פעולות הטבעיות בטמאים וארץ ושמש וירח והכוכבים יש עליהם דבר רוחני אשר המה מנהיגים כי על הטמאים הפרטים אשר פה בעולם הספל נמשך מסיבה מיוחדת כמ"ס אין לך עשב מלמטה שאין לו מזל מלמעלה שמכה ואומר לו גדל והנה ע"י טעם בני אדם נפלו כולם ממדריגתם כי טרם טעם אדה"ר היה אור טבעת הימים טבעתים לאור השמש המזלות היו מהלכות דרך קצרה הארץ נחן פריה בלי קוליס ופרי מבושלת באין לורך לחקנה וכמ"ס במדרש וע"י הטעם נשחטו מנמות שהי' וענין הדין עליהם כי יוכרחו להחטלות עוד במעלתם כמו שהי' מלפניו ויגרפו תחילה עד יעלו במעלתם וזהו שזכרם תחילה וזכרם וזהו בחינת העונם והח"כ יתודשו ע"ד שהיו תחיל' וכמו שנפש האדם עת שזכרם להחטלות במעלת השבטם חזרתם להלך ולהזקק כן מנהיגים (ובחינת הצרוף בנפש נעלם) וענין האשמה במה שלא בקשו עליהם רחמים הוא כי לא הרגישו נפילת המדריגתם בעלמם שספיקה הסתלקה מהם ולכן מחריבם מדרגתם ויתודשו על אופן שהיו בכתחילה ואף יהיה החקירות אלפי יתר עמיהם וחסד כל הטבעים הכלליים המנהיגים העולם הספל בכללו והם השמש והירח והכוכבים ופעולת השמים והארץ בעלמם ולעתידי ישתנו ויהי בכתחילה כמ"ס עמידה ח"י שחוליא גלוסקאות וכלי מלח : (ואו) ולא אמרתם הלא לחננו חרפים כו' לפי דברינו שיהי' ד שלהם הוא הצרוף עד שיעלו במעלתם ולי הי' במעלתם הראשונה אז לא היה מחנהג הסדר הטבע הנסוגה עתה המטיב לרעים לפעמים ח"ל הלא עת לעות אח"כ מפני כי העובדי כוכבים עבדו אהכם ולא הבינו ולא נחטבו כי נחטבו כולו אין הכונה שורטן ממש כ"ל שיחבר הסדור הטבעי הנסוגה כמ"ס לעיל פ"א בא"ר שיטות הרע (וה) הסדר הטבע הנמשך מהרע) מהעולם כן נראה ומוכה מדברי ח"ל : [ח] ומביא עפר הארץ ועפר המתים לפי שסיפודות נחפרו ועב יסוד העפר לעפר וע"כ מביא עפר הארץ לחזרה ועפר המתים הוא מה שנשאר מעט : (ט) ומוכה מהם עלמות כלומר מן העפר כי הסיפודות הכשריים נשארן בהם רק שנתפררו ומתלקו ולכן נקראת מתי' [י] למה שכו' הוא המקור אשר ממנו סוגב השמש וחלי' טנה

ישועות יעקב

ל"ל : [ג] כ"ל וכו' היה כתיב ופקדתי על כל צבל ולא נוצל פסוק זה בכל המקרא : [ג] חסר ו"ל וכך דרש ר"א : (ד) וכן אי' ב"ר פ' יב ובקבלת רבא ר' נחמן אמר אפי' גלגל סמה לא נכרס אלא מן הארץ שנאמר האומר לחרס וגו' פי' המ"כ דייק לה מדקרי לה חרס וכלי חרס הוא עפר מהאדמה : [ה] נראה כעליל שחסר כאן וכו' ובני גלו ולא בקשת עליהם רחמים ודן לחו ומעמידו לצד א' וכן קורא לאבות העולם ואומר להם מפני מה ראיתם שכינתי מסתלקת וביתי חרב ובני גלו ולא בקשתם עליהם רחמים כו' כן נראה לי : [ו] לכסא הכבוד ולכסא הדין כ"ל ל"ל : (ז) עיין בס' ח"ר פ"ב : (ח) עיין בס' ח"ר פ' י"א : ועיין

באותו שעה [יא] פותחת הארץ פיה כאדם ומדברת לפני הקב"ה ואומרת לפניו רבש"ע איש פלוני עבר עבירה פלונית במקום פלוני ופלוני גזל לפלוני במקום פלוני ופלוני נשבע לשקר בשמך במקום פלוני וזורק הקב"ה את כל העכו"ם אל תוך הגיהנם באותה שעה פותחת גיהנם את פיה ואומרת לפני הקב"ה רבש"ע מלא אותי פושעי ישראל אומר לה הקב"ה כבר מלאתיך בעכו"ם ואין בך ריוח אומרה לפניו רבש"ע (יב) לא כך אמרת לי שעתידיה גיהנם שתגבה כמה (יג) פרסאות למעלה וזורק הקב"ה פושעי ישראל בתוכה שנאמר (ס"ה) לכן הרחיבה שאול נפשה ופערה פיה לכלי חק וגו' (יד) ועולה הקב"ה ויושב (ודורש) בפמליא שלו ועומד ורובב בן שאלתיאל כמתורגמן והוא מגלה לפניו (יד) טעמי תורה ואומר להם הקב"ה לצדיקים לבו [טו] והכניסו לגן עדן שלא בראתי אותה אלא בשביל הצדיקים ואומר דוד לפני הקב"ה רבש"ע (טז) בא וסעוד עמנו בג"ע שנאמר (שיר השירים ד') יבא דודי לגנו ויאכל פרי מגדיו וגו' ושומע לו הקב"ה ומהלך עמהם בתוך הגן שנאמר (תהלים צ"א) יקראני ואענהו וגומר (יז) וגבריאל נוטל שתי כסאות אחת להקב"ה ואחת לדוד שנאמר (שם פט) וכסאו כשמש נגדי ואוכלו ושתי' שלשה כוסות ואומר מי מברך

(יח) אומר לאברהם מול וברך שאתה אב העול' אמר להם איני מברך שיצא ממני זרע שרכעים להקב"ה : אומר ליצחק מול וברך אמר להן איני מברך שיצא ממני זרע שהחריב ביתו של הקב"ה אומר ליעקב מול וברך אמר להן איני מברך שנשאתי שתי אחיות (בחייהן) וכתו בתורה (ויקרא יח) ואשה אל אחותה לא תקח וגומר : אומר למשה מול וברך אמר להם איני מברך שלא זכיתי ליכנס לארץ ישראל לא בחיי ולא במותי : אומר ליהושע מול וברך אמר להם איני מברך שלא זכיתי להניח זרע בעולם : אומר לדוד מול וברך אמר להם אני מברך (ט) ולי נאה לברך שנאמר (תהלים קטז) כום ישועות אשא ובשם ה' אקרא : לאחר שאוכלין ושותין ומברכין (יט) מביא הקב"ה את התורה ומניחה בחיקו ועוסק בתורה בטומאה ובטהרה באסור ובחיתר ובהלכות ואומר דוד אגדה לפני הקב"ה ועונין הצדיקים (כ) יהא שמו הגדול מבורך לעולם ולעולמי עולמים בגן עדן ופושעי ישראל עונין אמן מתוך גיהנם אמר להם הקב"ה להמלאכים מי הם הללו שעונין אמן מתוך גיהנם ואומרים לפניו רבש"ע הללו הם פושעי ישראל שאף על פ"י שהם בגיהנם בעקא גדולה (כא) מתחזקים ואומרים לפניך אמן ואומר לה הקב"ה למלאכי השרת פתחו

מאורי אש ישועות יעקב

סבה ולעמוד מורידה עוד הפעם לגוש : (יא) פותחת הארץ פיה כו' עבר עבירה כו' אף שנתן הקב"ה בטבע הארץ שתחזיר העפר למתים על"ז הארץ מרגשת מי המה החוטאים הנמורים הפושעים בה' ועובדים כוכבי' ולא תפקיד עליהם להחזירם וזה נקרא דרך מליצה שהיא פתחת פיה ומדברת כלומר שנגדש' זאת בטבע ואינו מושיא או שמוסק על שר הארץ : [יב] לא כך אמרת לי שעמיד גיהנם שתגבה כו' כבר בחרתי כמה פעמים שמקום הרע שואף מאוד לבלע אנשי רעם בתוכה : (יג) ועולה הקב"ה כו' ודורש כו' הענין כי אז יוסר לב הארץ ויתגלה בפני הסגור גדולות רמות מאוד וזה יהיה ע"י התגלות הקב"ה בשמליא שלו וזרובכל יסוג זאת ויודיע לכל אנשי העולם וזהו שיהיה כמתורגמן והגן : (יד) טעמי תורה מה שנעלם בעיני' סבת טעמים כמ"ס אין אשה יודע מ"ס של מלוא כי הטעם נעלם ובעתיד יתגלה : (טו) והכניסו לג"ע כו' שישבו כמדריגות אדה"ר טרם חטאו שהיה משכנו בג"ע התחתון בניקוף ונפש וכן יהיו נרקים והכלל כי ג"ע התחתון מכון לעליון והנפש מתעלה בג"ע העליון והגוף בג"ע התחתון ואין להאריך : [טז] כל וסעוד עמנו בג"ע ענין הסעודה כבר הסכימו כל החכמים כי זה מרמז על שכיב הנפש בהשגה (וכן אמרו בוזה במדרש הנעלם) כדבר הכתוב לא רעב ללחם גו' כל לשמוע ואנכי כבר גליתי דעתי מה שמעתי שהרבר כפשוטו ג"כ עיין בא"ד פרק ג' אך גם הסעודה יהיה על אוסף נעלה שיהי' טעמים ונהנים מזיו השנה ג"כ והיו סדוד יבקש שיהיה גם הקב"ה פתח שיהיה התגלות חלקי בחוכם וכן יהיה : (יז) וגבריאל נוטל ב' כסאות כו' להקב"ה כו' לדוד כו' אל חדמה כי הענין ח"ו כפשוטו רק הוא ע"ד הסמי' כסאי' וכמו שמהכסא יוכר כבוד המלך ותפארתו ומעלתו כן משמים ונבאם יוכר כבודו ות' והנה לעת הזאת הכל יכירו כבודו ית' מאוד כמ"ס כי כולם ידעו אותי גו' וגם יכירו כבוד מלכות בית דוד הקיימת לעולם והיו דרך מליצה שישבו זאת בעת סעודתו ומה ששערה דווקא ע"י גבריאל הוא כי פעולתו דין ובעת הזאת הכל יסוב לרמזים :

[יח] אומר לאברהם כו' למשה כו' הענין בכללו הוא מכלל הסתרים וגם מדבר פלא סדוד יגדל מעלתו מהאבות ומשה אבי הנביאים ג"כ והאמת שכל זה מוסב על מלך המשיח הבא מבית דוד ונקרא על שמו כמ"ס רודד עברי נשא להם והוא המלך המשיח וא"כ יתכן זה כי הוא יהיה כמדריגת אדה"ר טרם חטאו בזמן טהא מלואה ואף שמה ג"כ זכה לה עכ"ל מעט חטא ואין להאריך בתעלומות כאלה : (יט) מביא הקב"ה את התורה כלומר שיתגלה ספרו החורה מאת ה' ב"ה ומניחה בחיקו כלומר גלוי לעין הכל וכן דרך הלשון לכנות דבר מגולה ע"ד וכעס בסיק גו' : (כ) יהא שמו הגדול מבורך כלומר שיתעלה מלכותו והכל יכירו כבודו כי אז יבקש שערי השנה והחטוקה רק לה' כבודו : (כא) ומתחזקים ואומרים אמן הענין הוא כמאמרם

כגון אנטונינוס וחבריו וחסידיו אלו רשעי ישראל שנקראו חסידים שג' אספו לו חסידו (שם ג') וכשנכנסין לפתח גן עדן (לה) נכנסין מיכאל וגבריאל תחלה ונמליכין בהקב"ה משיב הקב"ה ואומר להם הגיחו להם ויכנסו שיראו את כבודי (לו) וכיון שנכנסין נופלין על פניהם ומשתחווין לפניו ומברכין ומשבחין שמו של הקב"ה מיד הצדיקים נמורים וישרים שהם יושבין לפני הקב"ה [לו] גותנין הודאות והוממות להקדוש ב"ה שני (שם קמ) אך צדיקים יודו לשמך ישבו ישרים את פניך ואומר (שם קז) וירוממוהו בקהל עם וגו' :

מארה באורך לעתיד לבא ואין מקור חיים אלא התורה שנאמר (משלי ג') עין חיים היא למחזיקים בה ומהו באורך נראה אור אלא זה האור שברא הקב"ה ביום ראשון ושמש בו העולם שלשה ימים קודם שנבראו המאורות ביום רביעי וכיון שנבראו המאורות ביום רביעי כמו שנאמר (בראשית א) ויעש אלהים את שני המאורות הגדולים מיד עמד הקב"ה וגנוז לאותו אור הראשון ולמה גנוז הקב"ה (ד) לפי שעתידין העבים להכעיס לפניו לכך אמר הקב"ה לא יזכו אותן הרשעים להשתמש באור זה אלא ישתמשו באור החמה והלבנה שהן עתידין להבטל אבל אור זה שהוא קיים לעולם ולעולמי עולמים יבואו הצדיקים שהם בני העוה"ב וישתמשו בו לעתיד שנאמר (שם) וירא אלהים את האור כי טוב ויבדל וגו' וכיון שראה האור הזה שהקב"ה גנוז אותו לצדיקים מיד (ה) שמח האור הזה שמח גדלה שנאמר (משלי ג') אור צדיקים ישמח באותה שעה אמר האור לפני הקב"ה רשב"ע אעפ"י שנמנעתי מישראל הברשים בעוה"ז ואני עתיד להאיר להם לעוה"ב אפילו הבי אין אני מצפה אלא לאורך שאתה מביא (ג') עליו עלי ובשעה שיאמר הקב"ה לציון קומי אורי כי בא אורך יאמרו לפניו רשב"ע אתה (ו) עמוד בראש ואני עומד אחריו ואומר להם הקב"ה יפה אמרתם שנאמר

פרק כא אמרו לו תלמידיו רבינו אליעזר רבינו

אמרו לנו באיזה אור אנו שמחים באורו של הקב"ה או באורו של ירושלים ואמר להם ר"א באורו של הקב"ה אנו שמחים שנאמר (תהלים קות) אל ה' ויאיר לנו ואמרו לו תלמידיו והלא נאמר (ישעיה ס') (ב) קימי אורי כי בא אורך ואמר להם ר"א זהו מה שנאמר ברוח הקודש ע"י דוד מלך ישראל (תהלים לו) כי עמך מקור חיים באורך נראה אור כנגד מי אמר דוד המקרא הזה לא אמרו אלא כנגד כנסת ישראל שהיא אומרת לפני הקב"ה רשב"ע בשביל מקור חיים זה שהיה עמך קודם כל מעשה בראשית אני

מאורי אש

הכלל שזה לעומת זה ואין להאריך בחטויות כלה וכו' על פסוק יהי אור שס נארתו איך מכוונים הדברים בעין אור המוחשי והרוחני והבאחי שס דעת קדמוני המחקרים מסיים לדעתם : [ג] נשכיל מקור חיים כי חלה התורה מביא זה לראי' ששמחים בתור של הקב"ה שממנה המקור חיים וממנו התורה העליונה נובעת שהיא עין החיים והגן זה : (ד) לפי שעצידים עוברי כוכבים כי דעתי לרמוז בקצרה מעט וריש מילין אומר הנה ה' ב"ה ברא מדריגת ההשגה בעולמו עולה מראש המדריגה עד בחינה התחתונה בסדר ישר העליונה למעלה בהשגחה והתחתונה ספילה ממנה בהשגחה עד דרשה פה בעולם השפל וכשפע מעט כשכל חנושי עניינים מיוסדים בהשכלתו עד כמה ישיג וכן לעומת זה בהנהגת והשגחה שמשפחה לפי ההשגה וכן האור המוחשי פה בעולם השפל החומרי [הנמשך מהרוחני] ישפחה ג"כ כפיהו והנה בחילת הבריאה היה האדם על אופן מאוד נעלה והיה כחח חנושי להשיג רב השגה כמ"ש במדרש אור שברא הקב"ה כי היה האדם מביט מסוף העולם ועד סופו והכונה על אור המוחשי ועל אור ההשג' ג"כ שהיה כחמו לרעת כל ענייני העולם אך לכעבור שפחה הנחירה והחטאו בני אדם ויכעיסו לפניו ית' פ"ב מעט' מהם עד לעתיד שאז יסר לב האבן ואז יבקע לפניו האור ההוא ויהיו ממנו בטוב : [ה] שמח האור הוס כבר נארתו שהאור הוא מדה רוחנית ע"כ ידקק כשהיא משמחת בעצמה : [ואף] עמוד בראש כ' לפי מה שנארתו לעיל כגון הדברים למאור כי הנה אף שמתחילה היה ג"כ

צדיק אה"ע שהם צדיקים מאמינים בה' וחסידיו אלו רשעי ישראל כשעט חסובה ונעשו חסידים והמה ילכשו בלבוש נדק שינדקו ויתהללו בה' וזה דרך רמז ודרש : (לה) נכנס מיכאל וגבריאל ונמליכיס בהקב"ה כי ר"ל טעם להם השפע מאת ה' שיטמו אותם שיכנסו שמה להחענג מתענג עוב"ב : (לו) וכיון שוכנסים נופלין על פניהם שאז נבואה שמה לג"ע מיד ילכשו נפסס מעטו השגה והירא' הרוממה מאוד עד שיפלו על פניהם מרוב היראה : (לז) נותנים הודאות כי על שזכו הרשעים לטובה נאחז :

פרק כא (א) באיזה אור כי באורו של הקב"ה כי הענין הכולל הוא משכמת הסתרים כי ירושלים נקרא

מדת המלכות והקב"ה רומז למדה מאוד נעלה ושאלחם מה יתגלה ב"ב ובאיזה מדה היה ההנהגה אם במדת המלכות שהוא קיום הסדר הטבעי הנהוג עשה רק שיהיה בטוב הנהגה אשר ההנהגה הזאת מקבלת ממלכות וזהו כדעת שמואל שאין בין עוה"ז לימות המשיח אלא שטוב גליות לנדר או שיהיה הכל ע"ד היותר נעלה מהנהוג בעתה והשיב להם ר"א שיטמחו באורו של הקב"ה שיפגלה עליהם מההנהגה זו : (ב) קומי אורי שזה מוסב על ירושלים והשיב ר"א שהכונה לפי שאור ירושלים נמשך מאורו של הקב"ה כי עמו מקור החיים ובאורו יתחדש האור על ירושלים ע"כ יכנהו צמח אור ירושלים כי על ידה יתגלה אור הקב"ה והכונה ג"כ על אור המוחשי שהוא אור שבעת הימים שיהיה שבעתים כאור החמה ששימש בחילת הבריאה שגנוז ה' לע"ל

אליהו זוטא פרה כא

קכא

עם אלו כך תעשה עמנו ואומר להם הקב"ה
 (יא) מי אתם ואומרים לפנינו אנחנו עמך ונחלתך
 ישראל ואומר להם הקב"ה מי (יב) מעיד
 עליכם ואומרים ישראל להקב"ה אבינו אברדם
 יעיד עלינו מיד קורא הקב"ה לאברדם ואומר
 לו (יג) מעיד אתה עליהן שהן עמי ואני אלהיהן
 ויאמר לפניו רבש"ע לא כך אמרת לי (בראשית
 14) וגם את הגוי אשר יעבדו הן אנכי ועוד אמר
 להם הקב"ה מי מעיד עוד יותר עליכם ואמרו לפניו
 אבינו יצחק יעיד עלינו מיד קורא ליצחק ואומר
 לו מעיד אתה עליהן שהן עמי ואני אלהיהן ואמר
 לפניו רבש"ע לא כך אמרת לי (שם כו) כי לך
 ולרעך אתן את כל הארצות האל ועוד אומר
 להם מי ומי מעיד עוד יותר עליכם ואמרו
 לפניו יעקב אבינו יעיד עלינו מיד קורא ליעקב
 ואומר לו מעיד אתה עליהם שהם עמי ואני אלהיהם
 ואומר לפניו רבש"ע לא אמרת להם (שמות 7)
 לא יהיה לך אלהים אחרים על פני והם אמרו
 לפניך בכל יום שני פעמים (דברים 1) שמע ישראל
 ה' אלהינו ה' אחד באותה שעה (יד) עובר הקב"ה
 לפניו וישראל עמו אחריו שנאמר (מיכה ב)
 ויעבור מלכם לפניו וה' בראשם באותה שעה
 מביא הקב"ה את התורה ומניחה בחיקו ומבחיך
 זיוון של ישראל מסוף העולם ועד סופו ואומר לו
 נבריא

שנאמר (ז) עתה אקום ואמר ה' (תהלים יב)
 (ח) ובמה היא שמחה בקיבוץ בניה לתוכה
 בשמחה שנאמר (ישעיה מט) שאי סביב עיניך
 וראו כולם נקבצו באו לך חי אני נאום ה' כי
 כלם כעדי תלבשי ותקשרם ככלה (6) באותה
 שעה (ט) מביא הקב"ה את אליהו ובן דוד צדקיני
 וצלוותית של שמן המשחה ומקרו של אהרן בידיהם
 ונקבצין כל ישראל בפניהם (י) והשכינה לפנידם
 והנביאים מאחריהם והתורה מימנם ומלאכי השרת
 משמאלם ומוליכין אותם אל עמק יהושפט
 ונקבצים כל העמים שם שנאמר (יואל ד) וקבצת
 את כל הגוים והורדתים אל עמק יהושפט ונשפתי
 עמם שם על עמי ונחלתני ישראל אשר פזרו
 בגוים ואת ארצם חלקו ואל עמי ידו גורל
 ויתנו הילד בזונה והילדה מכרו בין וישתו
 באותה שעה מביא הקב"ה את אליליהם של
 עכו"ם ונותן בהם רוח ונשמה ואומר הקב"ה יעברו
 כל אומה ואומה היא ופסל שלה על הגשר של
 גיהנם ואז יעברו כולם וכיון שמגיעין אל תוכה
 יהיה הגשר לפניהם כמו חוט ונופלין לתוך הגיהנם
 האלילים ועובדיהם וכיון שמגיעין לתוך הגיהנם
 הם ופסליהם ורואין ישראל את כל העכו"ם
 ופסליהם בתוך הגיהנם מיד מתיראין ישראל
 ואומרים לפני הקב"ה רבש"ע שמא כשם שעשית

מאורי אש

בהם שקיימו החור' כו' עיי"ש : [יג] מעיד אהם כו' ואני אלטיה'
 לכאור' הלא זה חלוי ברעת ה' ב"ה שלקטן לעם לו ולא ברעתם
 וגם מהו הראי' מהכתוב וגם את הגוי שהם קבלו אלהותו ואת
 העדות הוא שה' לקטן לעם והוא אלהים להגיל' א"כ מי יעיד
 עלי דרוך לומר ולא עליהם והרא' דכל זה דרך מלי' שישראל
 יפחדו פן יענשו כמו עובדי כוכבים ויבוא להם התגלות מה'
 שיחבוננו מי הם כי הם עמו והוא אלהיהם ויתבוננו עוד שכל
 האבות יעידו עליהם כשהם עם מיוחד לקחם ה' לו לעם שכן
 הכטיס לאבותיו הקדושים שגם הגוי אשר יעבדו עמם ידיו אותם
 ועמו ישראל יגילם וגם ליצחק הכטיס שיביאם לארצות לבי אך
 ההתבוננת מיעקב הוא התבוננת עוד יותר מופלא שמהאבות
 הראשונים רק רא' שה' אזהבן אצל און התבוננת מזה שישראל
 יאבנו לאביהם שבשמים אצל מיעקב יתבוננו עוד שאמות ה'
 בלבם ע"כ הם ראויים שיבאלס ה' מכל רע והענין הוא כמאמרם
 ז"ל שיעקב קצן כל בניו להורותם ולהוכיח' שיעמדו ביסוד ה'
 והמה ענו שמע ישראל (אבינו) ה' אלהינו ה' אחד כשם שאין
 בלבך אלא אחד כך אין בלבנו וזה השרש נשרש בכל זרע ישראל
 וע"כ הם ראוי' לכל טוב וחסד ומה שהביא הפסוק לא יהיה לך
 דווקא ולא פסוקים אחרים המדריס מענין היסוד מרמז לענין דק
 כמו שמפרט הרמב"ן שהפסוק מזהיר על היסוד הגמור ע"ש
 (יד) עובר הקב"ה לפניו כו' כלומר שזוט לדיבוק השכיני'
 וישראל ינהרו ויכספו אחריו מביא הקב"ה את התורה ומניח'
 הוא

ההנהגה באור המלכות וגם עתה כמו כן עכ"ל הדל' יש ביניהם
 מתחילה היה האור הוא משתמש ע"י אמצעים רבים בינה לבין
 הקב"ה ועתה הוא מקבלת תיכף מהקב"ה בלי שום אמצעי
 כדמיון השרים העליונים המקבלים מפי מלכס לא ע"י
 אמצעים הנעלים מהם ואין להאריך ורק זאת נאמר שמאין
 עוכס שלע"ל יהיה אור השגת הדיקוים יותר גדולה מהשגת
 עוה"ג וזה שאמר ואני עתיד להחיר להם לעוה"ב כו' והבן :
 (ז) עתה אקום גו' שמעתי יתנהג על פי מדותי ואמר ה' :
 [ח] וכמה הוא שמחה כלומר במה שמחה האור ההוא בקבוץ
 בניו לתוכה זה כנ"י בניה : (ט) מביא הקב"ה גו' על הגשר
 של גיהנם ע"ד הפסג בניהם החתון הוא כפשוטו וע"ד האור
 כענין עונש הנפשות והרוחנית ירמוז שאז יודע לעובדי כוכבים
 שעבודת כוכבים שלהם נמשכים ממקור הרע מהגיהנם שזה הוא
 המקור הרע ועוד ירמוז שהעבירה עצמה (היא עבודת כוכבים
 שלהם) מלפפחן ומוליכתם לגיהנם והבן כל זה : (י) והשכינה
 לפניו כו' כלומר שהם אכסים שזוכין לראות פני השכינה
 והכניאים מאחוריהם למט' ממדריבחס כי אליהו ומשיח למעל'
 ממדריבחס : (יא) מי אתם כו' הוא ע"ד מלי' כלומר המדוכקין
 כי וא"ל שחשלוט בהם הגיהנם לכלית כליון נלחי ותמיד ח"ו :
 (יב) מי מעיד עליכם אף שהקב"ה יודע כל עכ"ל יע"ש זאת
 למען עובדי כוכבים שיראו כי המה ראויין לזאת הטוב' כמ"ס
 במסכת עבודת אלילים שהעובדי כוכבים יהיו שאלים מי מעיד
 לא

אֵלֵיהֶם וְזָמַת פֶּרֶךְ בָּא

גבריאֵל לפני הקב"ה רבש"ע אם הוא רצונך יבואו כל העכו"ם ויראו בטובתן של ישראל ואומר לו הקב"ה גבריאֵל לא יבואו לראות כי כן אמר ישעיה הנביא (ישעיה כו) ה' רמה ירך בל יחזיון (טו) ואמר גבריאֵל לפני רבש"ע לא כמו שאמר ישעיה אלא יבואו ויראו ויבושו שנאמר (שם) וחזו ויבושו קנאת עם אף אש צריך תאכלם ואף כנסת ישראל אמרה לפני הקב"ה רבש"ע יבואו ויראו ויבושו שנאמר (מכה ז) (טז) ותרא אויבתי ותכסוך בושה באותה שעה פתחה גיהנם את פיה ויוצאין כל העובדי כוכבים ומזלות ממנה : (יז) ורואין בטובתן של ישראל ונופלין על פניהן ואומרים כמה נאה ארון זה וכמה נאה אומה זו שהקב"ה אהב אותם ביותר שנ' (תהלים קמד) אשרי העם שככה לו אשרי העם שה' אלהיו ויאמרו העכו"ם לפני הקב"ה רבש"ע (יח) מה נשתנה אומה זו מכל העכו"ם שאהבת אותם ביותר ויאמר להם הקב"ה אתם שומים שבעולם אתם ידעתם אותי והגחתם אותי והשתחיתם לע"א

שלכם ולא במחתם בי אבל ישראל קדשו את שמי שני פעמים בכל יום תמיד ובמחו בי לכן אני נותן להם שכר טוב (יט) מיד מתביישין כל העכו"ם ושבין לתוך הגיהנם שנ' (שם ט') ישובו רשעים לשאולה כל גוים שכחי אלהים והקב"ה והצדיקים ילכו לג'ע ומשתחיים הצדיקים להקב"ה ויושבים הצדיקים שם בג'ע (כ) והקב"ה יהא יושב בראש הצדיקים ומביא הקב"ה אותו האור גנוז לצדיקים ומוסיף על אורן [כא] ג' מאות וארבעים [ב] (ג' וחמשה) ושדשה פעמים ואמרו ישראל לפני הקב"ה רבש"ע לזה האור היינו מצפים שנ' (תהלים מב) צמאה נפשי לאלהים לאל חי מתי אבא ואראה פני אלהים ואומר להם הקב"ה עכשיו ראיכם ג"כ (ג) פני ואומרים ישראל לפני הקב"ה רבש"ע כיון שעכשיו אתה מאיר לנו באורך (כב) אם כן חשך זה מה הוא ואומר להם הקב"ה החשך הזה יכסה לבני עמלק (ג') ולבני ישמעאל) ועכו"ם שנא' (ישעיה ס') כי הנה החשך יכסה ארץ וערפל לאומים ועליך יורה ה' וכבודו עליך

מאורי א"ש

הוא הדבר שדברתי לעיל שלפניו יקבלו ההשג' וההשפ' רק מהקב"ה והעלוי' שמניח' בחוקו כלומר גלוי לעיני כל וידמו עוד על אור הגוף שיעשו ספרים כמו קודם החטא שהי' תפוח עקיבו של אדה"ר נכה' בגלגל חמה ולעתיד יתוקן מטאו ויהיו ככתחיל' ויחיו ע"ז לעולם וגם רומז על אור המוחשי אור שבעת הימים : מקטרג על עובדי כוכבים מאוד : (טז) ותרא אויבתי הקריבה עממה עד הנה לזה : (יז) ויראו בטובתן כו' יש להבין בזה אחר שטובתן בנפשיות שישראל ישיגו החור' מאוד ועל מה זה יבינו העובדי כוכבים בזה והגראה ערה"כ אז יאמרו בבוש הגדול ה' לעשות עם אלה הגדול ה' לעשות עמנו היינו שמחים ולכאור' הדבר פלא בודאי היו שמחים אם היו זוכים להגדול' הגדולה במה שישראל יזכו לע"ל ומה זה יאמרו גם אזו היינו שמחים אך האמת יורה דרכו שכל שמחת הדביקות בזה' נהשגת חורתו י"ח הוא מדבר ואף שהעובדי כוכבים מתחיל' לא הבינו נועם הדיבור בזה' עכ"ל לעתיד יתגל' הדת החסוד' הגורל' לכל מי וכל איש יכסוף לרביקותו י"ח ולכן גם הם יאמרו שאלולי הגדול ה' להם עתה היו שמחים בזה כי כוספים לזה מאוד וזהו ג"כ הכונה שיראו בטובתם כלומר שיבינו נועם הטובה הזה אך יבושו כי לא יזחן להם ודעת ישע"י היה בתחילה שלא יחזו מאומ' כלומר לא ירגישו נועם הדבר מאומ' וענין הציור באמירת גבריאֵל הוא ביאור ליוור על הכתוב בישע"י שיחזו ויבטו והכתוב אומר ג"כ כל יחזיון והוא הכו' כל יחזיון כל יזכו להשיג טובתם רק יחזו טובתם ויבושו מזה על שלא זכו לזה והבין : פתחה הגיהנם כו' כמה נאה ארון זה הוא הדבר שדברתי לעיל [א"ר פ"א ובהקדמתו] שיעקר הגיהנם הנפשי (מלבד עונש הגוף להנפש החיוני) הוא העדר השגה והדביקות במה שהנפש כוספת מאוד לרצק בית אלוהיה אך מונעים זאת ממנה ע"ד העונש ואין ענין למעל' מזה וכשיחפץ ה' שהעובדי כוכבים יראו טובת הצדיקים בהשתנגות מהדביקות בזה' אז יוליאם מנייהם שהוא מקום חושך העדר השגה ואז יראו בטובתו של ישראל ואז ירגישו ואמר כמה נאה ארון זה ואומה זו שעובדים אותו אשרי העם שככה זכו להגדולה הלזו ואשרי העם שה' אלהיו שאליו יעבדו ואין נועם ומענוג למעלה מזו : [יח] וכי מה נשתנו אומה זו לכאור' וכי לא ידעו שישראל עבדו את ה' בעוה"ז והם עבדו כוכבים ובמה זכו והגראה שידעו לומר שלכן עבדוהו מפני שנחלו החור' וידעו ממנה כי ראוי לו לעבודו ואין ממס בטובת כוכבים אבל להם לא נתנה החור' ולכן שבו בדעתם ולא ידעו האמונה האמיתית וא"כ ישאלו מה נשתנו אומה זו שנתת להם החורה ולא לנו ולכן נשתנו ראיין בינות וישיב להם ה' לא כן אבל גם אתם ידעתם אותי כי אומת ה' תלוי בשלל וכלל בר ונקי מתאוות וא"כ ה' כחם להבין זאת רק הם מנפסם ומתאוותם החפרדו מזה האמו' ולכן ינשו ויתכן כפשוטו כמאמרם (בש"ס עבודת אלילים) מי יפיר עליהם שקיימו החור' כן שאלים העובדי כוכבים : (יט) מיד מתביישין כו' וכבים כו' הענין ע"ד שבארתו לעיל שאין מניחין אות' להשענב מהשתענוג הנפלא הלזו אף שכוספים לזה : [כ] והקב"ה יהא יושב בראש הצדיקי' זהו דיבור השכי' לע"ם ועשרותיה' בראשית' ונהני' מזיו השכי' : (כא) ג' מאות ומ"ג פעמים כו' ועיין י"ע בשם רש"י והענין בהשג' הוא שיחוסף השגתם באיכות המספר הזה ובאור המוחשי ג"כ נכמות הזה כמו שבארתו לעיל : [כב] א"כ חשך זה מהו ענין השאלה היא פלא מאין יראו החוסך' אחר שהם יושגים באור והגראה כי לוטה בה ענין רק מאוד כי החושך כנוי למדוד

ישועות יעקב

[א] ילקוט ישעיה דף ל"ז ע"א : [ב] כמ"ה ואור חמשה והי' שבעתים כאור שבעת הימים הרי מ"ט שביעיות ששולה ש"ג רש"י וכן כתבו הסו"ם ב"ב"ב פ"ק : [ג] כי האור הגנוז הוא נאלץ

אריה זוטא פרה כג

[ג] ומביאין את התינוקות [ד] לבית רבן ומהלים את
 (ס) בניהם את בשר ערלתן. ולא עוד אלא שבראתי להם
 את התשובה (ו) שהיא שקולה כנגד כל הקרבנות שבתורה.
 והאיך אתה אומר שיש לפני משוא פנים ד"א גדולה
 תשובה (ד) יותר מן התפלה. שכל התפלות שהיה מתפלל
 משה רבינו לא נתקבל ממנו להכנסו לארץ ישראל אבל
 רחב הווינה נתקבלה (ו) בתשובה ראב"י אומר למה
 נקרא שמה רחב. משום שהיא נעשית (ה) רחבה בזכויות
 וזכתה שיצאה ממנה [שבעה מלכים] (ח) ושמונה נביאים.
 ד"א גדולה תשובה [ו] יותר מן הצדקה. שהצדקה יש בה
 חסרון ממונו. אבל התשובה אין בה חסרון ממונו. ואין
 הקב"ה מבקש מישראל (ז) אלא תשובה (ח) ודברים.
 שנא' (ישעי' י"ד) [ח] קחו עמכם דברים ושובו אל ה'.
 ד"א גדולה תשובה (ט) שהיא מרפאת את ישראל
 מעונותיהם: שנא' (שם) ארפא משוכתם אהבם נדבה כי

שב אפי ממני. רבי גהוראי אומר מפני מה נתנה קורת
 (ט) רוח בעשרת הימים מראש השנה ועד יום הכפורים
 [י] כנגד' נסיונות שנתנסה אברהם אבינו ונמצא שלם
 בכוכן. לפיכך נתן הקב"ה לישראל עשרת הימים שבין
 ראש השנה ליום הכפורים. וכנגד עשרת הדברות שקבלו
 ישראל בסיני. (יא) שאם יעשו תשובה שלימה בעשרת
 הימים מר"ה עד יוה"כ שיקבלם בתשובה שלימה לפניו.
 לכך נאמר [יב] לכו נא ונוכחתי ואמר ה' אם יהיו חטאיכם
 כשנים כשלג ילבינו אם יאדימו כתולע כצמר יהיו. דבר
 אחר קרא בגרוץ אל תחשוך כשופר הרם קולך והגד לעמי
 פשעים ולבית יעקב חטאתם. רבי שמעון בן חלפתא אומר
 יש בו בלשון הזה [יג] לשבח ויש בו לגנאי. יש בו
 לשבח שהצדיקים מרגנים בגרונם. שנא' (תהלים קמ"ט)
 רוממות אל בגרונם. ויש בו לגנאי שרשעים מכעיסים
 בגרונם. שנ' (שם ה') קבר פתוח גרונם (ג') לשונם
 והלא

מאורי אש

התשובה כו' ענין הדבר כי מדה"ד אינו נותנת שיקבל ה' תשובתם
 הטוטאים בשמו ית' שזה יסוד ועיקר הכל והוטאים ג"כ בין
 אדם לרעהו שזה ג"כ כלל גדול בחורה והאבנת לרעהו כמון ואיך
 יקובל תשובתם וה' משיב להם אל תדמו כי ח"ו ישראל נתפקרו
 ככה ראו והתנונו עליהם איך הם תמיד משכימים ומעריבים
 לבתי כנסיות לקבל מלכותי ולהאמין באחרותי ומהלים את
 בניהם ומצטרים את גופם למען שמי ולא עוד כלומר מלבד
 זאת אפילו היו מחילה מתפקרים בעיקר עכ"ל התשובה נחמדת
 לי מאוד (במה שאין המדה"ד מבין סיבת זה כי אין לעלויות
 יח"ד ע"כ לא יבינו סיבות חטאות ב"א ויחשבו לרעה מאוד
 באין כפרה) והיא שקולה כנגד כל הקרבנות שמחפשים בהם
 ובאר הכתוב קרא בגרוץ מנא"ר אחר זה. [ד] יותר מן התפל'
 שהיה מתפלל משה כו' אבל דמך הווינה נתקבלה לכאורה הענין
 פלאי אם ח"ו משה לא שב בתשובה עבור חטאו מעט משמעו
 המורים או הכותו כסלע וכי רחב גדולה ממנו והנראה כי אינו
 דומה אש החוטא ומתושב ורגיל בחטאות לבו הוא מתגבר בנפשו
 לנזרה לאיש נקי התשובות אוהב ה' בכל מאודו כי לזה נקל לו להטבית שאון חטאותיו ולכן חביב לפעמים חטאות רשעים גמורים
 שהם מתגברים על יורם מתפלת דיקים גמורים על חטאים הקטן שבקטנות ולכן מביא דיוקא מרחב הווינה שהתגברה מאוד
 על חטאות והתגבריה: [ה] רחבה בזכויות מלך שהתגברה עמו' מהרע כל כך * [ו] יותר מן הצדקה כו' חסרון ממנו לכאור'
 הדבר שהיפך אחר שאינו חסר בממנו ואינו צריך להתגבר ככה וכו' והיה נחשב פחות מן הצדקה והיה יתכן לומר דהכוונה
 ג"כ פה גדולה תשובה מן הצדקה איך שהצדקה יש בה חסרון ממונו ותשובה אינו כן עכ"ל אמר הקב"ה שאינו מבקש מהם
 אלא תשובה או היה מקום לומר ע"ד מאמרם בחטיות שגדולה מהצדקה שזה בגופו (שמעיה עלמו) וזה בממנו לבד והיה ראוי
 להביאו ג"כ ככה ובהעמקה היטבה הגרסא שהצדקה יש בה חסרון והתשובה אין בה חסרון והבעל זקוקין דמור הגיה חסרון
 ממנו ולא בראר כלום ודעתי שטוססה היטבה היא עיקר ובאורו שהצדקה עירדה לא השלים מדת התשובה בכל כחוחיו רק
 במדה אחת לבד שנעשה עי"ז איש רחמן ורחוי עי"ז לרחם עליו משמים אבל התשובה אין בה חסרון מאומה כי כל הנפש ומדותיה
 מתחייבין עי"ז א"כ היא גדולה: [ז] אלא תשובה לשוב מחטאו שלא יעשה עוד הפעם ודברים זה וידוי ובקשה ותפלה על
 החטאים שנעשה עד הנה: (ח) קחו עמכם דברים זהו ודוי ושובו זהו תשובה ואליהו חשב התשובה בראש שכן ראוי להיות
 תחילה התשובה מעונות ואח"כ הבקשה על מה שנעשה (ט) שהיא מרפאת את ישראל מעונותיהם ענין הרפואה הוא בשני פנים
 יחד אחד בענין העונש שעד הנה היה הקטרוג מהעון עומד לקטרג ובכרת התשובה יסור והב' בענין תקון נפש החוטא
 המורגלש מאוד בעונה בלי הפרד ממנה והוא הנקרא שוב (בבנין מרובע) ששב והולך במרולת עונו תמיד עד שנעשה לטבע
 וקנין בלבו בלי יכולת להפרד ממנו רק ע"י החשוב: וידוי דברים ה' ירחם עליו ויסיר לבו האנן ויעזריהו לשוב מאולתו
 לבלי ינגף עוד הפעם בחטאו המורגל וזהו ארפא משוכתם והרגלם נרע מאוד ואהבם על לך הגרבה וחסד כי שב אפי
 ממנו וגם הקטרוג נחלק וזה מענין הראשון: (י) כנגד יו"ד נסיונות שעומדים לזכות עליו בכל דור וגם כנגד יו"ד הדברות. העומדים
 לזכות במה שקבלו אבותינו עליהם: (יא) שאם יעשו תשובה כו' איך שבכל השנה התשובה מועילה זה עד שלא נחמס גו"ד איך באלה
 הימים אף שיעקר הדיון והתשובה הוא כו"ה עכ"ל היות ה' יו"ד ימים להפוך הנוירה: (יב) לכו נא ונוכחתי ואמר ה' כלומר כי מלך מדה"ד
 המוכנה בשם אלהים לא היה נכון לקבל התשובה רק ה' שהוא רחמים מקבלם: (יג) לשבח ולגנאי כו' מרגנים בגרונם כו'
 מכעיסים בגרונם כו' לכאורה הדבר הזה באין פותח והנראה דלוטה בה מלינה נפלא' דהנה השמעת קול ובעת הגרון הוא
 ענין

ישועות יעקב

(ג) פסחים דף ק"ט: (ג) ובתי כנסיות ובתי מדרשות
 מעלין את האדם מן מקף טובה לכך זכות כדאי' כפ' היה קורא
 ובסוף פ' כ"א: (ד) פי' מעלה עליהם הכתוב כאלו קבלו את
 התורה מהר סיני כדאי' כפ"ק דקידושין שאל' והודעתם לבניך
 וסמך ליה יום אשר עמדת לפני ה' אלהיך כחורב: [ה] וזוה
 מוסרים נפשם על יסוד שמו ית' כשאר"ל בניסין פרק היוזקין
 כי עליך הורגנו כל היום זו מילה ועוד מלות מילה שקולה כנגד
 כל הגלות שבתורה כדאי' כפ"ק דגדלים: (ו) עיין כפ"ח סי'
 סמך: (ז) כדאי'א במכילתא שחגיגה בה חמישים שנה וכן
 פרש"י ביהושע כפסוק ותורידם בחבל עי"ש: [ח] שנעשה מלכים
 ל"ג לה וכן במכילתא ליתא וכן כפ"ק דמגילה אמרו שמנה נביאים
 והם כהנים יאלו מרחב ע"ש: [ט] להחיות עונותיו להתפלל
 אליו ית' למחול לו: (ט) במה שהקב"ה מצוי וקריב באלו
 הימים לקבל בתשובה אפי' תשובת יסוד יותר מכל ימות הסנה
 כשאר"ל ע"פ דרשו את ה' בהמלאו ברה"ק דף י"ח וביבמות פ'
 הוולך

אדירה זומא פרק כג

סומא ממעי אמו [נ"י ואתה מהרהר אחריו אמת מ"ש בו וכו'] ואין להרהר אחר אלהינו כלום ואמת הוא הכתיב בו הצור תמיספעלו כי כל דרכיו משפט אל אמונה ואין עול צדיק וישר הוא מיד הודה הקיסר לר"י באותה שעה העטיר הקיסר את ר"י בכל מרגליות טובות ואמר לו (טו) אשרי אלהיהם ואשרי עמו ואשרי למי שזוכה להתעפר החת כפות רגליכם [טז] לכך נאמר (ו) דודי שלח ידו מן החור ומעי המו עליו ונאמר [יז] יענג ה' ביום צרה ד"א יענג ה' ביום צרה כי היה דוד יודע שעתיד בית המקדש להיות חרב והקרבתו יהיו בטלן בעונותיהן של ישראל והיה דוד מצטער על ישראל כמה יהיה כפרה לעונותיהן ואמר הקב"ה לךוד בשעה שהצרות באות על ישראל בעונותיהן יעמדו לפני יחד באגודה אחת (יח) ויתידו על עונותיהן לפני ואמרו לפני סדר (י) סליחה ואני אענה אותם ובמה גילה הקב"ה אותם ואת א"ד יוחנן הקב"ה גילה זאת בפסוק (שמות לד) ויעבור ה' על פניו ויקרא וגו' (יט) מלמד שירד הקב"ה מן ערפל שלו כשליח צבור שמתעטף בטליתו ועובר לפני התיבה וגילה לו למשה סדר סליחה אמר לו הקב"ה למשה אם

יהיה ת"ח בדור שיש בידו להוציא את ישראל מידי חובתן (כ) אל (ס) יזח דעתו עליו מלהתפלל על ישראל אלא יסתכל בי שלא היה שום שיתוף עמי במעשה בראשית וירדתי וגליתי סדר סליחה למשה וכן ממני ילמדו כל באי עולם וכן מי ומי שיש בידו להוציא את ישראל [כא] מידי חובתן וכן הוא מוציא אותן אני נותן להם שכר טוב ובשעה שישראל מתקבצין לפני ועומדין לפני באגודה אחת ואומרים לפני סדר סליחה אני אענה אותם שנאמר (תהלים כ) [כב] ה' הושיעה המלך יענגו ביום קראינו :

פרק כד אמר להם ר"א לתלמידיו בני (א) אל תבטחו לא בעושר ולא בגבור' ולא בחכמה שנאמר (ירמיה ט) כה אמר ה' (ב) אל יתהלל חכם בחכמתו ואל יתהלל הגבור בגבורתו אל יתהלל עשיר בעשרו כי אם בזאת יתהלל המתהלל השכל לידוע אותו כי אנו ה' עושה חסד ומשפט וצדקה בארץ כי באלה חפצתי נאם ה' זהו שנאמר ברוח הקודש ע"י שלמה בן דוד (קדלת ג) כי מקרה בני אדם ומקרה הבהמה מקרה אחד להם כנגד מי אמר שלמה המקרא הזה לא אמרו אלא כנגד

מארי איש

ה' נחקר עמו' כלומר אחר שנתל' הבחיר' לחדש ויתכן לו לעשות תשובה וז"ל מדוע נכרא ככה ואם נאמר שבדאי לא יעשה תשובה ח"כ בטלה איפשרות הבחיר' כשאלת המהפקרים בבחיר' והכן זה ויתכן עוד שאמר לו יהא שהם כלכם רשעים אבל מדוע לא יועיל תשובתם יעשה תשובה ויפתח עיניו ומדוע הכה בדבר שאין לו מרפא והר"ל לו כנסיון איך שהוא איש רע מאוד שהוא איש רע ובליעל בטבע ומה שפע להקטר שהכל צדיק (טו) אשרי אלהים כלומר מה טוב ומה מנוח הוא אליהם כמה שהם סוף מתהרר רק הכל בלדק ומשפט ואשרי עמו היודעים מה טוב עפר) תחת כפות רגליכם לשרת אלוכם וללמוד מכם חכמ' וחבונ' ודעת : (טז) לכך נאמר דודי שלח ידו מן החור מוסב על לעיל שהקב"ה משתיק מדה"ד ומקבל תשובת ישראל מתחת כנפי הסיוט : (יז) יענג ה' ביום צרה כלומר רק ה' העונ' בעת צרה כי מדה"ד מקטרב ורק ה' ברוב חמיו לבד יענינו ביום קראינו : (יח) ויתודו בו' סדר סליחה הוא הזכרת ג"ג מדות בהתבוננת עמם לזיכור מדת טובו וז"ל והנהגתו את יצוריו הכל ברחמים ויחפזן ומה להתדמות ג"כ במדותיו ע"י ויתוד' את עונו אשר עשה עד כה וזו יר' לפני ה' וזהו יענג ה' ביום צרה גו' וזכור כל מנחותך כלומר אף בעת הגלות והחרבן שזהו ימי הצרה יזכור כל מנחותך אשר הכחת בעת היותך במצוק ויענג גם היום וזמנה יסבך שם אלהי יעקב כמה שזכיר שמו ית' ומדותיו שהמה י"ג מדות שהם שמו : [יט] מלמד שירד הקב"ה בו' שמתעטף בטליתו הענין הלו הוא קשה הליוור מאלד ע"ד פשוטו והוא נמנע להתבונן וידוע בזה כי אין שמוחק ההגשמה מאלו ית' והנראה שכוונתם לדרוש הכתוב על פניו דכתיב מהו והענין כי פניו כנוי לעצמותו ית' הפשוט בתכלית הפשוטות באין התחלקות המדות מאומה כ"א הכל במדה אחת פשוטה ואחר שרצה ה' ב"ה להראות למשה רבינו ע"ה מדותיו שהם הוא מנהיג עולמו אף שהמדות ההם הם אלו פשוטים וכוללים באחדות גמור' בלא התחלקות וכאשר רצה ה' ב"ה להראות לו מדותיו בפרט איך שהם מתולקים הוכרח להגביש הוא ית' במדות ההם למען הראותו ולכן אמרו חז"ל שהדבר הזה כמעט ח"ל לאומרו והיה שאמר שירד הקב"ה מהערפל שלו כלומר מן שחרו ע"ד ית' חשך שחרו כי בעצמותו נסתר ונעלם סכל אינו מלחשיבו ולחלקו במדות פרטיות והתעטף במדת ההם להראות מדותיו בן יתכן לחוקק מעט הנאמר : [כ] אל יזח דעתו עליו להתפלל בו' לכאורה אררבה זאת מדת ההכנעה שמדמה כי מי הוא שיסתכל בעבור עמו ואם הוא איש שאינו חפץ להתפלל בעבור ח"כ לא תאחרו כשם באין לבד אבל איש רע ובליעל והנראה לפי מה שבארתי כמה פעמים בזה הספר שלא יאמר ח"ה מה לי לדאוג בענייני העוה"ז בדבר אשר המה אין ואפס בעיניי מה באמת בא ממדת הנאון והנאותה שנאמר להתפלל בעבורם בדבר שאין ואפס בעיניו ויתבונן ממדותיו ית' איך הוא מזדקק לעמו להועילם בענייני העוה"ז ולסדר להם ענייני תפלתו : (כא) מודי חובתן מלך שמתפלל עליוס ויורם הדרך הטובה ועי"ז ח"י נותן לכס שכר : (כב) ה' הושיעה גו' דייק מדכתיב הנלך שהיא קנוץ כלל הזכרת המדות העליונות והכללות נקרא' כשם מלכות ולכן כתיב בלשון נסתר והבן מאלד :

ישועות יעקב

שנאמר בירמיה ב' זכרתי לך חסד נעורך וגו' לכתך אחרי במדבר וגו' : (ו) זה קאי ומוסב למעלה קודם המעשה הנזכר : [ז] שלם עשרה מדות כדלקמן * [ח] אל יתנאה ויחל לירד לפני התיבה להתפלל בערס .

גס

בלוי לפניו י"ח שלם ישעה עוד חסוב' ויתכן שראה בו ר"י סימן (טו) אשרי אלהים כלומר מה טוב ומה מנוח הוא אליהם כמה לעבדו לפני אלוה נורא כזה ואשרי מי שזוכה להתעפר (להיות עפר) תחת כפות רגליכם לשרת אלוכם וללמוד מכם חכמ' וחבונ' ודעת : (טז) לכך נאמר דודי שלח ידו מן החור מוסב על לעיל שהקב"ה משתיק מדה"ד ומקבל תשובת ישראל מתחת כנפי הסיוט : (יז) יענג ה' ביום צרה כלומר רק ה' העונ' בעת צרה כי מדה"ד מקטרב ורק ה' ברוב חמיו לבד יענינו ביום קראינו : (יח) ויתודו בו' סדר סליחה הוא הזכרת ג"ג מדות בהתבוננת עמם לזיכור מדת טובו וז"ל והנהגתו את יצוריו הכל ברחמים ויחפזן ומה להתדמות ג"כ במדותיו ע"י ויתוד' את עונו אשר עשה עד כה וזו יר' לפני ה' וזהו יענג ה' ביום צרה גו' וזכור כל מנחותך כלומר אף בעת הגלות והחרבן שזהו ימי הצרה יזכור כל מנחותך אשר הכחת בעת היותך במצוק ויענג גם היום וזמנה יסבך שם אלהי יעקב כמה שזכיר שמו ית' ומדותיו שהמה י"ג מדות שהם שמו : [יט] מלמד שירד הקב"ה בו' שמתעטף בטליתו הענין הלו הוא קשה הליוור מאלד ע"ד פשוטו והוא נמנע להתבונן וידוע בזה כי אין שמוחק ההגשמה מאלו ית' והנראה שכוונתם לדרוש הכתוב על פניו דכתיב מהו והענין כי פניו כנוי לעצמותו ית' הפשוט בתכלית הפשוטות באין התחלקות המדות מאומה כ"א הכל במדה אחת פשוטה ואחר שרצה ה' ב"ה להראות למשה רבינו ע"ה מדותיו שהם הוא מנהיג עולמו אף שהמדות ההם הם אלו פשוטים וכוללים באחדות גמור' בלא התחלקות וכאשר רצה ה' ב"ה להראות לו מדותיו בפרט איך שהם מתולקים הוכרח להגביש הוא ית' במדות ההם למען הראותו ולכן אמרו חז"ל שהדבר הזה כמעט ח"ל לאומרו והיה שאמר שירד הקב"ה מהערפל שלו כלומר מן שחרו ע"ד ית' חשך שחרו כי בעצמותו נסתר ונעלם סכל אינו מלחשיבו ולחלקו במדות פרטיות והתעטף במדת ההם להראות מדותיו בן יתכן לחוקק מעט הנאמר : [כ] אל יזח דעתו עליו להתפלל בו' לכאורה אררבה זאת מדת ההכנעה שמדמה כי מי הוא שיסתכל בעבור עמו ואם הוא איש שאינו חפץ להתפלל בעבור ח"כ לא תאחרו כשם באין לבד אבל איש רע ובליעל והנראה לפי מה שבארתי כמה פעמים בזה הספר שלא יאמר ח"ה מה לי לדאוג בענייני העוה"ז בדבר אשר המה אין ואפס בעיניי מה באמת בא ממדת הנאון והנאותה שנאמר להתפלל בעבורם בדבר שאין ואפס בעיניו ויתבונן ממדותיו ית' איך הוא מזדקק לעמו להועילם בענייני העוה"ז ולסדר להם ענייני תפלתו : (כא) מודי חובתן מלך שמתפלל עליוס ויורם הדרך הטובה ועי"ז ח"י נותן לכס שכר : (כב) ה' הושיעה גו' דייק מדכתיב הנלך שהיא קנוץ כלל הזכרת המדות העליונות והכללות נקרא' כשם מלכות ולכן כתיב בלשון נסתר והבן מאלד :

פרק כד (א) אל תבטחו לא בעושר וגו' זהו התחלות למוד דרכי התשובה לתלמידיו והיום הנאות כלליות ויסוד' מאלד להשכית אלה המדו' שהם משתיי הנפש אם ישמרו היטב בלבו והמה מייסדי הנפש על מתכונתה אם ישרם אחרים מצלי ומלאין בלבו והן המה הראשיים אשר הם ישלחו פאר' רבו' ופרטו המדו' כולם נמשכים מזה והן המה שלא יתנא' בנפשו מלד עושרו וידע כי אין ואפס הוא ומה יכא להשליך התאו' והנאון שהם ממשתיי הנפש והכ' הנבירה שידמה שכלו חזק לחיו' חיים מרובים ומה יבוא השכחה כמותו והעונות לסחוב באחריותו גם מזה יבוא להיות כל איש נמנה בעיניו כי הוא צבור ונלחן מכולם וזהו הכבוד כבא מעט הנפש והשכחה שלא יתהלל בה רק ידע כי הוא אינו יודע עורנה מאומה בערך מה שצריך לדעת ועי"ז יודיק תמיד להשיג חכמ' מעלה מעלה : [ב] אל יתהלל חכם בחכמתו גו' הפסוק כבר פירשו רבים וכנונים הרמב"ם בספרו ור"ם אכן תבון בתקדמתו לח' פרקים ואנכי כפי דרכי כספרי תפוחי זהב הנאמרת על הדרשו' זהו שאמר ברוה"ק בו' כלומר שגם הוא היה מהכל אלה ההתהללו והנכבדו' : (ג) כי מקרה בני אדם כי לא יתכן שכיון שלמה ח"ו שגם האדם יורד למטה כנפש הבהמה רק מדבר על המקרי' מלד הגוף שהמה אינו ענייני

אדיהו זוטא פרק כב

מכל עונותיהם שנאמר (הושע יד) ארפא משובתם אהבם נדבה כי שב אפי ממנו וכתוב בתריה [כב] אהיה כטל לישראל יפרח כשושנה ויך שרשיו כלבנון ולבו יונקותיו ויהי כזית הודו וריח לו כרבנון ישובו יושבי בצלו וחיזו דגן ויפרחו כגפן זכרו כיון לבנון :

פרק כג אמרו לו תלמידיו לר"א רבינו אמור לנו [א] האין נעשה תשובה ונחיה מיד פתח ר"א ואמר כתיב [תהלים כ'] יענג ה' ביום צרה זהו שנאמר ברוח הקודש ע"י שלמה מלך ישראל (ש"ה ה') דודי שלח ידו מן החור ומעי המו עליו עליו כנגד מי אמר שלמה המקרא הזה לא אמרו אלא כנגד כנסת ישראל שאמרים לפני הקב"ה רבש"ע אלמלא רחמיק וחסדיך הרבים שאתה מרחם עלינו וידיך פרושות תחת כנפי החיות ואתה מקבל אותנו בתשובה שלמה אין לנו כח לעמוד לפני מרת הרין שהיא מתגברת ועומדת לפני הקב"ה ואומרת לפניו רבש"ע (ג) כתבת בתורתך [דברים י'] האל הגדול הגבור והגורא וגו' הגדול שגדלת על כל מעשה בראשית הגבור שאתה מתגבר להפרע מעוברי רצונך והגורא שהכל יראים מן דינך שהוא אמת ואין אתה נושא פנים א"ב לא יהיה חלול השם בדבר הזה ואל"ה הקב"ה למדת הרין (ד) אל תחרה אחרי ואחר כנסת ישראל שכל מעשה בראשית לא נבראו אלא בזכות ישראל שנאמר (דמיה לג) אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתי ואין ברית אלא המילה שישראל עוסקין בה שנאמר (בראשית י"ז) המול ימול יליך

(יג) תורה ואינן מקיימים את התורה (יש) אין דינם אלא לניהנם. לכך נאמר והגר לעמי פשעם אלו ת"ח. ולבית יעקב חטאתם אלו עמי הארץ. (כ) מעשה בתלמיד אחד מתלמידיו ר' עקיבא שהיה יושב בראש עשרים וארבעה אלפים תלמידים. פעם אחת יצא לשוק של זונות וראה שם זונה אחת ואהב אותה והיה משלח שליח בינו לביתה עד עת הערב. לעת הערב עלתה על הגג וראתה אותו התלמיד כשהוא יושב בראש התלמידים כמו שר הצבא והי' גבריא'ל עומד על ימינו מיד אמרה בלבה אוי לה לאות אשה שכל מיני הפורעניות של ניהגם [יר] צואת לה וכי אדם גדול כזה שהוא דומה למלאך (טו) תעננו אשה זאת. וכשמתה ובטלה מן העולם הזה הגה יורשת גיהנם אבל אם לא תקבלנה אותו הרי הוא מצלת אותו ואת עצמה מדינה של גיהנם וכיון שבא אצלה אמרה לו בני מפני מה אתה מאבד חיי עולם הבא בשביל הנאת שעה אחת בעוה"ז ולא נתקדשה דעתו עד שאמרה לו בני אותו מקום שאתה אוהב היא מלוכלכת ומטונפת מכל האיברים ואין כל בריה יכולה להיות ריחה ולא נתקדשה עדיין דעתו עד שתפשה אותו בחוטמו והניחו על אותה (טז) הקבר ומיד שהריח ריח אותה המקום נמאסת בפניו ולא נשא אשה מעולם אצתה בת קול ואמרה אשה פלונית ואיש פלוני הם מזומנים לחיי עוה"ב. (כא) ר"א הגד לעמי פשעם ולבית יעקב חטאתם אמר לו הקב"ה לישעי' לך אמור להם לישראל אין לכם מדה טובה יותר מן התשובה שהיא כרפאת את ישראל

ישועות יעקב

רעות ומחשבות רעות עמוקות : [יג] פי' שישקום בתורה לבד ולא ע"מ לקיים רק שיקראו חכמים או ע"מ שיקראו כסם רבי כדאי' בנדרים : [יד] פי' כל מינשי הניהגם יחברו אליה כמו לזות לזה לשון חבור כפ"ק דברכות : [טו] לשון תשמיש כמו אם תענה את כנותי ור"ל איך תשמש ותזנה אשה כזו עם אדם גדול כזה י וי"ל כפשוטו ל' עיניו בניהגם יבא לאדם גדול כזה ע"י ואפשר שהוא מל' ענייה כמו ויען ויחמר ור"ל לאדם גדול כזה תענה למה"שחבע אופה להשמע לו : (טז) בית התורה : פי'

מאורי אש

מה מאוד יאטס אזוי (יח) מלשון חרס) מלשמוע זאת כי לא יכול לשמוע באמת בחזותו אכזר הטוב והישר מב"א שלא יכירו כבוד ה' הכשגב והמרומם לבג"ת ומעשה אם לא לדקו מאמרי חז"ל אם לא נאמנו דבריהם האים השמח ברעת רעהו האם לא יכופר בעיקר הוא הוא אינו חפץ שבני אדם יכירו כבודו ית' וגם) מלבו הוא ריק רק בשפתיו וכדויהו בדמיון כוזב למען מנול חקות תנמולו וזה אמרם ג"כ דומה כמו שאין לו אלוה כי אין לו יציר האמוחה ה' ועיין לעיל פרק ט"ז ח"כ שם בחרתי הנאמר הוא הרי בזה כעת : (יש) אין דינם אלא לניהגם כלומר ולא יועיל למוד תורתם נפשם להלל נפשם היולא מהם [כ] מעשה בתלמיד אחד כו' מביא כל זה לעדות ולראי' איך שיתכן שאים גדול בחזרה מאוד עכ"ל יתכן שיפול בפתיחות החסידים לירש גיהנם ולא יועיל הלמוד להגילו ויש לחקד ביה איך אשה מנאפז תראה מלאך עומד עלי ימנה ויותר מוקפה שהיה אים תאב לנאוף איך אליו יתגלה מלאך ה' זבאות אשר לא יתגלה כ"א לזנשים ברי לב נקיי החסידות ויתכן שכל זה הוא מלי' שראתו כמו שר זבא ה' ומלאכים עומדים סביבותיו לראות רוב גדלו ותסקו ולכן הוכיח באחרית איך אים גדול כמוהו יעשה זאת זבא ר"ל מחובר לה מלשון ציוחה (כא) ר"א כו' יותר מן החסובה על סוף הפסוקים סוף שהגיע להם ישעיה דרכי החסובה שלא ענות אדם נפשו כאנשין. כ"א זה לוס אבחרהו פתח חרצובות : רשע כי הרשע וההרגל הרע כמו צורר ומקוטר בלב וע"י החסובה נפתח חרצובות הרשע כי החסובה מרפאה כמו שבחרתי ג"כ לעיל במה שגדול החסובה מן האדקה : [כד] אהיה כטל לישראל כמו טל המזיף ומרוה הארע כן אעורם ככל טוב :

פרק כג

[א] האין נעשה תשובה ונחיה מיד פתח ר"א ואמר כתיב [תהלים כ'] יענג ה' ביום צרה זהו שנאמר ברוח הקודש ע"י שלמה מלך ישראל (ש"ה ה') דודי שלח ידו מן החור ומעי המו עליו עליו כנגד מי אמר שלמה המקרא הזה לא אמרו אלא כנגד כנסת ישראל שאמרים לפני הקב"ה רבש"ע אלמלא רחמיק וחסדיך הרבים שאתה מרחם עלינו וידיך פרושות תחת כנפי החיות ואתה מקבל אותנו בתשובה שלמה אין לנו כח לעמוד לפני מרת הרין שהיא מתגברת ועומדת לפני הקב"ה ואומרת לפניו רבש"ע (ג) כתבת בתורתך [דברים י'] האל הגדול הגבור והגורא וגו' הגדול שגדלת על כל מעשה בראשית הגבור שאתה מתגבר להפרע מעוברי רצונך והגורא שהכל יראים מן דינך שהוא אמת ואין אתה נושא פנים א"ב לא יהיה חלול השם בדבר הזה ואל"ה הקב"ה למדת הרין (ד) אל תחרה אחרי ואחר כנסת ישראל שכל מעשה בראשית לא נבראו אלא בזכות ישראל שנאמר (דמיה לג) אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתי ואין ברית אלא המילה שישראל עוסקין בה שנאמר (בראשית י"ז) המול ימול יליך

ועי' נחיה לחיי עוה"ב : [ב] מיד פתח ר"א כו' יענג גו' לדעתי עיקרו למוד החסוב' הוא בפרק שאחריו שאמר להם אל חבטו בבבורה וכו' זכאן הוא רק כמו פתי' להצנון על רוב מסרי ה' במה שמקבל תשובה ישראל ומשתק מדה"ד מלקטרג עליהם ומעט בפרק זה באחריתו שלמד אותם שקבלת החסובה הוא ע"י אמירת ה"ג מדות ועיין בפרום זקוקין לנור ודעתו סוף על הפרשה השוקדמת תורה ה' תמימה עיי"ש וכמה כסוק הוא מפשוטו : (ב) דודי שלח ידו מן החור הכוונה לפי באורי שגלת ידו לקבל תשובתי מן החור למעט מכנפי החיות המקטרגים מבלי לקבלם והענין בארתי לעיל פרק כ"ב עיי"ש : [ג] כתבת בתורתך האל הגדול גו' הוא החבונת מופלא במה שמדה"ד מתבונן בחו"ה ה' ב"ה אשר ממנו הרין נותן מבלי יקובל תשובה הרשעים אשר שהוא מלך גדול נעלה ומרומם מאוד ויחטאו לפניו איך יועיל החסובה לעון הגדול כזה וא"ת מפני שהוא ית' מקור הטוב ואין עונם לז"א והגבוהה שאתה מתגבר על מדותיך הטובים להפרע מעוברי רצונך (בבורה היא מדה"ד) כי כן הראוי ואל"ה מי יוכל להבין זאת וע"כ לא יאשמו החוטאים לא כן הוא"ל כי הוא נורא שהכל יראים מן מדת דיניך ויודעים שדיןך באמת וכלומר ואין תזכה לישראל שמוטאים ככה ואינם מכירים זאת כלום משא פנים יש בדבר : (ד) אל תחרה כו' לא נבראו אלא

כנגד בשד ודם שהוא בתחלתו (ח) רמה וסופו תולעה ואין אדם מעולה מן הבחמה כלום (ד) ולא עוד אלא כל הנוגע בנבלת בהמה אינו טמא אלא טומאת ערב אבל הנוגע בנבלת אדם הוא טמא טומאת ז' דבר אחר בהמה שמתה אינה מטמאה באוהל אבל אדם שמת הוא מטמא באהל ד"א הנוגע בנבלת בהמה הוא לכדו טמא ואינו מטמא את אחרים אבל הנוגע בנבלת אדם הוא טמא (ג) ומטמ' ג"כ לאדרים ונאמר (שם ט) (ה) כי לכלב חי הוא טוב מן האריה המת (ו) טוב תינוק בן יומו שהו' חי שאימתו מושלכת על כל הבריות מן עוג מלך הבשן ששימש לאברהם לעבד ופרסות רגליו [ג] היו ארבעים מיל כיון שמת ירדו שקצים ורמשים על גביו ועוד שלמה המלך שנאמר בו (מלכים א' ד') ויחכם מכל האדם ואם היה חכם מכל האדם למה אמר (קהלת ג') ומותר האדם מן הבהמה אין כי הכל הבל והלא האדם כשהוא אוכל הוא מברך להקב"ה וכשהוא שותה הוא מברך וכשהוא הולך לישן הוא מברך וכשהוא מתעורר משנתו הוא מברך אם כן האין נחשב לבהמה שאינה מבחנת כלום אלא אין הכתוב מדבר אלא (ח) על שעת המיתה כיון שמגיע קיצו של אדם למות כשם שנמלכין על הבהמה לשחיטה כך נמלכין על האדם למות לכך נאמר ומותר האדם מן הבהמה אין וגו' (ט) ולא עוד אלא בהמה שמתה יש לה מנוחה אבל בני אדם שעוברין על מצותיו של הקב"ה ומכעיסין אותו במעשיו שאינם הוגנין ומתו בלא

תשובה מעמידין אותו לדין [י] ומאירין [ד] להם כל מעשיהם בפניהם ודין אותם על כל מעשיהם ובשביל כך היה בוכה רבי יוחנן בשעת פטירתו ואמר לו תלמידיו רבינו נר ישראל אם אתה בוכה אנחנו מה תהא עלינו ואמר להם ר' יוחנן לתלמידיו בני (יא) האין לא אבכה שמעמידין אותי לדין ומאירין לי את כל מעשי בפני ודין אותי עליהם ולא עוד אלא שאומרים לי (יב) מפני מה מתו בניך ב חייך ולא זכית לחיקוני [ה] של עולם (יג) וראדי לבן אדם בעולם שמתין בניו בחייו אלא שדין אותו עליהם וכנאמר דוד בס' תהלים [תהלים ע"א] (יד) אל תשליכני לעת זקנה ככלות כחי אל תעזבני אמר דוד לפני הקב"ה רבש"ע אל תרפה את ידי לעת זקנתי מן התורה ומן המצות זהו אל תשליכני לעת זקנה ככלות כחי אל תעזבני (טו) אל תקהה את שיני בבני מכאן אתה למד שכל מי שמתין לו בניו בחייו שיניו קהות ועינו כהות וכוחו כהה (טז) לכך נאמר ומותר האדם מן הבהמה אין כי הכל הבל (יז) ד"א כה אמר ה' אל יתהלל חכם בחכמתו וגו' אפי' חכם כמשה רבינו אינו ניצול מן המיתה אמרו חכמים עליו על משה רבינו שבישעה שנאמר לו הקב"ה למשה (דברים לב) עלה אל הר העברים הזה הר נבו אשר בארץ מואב אשר על פני ירדו וראה את ארץ כנען אשר אני נותן לבני ישראל לאחוזתה ומות בהר אשר אתה עולה שמה והאסף על עמך כאשר מת אהרן אחיך וגו' אמר משה לפני הקב"ה רבש"ע

כתבת

מאירי אש

עלמיים בחדשכמו העושר והתאווה והכבוד שהמה מקרי הגוף וטובעים מהתחברות הגוף והנפש ועיקר הענין הוא הנפש והוא כי מקרה ב"א ומקרה הבהמה כלומר המקריים המה שויסכמות זה כמות זה וז"ל אין להחליל בתקריים האלה הנובעים מהגוף אשר סופו למות (ד) ולא עוד כו' טומאת שבעה כלומר אם הי' הסגולת שהאדם נכבד מזה גופו ומקרי' וז"ל הבהמה גופה חסובה מגוף האדם כי גוף הבהמה אינו מטמאה ככה א"ו העיקר הוא הנפש ובה נדבקה הטומאה הכדלי הטומאות אחר בהמשך הזמן שזה טומאת ערב והאדם טומאת ז' והב' באיכות שזה מטמא בזהל ובהמה לא מטמא הב' בפנייה אחרים שהאדם הוא חבי אבות הטומאה והנוגע בו הוא אכ והבהמה טנוגע בה הוא ראשון : (ח) כי לכלב חי ועד הניח ראי' עיקר הוא הנפש המשכלת והיא העיקר וז"ל מטמא הבע"ח שירא חשולו מגוף : (ו) טוב תינוק בן יומו שהו' חי ער הניח ראי' עיקר הוא הנפש לא הגוף ותאווה כי המה מקריים בדרם : (י) ואם היה חכם מכל כו' והיה יודע שיתרון האדם בחכמתו כי זה תכליתו ועצמותו א"כ אין ההביל ענייני האדם המכיר את צוראו ועובדו ומשכחו זה יתרונו באמת : [ח] על שעת מיתה כלומר יתרון הגוף בדרם אין כי כסם שנמלכים על הבהמה בין בני אדם מתי לשוחטו כן נמלכים על האדם מלמעלה מתי י"ת ונאכד הגוף ומה יתרון לגופו באמת מן הבהמה ולפי שלא ידומה כי יתרונו מזה שהבהמה מסורה ביד האדם לשוחטו והאדם אינו כן לז"ח כי גם עליו נמלכין למעלה ומה הבדל ביניהם אם לא מזה נפשו : (ט) ולא עוד כו' יש לה מנוח' כו' כלומר ואין ישמח בחיי הגוף הלא סופו למות ויהי' מוכרח ליתן דין ומשכון עליו מעשיו ועלי תאוותיו אשר עו"ז הציבות כח נפשו ולא עמל להיניחה לפועל : (יד) ומאיריים להם כו' בפניהם הענין כי בעו"ז הגוף מרגיש כנערו ועצמו מהעדר מאלו ומשחיתו ויתר העניינים המקיימים חייו אבל הנפש שמונה האמיתי הוא החכמה והתאווה הרעות המה באמת כחרבות לנפש עכ"ז פה בעו"ז איננה מרגשת בה מזה הרכבתה וטרדתה על עסקי גווה אבל בעת הפרידה אז תרגיש בהשפחה ותחי' עומד לנגדה העין עשה כמ"ס ונקוטותם בפניכם והוא ע"ס עונש הנפש למחבוקו בו כמ"ס חז"ל שסבר עבירה עבירה ועוד אמרו שהעבירה ענמי מלפסחו ומילוכתו לניהיגם ועיין בא"ר פ"א ובהקדמתי הראשון והעונש הגוף להנפש החיוני הוא שדין אותו בניהיגם התחשון : [יא] האין לא אבכה כו' ומאיריים לי כו' כלומר מה תדעו כנפשיכם כי חכמי השלמותי פה כל מעשי בשלימות והרגשתי לפרות מדרכי השפחה והעינות לנגמתי לא כן ל"ה הדרגם האמיתי הוא שם כי שם ואורו מול פני וארגיש בה מה שלא הרגשתי פה ואין לא אבכה והבן זה : (יב) מפ"מ מזה בניך מסתמא מתו בניו בחייו והי' מחבוקו על עממי שחשאו מתו וגרם להם סילוק קודם שנשלמו וגם לא זכה לחיקוני של עולם שהיא לקיום העין : [יג] ולא די כו' אלף שדין כו' כלומר לא די שיש לי לער בעו"ז אלף חף גם בעו"ז רגין אחו על שחשאו מתו : (יג) אל תשליכני לעת זקנה שלף יתכן שיקטן רק על חיי הגוף הנכבד אחר שאמר ככלות כחי זהו לעת המיתה שכל יעזובו וז"ל בקשתו היה על חיי הנפש מה זה נבקש אין וז"ל כי אם שביעי הזקנה כמו חש מאד וכבר ללשוף עיני' של חור' ויבוקם שאל יסליכיהו ויעזרתי בלצוד תורתו ומלכותו : (טו) אל תקהה את שיני בבני שזה כחו ואינו של אדם כמה שחזב כמו וראשית חונו וכן המה התרמים לב האדם בעו"ז וכשה"כ ולכן התפלל שלא ימותו בניו בחייו וזה דרך דרש : (טו) לכ"ל ומותר האדם כו' כלומר ביתרון גופו כנ"ל : [יז] ד"א כו' אפילו חכם כמשה רבינו עניינו שלף

ישועות יעקב

[א] גם בחייו הוא רמה שזה הכינים השולטים בגופו וכן תולעים כצטנו בבני מעיו : [ב] שזאדם היצ הוא חבי אבות הטומאה והנוגע בו נעשה אכ הטומאה לעמ' אדם אחר : (ג) כדאי' בילקוט סוף פ' חקת ועיין בדה בפרק המפלת שהפליגו חכמים בגדולו : [ד] פי' מבררין להם כל מעשיהם שעשו בבירור גמר כלור השגם באיוו יום ובאיוו שעה ובאיוו מקום : (ה) לשב העולם יותר מפני דקותה והגוף משכן לנפש הזכה והטהורה ומשכן כל הכדלי הטומאות אחר בהמשך הזמן שזה טומאת ערב והאדם טומאת ז' והב' באיכות שזה מטמא בזהל ובהמה לא מטמא הב' בפנייה אחרים שהאדם הוא חבי אבות הטומאה והנוגע בו הוא אכ והבהמה טנוגע בה הוא ראשון : (ח) כי לכלב חי ועד הניח ראי' עיקר הוא הנפש המשכלת והיא העיקר וז"ל מטמא הבע"ח שירא חשולו מגוף : (ו) טוב תינוק בן יומו שהו' חי ער הניח ראי' עיקר הוא הנפש לא הגוף ותאווה כי המה מקריים בדרם : (י) ואם היה חכם מכל כו' והיה יודע שיתרון האדם בחכמתו כי זה תכליתו ועצמותו א"כ אין ההביל ענייני האדם המכיר את צוראו ועובדו ומשכחו זה יתרונו באמת : [ח] על שעת מיתה כלומר יתרון הגוף בדרם אין כי כסם שנמלכים על הבהמה בין בני אדם מתי לשוחטו כן נמלכים על האדם מלמעלה מתי י"ת ונאכד הגוף ומה יתרון לגופו באמת מן הבהמה ולפי שלא ידומה כי יתרונו מזה שהבהמה מסורה ביד האדם לשוחטו והאדם אינו כן לז"ח כי גם עליו נמלכין למעלה ומה הבדל ביניהם אם לא מזה נפשו : (ט) ולא עוד כו' יש לה מנוח' כו' כלומר ואין ישמח בחיי הגוף הלא סופו למות ויהי' מוכרח ליתן דין ומשכון עליו מעשיו ועלי תאוותיו אשר עו"ז הציבות כח נפשו ולא עמל להיניחה לפועל : (יד) ומאיריים להם כו' בפניהם הענין כי בעו"ז הגוף מרגיש כנערו ועצמו מהעדר מאלו ומשחיתו ויתר העניינים המקיימים חייו אבל הנפש שמונה האמיתי הוא החכמה והתאווה הרעות המה באמת כחרבות לנפש עכ"ז פה בעו"ז איננה מרגשת בה מזה הרכבתה וטרדתה על עסקי גווה אבל בעת הפרידה אז תרגיש בהשפחה ותחי' עומד לנגדה העין עשה כמ"ס ונקוטותם בפניכם והוא ע"ס עונש הנפש למחבוקו בו כמ"ס חז"ל שסבר עבירה עבירה ועוד אמרו שהעבירה ענמי מלפסחו ומילוכתו לניהיגם ועיין בא"ר פ"א ובהקדמתי הראשון והעונש הגוף להנפש החיוני הוא שדין אותו בניהיגם התחשון : [יא] האין לא אבכה כו' ומאיריים לי כו' כלומר מה תדעו כנפשיכם כי חכמי השלמותי פה כל מעשי בשלימות והרגשתי לפרות מדרכי השפחה והעינות לנגמתי לא כן ל"ה הדרגם האמיתי הוא שם כי שם ואורו מול פני וארגיש בה מה שלא הרגשתי פה ואין לא אבכה והבן זה : (יב) מפ"מ מזה בניך מסתמא מתו בניו בחייו והי' מחבוקו על עממי שחשאו מתו וגרם להם סילוק קודם שנשלמו וגם לא זכה לחיקוני של עולם שהיא לקיום העין : [יג] ולא די כו' אלף שדין כו' כלומר לא די שיש לי לער בעו"ז אלף חף גם בעו"ז רגין אחו על שחשאו מתו : (יג) אל תשליכני לעת זקנה שלף יתכן שיקטן רק על חיי הגוף הנכבד אחר שאמר ככלות כחי זהו לעת המיתה שכל יעזובו וז"ל בקשתו היה על חיי הנפש מה זה נבקש אין וז"ל כי אם שביעי הזקנה כמו חש מאד וכבר ללשוף עיני' של חור' ויבוקם שאל יסליכיהו ויעזרתי בלצוד תורתו ומלכותו : (טו) אל תקהה את שיני בבני שזה כחו ואינו של אדם כמה שחזב כמו וראשית חונו וכן המה התרמים לב האדם בעו"ז וכשה"כ ולכן התפלל שלא ימותו בניו בחייו וזה דרך דרש : (טו) לכ"ל ומותר האדם כו' כלומר ביתרון גופו כנ"ל : [יז] ד"א כו' אפילו חכם כמשה רבינו עניינו שלף

אליהו זוטא פרק כה

קכב

נשבעת לאבותינו מימי קדם * זהו שנאמר ברוח הקודש ע"י דוד מלך ישראל [תהלים א] והיה כעין שתול על פלגי מים * כנגד מי אמר דוד המקרא הזה * לא אמרו אלא כנגד אברהם אבינו * שאנשי דורו שהוא דור הפלגה לא היו יודעים שמו של הקב"ה * ואשור היה (ב) יודע שמו של הקב"ה אבל לא היה מוחה בבני דור הפלגה (ג) ומיני שסיה יודע אשור שמו של הקב"ה של מן הארץ ההוא ילא אשור אל חקרי מן הארץ ההוא אלא מהעלה ההוא ילא אשור ולמה לא מיסה בכני דור הפלגה מפני וכו' [מפני שהי' יודע אשור שלעתיד יצא מזרעו מנהרב מלך אשור שהוא בעצמו יהי' מהרף ומגדף כלפי מעלה ואם היה אשור מוחה בהם היו אומרים לו והלא זרעו של אותו האיש יהא מרגז לפני הקב"ה והוא מוכיח אותנו * אבל (ג) כיון שנולד אברהם היה אברהם מודיע לכל הבריות שמו של הקב"ה והקנה [א] אותו שמים וארץ * שנאמר (בראשית יד) ויאמר אברם אל מלך סדום הרימותי ידי אל ה' אל עליון קונה שמים וארץ * באותה שעה נשק הקב"ה את שני ידיו של אברהם ואמר לו הקב"ה לאברהם מיום שנברא העולם עד עכשיו לא קראני ישועות יעקב

שום אדם אדון אל עליון אלא אתה מה שאמרת הרימותי ידי אל ה' אל עליון (ב) קונה שמים וארץ וכיון שנולד אברהם נתברך שמו של הקב"ה בפי כל הבריות וגם אברהם נתברך שנא' [שם] ומלכי צדק מלך שלם הוציא לחם ויין והוא כהן לאל עליון ויברכהו ויאמר ברוך אברם לאל עליון קונה שמים וארץ וברוך אל עליון אשר מגן צריך בידך וכיון שנולד (ג) אברהם (ד) ונתגלגלו רחמיו של הקב"ה על הכל שנא' (תהלים קי"ח) חנון ורחום ה' * וכיון שנולד אברהם (ה) נהדר הקב"ה בפי כל בריותיו שנאמר [איכה ג'] [ו] חסדי ה' כי לא תמנו כי לא כלו רחמיו * וכיון שנולד אברהם ועסק במצות מילה נשבע לו הקב"ה [ז] שבזכות המילה הוא מציל את ישראל מדינה של גיהנם שני' (זכרי' ט) גם את בדם בריתך שלחתי אסירך מבור אין מים בו ואין בור אלא גיהנם שנאמר [ישעיה י"ד] יורדי אל אבני בור כפגז מובס (ח) לכך נאמר (ד) והיה כעין שתול על פלגי מים אשר פריו יתן בעתו ועלהו לא יבול וכל אשר יעשה יצליח דרש ר' יוסי ואמרו (ט) אמשול לך משל למה"ד לאדם שהיה מהלך בקעה

מאורי אש

והקנה אותו שמים וארץ כו' לא קראני אדון כו' הענין בכללו הוא ענין דק מאוד כי הנה הסכמים הפלסופים שלא מצני עמיתו עת שהכירו אל אליהם שהוא יסוד ומנוחה באחדות פשוטה מבלי שינוי מאומה אחרי הגיע' לזה שפטו שלא יתכן שיהי' ה' אדון עולם פועל ברגון ובדל' את העולם ברגונו כי זהו שינוי בחוקו י"ת לרעת כל הפריטים והחידושים והנה נכח שפטו בדמיונם והם נמלטו עממן מן הספק וברחו ליותר ספק כי חזק יאמינו כי לדעתנו מלידת הכחוב הפכיתם את כחומר היוצר ומשכ' כי יאמר חומר ליורו לא עשיתי גו' יראה לו יונק הפיכת דעתים שחשבו ותדמו היוצר ליצר חומר אשר ביצור חומר ידיעת הפריטים והסתדרות שינוי בידיעתו ולכן חסלקו מאחור הידע' ולכן תדמו כי העולם קדמון אך חזק יאמר החומר ליורו לא עשיתי ומי עשהו והידיעה הרע' הזאת נמשך עיד' מלד שאינם רואים מחסד ה' הגשמי על העולם כולו בראותם רעת הדיק וטובת הרשעים ולכן דעתם שהטבע הכולל יתקן לבניה יעשיר הרעים ויענה הטובים אכן אברהם היה כתר גדול באמונ' ובהשכל' אף שסו' מכיר גדולות אל אליה יסוד ומנוחה עכ"ז קראוהו אדון על עולמו והיו שהודיע שמו של הקב"ה שהוא באחדות אמיתי ועכ"ז חזק יאמר שמים וארץ וע"ז יסוד רמזו לנו חז"ל בריש מדרש פ' לך משל לאמר טראה בירה דולקת ואמר תאמר שהביר' בלא מנהיג כו' ובארתי שם שהביר' שאברהם אבינו ע"ה חמה על העוה"ז וטבעיה סטבע שורפת לכמה מאנשי' וה"ה שיהי' מבלי סיבה ולכן שפט ש"ס מנהיג עליו והכל כפי הדין וה"ה כפי מנחת החסד שהי' בלבו שפט על חסדי ה' שלא יתכן שיעזב ה' ב"ה למק' הטבע ויענוס על מינס וזהו חסד לאברהם והבן כי קארתי פה ובספרי תפוחי זהב דרוש עין אברהם הארכתי בזה : (ג) וכיון שנולד אברהם נתברך און הכו' מיד שנולד אלא לאחר זמן מעט צעת שהכיר את בוראו והחל ללמוד לכו' רעת ה' ואחדותו ואז נתברך מפי הכל וגם ה' ב"ה ברוך אותו ועזרו שלא כדרך הטבע : (ד) נתגלגלו רחמיו כי עד עתה היה המדה"ר מקטרג מאוד כי אין אחד מכיר את בוראו * חנון ורחום ה' לעיל מיני' בפרש' ק"י מדבר מענין אברהם וכן דעתו שגם זו הפרש' מרמז על זכר עשה לנפלאותיו אשר ע"ד כה חנון ורחום ה' ולא כלו רחמיו בדור הרע הלו' דוחק : [ה] נהדר הקב"ה ההבדל שבין נהדר לבין נתברך שנתנת ההדר נמשך מלד ראות חסדי ה' הרבים כי זאת הוא הדר בטבע ובחיל' נתברך שמו כי ידעו והאמינו באחדותו וכאן נהדר שהבינו רוב חסדיו : [ואז] חסדי ה' לפי דברי הזקוקין באורו שאמרו כולם חסדי ה' כי לא תמנו כי אברהם התנהג במדת החסד ועש' חסד לכל והודיע חסדי ה' עד שהבינו כי חסדי ה' טובב כל יצוריו וזה נכון ואחז בפסוק זה שצורה שחמיר החסד נטוי עלינו אף צעת הפס : (ז) שזכות המיל' כו' מריל' של גיהנם כי היא ענין סגולי מועלת להגלת הנפש וב"כ לפי שהמיל' מתלשט כח התאו' ולא יפול בשחתי הסטאים הרעים המשקעים הנפש בניהם : [ח] לכ"י והי' כעץ שתול עיין במדרש שרשו כל המזמור על אברהם אבינו ע"ה שלא הלך בצעת דו"ה ודור הפלג' ומטאת סדום שהיו רשעים ומטאים ולגיס עיין במדרש פ' נח ובאור הכחוב אשר פריו יתן בעתו אף שמנעו מבנים עכ"ז צעת הראוי וכן ויוליא פריו ועליוהו אפילו העלים שהם צורך הפרי גרועים עכ"ז לא יבול והדמו ליטמעאל שיתקיים : (ט) אמשול לך משל למדה"ר

רוצה לדבר עמך כלום עד שתתן לי את הדמים
 מיד נתן לאברהם את הדמים ונטל לו את אותו
 האלוה בשעת פטירתו להלוך אמר לו אברהם
 בן כמה שנים אתה ואמר לו בן שבעים שנה
 אני ואמר לו אברהם אלוה זה שקנית אתה
 משתחוה לו או הוא משתחוה לך אמר אני משתחו'
 לו ואמר לו אברהם והלא אתה גדול מאלהיך
 שאתה נבראת מן שבעים שנה והאיך תשתחוה
 לאלוה זה שנעשה היום בקורנם מיד החזיר
 והשליך לאותו אלוה לתוך קופתו של אברהם
 וחזר ונטל מאברהם את דמיו והלך לו ואח"כ
 באת אשה אחת אלמנה ואמרת לו לאברהם
 אשה ענייה אלמנה אני תן לי אלוה עני [ט] כמותי
 מיד נטל אברהם פסל א' שהיה יושב למטה
 מכולם ואמר לה אברהם לאותה שעה בעניותך
 מלי לך את אלוה זה ואמרה לו לאברהם אלוה
 זה קשה הוא ואין יכולה [ט] לעמוד לפניו ואמר
 לה אברהם וחלא שוטית שבעולם אתה אלמלא
 לאו שפל הוא מכולם לא היה יושב למטה תחת
 כולם ואין הוא רוצה לזוז ממקומו עד שתתן
 לי את הדמים מיד נתנה לאברהם את הדמים
 ונטלה את הפסל בשעת פטירתה להלוך אמר
 לה אברהם בת כמה שנים את ואמרה לו בת
 שנים הרבה אני ואמר לה אברהם תיפה נפשה
 דהיא אתתא אתה שנבראת משנים הרבה היאך
 תשתחו' לאלוה זה שעש' איתו אבא אתמול
 בקורנם מיד החזיר לאותו אלוה לתוך קופתו
 של אברהם וחזרה ונטלה מן אברהם את דמיה
 והולכת לה באותה שעה נטל אברהם את כל
 האלהות והביא אותם אצל תרח אביו ואמרו לו
 שאר בניו לאביהם תרח אברהם זה אינו יכול
 למכור אלהות בא ונעשה איתו כומר וא"ל אברהם
 מה מלאכתו של כומר אמרו לו לאברהם מכבדין
 מלפניהם ומרביצין מים לפניהם ומאכילין אותן
 ומשקין להם ונותנין לפניהם אכילה ושתיה :
 (טו) מיד נתן אברהם לפניהם אכילה ושתיה ואמר
 להם קחו ואכלו טלו ושתו למען תדעו שתטיבו
 לבני אדם בשביל שנתתי לפניכם אכילה ושתיה

ישועות יעקב

פ' חלק וצחענית שדרשו כל הענין על אברהם (ח) סיפיק
 לו מעט לחם ומים לפרנס אותו (ט) דאגה שלא תוכל ליתן לו
 די פרנסתו ולא תוכל לעמוד ולהפסיק להאכילו מפני עניותו .
 (י) כן הוה גרסת סמטוני פ' לך לך דף כ' ע"ד עד לצחעני
 אסתי

ולא היה בהם אחד שהיה נוטל כלום לאכול
 ולשתות מיד פתח אברהם ואמר (תהלים קטז)
 פה לחם ולא ידברו עינים לחם ולא יראו אזנים
 לחם ולא יאזינו ידיהם ולא ימשוין רגליהם ולא
 יהלכו מה עשה אברהם נטל את המקל והיה
 משבר את כולן והשליך אותן אל תוך מדורת
 האש ובא וישב עליהן ובתוך כך בא נמרוד
 ומצא לאברהם שעשה כך ואמר לו נמרוד
 לאברהם הכי אתה הוא אברהם בן תרח ואמר לו
 אברהם הן וא"ל נמרוד לאברהם וכי אין אתה
 יודע שאני אדון של כל המעשים והחמה והלבנה
 והכוכבים והמזלות ובני האדם מלפני יוצאין כולן
 ואתה למה אבדת את יראתי באותה שעה נת
 הקב"ה בינה לאברהם ואמר לו אברהם לנמרוד
 אדוני המלך (נ"י אדוני המלך עדיין לא הייתי
 יודע רצינך אומר לפניך דבר אחד לגדולתך אמר
 לו אמור אמר לו מנהג של עולם וכו') מנהגו של
 עולם כך הוא שמוס שנברא העולם ועד עכשיו
 היתה החמה יוצאת ממזרח ושוקעת במערב
 למחר תהא מצוה את החמה שתצא ממערב ותשקע
 במזרח ואז אני מעיד בך שאדון של כל המעשים
 אתה ואם אתה הוא אדון העולם כמו שאמרת
 בודאי כל הנסתרות הם גלויות לך אם כן אמור
 לי מה יש בלבי ומה אני עתיד לעשות באותה
 שעה הניח איתו רשע נמרוד ידו על זקנו והיה
 מתמה בלבו ואמר לו אברהם אל תתמה בלבך
 כי לא אדון העולם אתה בנו של כוש אתה
 ואם אדון העולם אתה למה לא הצלת את אביך
 מן המיתה אלא כישם שלא הצלת את אביך מן
 המיתה כך אתה לא תוכל להנצל מן המיתה
 מיד קרא נמרוד לתרח אביו ואמר לו מה תהא
 משפטו של אברהם בנך זה ששרף אלהות שלי
 אין משפטו אלא שריפה מיד לקח נמרוד את אברהם
 וחבשו בבית האסורים והוציאו להשליכו לכבשן
 האש מיד (י) כפתוהו ועקדוהו לאברהם והניחוהו
 ע"ג האבן והקיפו לו עצים מד' רוחותיו חמש
 אמות לכל צד וגובהן של עצים חמש אמות (טז) ועד
 אותה שעה לא הכיר תרח את בוראו מיד באו
 שכיני

מאורי אש

הסכל ט"י נכרתו עמד למעל וכן להיפך אלו קשה וכד ה'
 למט' למען לא ידעו כי מי שהוה למט' הוא מפני שפלותו
 וקלותו (טו) מיד נתן אברהם כו' אכלו כו' כלומר שהעביר רבים
 מחמנות ע"ז אכל הוא היה יודע זאת (טז) ועד אותה שעה אף ששמע
 תשובות

שכיניו ובני עירו (ז) וטפחו לו על ראשו ואמרו לו בושת בושה גדולה וכלימה אותו בן שדוית אומר עליו שהוא יורש עוה"ז ועוה"ב שרפו נמרוד מיד נתגלגלו רחמיו של הקב"ה (יח) וירד בעצמו והצילו שנ' (בראשית טו) אני י"י אשר הוצאתיך מאור כשדים אמר תרח בלבו שמא יעמדו ויהרגו את בני מיד עמד תרח ויצא משם עם אברם בנו שנ' (שם יא) ויקח תרח את אברם בנו ואת לוט בן הרן בן בנו ואת שרי כלתו אשת אברם בנו ויצאו אתם מאור כשדים ללכת ארצה כנען ויבואו עד חרן וישבו שם (יט) ובשכר שיצא משם תרח עם אברהם בנו לשם שמים המליכו הקב"ה לא"א (י"ז) בחיי תרח אביו ד"ה שנה שנ' (שם כג) ויענו בני חת את אברהם לאמר לו שמענו אדוני נשיא אלהים אתה בתוכנו ולהלן הוא אומר (ויקרא ד) אשר נשיא יחטא (כ) מה להלן שאין על גביו (י"ז) אלא י"י אלהיו אף כאן שאין ע"ג אלא ה' אלהיו ואחר מיתתו של תרח מלך אברהם מ' שנה דרו ע"ה שנים ועליו הכתוב אומר (ש"ה ד) לבבתי אחותי (י"ג) כלה וגומר מיד ירד

הקב"ה בעצמו להציל את אברהם ואמרו מ"ה לפני הקב"ה רבש"ע וחלא אתה מצאת באדם הראשון מה שעשה לך (כג) לאחר שהשפלת את דעתך עמו (כה) לעשות לו חופה בג"ע ולבסוף היה עובר על כל מצותך עכשיו תשפיל ג"כ את דעתך עסאברהם. ותרד בעצמך להציל אותו שמא לסוף יעבור גם הוא על כל מצותך כמו שעשה אדה"ר מיד השיב הקב"ה להם ואמר להם תשובתכם בצדכם (כה) מה אעשה לבשר דם שהוא שרוי במקום טומאה ויצה"ר שולט בו והלא אתם שרויים במקום טהרה ואין יצה"ר שולט בכם אם אתם יורדים למטה לארץ למקום טומאה למקום שיצה"ר שולט שם גם אתם תהיו הוטאים כמותו צאו וראו מה עשו מכם (כו) עזא ועזאל שירדו לארץ וחמרו את בנות האדם והחמיאו אותם (כז) ולמדו אותם כשפים שמורידין בהם חמה ולבנה אבל אברהם זה קירש את שמי בעולם (כה) ועומד לקדש את שמי בעולם (כט) מיד ירד הקב"ה בעצמו והפיל את א"א מכבשן האש :

ישועות יעקב

אחותי כלה : (יא) תרח חי ר"ה שנה וכשנולד אברהם היה תרח בן ע' שנה נשתתיר לתרח קל"ה שני הרי שהיה אברהם בלוחו הפרק שנמלך בן מאה שנה ובו הפרק נולד לו יצחק ויצחק היה בשנת העקדה ל"ו שנים הרי שמת תרח ב' שנים לפני עקדת יצחק ולאחר מיתת תרח מלך אברהם מ' שנה נולד שמלך אברהם עד יום מותו שהיה בן קצ"ה שנים : (יב) פ' מרכיב כספא מכל מצות י"י אלהיו ונאמר להלן בני מלך למען ולמד ליראה י"י אלהיו מה להלן מלך שאין ע"ג אלא י"י אלהיו אף כאן מלך כדאי בהוריות דף י"א : (יג) וסופא דקרא בחדר ענק ומורוכיך זה אברהם הנקרא ענק שנ' (י"ח) וסופא דקרא בחדר ענק ומורוכיך כדאי בחד"כ ובב"ר פ' מ"ט ועיין בשנת דף פ"ח שדרשו לבבתי אחותי זה אברהם שאימה להקפ"ה כל באי עולם ועיין סוף פ"ה :

מאורי אש

חשובת בני נמרוד שא"ך ידמ' כי הוא אלו' עכ"ז לא הכיר : (יז) טפחו על ראשו על ראש תרח : (יח) וירד בעצמו והצילו הענין הוא כמאמר ז"ל שבביראל והוא מלאך של אש ירד והצילו והיה גם בתוך גם אש מכבה אש ועניינו בחרתו במקום אחר מהפלטת הנט בשניו טבע מהעליונים ג"כ לא שינוי הטבע כחחחחיים לבד ואין להאריך : (יט) וכשכר שיצא משם תרח כי ללאורה הלא שכר אברהם גדול נחמה ומה יחסר לנו אש וזאת אברהם עמד בעצמו שימלך והגדלה לפי שבאמת אלא אברהם לא ה' המלוך נחשב למאומה מה לאיש דבק בה' מואס במחמדי חבל וכל תענוגיה לכבוד המלוכה להחכר לעיני ב"א כי רק לה' המלוכה רק מפני תרח שהיה מרגיש מאד בכבוד המלוכה על כן בשכר זאת המליכו בחייו ויהנה בו : (כ) מה להלן שאין על גביו אלא ה' אלהיו כי הוא נכבד וגדול מכל ב"א רק שיה' הוא אלהיו ומשגל עליו לא ב"א כן הוא נקרא נשיא אלהים כלומר נשיא על ב"א והוא רק נכבד תחת האלהים בשמים : (כא) לבבתי בענקים ואחות זה שאימה וחיבר כל באי עולם לאבינו שבשמים והענין מבוחר בחיות : (כב) מיד ירד הקב"ה מיד שקדש ש"ס מיד וירד והצילו : (כג) לאחר שהשפלת את דעתך עמו הענין כי הורגל מעדיר גדולת הדבר כמו איש מורגל לבוא בחלרות מלכים ושרים האיש הוא לא יפחד עוד מפני כבודו מפני רוב הרגל עמו כן הענין באדם לפני ה' אלהיו ג"כ עת ירגיל לבוא מחד לחיות שיגנוח אז יתכן שח"ו לא ירגוש עוד כבודו כל כך ע"ד מאמרם מלמד שפרעו ראשונה ובהנו מזיו השכינה באין פחד ומורא : (כד) לנשות לו חופה עיני החופה מבוחר ב"ד וש' מבוחר : (כה) מה אעשה לב"ו שהיו שרוי במקום טומאה בתוך גוף כזה ועמו שכל יורדי הגיו עוקאים לו ומסביב להחסיאו תמיד גם נוחן זו יצה"ר עי"ז והוא במקום עולם השפל החומרי המונעו מלחיות כנופש ה' ולכן יפול במחמורי החטא ואחס אינוכס כן ע"כ תפלאו מדוע אודקק לב"א ומדוע יגדלו במעלתם חבל האמת שמעלה בני אדם גדולים מאד לפני שהם כופים יורס ואס יקרא שח"ו יחטאו זה בא מסיבת יורס ולא יחטאו כל כך כן הוא באור הענין : (כו) עזא ועזאל שירדו כו' לבי חומר לי שנבראו ממש ע"י אש ואשה רק שנטפס באשה נפש המלאכים לא מחזור הגשמות שהם למעלה מהם וזהו הנכון באופן אש ויכנימו למחמרי ח"ו ואס נמלא מפורס בדבריהם ההיפך בעלה דעתי כי דבריהם אמת ונאמן אבל מלאחי בספר יפ"ת שכחב ב"כ כדברי הו' יודע : (כז) ולמדו אותם כשפים שמורידים בהם הסטפעה מחמה ולבנה : (כח) ועומד לקדש את שמי בעולם (כט) מיד ירד הקב"ה וכלומר (שמה) ולא שטע לקטרוג המלאכים :

נשלם ביאור זוטא בעזרת שמים כיריעה נוסה